

**MINISTERUL AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE”**

**PROBLEME DE PREVENIRE ȘI COMBATERE
A CRIMINALITĂȚII DE CĂTRE ORGANELE
AFACERILOR INTERNE ÎN PERIOADA
RECESIUNII ECONOMICE**

**(Materialele conferinței științifico-practice internaționale,
15 octombrie 2009)**

Chișinău, 2010

Aprobată și recomandată pentru editare
de Senatul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Colegiul de redacție:

Președinte:

Dr. Simion CARP, rector al Academiei „Ștefan cel Mare”

Membrii:

Dr. Iurie ODAGIU, prim-prorector pentru studii al Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Iurie LARII, prorector pentru știință al Academiei „Ștefan cel Mare”

Ghenadie CHIRIȚA, prorector pentru instruirea combatantă, șef al statului-major al Academiei „Ștefan cel Mare”

Victor MIHAILESCU, prorector pentru personal și educație al Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Igor TROFIMOV, șef al Direcției juridice a MAI

Dr. Ștefan BELECCIU, șef adjunct al Direcției juridice a MAI

Dr. Veaceslav GRATI, director al Institutului de formare profesională continuă și cercetări științifice aplicative al Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Radion COJOCARU, șef al Facultății de drept a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Valeriu NOUR, șef al Facultății Securitate și Ordine Publică a Academiei „Ștefan cel Mare”

Dr. Alexandru PARENIUC, șef al Laboratorului de cercetări științifice aplicative

Dr. Alexandru ZOSIM, conferențiar universitar al Catedrei drept penal și criminologie

Dr. Oleg CASIADI, șef al Catedrei științe socioumane

Dr. Marian GHERMAN, șef al Catedrei investigații operative

Dr. Ștefan STAMATIN, profesor universitar interimar al Catedrei drept polițienesc

Dr. Vasile FLOREA, profesor universitar interimar al Catedrei drept penal și criminologie

Ruslan CONDRAT, șef al Secției redacțional-editoriale și planificare

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor

CUPRINS:

Simion CARP , doctor în drept, conferențiar universitar, rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Viorel CHETRARU , director al CCCEC, master în drept, doctorand Probleme de prevenire și combatere a manifestărilor infraționale care atentează la activitatea comercial-bancară.....	8
A. БЕРЕНДЕЕВА , кандидат юридических наук, научный сотрудник ООНР Одесского государственного университета внутренних дел Украины Правовая регламентация противодействию транснациональной организованной преступности.....	13
Radion COJOCARU , doctor în drept, conferențiar universitar, șef al Facultății de drept a Academiei „Ștefan cel Mare” Escrocherii informaționale: forme și clarificări conceptuale ale cadrului normativ-penal de incriminare.....	17
Marian GHERMAN , doctor în drept, conferențiar universitar, șef al Catedrei investigații operative a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Valeriu GROSU , lector al Catedrei investigații operative a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Aspecte conceptuale privind finanțele publice, rolul și însemnătatea controlului financiar în activitatea gestionară de analiză și evaluare economico-financiară a întreprinderilor.....	23
Ж. ЖУКОВСКАЯ , кандидат юридических наук, профессор Кафедры ТИДП Одесского государственного университета внутренних дел Украины Доктринальные основы деятельности органов внутренних дел по обеспечению общественной безопасности в современных условиях.....	38
Iurie LARII , doctor în drept, conferențiar universitar, prorector pentru știință al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Mihail DAVID , doctor în drept, vicepreședinte IPA România, prodecan al Facultății de Drept și Administrație Publică a Universității „Spiru Haret” din Constanța, România Unele aspecte privind sectorul criminal al economiei subterane.....	43
Sava MAIMESCU , doctor în drept, conferențiar universitar al Catedrei drept constituțional și drept administrativ a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova Atribuțiile organelor vamale din Republica Moldova la prevenirea și combaterea infraționilor cu caracter internațional.....	47

A. A. ЮХНО , кандидат юридических наук, доцент, профессор Кафедры уголовного права и криминологии Одесского государственного университета внутренних дел Украины Актуальные аспекты международного сотрудничества оперативных подразделений в предупреждении и борьбе с транснациональной преступностью	55
Alexandru ZOSIM , doctor în drept, conferențiar universitar al Catedrei drept penal și criminologie a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Influența particularităților subiectului pasiv asupra calificării infracțiunilor de escrocherie	59
Alexandru BEJANU , inspector principal al postului vamal „Poșta Moldovei” al biroului vamal Chișinău, doctorand Depistarea infracțiunilor vamale comise la expedierea trimerelor poștale internaționale	65
Mariana CARABANOV , lector al Catedrei investigații operative a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept, doctorand Impactul crizei economice asupra drepturilor funcționarilor de poliție	75
Victor CEBOTARI , lector asistent al Catedrei drept civil a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept Șomajul – efect al recesiunii economice și o treaptă spre tensionarea stării criminogene din țară	82
Viorel CERNĂUȚEANU , lector al Catedrei drept civil a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept, doctorand Munca copilului pe plan internațional în condițiile crizei economice	86
Oleg CHIRIL , lector al Catedrei drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept Unele aspecte privind criminalitatea juvenilă în timpul recesiunii economice	90
Liliana CREANGĂ , cercetător științific al Laboratorului de cercetări științifice aplicative a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept, doctorand Măsuri de prevenire a corupției	96
Eduard GĂLUȘCĂ , lector al Catedrei drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept Evoluția și metodele de combatere a traficului de ființe umane	102
Veaceslav GUȚAN , lector al Catedrei investigații operative a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Spălarea banilor: concept și caracterizare	109

Vitalie IONAȘCU, lector asistent al Catedrei drept polițienesc a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Criminalitatea economico-financiară: realitate accentuată în timpul recesiunii economice.....	115
Ilie JECICOV, lector al Catedrei procedura penală și criminalistică a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Natalia POPUȘOI, lector superior al Catedrei procedura penală și criminalistică a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand Traficul de droguri în perioada recesiunii economice.....	120
Ghenadie JOVMIR, lector asistent al Catedrei drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept Probleme de prevenire și combatere a criminalității de către organele de forță în perioada declanșării crizei economice.....	128
Ghenadie JOVMIR, lector asistent al Catedrei drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept Traficul de ființe umane – o problemă actuală pentru societatea contemporană.....	133
А. ЖУКОВСКАЯ, адъюнкт Кафедры оперативно – розыскной деятельности и специальной техники Одесского государственного университета внутренних дел Украины Оптимизация взаимодействия Министерства Внутренних Дел Украины с органами внутренних дел Содружества Независимых Государств в розыске лиц, скрывающихся от органов дознания, следствия, суда и отбывания наказания.....	139
Lilian LUCHIN, lector superior al Catedrei procedura penală și criminalistică a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand Constantin RUSNAC, lector asistent al Catedrei procedura penală și criminalistică a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept, doctorand, Importanța utilizării sistemelor automatizate de evidență criminalistică a MAI în combaterea și prevenirea criminalității.....	143
Ingrid-Ileana NICOLAU, doctorand Unele aspecte privind protecția mediului în contextul recesiunii economice.....	148
Nicolae PLOTEANU, lector superior al Catedrei științe reale și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Angela PINTILII, lector al Catedrei științe reale și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI Practici internaționale în prevenire și investigarea criminalității informatice.....	155

Anatol REGHIMENT, lector al Catedrei științe socio-umane a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI	
Unele măsuri economico-sociale de prevenire a criminalității.....	162
Oleg RUSU, lector al Catedrei drept penal și criminologie a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand	
Activitatea unor organe de stat în vederea profilaxiei infracțiunilor în rândul persoanelor liberate din detenție.....	166
Nicolae SANDU, lector al Catedrei drept public a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI	
Mariana PAVLENCU, lector al Catedrei drept public a Academiei Ștefan cel Mare a MAI, master în drept, doctorand	
Probleme ale migrației în perioada recesiunii economice.....	175
Vasile SECRIERU, lector superior interimar al Catedrei drept polițienesc a Academiei Ștefan cel Mare a MAI, master în drept	
Prevenirea și combaterea infracțiunilor de corupție prin cooperarea organelor afacerilor interne cu societatea civilă.....	181
Sergiu SECRIERU, doctorand	
Studiu de drept comparat al participației simple: Republica Moldova și România.....	189
Ion SLISARENCO, lector asistent al Catedrei drept penal și criminologie a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, masterand	
Caracteristici conceptuale privind personalitatea infractorului traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală.....	195
Alexandru STRATULAT, lector asistent al Catedrei drept polițienesc a Academiei Ștefan cel Mare a MAI, master în drept	
Impactul crizei economice asupra procesului de migrație în Republica Moldova.....	202
Veronica ZAHARIA, șef adjunct al Secției Doctorat a Academiei Ștefan cel Mare a MAI, master în drept, doctorand	
Recesiunea economică - oportunitate pentru traficul de bunuri culturale.....	208

PROBLEME

**DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A CRIMINALITĂȚII
DE CĂTRE ORGANELE AFACERILOR INTERNE
ÎN PERIOADA RECESIUNII ECONOMICE**

Materialele conferinței științifico-practice internaționale

Simion CARP, doctor în drept, conferențiar universitar,
rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Viorel CHETRARU,
director al Centrului de Combatere a Crimei Economice și Corupției,
master în drept, doctorand

PROBLEME DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A MANIFESTĂRILOR INFRAȚI- ONALE CARE ATENTEAZĂ LA ACTIVITATEA COMERCIAL-BANCARĂ

Evaluarea sistemului bancar din ultimii ani denotă că procesul de formare a relațiilor economiei de piață este condiționat de agravarea stării criminogene în sfera respectivă. Un argument în acest sens îl constituie schimbările serioase care s-au produs în structura și dinamica infracțiunilor din acest sector economic. Prejudiciile materiale cauzate prin astfel de infracțiuni sunt considerabile. Pericolul social sporit al infracțiunilor bancare este legat de caracterul de grup și bine organizat al acestora; la comiterea lor participă deseori persoane cu funcții de răspundere, care au menirea de a controla și supraveghea activitatea băncilor. Totodată, această categorie de infracțiuni se evidențiază prin schimbarea permanentă a metodelor și mijloacelor de comitere, prin caracterul deosebit de complex și diferențiat. Din aceste considerente, totalitatea faptelor infracționale respective creează un pericol real pentru stabilitatea sistemului financiar în ansamblu și, în cele din urmă, pentru securitatea economică a Republicii Moldova.

Unii specialiști în materie afirmă că actualmente, de la o zi la alta, crește numărul infracțiunilor de natură economică ce se derulează sau se săvârșesc prin utilizarea sistemelor bancare. Cu alte cuvinte, circuitele bancare sunt din ce în ce mai mult integrate criminalității afacerilor [1, p. 19].

O serie de documente oficiale emise de bănci, cum ar fi certificate de schimb și de depunere, scrisori de credit, cecuri, ordine de plată, transferuri telegrafice, scrisori de garanție, împrumuturi etc. stau la baza funcționării comerțului internațional. Încrederea în bănci, în reputația și în soliditatea acestora face ca zilnic să se deruleze tranzacții comerciale de sume colosale de valută națională sau străină.

Utilizarea ilegală a cecurilor și cărților de credit, falsificarea sau contrafacerea acestora au astăzi o mare frecvență în toate statele lumii. Totodată, băncile sunt destul de precaute la tendința unor angajați proprii de a utiliza sistemele de calculatoare pentru a intra ilegal în posesia unor mari sume de bani.

În acest context, este foarte important ca statul, prin intermediul organe-

lor abilitate, să întreprindă măsurile de rigoare necesare în vederea contracarării eficiente a acestui fenomen infracțional.

De fapt, activitatea de prevenire a infracțiunilor din domeniul supus abordării este deosebit de complexă și multiaspectuală, urmând a fi realizată la diferite nivele și în diferite forme.

Prevenirea criminalității, inclusiv cea din sfera comercial-bancară, reprezintă ansamblul de elemente care includ obiectul activității de prevenire, subiecții care realizează această activitate și măsurile de influență preventivă.

Astfel, pentru a nu reflecta în detalii tot sistemul de prevenire a criminalității, inclusiv a celei comercial-bancare, vom încerca să ne oprim mai detaliat doar asupra celor mai importante probleme ce țin de măsurile generale și special-criminologice, care urmează a fi implementate pentru anihilarea fenomenului abordat.

Măsurile generale, constituind în ansamblul lor o totalitate de activități cu caracter economic, politic, cultural-educativ și de altă natură, servesc drept bază pentru măsurile special-criminologice de prevenire a infracțiunilor din sectorul bancar.

În această ordine de idei, reiterăm poziția precum că sarcina principală a statului, reflectată în strategia de dezvoltare a societății noastre, este de a asigura un anumit nivel de creștere economică, prin care s-ar crea condiții decente pentru viață și dezvoltarea normală a personalității.

Prin urmare, măsurile generale de prevenire a criminalității bancare trebuie să fie orientate spre:

- dezvoltarea continuă a mecanismelor de funcționare a economiei de piață;
- asigurarea protecției juridice a antreprenoriatului din diferite sectoare ale economiei naționale;
- garantarea de către stat a faptului neinfluențării activității economice, indiferent de forma acesteia;
- reglarea corectă a sistemului de impozitare;
- fixarea unor reguli de interacțiune și conlucrare a structurilor comerciale cu cele de stat etc.

Referitor la nivelul special-criminologic, acesta reprezintă ansamblul măsurilor orientat nu doar spre înlăturarea cauzelor generale ale criminalității, dar și spre neutralizarea cauzelor unor manifestări infracționale concrete. Dimensiunile acestor măsuri, în comparație cu cele de ordin general, sunt mai reduse, dar, totodată, eficacitatea lor este mai sporită [2, p. 61].

Dacă anterior prevenirea specială era abordată ca un proces orientat spre aplicarea cunoștințelor criminologice pentru reglarea comportamentului oamenilor în scopul respectării normelor juridico-penale, ulterior, viziunile cu privire la acest proces au început a fi corelate cu înlăturarea cauzelor și determinantelor criminalității la nivelul mediului social [4, p. 241-242].

Printre măsurile speciale orientate spre optimizarea sistemului bancar și

care au o importanță mai sporită pentru prevenirea criminalității din această sferă pot fi menționate:

- aplicarea unor măsuri în scopul neadmiterii crizei financiare și asigurării protecției sistemului bancar al Republicii Moldova;
- limitarea activității de monopolizare și crearea condițiilor pentru concurența loială în sfera comercial-bancară;
- stimularea băncilor comerciale care participă nemijlocit la soluționarea unor probleme cu caracter social prin investițiile efectuate în acest sector;
- crearea sistemelor progresive de asigurare a depozitelor bancare;
- optimizarea procedurii de falimentare a organizațiilor creditoare;
- dezvoltarea sistemului de control asupra activității băncilor comerciale;
- perfecționarea mecanismului de examinare a litigiilor economice de către instanțele de judecată specializate și sporirea eficacității executării hotărârilor emise;
- implementarea în activitatea practică a formelor și tehnologiilor adecvate de management financiar;
- stimularea dezvoltării infrastructurii necesare pentru asigurarea securității și pazei băncilor comerciale.

Un rol deosebit în prevenirea criminalității din domeniul bancar revine măsurilor juridice, deoarece până la momentul actual mecanismul de asigurare a dreptului rămâne în urmă de practica economică. Știința criminologică atribuie la măsurile juridice de prevenire a criminalității, inclusiv a celei bancare, elaborarea și adoptarea unui set de legi și alte acte normative orientate spre: a) elaborarea unor reguli adecvate și obligatorii ce se referă la activitatea bancară; b) înlăturarea lacunelor legislative care reglementează activitatea financiară și economică a organizațiilor comerciale; c) elaborarea unui sistem eficient de sancțiuni materiale aplicabile atât persoanelor juridice, cât și celor fizice pentru încălcarea legislației bancare etc.

Concretizând cele menționate, constatăm că actualmente legislația bancară națională nici pe departe nu poate fi considerată drept una perfectă. Spre exemplu, una din problemele stringente cu care se confruntă la moment sistemul bancar este asigurarea calității activelor multor bănci comerciale. Analiza situației din sfera bancară ne arată că activele de calitate dubioasă apar în cazurile când cu ele se achită capitalul statutar, ceea ce este incorect.

O deosebită atenție se acordă în ultimul timp soluționării problemei de optimizare a procedurii de falimentare a organizațiilor de creditare, în general, și a băncilor comerciale, în special. În această ordine de idei, apare necesitatea soluționării cât mai urgente a problemei protecției intereselor creditorilor și depozenților bancari în cazurile de demarare a procedurii de falimentare.

Asemenea probleme sunt multiple și, evident, toate aceste lacune legislative influențează asupra sporirii nivelului criminalității din acest domeniu.

Tradițional, la sistemul de prevenire a criminalității se referă și măsurile

legate de educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor. Educarea juridică în sistemul de prevenire specială a criminalității rezidă în activitatea orientată spre formarea conștiinței de drept, culturii juridice și comportamentului legal în domeniile concrete ale societății, realizată prin prisma propagandei și învățământului juridic, acordarea de asistență juridică cetățenilor etc. [3, p. 24].

Actualmente putem afirma cu certitudine că o mare parte a populației nu cunoaște minimul necesar de reguli ce se referă la sistemul creditar-bancar. Din punct de vedere criminologic, această situație favorizează transformarea multor categorii de persoane în victime potențiale ale infractorilor din sfera comercial-bancară.

Însuși sistemul educării juridice care ar cuprinde practic toate categoriile de populație presupune:

- ridicarea nivelului de cultură juridică a societății și consolidarea intoleranței sociale față de infractorii din sistemul comercial-bancar;
- crearea unui sistem de informare și instruire a cetățenilor, reprezentanților organizațiilor comerciale sau necomerciale în spiritul aplicării posibilităților de creditare pentru a lua parte la procesul activității de antreprenoriat sau în alte activități cu caracter economic;
- demonstrarea stabilității normei juridice și aplicabilității ei față de persoanele care au comis fapte ilicite în domeniul economic respectiv;
- asigurarea informării populației despre tendințele de dezvoltare a criminalității în sfera activității comercial-bancare;
- răspândirea informației juridice utile pentru populație cu referire la problemele victimelor, realizarea campaniilor respective cu caracter antipublicitar.

Nu mai puțin importante sunt măsurile organizatorice legate nemijlocit de perfecționarea sistemului de asigurare a securității bancare.

Este evident că în condițiile când asigurarea securității resurselor bancare și a infrastructurii este plasată de însăși banca, riscul cauzării unor prejudicii poate fi redus până la minim dacă vor fi aplicate o serie de măsuri preventive din partea serviciilor juridice, de protecție a informației și de control. Activitatea acestor servicii trebuie să fie orientată spre realizarea securității bancare, prin aplicarea complexă a diferitor metode și mijloace de prevenire a infracționalității din sectorul bancar.

Printre cele mai prioritare direcții de activitate în acest caz pot fi:

- asigurarea respectării stricte a modului de desfășurare a operațiunilor cu mijloace financiare și a confidențialității acestora;
- asigurarea evidenței bancare stricte, care trebuie să conțină informația deplină și corectă cu privire la rezultatele operațiunilor desfășurate;
- crearea unui sistem propriu de protecție informațional-analitică și juridică, sistem care ar facilita rezolvarea problemelor privind asigurarea faptică și juridică a operațiunilor realizate;
- intensificarea controlului sistematic al activității lucrătorilor bancari;
- perfecționarea continuă a sistemului de asigurare a securității infor-

mașionale prin implementarea în acest scop a mijloacelor și metodelor legale existente la momentul respectiv.

Una dintre sarcinile actuale în sistemul de prevenire specială a criminalității din domeniul abordat este cooperarea eficientă a instituțiilor bancare cu organele de drept, inclusiv cu cele polițienești. În acest context, poate fi recunoscută destul de utilă cooperarea în următoarele domenii:

- protecția băncilor comerciale în vederea neadmiterii infiltrării grupărilor criminale organizate în mediul acestora;
- protecția instituțiilor bancare și a funcționarilor acestora împotriva diferitor atentate infracționale (furturi, jafuri, tâlhării, escrocherii etc.);
- elaborarea și implementarea tehnologiilor speciale care ar asigura înțărirea tehnică și protecția băncilor, a mijloacelor lor de legătură etc.;
- perfecționarea sistemului de asigurare a securității în cazurile încasării și transportării mijloacelor bănești, precum și a diferitor obiective importante ale băncilor, cum ar fi: casele de schimb valutar, depozitele bancare, oficiile, sediile etc.
- acordarea de ajutor prin instruirea, perfecționarea și recalificarea personalului pentru serviciile de securitate a băncilor.

În concluzie, considerăm că realizarea măsurilor enunțate va crea condiții favorabile pentru reducerea nivelului criminalității în domeniul activității comercial-bancare.

Referințe bibliografice:

1. Costică Voicu, Georgeta Ungureanu, Adriana Voicu, *Investigarea criminalității financiar-bancare*, București, Ed. Polipress, 2003.
2. А.И. Алексеев, *Правовые основы профилактики преступлений*, Москва, 1990.
3. А.Э. Жалинский, *Специальное предупреждение преступлений в СССР*, Львов, 1980.
4. В.Н. Кудрявцев, *Правовое поведение: норма и патология*, Москва, 1982.

А. БЕРЕНДЕЕВА, кандидат юридических наук,
научный сотрудник ООНР Одесского государственного
университета внутренних дел Украины

ПРАВОВАЯ РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ

Постулат о том, что борьба с транснациональной организованной преступностью возможна исключительно совместными усилиями, не вызывает возражений. Общество давно пришло к выводу, что это общая проблема, успешное решение которой зависит от того, насколько удачно будут скоординированы действия всех участников-государств в противодействии этому антиобщественному феномену. Понятно, что такое сотрудничество должно иметь фундаментальную правовую основу.

До недавнего времени правовая регламентация международного сотрудничества осуществлялась в основном в рамках двухсторонних или многосторонних договоров, заключенных отдельными государствами для решения определенных задач борьбы с преступностью. Но все дальнейшая глобализация всех общественных процессов вынуждает идти по другому пути – создавать международные нормативно-правовые акты, которые бы не были привязаны к конкретным социальным, политическим, экономическим и другим условиям отдельных государств и регионов, а носили бы универсальный характер.

Необходимо отметить, что в последнее время работа в этом направлении значительно активизировалась. Так, серьезным шагом в противодействии международной организованной преступности стало принятие в 2000 году Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности (далее – Конвенции), а также принятых одновременно с ней двух протоколов, которые её дополняют (речь идет о Протоколе против незаконного ввоза мигрантов по суше, море и воздуху, а также Протоколе о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее). Позднее, в 2001 году Конвенция была дополнена ещё одним Протоколом против незаконного изготовления и оборота огнестрельного оружия, его составных частей и компонентов, а также боеприпасов к нему.

При анализе Конвенции можно сделать вывод, что большинство положений этого документа довольно удачные. Так, определено понятие «организованной преступной группы», установлено, какие деяния могут

относиться к уголовно наказуемым (общие основания криминализации участия в организованной преступной группе, криминализации отмывания доходов от преступлений, криминализация коррупции), высветлены основные направления борьбы с этими преступлениями, обозначены формы сотрудничества правоохранительных органов государств-участников и раскрыто их содержание, и т.д.

Главная ценность этой Конвенции состоит в том, что особое внимание уделено противодействию инфраструктуры организованной преступности. Термин «инфраструктура организованной преступности» не так давно стал активно использоваться учеными, в основном специалистами в сфере оперативно-розыскной деятельности. Профессор Долженков А.Ф. определяет инфраструктуру преступности как комплекс материальных и нематериальных факторов, которые хотя и не имеют прямого криминального характера, не охватываются конкретными составами преступлений, однако обеспечивают действия преступников и преступных групп, обслуживают интересы функционирования преступности как системы, облегчают её негативное воздействие на состояние оперативно-стратегической (оперативно-тактической) обстановки как в целом, так и отдельных её составных частей [1, с. 13].

Совершенно обосновано профессор Долженков А.Ф. инфраструктуру преступности разделяет на две сферы. Первая сфера включает элементы, которые непосредственно обслуживают процессы преступной деятельности, а именно: удобные пути похода к месту совершения преступления и отхода; прибыльные и безопасные с точки зрения преступников каналы сбыта краденого; легальные предприятия, через которые осуществляется «отмывание» незаконно полученных доходов (казино, пункты обмена валюты, фирмы, осуществляющие операции с недвижимостью и т.д.); компьютерные и телекоммуникационные сети, облегчающие достижение преступного результата; базы, места укрытия преступников, так называемые «малины»; учреждения, осуществляющие физическую реабилитацию преступников (сауны, дачи, медицинские учреждения и т.д.).

Вторая сфера включает структуры, которые опосредственно связаны с криминальными процессами: подготовка и восстановление кадров для преступной сферы; «идеологические» центры поддержания и развития преступных законов и традиций; «школы», «семинары» по обмену преступным опытом; общаки, которые используются для «подогрева» арестованных преступников и членов их семей; «мозговые центры» организованной преступности; в целом преступная субкультура; отдельные средства массовой информации и политические институты («лобби») на службе преступных сообществ и т.д. [1, С. 10-11].

Мы согласны с мнением ученых, которые считают, что, не смотря на то, что вторая сфера инфраструктуры имеет лишь опосредственную связь с преступностью, она представляет не меньшую опасность для общества.

Главная опасность заключается в том, что путем распространения информации пропагандируется преступный образ жизни, оказывается психологическое давление на людей с девиантным поведением. Особенно такое воздействие опасно для молодых людей, чье мировоззрение ещё до конца не сформировалось и в большей степени поддатливо негативному воздействию.

Действия политических «лоббистов» создают реальную угрозу для нормального функционирования государства, так как при таком подходе могут приниматься нормативно-правовые акты, создающие законные условия для осуществления преступных по своему характеру действий и обогащения конкретных людей, а законы, которые бы создавали благоприятные условия для нормального развития государства, наоборот, не могут вступить в законную силу.

Таким образом, борьба с инфраструктурой преступности представляется не менее актуальной, чем борьба непосредственно с самими деяниями, которые относятся к уголовно наказуемым. В этом отношении принятие Конвенции стало радикальным шагом.

При внимательном рассмотрении положений этой Конвенции можно отметить определенное сходство этого документа с Законом по борьбе с воздействием рэкета и коррупционных организаций (Racketeering Influenced and Corrupt Organizations Act). Этот закон был принят в США ещё в 1970 году для установления контроля над организованной преступностью и более известный как закон RICO. В этом законе предусматривались серьёзные меры по борьбе не только с самой организованной преступностью, но и с её инфраструктурой.

Закон RICO вводит новый термин – организационный сговор, который позволяет привлекать к ответственности всех членов преступного сообщества, даже тех, которые при других обстоятельствах избежали бы ответственности. Подобное положение содержится и в статье 5 Конвенции, где предусматривается, что к ответственности привлекаются не только лица, принимающие активное участие в преступной деятельности организованной преступной группы, но и лица, принимающие участие и в других видах деятельности, при этом осознавая, что их участие содействует достижению преступной цели.

В современных условиях экономического кризиса особую актуальность имеют положения закона RICO, которые предусматривают финансирование отдельных мероприятий по противодействию организованной преступной группы за счет части изъятых средств у членов такой группы. Согласно ст. 14 Конвенции, которая регулирует вопросы распоряжения конфискованными доходами от преступлений или имуществом, а также ст. 30 Конвенции, предусматривается, что, действуя по просьбе, направленной другим государством-участником, можно заключить соглашение или договоренность о перечислении суммы, соответствующей стоимости до-

ходов от преступлений или имущества, или средств, полученных в результате реализации таких доходов или имущества или их части, на счет, предназначенный для предоставления помощи развивающимся странам, странам с переходной экономикой с целью содействия удовлетворения их потребностей в связи с исполнением этой Конвенции. Также такие средства могут быть направлены межправительственным органам, специализирующимся на борьбе против организованной преступности.

Среди других новелл закона RICO, которые так или иначе отображаются в Конвенции, можно назвать следующие. Разработчики закона RICO специально использовали общие понятия для более широкого применения закона, а также его судебной интерпретации. Это было сделано для того, чтобы преступники не могли воспользоваться «белыми пятнами» законодательства в своих собственных целях и избежать ответственности только из-за того, что норма права не предусматривает конкретной сложившейся ситуации. Ведь законодательство просто не успевает учитывать весь спектр преступных деяний, которые молниеносно появляются и изменяются в современных реалиях. Наконец, еще одной новеллой этого закона является положение о том, что лицо, нарушившее закон RICO несёт более суровую ответственность за совершение подобного преступления, являясь членом организованной преступной группы.

Таким образом, на законодательном уровне созданы все предпосылки для успешного противодействия транснациональной организованной преступности, однако не все государства-участники привели свое национальное законодательство в соответствии с международным, что затрудняет использование правовых норм Конвенции и сводит на нет все её позитивные достижения. Поэтому на сегодняшний день первоочередной задачей всех стран, ратифицировавших Конвенцию, является устранение правовых препятствий для полноценной реализации всех её положений.

Литература:

1. А.Ф. Долженков, *Инфраструктура организованной экономической преступности*, Одесса, НДРВВ ОЮИ НУВД, 2002, 254 с.

Radion COJOCARU, doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Facultății de drept a Academiei „Ștefan cel Mare”

ESCROCHERII INFORMAȚIONALE: FORME ȘI CLARIFICĂRI CONCEPTUALE ALE CADRULUI NORMATIV-PENAL DE INCRIMINARE

În condițiile actuale de evoluție a comunității umane, dezvoltarea diferitor domenii de activitate, inclusiv a celui economic, se bazează pe utilizarea la scară largă a tehnologiilor informaționale și a telecomunicațiilor. Derularea operațiilor economice prin sistemele și rețelele computerizate a dus la apariția business-ului „electronic” sau „virtual” ca alternativă eficientă de economisire a timpului în afaceri – element indispensabil în obținerea rapidă a profiturilor și beneficiilor.

În pofida numeroaselor aspecte pozitive pe care le oferă „businessul electronic”, perpetuarea lui a generat săvârșirea unor fapte social-negative de fraudare a rețelelor și sistemelor informatice. Tendințele de răspândire a fraudelor de acest gen au atins cote alarmante, fiind puse la îndoială avantajele comerțului „virtual”, declarate ca fiind prioritare față de cele ale comerțului „real” [1]. În acest sens, Organizația internațională a poliției criminale Interpol apreciază Internetul ca fiind caracterizat prin cea mai acută creștere a criminalității, comparativ cu alte sectoare ale activității umane.

Din categoria infracțiunilor săvârșite tendențios prin intermediul computerului fac parte „escrocheriile informaționale”, caracterizate prin mecanisme și procedee proprii de fraudare a rețelelor informaționale, cum ar fi:

– phishingul. Este recunoscut ca o formă modernă de inginerie financiară, ce constă în obținerea frauduloasă a informațiilor confidențiale (numele de utilizator, parola și detalii legate de cartea de credit) prin imitarea, aproape de perfecțiune, a paginii web a unei companii credibile cu utilizarea unei forme de comunicare electronică. Băncile care efectuează tranzacții on-line sunt țintele predilecte, phishingul realizându-se prin intermediul e-mail-ului sau al mesageriei instant și, de obicei, redirecționează utilizatorii spre o pagină identică cu cea a companiei credibile, unde utilizatorului i se cere să-și introducă informațiile personale;

– sustrageri cu carduri bancare false. În prezent, falsul de carduri și punerea lor în circulație constituie un fenomen de proporții la nivel global, aducând daune colosale sistemului financiar-bancar. Ingeniozitatea de care dau dovadă infractorii în ceea ce privește punerea în aplicare a metodelor de fals de multe ori depășește experiența organelor de resort în materia investigării acestor fap-

te. Cele mai răspândite moduri de operare sunt: instalarea în bancomate a unor dispozitive tehnice special adaptate de scanare a informațiilor de pe carduri; accesarea și interceptarea informațiilor transmise băncii de către bancomat pentru verificarea sumelor de bani de care dispun deținătorii; filmarea PIN-codurilor în timpul accesării bancomatului de către clienți etc.;

– fraude pe piața valorilor mobiliare. Schemele de fraudare presupun obținerea de beneficii din contul vânzării valorilor mobiliare al căror cost real este majorat în mod fictiv. Răspândind date eronate despre emițător și condiția economică a acestuia, făptuitorul în mod fraudulos influențează creșterea ofertei și a prețurilor, după care încheie tranzacții de vânzare a acțiunilor la un preț majorat. Ulterior, prețurile pe piață se restabilesc la nivelul real, iar investitorii de rând suportă daune materiale [2];

– postarea licitațiilor fictive sau vânzarea „produselor-momeală”. Constă în ademenirea potențialilor clienți prin postarea de publicități fictive, oferindu-se spre vânzare produse costisitoare la prețuri avantajoase. În speță, produsele fie că nu există în realitate, fie că sunt ulterior schimbate cu produse aparent similare, dar cu calități net inferioare. Caracteristic pentru această formă de fraudare este faptul că în nici un moment autorul nu are de gând să vândă „produsul-momeală” [3, p. 225];

– escrocheriile săvârșite cu ajutorul telefoanelor mobile. Se cunosc diferite modalități faptice de manifestare a acestui tip de escrocherie, precum ar fi, de exemplu, expunerea spre comercializare a unor programe fictive, ce ar face posibilă efectuarea fără plată a convorbirilor telefonice. De regulă, schema de fraudare este deosebit de ingenioasă, presupunând lansarea pe pagina web a unor oferte atractive (este dată publicității lista operatorilor cu care asemenea programe pot fi puse în funcțiune; sunt afișate modelele telefoanelor mobile a căror utilizare permite funcționarea programei respective etc.). O altă metodă de săvârșire a escrocheriilor informaționale cu utilizarea telefoanelor mobile constă în scanarea Cod-pinurilor de pe cartelele telefonice, urmată de folosirea frauduloasă a timpului de convorbire, cu expunerea ulterioară a cartelelor în vânzare;

– propuneri de afaceri fictive. De regulă, pe pagina web este descrisă rentabilitatea afacerii, făcând-o să devină, astfel, atractivă pentru victimă. Participarea propriu-zisă la afacere sau oferirea unor date suplimentare pentru realizarea ei este condiționată de transferarea pe un cont indicat de către făptuitor a unor mijloace bănești, care, de regulă, poartă un caracter simbolic, fiind nesemnificative (de exemplu, victimei i se propune achitarea unei sume de bani pentru obținerea unor mostre de contracte pe care urmează să le încheie cu viitori clienți). După operarea transferului de bani, victima nu mai poate accesa pagina web, aceasta fiind distrusă de către făptuitor.

Cu referință la cadrul normativ aplicabil escrocheriilor informaționale, este de menționat că în sistemul reglementărilor penale ale Republicii Moldova expresia „escrocherie informațională” nu și-a găsit uzanță legislativă, nefiind folosită la descrierea faptelor ilicite cu caracter penal. Din lipsa suportului normativ, sarcina

definirii conceptului de escrocherie informațională, precum și stabilirea sferei de incidență a acesteia în normativul penal, revine, fără doar și poate, doctrinei dreptului penal.

În legislațiile penale ale altor state, precum ar fi cea a Estoniei, escrocheria informațională și-a găsit o incriminare distinctă la art.268 CP, cu următoarea exprimare legislativă: „Dobândirea averii străine, a avantajelor patrimoniale sau de altă natură prin introducerea programelor sau informațiilor, prin modificarea, distrugerea, blocarea sau printr-o altă intervenție realizată în procesul de prelucrare a informației, care influențează rezultatul acestuia și care atrage după sine cauzarea unei daune materiale sau de altă natură proprietarului” [4].

O faptă similară celei amintite mai sus, cu denumirea marginală de „sustragere săvârșită cu utilizarea tehnicii informaționale” este stipulată în CP al Republicii Belarus, legiuitorul atribuindu-i calitatea de formă distinctă a sustragerii la art.212 CP: „Sustragerea averii săvârșită prin modificarea informației existentă în sistemul informațional, pe suportii materiali sau care este transmisă prin rețelele de transmitere a informației” [5].

Numerose demersuri dedicate definirii conceptului de escrocherie informațională au fost inițiate în doctrina dreptului penal.

Într-o primă opinie se consideră că escrocheriile informaționale reprezintă infracțiunile săvârșite cu scop cupidant, prin intermediul manipulării programelor, datelor sau anumitor părți componente ale computerului [6, p. 71].

Potrivit unuia alt punct de vedere, se afirmă că escrocheria informațională reprezintă o infracțiune cu caracter informațional, care presupune denaturarea, modificarea sau ascunderea intenționată a datelor în scopul obținerii cu ajutorul sistemului computerizat a unor beneficii bănești [7, p. 325].

Într-o altă accepțiune, escrocheria informațională presupune dobândirea averii străine pe calea înșelăciunii, abuzului de încredere, însușirii sau înstrăinării bunurilor, precum și prin cauzarea de pagube materiale săvârșite prin utilizarea calculatorului. După cum putem observa, în virtutea acestui ultim punct de vedere, este lărgită sfera de incidență a escrocheriei informaționale, cuprinzând trei manifestări infracționale incriminate distinct în legislația penală: escrocheria propriu-zisă; delapidarea averii străine; cauzarea de pagube materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere [8].

În viziunea noastră, extinderea conceptului de escrocherie informațională la alte fapte penale săvârșite prin intermediul rețelelor informaționale (cum ar fi, de exemplu, delapidarea averii străine, cauzarea de pagube materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, fraudă informatică) poate fi acceptată doar în limitele unui studiu criminologic. Din perspectiva dreptului penal, o asemenea lărgire de concept nu poate fi acceptată, întrucât legiuitorul la art.190 CP al Republicii Molodva fixează un cadru legal bine definit al escrocheriei, care nu poate fi extins la alte conduite ilicite cu caracter penal. De fapt, din rațiuni de tehnică legislativă, în vederea asigurării unei interpretări uniforme a normativului penal, nu poate fi acceptată ideea atribuirii unor înțelesuri diferite

expresiilor și termenilor folosiți în legislația penală la descrierea componentelor de infracțiune.

Dintr-o atare perspectivă, în vederea asigurării aplicării corecte a legii penale, în strictă consonanță cu principiul legalității, este necesar de a stabili cu claritate normele cu caracter incriminator ce devin incidente în raport cu diferitele forme pe care le pot îmbrăca sustragerile din rețelele informaționale și prin aceasta – limitele aplicării normei privitoare la escrocherie.

Punctul de reper în acest sens, fără doar și poate, îl constituie norma prevăzută la art.190 CP al Republicii Moldova, care stabilește extremitățile de incidență a legii penale în ceea ce privește posibilitatea încadrării unei fapte ca escrocherie.

În contextul abordărilor consemnate, considerăm că fapta incriminată la art.190 CP al Republicii Moldova devine aplicabilă când calculatorul și informația computerizată sunt utilizate de către făptuitor pentru influențarea voinței victimei de a transmite benevol bunul sau dreptul asupra acestuia, sub dominația înșelăciunii sau abuzului de încredere. După cum susține T. Tropina, la operarea schemelor de inducere în eroare, calculatorul este utilizat în calitate de element adițional, prin care se asigură apropierea cu victima, iar mediul informațional – mediu alternativ celui fizic ce permite contactarea acesteia [9].

Prin urmare, subscriem ideii după care sustragerea de bunuri prin metoda escrocheriei nu este o consecință a simplei manipulării a datelor și informațiilor computerizate. Actul sustragerii, în acest caz, este rezultatul inducerii în eroare a victimei cu ajutorul mijloacelor informaționale, sub influența căreia are loc cedarea benevolă a bunului. Plecând de la aceste premise, doar în situațiile semnalate poate deveni aplicabilă norma privitoare la escrocherie, în alte cazuri fiind necesară apelarea la alte dispoziții prescrise de Codul penal.

O altă faptă, care exprimă un act de conduită bine conturat, în limitele căruia își poate găsi expresie sustragerea informațională, o constituie infracțiunea incriminată art.237 CP, săvârșită prin modalitatea punerii în circulație a cardurilor sau a carnetelor de plată false.

Nu vom insista asupra tuturor variantelor posibile de comitere a infracțiunii vizate, ci doar asupra situațiilor de folosire a cardurilor false, care în esență, după cum se menționează în doctrina de specialitate, se referă la „...retragerea disponibilului sub formă de numerar de la ghișeu automat de bancă sau de la distribuitorul automat de numerar; achitarea mărfurilor sau a serviciilor comerciantului prin intermediul automatelor bancare, terminalelor pentru transferul electronic de fonduri la punctul de vânzare ...” [10, p. 424].

Reieșind din modul specific de comitere a faptei, precum și din particularitățile obiectului material al infracțiunii, apare întrebarea: folosirea cardurilor false poate fi interpretată în calitate de formă specială a infracțiunii de escrocherie?

Deși într-un demers făcut anterior, cu prilejul analizei componentei descrise la art.237 CP al Republicii Moldova, nu s-au făcut precizările de rigoare, în

limitele prezentului studiu, punctăm ideea după care între folosirea cardurilor plăsmuite și infracțiunea de escrocherie nu poate fi recunoscută o legătură de tipul special-general. Aceasta se face deoarece în cazul utilizării cardurilor false nu are loc influențarea voinței victimei de către făptuitor prin metodele frauduloase caracteristice escrocheriei, ci o manipulare a datelor informaționale, în urma căreia are loc trecerea bunurilor în posesia ilegală a victimei. Prin urmare, considerăm că uzul de carduri false poate fi catalogat la categoria fraudelor informaționale, care, datorită obiectului juridic generic și special de atentare, la moment și-a găsit o incriminare distinctă în capitolul X Codul penal al Republicii Moldova.

O altă problemă de rezonanță în materia vizată o constituie legătura relativă dintre fraudă informatică (art. 260⁶ CP) și infracțiunea de escrocherie (art. 190 CP).

În viziunea noastră, fraudă informatică nu poate fi asimilată escrocheriei, date fiind deosebirile de conținut existente între aceste două fapte infracționale. Deosebirea esențială dintre fraudă informatică și escrocherie poate fi făcută prin prisma obiectului material al infracțiunii. În cazul escrocheriei, obiectul material este reprezentat de bunurile mobile aflate în posesia persoanei, asupra cărora este fixat dreptul de proprietate, pe când în cazul fraudei informatice obiectul material îl formează beneficiile ce urmează să fie obținute de către persoană.

Prin beneficiu se înțelege câștig, profit sau folos pe care cineva îl are din ceva; profit financiar al unei întreprinderi, reprezentând diferența dintre veniturile realizate și cheltuielile ocazionate din acesta.

În cazul fraudei informaționale, înșelăciunea poate fi realizată prin metode similare sau identice escrocheriei, însă făptuitorul nu urmărește deposedarea ilegală a victimei de un bun, ci obținerea unor beneficii ilegale, sub formă de profit nerealizat ce putea rezulta dintr-un anumit bun sau din afacerile practicate de antreprenor. Prin urmare, între fapta de fraudă informatică și escrocherie poate exista o legătură de tip escrocherie – cauzarea de pagube materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere.

Problema calificării juridice a faptelor de schimbare sau de manipulare a datelor informaționale, urmate de obținerea ilegală a bunurilor, deocamdată nu și-au găsit o rezolvare unitară în doctrina dreptului penal (cum ar fi, de pildă, transferul de bani de pe un cont pe alt cont, urmat de sustragerea lor – cazul Levin care, prin spargerea măsurilor de protecție, a transferat de pe conturile băncii City Bank of America pe diferite conturi circa 11 milioane de dolari SUA).

O. Borunov susține că în speță poate fi identificată infracțiunea de furt dacă persoana, după ce a transferat mijloacele bănești, le scoate de pe cont, adică intră în posesia lor putând dispune de ele după propria-i voință; posibilitatea de dispunere intervine și atunci când făptuitorul le pune în circulație într-o altă formă, de exemplu, le depozitează pe un alt cont pentru obținerea dobânzii [11, p. 26].

În contrast, pe bună dreptate, în doctrina de specialitate se susține că săvârșirea sustragerii pe calea furtului cu utilizarea mijloacelor informaționale se face imposibilă, întrucât în calculator nu sunt păstrate bunurile sau mijloacele bănești, ci informațiile despre drepturile asupra bunurilor, păstrarea sau circulația lor [9]. Se mai afirmă că în asemenea situații nu se poate identifica sustragerea de bunuri, ci dobândirea dreptului asupra bunurilor, legiuitorul făcând pe plan normativ distincție dintre aceste două categorii juridice [9].

În finalul prezentărilor relatate, considerăm că problema sustragerilor informaționale își va putea găsi o rezolvare corespunzătoare doar în perspectiva operării unor modificări de *lege ferenda*. Dintr-o atare perspectivă, pledăm în favoarea ideii de introducere a unei norme penale distincte ce ar încorpora toate formele de sustragere a bunurilor săvârșite prin intermediul utilizării tehnologiilor informaționale.

Referințe bibliografice:

1. В. Сабадаш, Современное состояние проблемы распространения мошенничества в Интернете // <http://www.crime-research.ru/articles>.
2. С.С. Карабаналов, Компьютерное мошенничество при торговле ценными бумагами с использованием сети Интернет в США // <http://skyglobe.ru>.
3. M. Dobrinoiu, *Infrațiuni în domeniul informaticii*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 225.
4. <http://www.crime.vl.ru>.
5. <http://pravo.kulichki.com>.
6. А.В. Черных, „Некоторые вопросы уголовно-правовой квалификации компьютерных мошенничеств” în *Советское государство и право*, 1989, №6, с. 71.
7. Д. Айков, *Компьютерные преступления*, Москва, Мир, 1999, с. 325.
8. Д. Зыков, Понятие компьютерного мошенничества // www.crime-research.org.
9. Т. Тропина, Компьютерное мошенничество»: вопросы квалификации и законодательной техники // www.connect.ru/article.
10. Stati în *Drept penal, Partea specială*, vol. II, Ed. Cartier Juridic, Chișinău, p. 424.
11. О. Борунов, „Проблемы квалификации хищения денежных средств со счетов банк с использованием средств компьютерной техники” în *Российский судья*, 2004 г., № 6, стр. 26.

Marian GHERMAN, doctor în drept, conferențiar universitar
lector al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
Valeriu GROSU,
lector al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ASPECTE CONCEPTUALE PRIVIND FINANȚELE PUBLICE, ROLUL ȘI ÎNSEMNĂTATEA CONTROLULUI FINANCIAR ÎN ACTIVITATEA GESTIONARĂ DE ANALIZĂ ȘI EVALUARE ECONOMIC-FINANCIARĂ A ÎNTREPRINDERILOR

Noțiunea de „finanțe” vine de la latinescul „finare”, ceea ce înseamnă a termina, a încheia în general și într-un sens restrâns, a aranja o afacere, a termina un diferend prin mijlocirea banului, o acțiune judecătorească, o hotărâre a justiției în legătură cu plata unei sume de bani.

De la această noțiune s-a format termenul „financia” și mai târziu „financia pecuniaria”, care înseamnă a încheia o tranzacție patrimonială prin plata unei sume de bani, în genere, și îndeosebi, o amendă în baza unei cărți de judecată, ce presupune că aceste expresii derivă de la noțiunea de „fenis”, utilizată adesea în sens de „termen de plată”.

Țara care a întrebuințat pentru prima oară, încă în secolul al XIV-lea, noțiunea de „finanțe” în legătură cu gospodăria publică a fost Franța, unde expresiile „hommes de finances” și „financier” se foloseau pentru denumirea arendașului de impozite și a persoanelor care încasau impozitele regelui, iar mai târziu „les finances” care înseamnă gospodărie publică, adică patrimoniul statului.

În doctrina financiară există mai multe opinii privind finanțele publice; astfel, specialiștii în domeniu consideră că finanțele sunt, după caz:

- fonduri bănești puse la dispoziția statului;
- mijloace de intervenție a statului în economie;
- metode de gestionare a banului public;
- act juridic (actul de dispoziție autoritară sau contractuală, prin care se preia la dispoziția statului o parte din produsul intern brut, în scopul realizării funcțiilor și sarcinilor statului);
- faptele, principiile, tehnicile și efectele procurării și cheltuielii fondurilor bănești de către organele guvernamentale și ale administrării datoriei publice (doctrina financiară americană)¹;

¹ William Shultz, Lowel Haris, citat după Ion Condor, *Drept fiscal și financiar*, Ed. Tribuna Economică, București, 1996, p. 51.

– relațiile sociale de natură economică ce apar în procesul constituirii fondurilor publice de resurse bănești și repartizării acestora în scopul satisfacerii nevoilor generale ale societății;

– într-o formulă mai concisă, se consideră că finanțele publice sunt „veniturile și cheltuielile bugetare, aparținând colectivităților publice și care se exprimă sub „forme economice, politice și juridice”².

Așadar, în acest context, accentul se pune pe acea latură a finanțelor pe care autorul sau autorii o consideră mai importantă. Ca rezultat, o anumită latură a finanțelor nu le exclude pe celelalte, chiar mai mult ca atât, ajută la înțelegerea complexității fenomenelor financiare.

De-a lungul anilor, concepțiile despre finanțe au evoluat neîntrerupt, de aceea pe parcursul acestei evoluții sociale au fost determinate 2 etape distincte: prima corespunde capitalismului premonopolist – concepțiile clasice despre finanțele publice –, iar cea de-a doua – epocii imperialismului – concepțiile moderne despre finanțele publice.

Astăzi, tematica de studiu a specialiștilor pornește, prin urmare, de la cercetarea tuturor instrumentelor posibile, prin intermediul cărora statul poate să intervină în viața economică, a modalităților de influențare a proceselor economice, a relațiilor sociale, care apar în procesul desfășurării activității financiare a statului.

Profesorul Iulian Văcărel³ afirmă că pentru statul modern finanțele publice nu mai sunt un simplu mijloc de asigurare a acoperirii cheltuielilor sale administrative, ci înainte de toate un mijloc de intervenție în economie.

În concepția modernă, economistul francez Maurice Duverger⁴ consideră că finanțele publice reprezintă „știința care studiază activitatea statului în calitate sa de utilizator al unor tehnici speciale așa-zise financiare: venituri, cheltuieli, taxe, impozite, împrumuturi, procedee și circuite monetare, buget etc.”

În condițiile de tranziție la economia de piață este destul de important de înțeles rolul statului în reglementarea, acumularea, repartitia și utilizarea resurselor financiare.

De aceea esența și însemnătatea finanțelor publice constă în îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor statului care se realizează, prin organele sale specializate, în baza regulilor și procedurilor ce permit autorităților publice să îndeplinească toate atribuțiile prin intermediul mijloacelor financiare și care se cer a fi desfășurate într-un regim de drept public pentru a pune în evidență faptul că

² Raymond Muzellac, citat după Ion Condur, *Drept fiscal și financiar*, Ed. Tribuna Economică, București, 1996, p. 51.

³ Maurice Duverger, citat după Iulian Văcărel, *Finanțe publice*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2000, p. 49.

⁴ *Ibidem*, p. 49-51.

„motivele, mijloacele și efectele finanțelor publice sunt cu totul diferite de cele ale finanțelor private”⁵.

În tratarea acestei probleme, deosebind cele 2 categorii economice, Paul-Marie Godme afirmă că: „deosebirea fundamentală dintre finanțele publice și finanțele private este condiționată de faptul că starea finanțelor private și dinamica lor depind de legile economiei de piață, pe când situația și dinamica finanțelor publice sunt determinate de hotărârile statului și de acțiunile organelor administrației publice...”⁶

Pornind de la cele sus-menționate, este necesar a da definiția finanțelor publice, care în literatura de specialitate nu este unanimă.

Astfel, N.I. Himiciova definește finanțele publice ca fiind „relații economice de constituire, repartizare și utilizare a fondurilor de resurse bănești ale statului, precum și ale unităților administrativ-teritoriale, ale întreprinderilor și organizațiilor, necesare să asigure reproducția și nevoile sociale, în procesul cărora au loc distribuirea și redistribuirea produsului intern brut și controlul asupra satisfacerii necesităților generale ale societății”⁷.

O.N. Gorbunova spune că „finanțele ca atare nu sunt deja resursele bănești, ci relațiile dintre oameni în legătură cu formarea, redistribuirea și utilizarea fondurilor de resurse bănești”⁸.

E. D. Sokolova afirmă că „finanțele publice, drept categorie economică, reprezintă diverse relații sociale, care se formează în procesul distribuirii și redistribuirii valorii produsului intern brut precum și a unei părți a veniturii național, în legătură cu formarea și utilizarea fondurilor de resurse bănești”⁹.

Conform opiniei L.A. Drobozina¹⁰, doctor în economie și autoare a multor lucrări științifice, „finanțele reprezintă relațiile economice legate de formarea, repartizarea și utilizarea fondurilor de resurse bănești centralizate și descentralizate, în scopul îndeplinirii funcțiilor și sarcinilor statului și asigurării condițiilor reproducției largite”.

Profesorul I. Văcărel definește finanțele ca fiind „un sistem de relații economice, prin intermediul cărora se asigură formarea și repartizarea fondurilor publice financiare în scopul dezvoltării economice și sociale a țării precum și satisfacerii celorlalte nevoi”¹¹.

⁵ Luis Trotabaș, citat după I. Condor, *Drept fiscal și financiar*, Ed. Tribuna Economică, București, 1996, p. 51-52.

⁶ Paul-Marie Godme, citat după O. N. Gorbunova, *Финансовое право*, Юристъ, Moscova, 1996, p. 13.

⁷ N. I. Himiciova *Финансовое право*, Изд-во БЕК, Moscova, 1996, p. 18-19.

⁸ O. N. Gorbunova, *Финансовое право*, Юристъ, Moscova, 1996, p. 10.

⁹ E.D. Sokolova, E.Iu. Graciova, *Финансовое право*, Moscova, 1997, p. 3-5.

¹⁰ L. A. Drobozina *Финансы*, ЮНИТИ, Moscova, 1999, p. 13.

¹¹ Iulian Văcărel, *Finanțe publice*, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2000, p. 75.

V.M. Mandriță, un alt cercetător în domeniul respectiv, subînțelege prin conținutul finanțelor „un ansamblu de relații bănești, ce apar în procesul creării fondurilor de resurse bănești ale statului și utilizării lor în scopul reproducției, stimulării și satisfacerii necesităților generale ale societății”¹².

O altă opinie este exprimată de către profesorul D.D. Șaguna care definește finanțele publice ca: „fiind raporturi social-economice de formare și repartizare, în formă bănească, care apar în legătură cu constituirea și utilizarea resurselor necesare funcționării și dezvoltării generale a societății”¹³.

În concluzie putem menționa că finanțele publice sunt relații sociale de natură economică ce apar în procesul activității financiare a statului, în legătură cu formarea, repartizarea și controlul fondurilor de resurse bănești ale statului necesare pentru dezvoltarea social-economică a țării precum și pentru satisfacerea altor cerințe generale ale societății.

Așadar, după cum vedem, necesitatea finanțelor este determinată de „existența statului”, care are de îndeplinit sarcini, funcții și atribuții importante în ceea ce privește organizarea și conducerea activității economico-sociale, naționale, dezvoltarea factorilor de producție a învățământului, culturii, ocrotirii sănătății, înfăptuirii asigurărilor și a protecției sociale, apărării independenței și suveranității, adică pentru satisfacerea cerințelor generale ale societății și ale membrilor ei.

Deseori persoanele neavizate confundă noțiunea de „bani” cu cea de „finanțe”, atribuindu-li-se același conținut, pe când în realitate relațiile bănești au o sferă mult mai largă decât finanțele.

Relațiile bănești, la rândul lor, și ca conținut cuprind și finanțele, adică finanțele sunt o parte a relațiilor bănești. A pune semnul egalității între noțiunea de „finanțe” și cea de „bani” înseamnă a nu da posibilitatea să se constate natura reală a finanțelor, precum și a funcțiilor și rolului lor în înfăptuirea producției sociale și în satisfacerea altor cerințe obștești.

În literatura contemporană sunt determinate diverse noțiuni și definiții ale banilor, cum ar fi:

1. Banii sunt o marfă deosebită care servesc drept echivalent general de schimb al mărfurilor etc.;
2. Banii sunt acele valori prin intermediul cărora se asigură efectuarea diverselor funcții financiare;
3. Banii sunt acele valori prin intermediul cărora se asigură circuitul multilateral economico-financiar;
4. Banii sunt acele valori datorită cărora se asigură oportunitatea și operativitatea circuitului operațiunilor creditare și a achitărilor reciproce multilaterale între diverși agenți economici¹⁴.

¹² V.M. Mandriță, ș.a., *Финансовое право*, Феникс, Ростов-на-Дону, 1999, p. 8.

¹³ D.D. Șaguna, *Drept financiar public*, Ed. OSCAR, București, 1997, p. 78.

¹⁴ А.В. Балынский, *Общая теория денег и кредита*, Изд. Еврика, Кишинэу, p. 8

Funcțiile banilor la etapa de dezvoltare a economiei contemporane de piață sunt următoarele:

- banii prezintă valoare de cost și de preț de cost pe parcurs al schimburilor de mărfuri (vindere, cumpărare);
- banii sunt folosiți în calitate de circuit (rulaj) neîntrerupt economico-financiar;
- banii sunt folosiți în calitate de forme și metode diverse de acumulare a bogățiilor, capitalului în diverse forme de depuneri bănești;
- banii servesc drept mijloace de plată, adică de achitare a plăților reciproce între diverși debitori și creditori;
- banii servesc drept valoare deosebită – „valută forte”, adică diverse achitări reciproce în plan internațional¹⁵.

Așadar, în procesul repartiției produsului național brut, când se constituie și se folosesc resursele bănești necesare îndeplinirii sarcinilor și funcțiilor statului, se realizează anumite raporturi, relații social-economice și bănești, prin intermediul cărora se înfăptuiește repartiția produsului național brut între agenții economici, populație și stat, care prin urmare poartă denumirea de „relații financiare” sau „finanțe”. Și în sfârșit, finanțele sunt întotdeauna exprimate în formă bănească și nicidecum nu pot fi concepute în afara relațiilor „marfă-bani”.

Finanțele sunt o parte a relațiilor social-economice exprimate în formă bănească ce se nasc și se utilizează în procesul repartiției produsului național brut datorită cărora se formează, se repartizează și se gestionează fondurile bănești ale statului și ale agenților economici, necesare realizării reproducerii sociale, acțiunilor social-culturale, satisfacerii celorlalte cerințe comune ale societății și ale cetățenilor țării, care la rândul lor cuprind și relațiile bănești, prin mijlocirea neapărată a cărora se exercită „controlul sistematic” asupra constituirii, repartizării și gestionării eficiente și productive a fondurilor bănești.

Structura finanțelor R. Moldova, ca și conținut, cuprinde finanțele publice, finanțele unităților și ale organizațiilor cooperatiste și finanțele întreprinderilor mixte și ale celor private, iar la rândul lor finanțele publice sunt formate din finanțele generale ale statului și finanțele companiilor naționale și societăților comerciale cu capital de stat, precum și ale altor ramuri ale economiei naționale.

Finanțele generale ale statului sunt formate din relațiile bănești care se folosesc în procesul repartiției produsului național brut, când se constituie, se repartizează și se gestionează fondurile bănești ale statului, necesare realizării obiectivelor sociale, economice și îndeplinirii sarcinilor și funcțiilor statului, care cuprind bugetul de stat, bugetele locale și asigurările sociale de stat, prin intermediul cărora se exercită controlul financiar multilateral asupra creării, repartizării, circulației și utilizării produsului național brut.

¹⁵ А.В. Балынский, *Общая теория денег и кредита*, Изд. Еврика, Кишинэу, р. 18-21.

Finanțele companiilor naționale ale societăților comerciale cu capital de stat și ale ramurilor economiei naționale exprimă relații bănești care se folosesc în procesul repartizării venitului creat, în interiorul lor, cu ajutorul cărora se constituie, se repartizează și se gestionează fondurile bănești necesare realizării reproducției sociale și satisfacerii unor cerințe materiale și sociale ale populației.

Prin „finanțe publice” se înțeleg operațiunile bănești de interes public, necesare în relațiile cu statul și cu alte instituții publice care cuprind relații social-economice, bănești prin mijlocirea cărora statul, unitățile sale administrative-teritoriale și alte instituții de drept public își constituie și folosesc fondurile de resurse financiare (impozite, taxe, contribuții, împrumuturi de stat, cheltuieli, datorii etc.).

Finanțele unităților și organizațiilor cooperatiste cuprind relațiile bănești cu ajutorul cărora în procesul producerii și repartiției veniturilor se constituie și se utilizează fondurile bănești necesare reproducției sociale, satisfacerii altor cerințe sociale ale unităților și uniunilor cooperatiste, ale membrilor cooperatori, se alimentează fondurile bănești ale statului și se exercită controlul financiar asupra activității lor economico-financiare.

Finanțele întreprinderilor mixte, la rândul lor, cuprind relațiile sociale economice bănești prin intermediul cărora întreprinderile, societățile de asigurare, băncile private etc. își constituie, repartizează, gestionează și controlează fondurile de resurse financiare.

Menționând esența și însemnătatea „finanțelor”, se poate afirma că din punctul de vedere al conținutului ele cuprind inclusiv toate relațiile economice, reflectându-se printr-o gamă largă de raporturi economico-juridice, financiare, bancare, comerciale și îndeosebi bugetare etc., manifestându-se în calitate de diverse instrumente, forme, metode și procedee de efectuare a controlului financiar.

Actualmente, Republica Moldova parcurge o perioadă de profunde transformări, generate de trecerea de la sistemul administrativ de comandă la un sistem democratic, care preocupă atât economiștii, oamenii de afaceri, guvernanții și politicienii, cât și oamenii de știință, ceea ce pune în centrul întrebărilor și implicit al răspunsurilor problematica economică.

Trecerea statului moldovenesc la o economie de piață, al cărei fundament îl constituie proprietatea privată și un mecanism democratic de conducere, ne cere elaborarea și îmbinarea organică a legilor pieței cu acțiunea statului. Aceste schimbări sunt complexe și cu largi implicații, deoarece reprezintă un proces dificil și de durată.

Din această cauză trebuie cunoscut profund mecanismul economiei de piață.

În economia de piață orice agent economic dorește să realizeze un profit. Pe lângă inițiativa liberă și aportul material, financiar, uman, fizic și de influență, una din condițiile pentru obținerea profitului este informația operativă și reală cu privire la patrimoniul, activitatea economică și rezultatele acesteia – profit sau pierderi.

Cunoașterea condițiilor economice și financiare, în raport cu cerințele și legitățile în care se desfășoară activitatea agenților economici, previne situațiile de încetare a plăților și de faliment, asigură obținerea de profituri.

Cunoașterea situației patrimoniului, a capacității acestuia de a genera profit, a solvenței comerciale ori de faliment în care se pot afla agenții economici, la un moment dat este asigurată cu ajutorul atât al condițiilor reale, operativ-organizate, cât și al controlului financiar organizat și efectuat în mod exigent și competent¹⁶.

Având în vedere cele expuse, se mai poate afirma că abordarea problemei controlului financiar în situația economică actuală are o mare importanță și ca direcție strategică de realizare ce urmărește anumite scopuri.

E vorba despre organizarea mai bună a muncii, înlăturarea dezordinii și menținerea disciplinei riguroase în organizarea și desfășurarea activității economice, gospodărirea mai eficientă a mijloacelor de muncă, materiale și financiare, relevarea, descoperirea aparițiilor nereale, ilicite cu un caracter economico-financiar la diferite faze de activitate, producerea bunurilor materiale, activitatea comercială și financiar-bancară etc., prevenirea și preîntâmpinarea apariției divergențelor, neglijențelor ce duc la surveniri substanțiale legale de daune, pierderi, cheltuieli materiale și financiare; examinarea eficienței rezultatelor obținute, recuperarea și căutarea abaterilor imprudente, precum și intenționate de la legislația în vigoare cu privire la organizarea și desfășurarea activității economice¹⁷.

Sistemul de control economico-financiar poate fi considerat un instrument principal al managementului pentru supravegherea regulată, prudentă a activității sale cu scopul de a lua la timp deciziile ce se impun privind atât fiecare funcție în parte, cât și în ansamblu, în diverse ramuri economico-financiare.

În acest sens, economistul francez H. Fajol, considerat alături de F.W. Taylor drept părinte al științei managementului (conducere, gestiune), definea conducerea întreprinderii prin cinci funcții principale: prevederea (pronosticul), organizarea, comanda, coordonarea și controlul.

În cadrul economiei de piață, controlul are o sferă de acțiune aproape nelimitată, fiind implicat în toate activitățile economico-sociale și contribuind la îmbinarea și reglarea intereselor individuale și sociale într-un ansamblu unitar¹⁸.

Printre funcțiile controlului economico-financiar putem numi:

– funcția de prevenire și funcția de preîntâmpinare a activității economice;

¹⁶ Mircea Coșea, Ilie Gavrilă, Paul Tanase Ghiță, Dan Hițescu, Constantin Popescu, *Economia*, Ed. Politica, București, 1993, p. 7-8.

¹⁷ Wolfgang Hoier, *Как делать бизнес в Европе*, Москва, фонд «За экономическую грамотности», 1991, p. 6-7.

¹⁸ Philippe Catler, *Управление маркетингом*, Москва, Экономика, 1980, p. 14.

- funcția de constatare a situației și funcția de cercetare a activității economice;
- funcția de cunoaștere și funcția de evaluare a situației existente economice, curente, finite, pronostic etc.;
- funcția educativă și stimulativă economico-financiară;
- funcția de revizuire a obiectivelor și scoaterea la iveală a divergențelor, delapidărilor cu caracter economico-financiar;
- funcția de pregătire a agentului economic pentru luarea deciziilor pe baza rezultatelor controlului efectuat etc.¹⁹.

Controlul activității economico-sociale, ca sistem de cunoaștere și acțiuni, este structurat pe forme diferite de control, cum sunt: controlul tehnico-tehnologic, controlul economic, controlul financiar, controlul fiscal, controlul calității produselor, controlul protecției muncii, controlul protecției sociale, controlul comercial, controlul sanitar ș.a.

După momentul în care se exercită controlul, raportat la momentul desfășurării activității sale, efectuarea operațiilor ce se controlează, controlul financiar se manifestă sub trei forme: anticipat sau preventiv, concomitent sau operativ, curent, postoperativ sau ulterior.

Printre metodele controlului economico-financiar pot fi enumerate: inventarierea și revizia documentară. Fiecare metodă are sarcinile și procedeele sale de aplicare. Dar, în general, controlul financiar are destinația să înlăture, să lichideze dereglările, divergențele, delapidările din diversele ramuri de activitate economică în scop de orientare a agenților economici spre o activitate prosperă, spre un profit legal și fără fraude.

Inventarierea, la rândul său, prezintă o totalitate de măsuri de studiere, cercetare, determinare și verificare cantitativă și calitativă, privind existența faptică în durata de timp respectivă a bunurilor materiale, mărfurilor industriale, alimentare etc..., precum și a surselor și mijloacelor financiare și bănești.

Pe când revizia documentară prezintă un proces multilateral mai amplu de control al documentelor consumatorilor, registrelor de evidență contabilă, de evidență operativă și statistică cu scopul determinării, fixării descrierii juste, corecte, legitime a operațiunilor economice care au loc. Revizia are drept obiectiv scoaterea la iveală a neajunsurilor, încălcărilor, divergențelor comise la întreprinderile respective.

Cerând efectuarea reviziei documentare, ofițerul de urmărire penală urmărește scopul lărgirii diapazonului de investigare a cauzei penale, datorită căruia sunt scoase la iveală, constatate acțiuni, fapte, elemente de falsificare materială, intelectuală, precum și alte abuzuri.

La fel de importante în relevarea fraudelor economico-financiare sunt și expertizele financiar-contabile, fiscale și judiciare.

¹⁹ Gh. D. Bistriceanu, Ghiță Ana, *Finanțe*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1999, p. 11-12.

Aceste expertize prezintă un proces preventiv de pregătire, cu selectarea specialiștilor de înaltă calificare. Ele se efectuează la cererea organelor de urmărire penală, judecătorești, conform Codului de procedură penală, și au drept scop studiarea și cercetarea respectării stricte a legislației în vigoare, cu privire la activitatea economică și evidența fiscală a întreprinderilor respective, cu scoaterea la iveală a divergențelor, delapidărilor, evaziunilor fiscale, precum și constatarea autorilor lor, prin întocmirea în baza rezultatelor cercetării a concluziilor respective, care prin urmare sunt considerate ca probe delictive pe dosarele penale corespunzătoare.

În acest context, se poate de accentuat că materialele de control, parvenite de la organele fiscale la organele poliției economico-financiare pentru luarea hotărârii de intentare a dosarului penal, nu corespund adeseori cerințelor și nu sunt acumulate în volumul deplin, de aceea, aproximativ fiecare al șaselea material este reîntors organelor fiscale pentru prelucrare și perfectare suplimentară.

Pentru evitarea luării unor hotărâri neîntemeiate de pornire sau cercetare a cauzei penale, persoana care efectuează controlul este obligată să studieze minuțios materialele parvenite de la organele fiscale, să constate existența componenței de infracțiune și suma precisă a impozitului pe obiectele și obiectivele ascunse de impozitare.

După cum vedem, prevenirea și combaterea infracțiunilor cu caracter economico-financiar presupune un ansamblu de capacități și calități profesionale înalte, care mai întâi țin de diverse cunoștințe în domeniul economiei naționale, management economic, comercial, financiar-bancar etc..., precum și cunoașterea aprofundată a modalităților de comitere a lor, printre care pot fi nominalizate:

- monopolizarea organizată, intenționată, deplină sau parțială a pieței de desfacere (piață de capitaluri, piață financiară, piață de resurse umane, „design” tehnic, reclamă etc.);
- fixarea prețurilor, prin înțelegere prealabilă;
- repartizarea intenționată organizată a consumatorilor, piețelor respective de desfacere pe obiecte și obiective, localități, terenuri prealabil pregătite;
- cucerirea intenționată a pieței de desfacere, prin diverse forme fizice și psihice de influență;
- diverse acțiuni ce țin de delapidări, fraude cu depozite, fonduri capitale, financiar-bancare, prin urmare, cu cauzarea daunelor, prejudiciilor în proporții considerabile debitorilor și creditorilor;
- aducerea intenționată în stare de insolvabilitate mnimă (înșelătoare);
- acțiuni infracționale cu diverse valori subvenționale;
- înșelăciuni în documentele de dare de seamă bilanțiere;
- activitate de antreprenariat ilicită;
- pseudoactivitate antreprenorială;
- acțiuni infracționale legate de diverse transferuri ilicite financiar-bancare;

- operații ilicite de import și export al surselor și mijloacelor financiare și bănești;
- acțiuni ilicite de schimburi în calitate de operații comerciale „barter” strict interzise;
- deschiderea, întocmirea intenționată a conturilor bancare în străinătate;
- deschiderea și funcționarea ilicită a diverselor firme - „fantomă”;
- folosirea sau utilizarea ilicită a creditelor de scurtă și de lungă durată;
- confecționarea, fabricarea și producerea mărfurilor industriale și alimentare necalitative și alte acțiuni ilicite social periculoase²⁰.

Ținând cont de cele sus-menționate în scop de relevare, prevenire, preîntâmpinare și descoperire a infracțiunilor economico-financiare enumerate mai sus, măsurile de efectuare a controlului financiar cuprind, de regulă, următoarele direcții: de studiere, cercetare, control, verificare minuțioasă la obiect de documentare justificativă a diverselor afaceri și operații economico-comerciale și financiar-bancare, printre care pot fi numite:

- determinarea veridicității venitului bilanțier al întreprinderii respective;
- determinarea stării activelor imobile;
- determinarea stării activelor circulante;
- verificarea circuitului operațiunilor cu caracter intern, precum și cu caracter extern al întreprinderii în cauză;
- verificarea procesului de realizare a producției finite;
- verificarea tuturor proceselor de cheltuieli capitale de lungă și de scurtă durată,
- determinarea venitului global al produsului intern brut, precum și a modului lui de repartizare, inclusiv a legalității beneficiului sau profitului curat obținut;
- verificarea cheltuielilor privind activitatea productivă, volumul de lucrări efectuate, precum și prestarea diverselor servicii, și alte cheltuieli;
- determinarea procentului de uzură pe active de lungă și scurtă durată;
- verificarea capitalului propriu al întreprinderii în cauză;
- verificarea obligațiunilor întreprinderii de lungă și scurtă durată privind utilizarea acestora conform destinației respective;
- efectuarea măsurilor economico-financiare de control privind legalitatea și veridicitatea tuturor cheltuielilor și pierderilor economice a întreprinderii în cauză ș. a.²¹;

Metodologia controlului financiar, la rândul său, este reflectată prin diverse metode și procedee, inclusiv:

²⁰ *Борьба с экономической преступностью за рубежом* (Реферативный сборник), Москва, 1991.

²¹ T. M. Dimitrienko, S. G. Seaadaev, *Судебная (правовая) бухгалтерская экспертиза*, Изд. «Проспект», Москва, 1998, p. 157-227.

- verificarea aprofundată a dărilor de seamă economico-financiare a întreprinderilor;
- verificarea conturilor de rezultate;
- verificarea conturilor de venituri, cheltuieli și pierderi;
- verificarea conturilor de casierie și conturilor de decontări diverse;
- verificarea informației economico-financiare de achiziționare, prelucrare preventivă a materiei prime, precum și a procesului tehnologic de producere a bunurilor materiale, depozitare, repartizare și realizare a producției finite;
- verificarea costului și prețului de cost, cheltuielilor generale, circulante, productive, prestării serviciilor, pierderilor, daunelor cauzate, precum și rebutului întreprinderii;
- verificarea legalității folosirii, repartizării investițiilor, subvențiilor și creditelor, conform destinației respective;
- verificarea legalității procentului de uzură și amortizare a mijloacelor fixe de lungă și de scurtă durată;
- determinarea existenței efective a volumului de lucrări efectuate și altor lucrări;
- contrapunerea în scopul legalității operațiunilor economice înregistrate pe conturile sintetice cu operații analogice pe conturile analitice;
- verificarea legalității obligațiunilor de lungă și de scurtă durată a întreprinderilor;
- verificarea randamentului, raționalității și rentabilității întreprinderii la obiecte de adevărată faptică și altele.

Astfel, în anul 2000, colaboratorii Departamentului Control Financiar și Revizie au efectuat 2264 de revizii documentare și controale tematice, în urma cărora au depistat pagube și prejudicii cauzate statului și agenților economici în sumă de 321,2 mln lei sau de 2,6 ori mai mult decât în anul 1999 (121,9 mln lei), inclusiv prejudiciul cauzat statului constituie 221,9 mln lei.

Reviziile și controalele efectuate au arătat că motivele principale care au dus la contravenții financiare sunt: falsificarea documentelor contabile la efectuarea decontărilor dintre agenți economici și buget, precum și transmiterea datoriilor la terțe persoane; cedarea creanțelor (datoriilor) de la un agent economic la altul; înregistrarea firmelor-fantomă pe un termen scurt; evidența contabilă dublă și nesatisfăcătoare; pierderea documentelor contabile și nimitirea lor; iresponsabilitatea conducătorilor și contabililor; eschivarea de la plata impozitelor.

În anul 2000 s-a stabilit că ordonatorii de credite ai instituțiilor bugetare admit cazuri de: cheltuieli nelegitime; lipsuri de bunuri materiale, utilizarea mijloacelor contrar destinației; nerespectarea normativelor bugetare; depășirea limitelor de cheltuieli.

Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne, în anul 1999 circa 795 de infracțiuni cu un caracter economic (sau circa 23% din numărul total al infracțiunilor economice înregistrate) conțin elemente de corupție și protecționism;

din numărul de crime de ordin economic relevate în anul 2000, respectiv, 1028 (28,6%) infracțiuni au un caracter social grav, circa 303 (8,4%) conțin elemente de corupție și de protecționism. Pentru comiterea infracțiunilor de ordin economico-financiar sunt demascate și puse sub învinuire 2189, inclusiv 600 (27,4%) persoane cu funcții de răspundere²².

Dacă e să efectuăm o analiză a evoluției stării infracționale, stabilim o creștere a cotei infracțiunilor economico-financiare. Mai mult ca atât, s-a stabilit o dependență direct proporțională între numărul actelor de corupție și numărul infracțiunilor economico-financiare.

Prejudiciul cauzat ca rezultat al infracțiunilor economico-financiare înregistrate în anul 2000 constituie circa 149,4 mln lei, inclusiv sustrageri prin abuz – circa 36,2 mln lei, infracțiuni fiscale – circa 67,3 mln lei, contrabandă – 15,0 mln lei.

Din infracțiunile cu un caracter economic (se comit într-o mare măsură ca rezultat al actelor de corupție) un interes deosebit îl prezintă infracțiunile ce contribuie la formarea și consolidarea economiei subterane. La acest capitol în anul 2000 au fost relevate 2281 de infracțiuni. În acest domeniu se evidențiază evaziunile fiscale, contrabanda cu mărfuri și încălcări penale ce țin de falsificarea, fabricarea și comercializarea mărfurilor și produselor de larg consum. Infracțiunile enumerate se comit, în principiu, în scopul de a obține un profit mai mare într-un termen scurt.

Curtea de Conturi menționează că rezultatele controalelor efectuate în anii 2000-2008 asupra utilizării resurselor financiare publice confirmă că autoritățile publice centrale și locale, instituțiile bugetare și alte structuri economice, care sunt finanțate de la bugetul de stat, neglijează modul stabilit de utilizare a finanțelor publice, nu respectă limitele de cheltuieli sancționate de stat pentru întreținerea lor și finanțarea programelor de stat, admit cazuri de utilizare ineficientă și contrar destinației a resurselor financiare publice, de cheltuire a acestora contrar prevederilor actelor normative în vigoare²³.

Este evident că majoritatea încălcărilor comise sunt bazate pe acte de corupție ce țin de achiziții publice și au drept scop acapararea ilegală a mijloacelor publice.

Nivelul actelor de corupție în domeniul achizițiilor publice poate fi apreciat mai cu seamă după numărul delapidărilor prin abuz înregistrate de către organele de drept, căci o bună parte din aceste delapidări (sustrageri), în principiu, reprezintă acte de corupție în domeniul achizițiilor publice.

²² Efim Obreja, Viorelia Gâscă, Teodor Pofirnichi *Achizițiile publice și etica publică: viziuni privind combaterea corupției*, Transparency International, Chișinău, 2002, p. 61.

²³ Hotărârea Curții de Conturi nr.66 din 10.07.2008 privind „Raportul Curții de Conturi asupra administrării și întrebuințării resurselor financiare publice în anul 2000-2008”.

**Probleme de prevenire și combatere a criminalității
de către organele afacerilor interne în perioada recesiunii economice**

Tipul infracțiunilor	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Infracțiuni economico-financiare	2697	2992	3253	3483	3603	3712
Delapidări prin abuz	951	876	940	1022	831	910
Acte de mituire	89	117	109	126	130	164

Conform statisticilor oficiale²⁴, numărul delapidărilor prin abuz constituie circa 1/3–1/4 din numărul total al infracțiunilor economico-financiare, ceea ce depășește cu mult numărul actelor de mituire înregistrate. Numărul delapidărilor prin abuz este mai mare și decât numărul evaziunilor fiscale și actelor de contrabandă. La comiterea delapidărilor prin abuz în anul 1999 au participat 523 persoane, în anul 2000 – 765, iar în anul 2001 – 756 persoane²⁵.

Aceste și alte date ne demonstrează elocvent că delapidările prin abuz (inclusiv actele de corupție legate de achizițiile publice) au devenit o „normă” pentru un șir de persoane cu funcții de răspundere.

Mai mult ca atât, starea infracțională economico-financiară este cu mult mai periculoasă, fapt confirmat de următorii indici din respectivul tabel²⁶:

Tipul infracțiunii	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Infracțiuni economico-financiare	799	1076	2985	4296	2862	3015
Delapidări prin abuz	808	1177	1326	1477	1246	1177
Acte de mituiri	285	307	371	417	321	263
Contrabandă	352	560	576	611	493	266

Pe lângă delapidările diverse săvârșite și consemnate în tabelele grafice sus-menționate în baza analizei și evaluării economico-financiare a serviciului Centrului de Combatere a Infracțiunilor Economice și Corupției, numai în anii 2007-2008 și primului semestru al anului 2009, în calitate de rezultate ale inventarierilor și reviziilor documentare planificate și inopinate efectuate au fost scoase la iveală diverse încălcări, divergențe și delapidări cu prejudiciu în valoare de 96,61 milioane lei, fapt indicat și confirmat în următorul tabel:

Genul de măsură	Sem. I 2009	2008	2007
Totalul reviziei	152	280	330
De contrapunere	73	126	104

²⁴ Datele statistice ale Ministerului Afacerilor Interne pe anii 1998-2001.

²⁵ Datele statistice ale Ministerului Afacerilor Interne pe anii 1998-2001.

²⁶ Datele statistice ale MAI pe anii 2003-2008.

Calculate:			
– impozite, taxe fiscale;	11,6 mln lei	9,8 mln lei (inclusiv alte plăți)	16,9 mln lei (inclusiv alte plăți)
– alte plăți	10,2 mln lei		
– penalități	2,74 mln lei	9,2 mln lei (inclusiv sancțiuni)	14,7 mln lei (inclusiv sancțiuni)
– sancțiuni	21,47 mln lei		
Firme delincvente	5	4	2

În acest context, drept exemple pot servi următoarele episoade: în anul 2008 de către S. A. „Crisova”, prin intermediul înstrăinării ilicite a patrimoniului, s-a stabilit cauzarea unui prejudiciu adus acționarilor în sumă de 26,9 milioane lei, analogic tot în același an de către primăria comunei Crușova, datorită vânzării ilicite a pământului arabil (7,7 ha), a fost cauzat prejudiciu bugetului public național în sumă de 6,9 milioane lei.

În anul 2009 Î.M. „RomPetrol Moldova” S.A., datorită încălcării metodologiei de calculare și aplicare a tarifelor și prețurilor la produsele petroliere, a obținut un venit ilicit în sumă de 9,8 milioane lei.

Tot în acest an, A.C. „Cupolele de Aur” S.R.L. prin tănuirea ilicită de la evidența contabilă a volumului de lucrări efectuate a fost cauzat un prejudiciu în sumă totală de 16,8 milioane lei.

Din analiza de mai sus, se poate de accentuat că pentru moment este destul de important faptul că materialele organelor de drept nu denotă relevarea de către ele a actelor de mituire la efectuarea achizițiilor publice. Ele nu au fost înregistrate nici la comiterea delapidărilor, nici la efectuarea achizițiilor directe efectuate de instituțiile publice, dar nici la efectuarea achizițiilor prin intermediul Agenției pentru Achiziții, ceea ce este în contradicție cu tendințele stabilite. Conchidem că organele de drept nu cunosc sau cunosc foarte puțin fenomenul corupției în domeniul achizițiilor publice, consecințele fenomenului, metodele și procedeele de relevare și documentare și, în ultimă instanță, nu înregistrează rezultate în combaterea actelor de mituire în acest domeniu. Posibil, lipsa unor rezultate la acest capitol este legată și de faptul colaborării insuficiente dintre organele de drept și de control, agenția pentru achiziții și instituțiile publice. De aici rezultă propunerea de implementare în instituțiile de învățământ specializate a programelor de instruire în domeniul achizițiilor publice și de întreprindere a măsurilor suplimentare pentru sporirea eficacității colaborării dintre organele și instituțiile menționate.

Actualmente, este nevoie de o studiere mai aprofundată a contabilității în general și a contabilității judiciare în particular, precum și a altor discipline nu mai puțin importante ca „Dreptul economic”, „Dreptul financiar”, „Dreptul bancar”, în scop de acumulare a cunoștințelor și a deprinderilor practice de către studenții de profil juridic, deoarece astăzi nu se poate de apărat interesele diverse ale cetățenilor fără cunoștințe economice ample. O mare atenție tre-

buie acordată sporirii schimbului de experiență cu țările occidentale în scop de acumulare a cunoștințelor de desfășurare a procesului didactic privind modalitățile studierii disciplinelor juridico-economice.

Astfel, putem menționa că numai în baza organizării unei interacțiuni strânse, asigurării unui nivel înalt de schimb de informație operativă, utilizării mai eficiente a măsurilor oficial-publice procesuale și a celor operative de investigație, precum și schimbului de experiență înaintată între organele de resort se vor putea obține rezultate satisfăcătoare în acest domeniu de activitate, toate acestea contribuind la asigurarea unui nivel înalt de combatere, preîntâmpinare a evaziunii fiscale și la tragerea la răspundere a persoanelor ce le comit.

Reieșind din cele expuse, ținând cont de completarea și modificarea permanentă a actelor normative, precum și de avalanșa de probleme și situații zilnice care cer soluționare operativă în scopul sporirii și perfecționării procesului didactic de instruire și pregătire a studenților de profil juridic, precum și acumulării capacităților, deprinderilor și experienței înalte, ar fi oportun, după părerea noastră (corpul profesoral-didactic și efectivul studentesc al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al R. Moldova), să se ia în calcul următoarele propuneri:

1. Elaborarea și sistematizarea unui volum unic de acte normative ce reglementează organizarea, ținerea și utilizarea evidenței contabile.

2. Elaborarea pe baza experienței practice a materialelor (monografii, culegeri de probleme etc.) îndrumătoare pentru utilizarea lor în practica controlului financiar (revizii documentare, inventarieri, avize etc.).

3. Elaborarea de către specialiștii din domeniile juridico-economice a unui manual unic de contabilitate judiciară, ce ar contribui eficient la pregătirea specialiștilor ce activează în domeniul jurisprudenței.

4. Pregătirea elaborărilor metodice în calitate de modele de politică de contabilitate; registre contabile, cereri de contestare a actelor de control financiar specifice de efectuare a reviziilor documentare la cererea organelor de drept, precum și alte îndrumare practice pentru situațiile dificile de efectuare a evidenței contabile și protejarea patrimoniului.

5. Colaborarea între instituțiile de învățământ economic și juridic în scopul schimbului de experiență în materie juridică și economică.

6. Și, în sfârșit, ar fi de dorit schimbarea radicală a programelor actuale la obiectele de studiu juridico-economice care, în opinia noastră, sunt destul de voluminoase, însă nu exprimă laconic și clar esența materiei.

Ж. ЖУКОВСКАЯ, кандидат юридических наук
профессор кафедры ТИДП Одесского государственного
университета внутренних Украины

ДОКТРИНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНО- СТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Рассмотрим некоторые концептуальные проблемы деятельности органов внутренних дел в сфере обеспечения общественной безопасности. Как известно, на органы внутренних дел возложены задачи, связанные с нейтрализацией внутренних угроз в государстве.

Основные направления обеспечения внутренней безопасности Украины в настоящее время закреплены в Постановлении ВРУ «Про Концепцию (основы государственной политики) национальной безопасности Украины», а также в ежегодных посланиях Президента Украины последнего периода. Открытый перечень сфер национальной безопасности, установленный Концепцией, создает правовые предпосылки для формирования самостоятельных, обособленных административно-правовых институтов национальной безопасности Украины.

Дифференциация конкретных видов безопасности в современной науке проводится по так называемому предметно-охранительному признаку: если предметом охраны является состояние экономического развития страны, то можно выделять экономическую безопасность; если информационные ресурсы, то – информационную безопасность и т.д. Однако анализ показывает, что подобная дифференциация (необходимость которой не сама по себе вызывает сомнений) явно «перескочила» через один очень важный этап формирования охраняемых законом общественных отношений. Определяя и нормативно закрепляя родовые, а, следовательно, локальные виды безопасности, к числу которых относятся названные выше, законодатель по какой-то причине «оставил в тени» понятие «общественной безопасности». Вызывает удивление тот факт, что эта категория, нашедшая прочное место в правовой доктрине, широко используемая в ряде нормативных документов, а также применяемая в лексиконе правоохранительных органов юридического закрепления в виде четкой дефиниции пока не получила. Несмотря на такое обилие правового материала, на сегодняшний день сложилась ситуация, когда не только не существует целостной системы законодательства в сфере обеспечения общественной безопасности, но и правовое регулирование охватывает только часть об-

щественных отношений, связанных с противодействием различного рода опасностям и угрозам, а в остальных аспектах больше пробелов, чем правовых решений.

Для органов внутренних дел такое положение представляется вдвойне странным, поскольку около 80% сотрудников системы МВД Украины проходят службу именно в подразделениях милиции общественной безопасности. Их статус закреплен в Законе Украины “Про милицию” и в иных правовых актах. Таким образом, нетрудно сделать вывод о том, что главный объект защиты со стороны милиции – общественная безопасность – имеет в настоящее время весьма неопределенный юридический смысл.

Вместе с тем общественная безопасность является не просто составной частью (элементом) национальной безопасности, это понятие наделено собственным содержанием, которое в свою очередь формирует особое направление правоохранительной политики государства. Оно вбирает в себя предупреждение как общественно опасных деяний, так и природно-техногенных рисков. Исходя из этого содержания, мы определяем систему стратегических и тактических мер противодействия угрозам общественной безопасности. Не говоря уже о самих угрозах. Их давно следовало бы выделить и нормативно перечислить, а уже потом вести разговор и рассуждения о мерах противодействия и борьбе с ними.

Исходя из этих посылок, с нашей точки зрения, общественную безопасность можно определить как состояние защищенности жизненно важных интересов личности, общества и государства от общественно опасных деяний и последствий чрезвычайных ситуаций, вызванных социальными конфликтами, стихийными бедствиями, эпидемиями, эпизоотиями, крупными катастрофами, авариями и пожарами.

Достаточно близким к понятию “общественная безопасность” является понятие “общественный порядок”. Деятельность по охране общественного порядка является важнейшей частью обеспечения общественной безопасности, поскольку подчинена в значительной степени защите норм организации социального бытия, представляющих, по сути, условия и факторы общественной безопасности.

Правоохранительные органы Украины вообще и органы внутренних дел, в частности, к сожалению, все еще не имеют собственного концептуального документа, который бы определял основные направления их деятельности в сфере обеспечения общественной безопасности. Основная проблема (и одновременно парадокс) заключается в том, что действующее законодательство, закрепляя основные задачи и функции органов внутренних дел и других правоохранительных органов и силовых структур, не определяет их место в системе национальной безопасности Украины (как это, к примеру, сделано применительно к Вооруженным Силам).

Необходимость такой доктрины или концепции убедительно под-

тверждает следующее: на протяжении последних двух-трех лет в соответствии с поручениями Президента Украины в нашей стране активно осуществляется формирование системы транспортной безопасности и государственной системы профилактики преступлений и правонарушений. Работа органов государственной власти на этих двух направлениях ведется параллельно, при этом ключевое место в обеих системах занимает МВД Украины и органы внутренних дел. Несмотря на, казалось бы, явные различия (транспортная безопасность имеет явный техногенный аспект, в то время как профилактика правонарушений – социальная категория), оба понятия охватываются содержанием дефиниции «общественная безопасность». Считаем, что наличие методологической основы в виде Доктрины общественной безопасности позволило бы ускорить решение правовых, организационных и иных проблем на этих направлениях обеспечения безопасности.

Доктрина общественной безопасности также могла бы способствовать преодолению существующего разрыва в оценке деятельности органов внутренних дел, которую дают сотрудники и граждане. Действующая в настоящий момент методика оценки никак не увязывается с базовыми, конечными целями их деятельности – обеспечением общественной безопасности, поскольку последняя не определена. То есть все оценочные критерии представляют собой нечто локальное по сравнению с ожиданием граждан. Так, опыт изучения общественного мнения показывает, что к приоритетным направлениям обеспечения общественной безопасности население относит:

- реализацию непосредственных функций по обеспечению общественной безопасности, например, в виде патрулирования общественных мест;
- предупреждение правонарушений: профилактика правонарушений среди конкретных социально-демографических категорий населения (среди несовершеннолетних, ранее судимых и т.п.) либо в конкретных сферах, например в сфере безопасности дорожного движения;
- социальную работу с маргинальными слоями населения, помощь незащищенным социальным группам, участие в реализации социальных мероприятий, программ общепрофилактического характера, планов органов местного самоуправления, связанных с обслуживанием населения. Таким образом, граждане желали бы рассматривать милицию как орган с более широким набором задач.

В то же время многие сотрудники милиции считают, что они не должны осуществлять социальные акции, лишённые правоохранительного элемента, т.е. выполнять дополнительные, несвойственные им общественные функции: вмешиваться в семейные скандалы, помогать в трудоустройстве граждан, оказывать услуги престарелым и инвалидам и т.д.; реализацию репрессивно-карательной функции. На наш взгляд, Доктрина общественной безопасности позволила бы снять это противоречие и четко опреде-

лить компетенцию различных государственных структур в этом деле.

Итак, какие шаги, на наш взгляд, необходимо предпринять для решения обозначенных проблем.

Во-первых, прежде всего, требуется дополнительная научная проработка понятийного аппарата. Дело в том, что общественная безопасность относится к числу таких категорий, которые, с одной стороны, интуитивно ясны всем, а с другой – трудно определимы в достаточно корректной и исчерпывающей форме. Указанное понятие, имеющее собирательное значение, давно перестало быть только доктринальным и адаптировано (хотя и не закреплено четко) многими нормативными правовыми актами Украины, стало законодательной конструкцией. Более того, оно имеет распространение в научном обороте не только как юридическое, но и как политико-правовое понятие. Поэтому необходимо хотя бы свести к минимуму полисемичность категории «общественная безопасность» и тем самым исключить возможность неоднозначного понимания общественной безопасности в целом и характеризующих ее признаков и составных частей.

Ключевыми понятиями, служащими инструментом исследования такого явления, как общественная безопасность, выступают «жизненно важные интересы в сфере обеспечения общественной безопасности», «угрозы общественной безопасности», «объекты общественной безопасности», «индикаторы и показатели состояния общественной безопасности, а также их пороговые значения». Указанные и другие понятия призваны не только конкретизировать категорию «общественная безопасность», но и сформировать методологический аппарат для ее мониторинга и совершенствования механизма обеспечения. Следовательно, они тоже должны быть однозначны и ясны, поскольку оценка эффективности правоохранительной, как и любой другой деятельности, не может основываться на неопределенных понятиях.

Во-вторых, в действующей Концепции национальной безопасности Украины понятие общественной безопасности не разграничивается с понятиями государственной и личной безопасности, что на практике вызывает трудности в осмыслении сущности и содержания этой научно-правовой категории. В рамках работы над проектом Доктрины общественной безопасности провести такую дифференциацию с политической точки зрения возможно и даже необходимо.

В-третьих, устанавливая сферы национальной безопасности, необходимо распределить данные сферы между органами государственной власти, органами местного самоуправления применительно к разделению предметов ведения Украины. Определить эти уровни, как нам представляется, возможно в процессе подготовки проекта Доктрины.

В-четвертых, в действующей Концепции национальной безопасности не обозначены функции судов и органов прокуратуры в рассматри-

ваемой сфере. В связи с этим представляется обоснованным установить в нормах Доктрины общественной безопасности функцию судов по рассмотрению и разрешению правовых конфликтов, возникающих в различных сферах административно-правового и уголовно-правового обеспечения общественной безопасности (экономической, дорожной, пожарной и т.д.), а также функцию органов прокуратуры по осуществлению общего надзора за деятельностью законодательных и исполнительных органов государственной власти, органов местного самоуправления, органов управления коммерческих и некоммерческих организаций по обеспечению личной, общественной и государственной безопасности.

В-пятых, оценка эффективности деятельности органов внутренних дел по обеспечению общественной безопасности до тех пор не будет объективной, пока эта деятельность осуществляется не на концептуальной основе.

Безусловно, необходимо учесть не утратившие своей актуальности (но и не прогрессирующие в настоящее время) внутренние угрозы безопасности украинского общества, а также новые, более явные опасности и риски. Однако нет оснований надеяться на то, что в указанных политико-правовых актах в достаточной мере найдут отражение современные угрозы общественной безопасности и концептуальные меры по их выявлению и нейтрализации.

Мониторинг и прогноз криминальной ситуации в стране со всей очевидностью показывают, что проблемы обеспечения общественной безопасности давно вышли за рамки узковедомственных. На наш взгляд, такой политико-правовой акт в настоящее время крайне необходим. Его принятие позволило бы нам решить, по крайней мере, следующие теоретические и прикладные задачи:

- уяснить место общественной безопасности в системе национальной безопасности Украины;
- провести четкую грань между национальной, военной, общественной и иными видами безопасности;
- определить ключевые точки, в которых пересекаются функции, задачи и полномочия вооруженных сил, органов внутренних дел, внутренних войск и других субъектов обеспечения национальной безопасности.

Кроме того, Доктрина общественной безопасности Украины могла бы послужить современной политико-юридической базой для развития законодательства в области обеспечения национальной безопасности и ликвидировать существующие правовые пробелы в правовом регулировании взаимодействия соответствующих субъектов правоохранительной деятельности (Генеральной прокуратуры, МВД, СБУ, Минобороны, Минюста и других).

Iurie LARII, doctor în drept, conferențiar universitar,
prorector pentru știință al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
Mihail DAVID, doctor în drept,
vicepreședinte IPA România, prodecan al Facultății de drept și administrație publică
a Universității „Spiru Haret” din Constanța, România

UNELE ASPECTE PRIVIND SECTORUL CRIMINAL AL ECONOMIEI SUBTERANE

Evident este faptul că cea mai periculoasă latură a economiei subterane o constituie sectorul ei ilegal, deoarece influența acestuia asupra societății și a economiei naționale are loc prin intermediul legalizării unor sfere și structuri, care generează, la rândul său, criminalizarea activității acestora din urmă.

Astfel, prin sector criminal al economiei subterane se are în vedere ansamblul activităților economice ilegale care se manifestă prin producerea, realizarea, acumularea, schimbarea, redistribuirea mărfurilor, activităților și serviciilor excluse din circuitul civil, precum și alte modalități de manifestări infracționale orientate spre obținerea unei anumite cote-părți din produsul economiei legale.

Cele mai periculoase forme ale economiei criminale sunt legate de traficul substanțelor narcotice, șantaj, fabricarea sau punerea în circulație a banilor falși sau a titlurilor de valoare false, traficul de armament, pornobusiness, escrocherii, însușirea prin diferite metode a mijloacelor bugetare etc.

Astfel, în scopul contracarării economiei subterane în limitele măsurilor represive cu caracter penal este necesară reliefaarea faptelor prejudiciabile concrete ce urmează a fi criminalizate și incluse în Codul penal. În aceasta constă esența abordării juridice, exprimată în constatarea activităților criminale specifice economiei subterane. Și dimpotrivă, abordarea economică nu necesită o structurare exactă a fenomenelor subterane, fiindcă sarcinile primordiale privind studierea economiei subterane din acest unghi de vedere sunt altele, constând, în principal, în relevarea determinantelor social-economice, precum și în cercetarea și aprecierea ponderii acestui fenomen.

Pentru nuanțarea matricei structurale a sectorului criminal al economiei subterane, urmează de evidențiat tipurile concrete de activități ilicite, în urma cărora subiecții ce le realizează obțin venituri ilegale. Și deoarece aceste tipuri de activități constituie în esență fapte infracționale, ar fi destul de eficientă descrierea structurii sectorului criminal al economiei subterane prin intermediul abordărilor criminologice, limitele cărora vor fi caracterizate prin prisma diferi-

tor infracțiuni prevăzute de partea specială a Codului penal. Totodată, aceste infracțiuni pot fi considerate și ca sursă de obținere a veniturilor ilegale.

Astfel, autorul rus N. Bolva¹ propune următoarea clasificare a infracțiunilor ce formează economia subterană ilegală:

- sustragerile;
- escrocheria;
- fabricarea banilor falși;
- infracțiuni săvârșite de persoane cu funcție de răspundere;
- înșelarea clienților;
- practicarea ilegală a activității de întreprinzător;
- contrabanda;
- infracțiuni legate de privatizare;
- alte infracțiuni cu caracter economic.

În opinia noastră, clasificarea propusă de vestitul criminolog rus A. Dolgova² redă într-o măsură mai completă structura sectorului criminal al economiei subterane.

Prin urmare, sectorului criminal al economiei subterane urmează de atribuit toate acele fapte infracționale care aduc venituri unice sau sistematice infractorilor (subiecților activității economice ilegale). Deci la baza structurării acestui fenomen sunt plasate motivele cupidante și profesionalismul infractorilor.

Important e și faptul că în calitate de temei pentru divizarea anumitor tipuri de infracțiuni și atribuirea lor la economia subterană este formarea veniturilor criminale în urma comiterii acestor infracțiuni, care urmează a fi legalizate ulterior.

Așadar, tipurile de infracțiuni care formează sectorul ilegal al economiei subterane, reieșind din clasificarea criminologică, poate fi constituit din următoarele grupe:

1. Infracțiunile contra persoanei. La acestea se referă infracțiunile avide care se comit, de regulă, în urma acțiunilor planificate anticipat pe calea înlăturării concurenților nedoriți, care împiedică atingerea scopurilor urmărite – obținerea veniturilor suplimentare; tot la această categorie se referă infracțiunile, „obiectul” cărora este însăși persoana fizică sau organele ori țesuturile acestora (omorul din interes material; omorul la comandă; vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale sau a sănătății din interes material; cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa organele sau țesuturile victimei; la comandă; constrângerea persoanei la prelevarea organelor sau țesuturilor pentru transplantare; traficul de ființe umane; traficul de copii; munca forțată etc.).

¹ Н.В. Болва, *Влияние теневой экономики на экономическую безопасность*, Автореф. дисс. ... канд. экон. наук, Новосибирск, 1998, с. 12.

² А.И. Долгова, В.В. Астанин, О.А. Евланова и др., *Региональные различия преступности и их причины* // *Власть: криминологические и правовые проблемы*. Российская криминологическая ассоциация, Москва, 2002, с. 236-238.

2. Grupul de infracțiuni numite condiționat „Sustrageri”, care include acele fapte infracționale comise cu scop de profit și care constau în luarea și transformarea gratuită a averii străine în folosul vinovatului sau al altor persoane, cauzând astfel pagube materiale proprietarului sau altui posesor ori deținător al bunurilor sustrate. La această categorie de infracțiuni se referă furtul, jaful, tâlhăria, șantajul, escrocheria, delapidarea averii străine, pungășia, însușirea în proporții mari și deosebit de mari etc.

3. Infracțiunile ce caracterizează piața criminală. Acestea constituie grupul principal de fapte infracționale care formează sectorul criminal al economiei subterane, deoarece include diverse tipuri de activități economice ilicite realizate sistematic, care, în cele din urmă, formează businessul criminal. În esență, este vorba despre o parte semnificativă de infracțiuni economice prevăzute de partea specială a Codului penal, unele infracțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale (practicarea ilegală a medicinei sau a activității farmaceutice; producerea, transportarea, păstrarea sau comercializarea produselor (mărfurilor) periculoase pentru viața sau sănătatea consumatorilor; circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a precursorilor; organizarea ori întreținerea speluncilor pentru consumul substanțelor narcotice sau psihotrope; proxenetismul etc.), precum și o parte din infracțiunile ecologice (distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere; vânatul ilegal; îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, sau cu alte exploataări ale apelor etc.). Din acest grup de infracțiuni fac parte și alte fapte prejudiciabile prevăzute în diferite capitole din partea specială a Codului penal, care au ca scop final obținerea unor venituri ilicite și legalizarea acestora.

4. Infracțiunile din sfera funcționării mediului criminal (acest grup de infracțiuni, de regulă, nu formează obiectul legalizării veniturilor criminale, însă este strâns legată de grupul precedent de infracțiuni). La ele se referă: atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale; luarea de ostatici; banditismul; crearea sau conducerea unei organizații criminale etc.

5. Infracțiunile de corupție. Infracțiunile incluse în acest grup ocupă un loc important în formarea veniturilor criminale. Prin urmare, sectorul criminal al economiei subterane are o corelație foarte strânsă cu fenomenul corupției. În acest grup urmează a fi incluse infracțiuni precum coruperea pasivă; coruperea activă; traficul de influență; abuzul de putere sau abuzul de serviciu; excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu; falsul în acte publice; luarea de mită; darea de mită etc.

6. Infracțiunile orientate spre privarea statului și societății de profiturile obținute de subiecți în urma activităților economice. La grupul respectiv de infracțiuni se referă: practicarea ilegală a activității de întreprinzător; pseudo-activitatea de întreprinzător; dobândirea creditului prin înșelăciune; evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor; abuzurile la emiterea ti-

tlurilor de valoare; contrabanda; insolvabilitatea intenționată; insolvabilitatea fictivă; înșelarea clienților etc.

Clasificarea respectivă nu este exhaustivă, deoarece, din punct de vedere teoretic, și alte tipuri de infracțiuni pot constitui surse ale veniturilor criminale (spre exemplu, pirateria, spionajul etc.).

Totodată, în această clasificare nu a fost inclusă infracțiunea de spălare a banilor, fiindcă ea prevede în particular răspundere penală pentru legalizarea veniturilor criminale, sau, cu alte cuvinte, a veniturilor dobândite în urma comiterii infracțiunii nominalizate. Deci, reieșind din previziunile legiuitorului, această componentă de infracțiune este repartizată într-un grup separat, formând astfel o punte de legătură între sectorul legal și cel criminal al economiei.

Așadar, ansamblul infracțiunilor, în urma săvârșirii cărora subiecții sectorului economiei subterane dobândesc venituri criminale, este destul de considerabil. De aceea, nu este clar din ce considerente unii economiști, studiind problema sectorului ilegal al economiei subterane, ignorează anumite modalități ale businessului criminal. De exemplu, I. Eliseeva și alți autori³, studiind problema economiei subterane, reduc ansamblul activităților economice ilegale la șase categorii de fapte infracționale:

- contrabanda – 38,5%;
- fabricarea și răspândirea substanțelor narcotice – 20,8%;
- prostituția – 14,7%;
- producerea și realizarea băuturilor alcoolice de producție casnică – 11,3%;
- fabricarea și realizarea ilegală a armamentului – 7,8%;
- practicarea ilegală a jocurilor de noroc – 6,9%.

Total – 100,0%.

În cazul dat structura sectorului criminal al economiei subterane este exhaustivă, deoarece înșiși autorii s-au limitat doar la șase tipuri de activități economice cu caracter criminal, fără a lăsa alte posibilități de completare a acestora specialiștilor în domeniu.

Deci, în opinia noastră, sectorul ilegal al economiei subterane este mult mai voluminos, fapt care reiese din clasificarea infracțiunilor expusă în textul lucrării.

³ И.И. Елисева и др., „Изучение теневой экономики” в *Экономика Северо-запада: проблемы и перспективы развития*, 2001, №1(7), с. 9-18.

Sava MAIMESCU, doctor în drept, conferențiar universitar
al Catedrei drept constituțional și drept administrativ
a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova

ATRIBUȚIILE ORGANELOR VAMALE DIN REPUBLICA MOLDOVA LA PREVENIREA ȘI COMBATEREA INFRAȚIUNILOR CU CARACTER INTERNAȚIONAL

Hereby, starting from provisions of legislation of custom organs of the Republic of Moldova, the author performs a general analysis of the custom institutions competence on prevention and combat of infringements with international feature. The author performs as well a review of international infringements that can be combated by the state custom institutions.

La adoptarea Codului vamal al Republicii Moldova, legiuitorul a fixat expres în lege că organul vamal contribuie la combaterea terorismului internațional¹. Concomitent, legiuitorul indică în aceeași normă de drept vamal că organul vamal contribuie în limitele competenței sale la asigurarea securității economice a statului² și, prin urmare, luptă împotriva contrabandei, a încălcării reglementărilor vamale și legislației fiscale, care se referă la trecerea mărfurilor peste frontiera vamală, curmă trecerea ilegală peste frontiera vamală a substanțelor narcotice, a armamentului, obiectelor de artă, obiectelor de valoare istorică și arheologică, obiectelor de proprietate intelectuală, speciilor de animale și plante (derivate și părți ale lor) pe cale de dispariție, a altor mărfuri³.

Specificând multiplele atribuții ale organelor vamale ale Republicii Moldova anume în art.11, alin. (h) Cod vamal al Republicii Moldova, legiuitorul a inclus de fapt și unele infracțiuni cu caracter internațional, însă nu le-a indicat expres în lege denumirea și atribuirea lor anume la infracțiunile cu caracter internațional.

Atât în docrina dreptului penal, cât și în cea a dreptului vamal nu este stipulată noțiunea de „infracțiune internațională”. Izvoarele de drept, sursele doctrinare, îndeosebi de la începutul mileniului III, ne relatează că deseori acest gen de infracțiuni în unele cazuri se consideră ca infracțiuni internaționale, iar în alte cazuri se consideră ca infracțiuni cu caracter internațional.

După cum constatăm, în norma de drept vamală și cea de drept penală⁴, îndeosebi cea referitoare la terorismul internațional, nu este specificat că această infracțiune este „infracțiune internațională” sau „infracțiune cu caracter internațional”. La fel, nu sunt specificate infracțiunile care sunt incluse în art.14 alin. (h)

Cod vamal al Republicii Moldova, la care categorii de infracțiuni sunt atribuite infracțiunile în cauză, fapt care, considerăm noi, urmează a fi efectuat de către legiuitor la adoptarea următorului Cod vamal al Republicii Moldova. Tocmai nespecificarea acestui gen de infracțiuni de către legiuitor în Codul de legi a condus la confundarea acestor infracțiuni de către funcționarii organelor de drept din Republica Moldova, inclusiv ai celor din organele vamale.

Izvoarele doctrinare din statele limitrofe, cele vecine Republicii Moldova, ne confirmă că noțiunile de „infracțiune internațională” și „infracțiune cu caracter internațional” sunt diferite și, prin urmare, ele ar trebui delimitate⁵. După cum stipulează izvoarele doctrinare, infracțiunile internaționale săvârșite, de regulă, de persoanele fizice - conducători ai statelor sau persoanelor cu înalte funcții de răspundere, care poartă răspundere internațională politică și materială. Infracțiunile cu caracter internațional, care există paralel cu infracțiunile internaționale, sunt acele infracțiuni care atentează la ordinea publică și la securitatea câtorva state și care, de regulă, reprezintă un pericol social sporit pentru societatea publică.

Propriu infracțiunilor cu caracter internațional, în opinia noastră, este faptul că persoanele care comit genul de infracțiuni cu caracter internațional nu au nici o legătură cauzală cu politica vreunui stat și urmăresc niște scopuri personale. În al doilea rând, infracțiunile internaționale sunt comise numai de către persoanele fizice cu înalte funcții de răspundere, figurând la comiterea acestora în calitate de subiect special, pe când infracțiunile cu caracter internațional pot fi comise atât de persoanele fizice, fie în calitate de subiect general sau subiect special, cât și de persoanele juridice⁶.

Părerea noastră ar fi că atât infracțiunea internațională, cât și infracțiunile cu caracter internațional ar fi necesar să fie supuse unui studiu juridic profund, unei clasificări, să fie delimitate și specificat în același timp domeniul lor de atentare.

Referitor la infracțiunile cu caracter internațional, în literatura juridică de specialitate, în statele limitrofe și în cele vecine există diferite opinii privind clasificarea lor.

Astfel, K.A. Bekeșev, savant jurist din Federația Rusă, clasifică în felul următor infracțiunile cu caracter internațional:

- infracțiuni împotriva stabilității relațiilor internaționale (terorismul internațional, luarea de ostatici, infracțiuni în transportul aerian, propagarea războiului ș.a.);
- infracțiuni ce atentează la domeniul economic, social și cultural al statului (falsificarea monedelor, legalizarea unor venituri ilegale, circulația ilegală a substanțelor narcotice);
- infracțiuni ce atentează la drepturile personale ale omului (sclavia, traficul de carne vie, răspândirea pornografiei, tortura, încălcări grave și sistematice ale drepturilor omului);
- infracțiuni săvârșite pe mare (pirateria, avarierea intenționată a navei

maritime, tamponarea navelor maritime, neacordarea primului ajutor pe mare, poluarea mării cu diferite substanțe toxice); și

- infracțiuni militare cu caracter internațional⁷.

Autorul român S. Scăunaș întreprinde și el o clasificare a infracțiunilor cu caracter internațional, care în principiu nu se deosebește esențial de clasificarea efectuată de savantul rus K.A. Bekeșev. Astfel, conform concepției dlui Scăunaș, infracțiunile cu caracter internațional urmează a fi clasificate în:

- terorismul internațional;
- traficul de stupefiante;
- traficul de ființe umane;
- falsificarea monedelor;
- pirateria marină;
- distrugerea cablurilor submarine;
- difuzarea publicațiilor pornografice⁸.

Din toate izvoarele de drept existente, la calificarea infracțiunilor cu caracter internațional cea mai reușită și adecvată acțiunilor comise la săvârșirea infracțiunilor cu caracter internațional o considerăm clasificarea efectuată de celebrul criminolog de talie mondială, profesorul Gerhard Muller, care mai mult de două decenii conduce subdiviziunea specializată a ONU pentru criminalitatea internațională în plan mondial.

Astfel, conform sugestiilor prezentate de profesorul Gerhard Muller, infracțiunile cu caracter internațional urmează a fi supuse următoarei clasificări:

1. Spălarea banilor, ce urmărește scopul ca toate veniturile ilegale să fie prezentate ca fiind legale. O parte considerabilă de venituri sunt obținute pe căi ilegale, și anume prin luarea de mită, corupție, activitatea pe piața „neagră”, încălcarea legislației fiscale, în special pe baza contrabandei cu armament, furtul diferitor obiecte de valoare, precum și al valorilor culturale în sumă de 300-500 mlrd dolari. Posibil să apară întrebarea: ce fac infractorii cu sumele acestea de bani? În propria țară – nimic, deoarece ei sunt considerați drept „bani murdari”. Dacă însă îi „speli” peste hotare, atunci ei ar putea veni în țară în mod legal, iar cu ajutorul lor se pot procura imobile, fabrici precum și se poate exercita influență politică. Adevărata anvergură a spălării banilor nu este cunoscută, totuși politica internațională a unor state se bazează pe protejarea conturilor bancare prin lege și e îndreptată spre faptul de a fi accesibilă organelor operative.

2. Terorismul. Până nu demult, majoritatea americanilor nu știau practic nimic despre terorismul internațional, deoarece acest fenomen nu le afecta țara. Evenimentele din 2001 au schimbat naivitatea acestora prin conștientizarea faptului că americanii și interesele americane devin obiectivul principal al terorismului internațional. Conducerea diferitor țări considera că odată ce problema respectivă poate fi soluționată pe cale diplomatică prin negocieri și tratative, acest fenomen va diminua. Însă fiecare caz de soluționare, de clarificare producea din partea „brațelor de fier” sentimentul de furie și neînțelegere. Ca rezultat, actele de terorism continuă, dar cu ajutorul diferitor utilaje, tehnici

contemporane, săvârșirea lor devenind mult mai ușoară. Statele ce dețin o poziție mai dură în ceea ce privește teroristii trebuie să fie pregătite pentru orice răspuns din partea acestora.

3. Furtul obiectelor de valoare culturală și al altor valori. Această infracțiune atentează la valorile culturale ale tuturor popoarelor. Diferite morminte erau furate încă din perioada faraonilor egipteni. Dar perfecționarea instrumentelor infracțiunii și cererea înaltă a obiectelor culturale, precum și ușurința de a le transporta au permis hoților și infractorilor internaționali să formeze o schemă ce dă posibilitatea de a lipsi o regiune, sau chiar o țară de o avere culturală de o mare valoare. E stabilit faptul că zilnic sunt furate diferite obiecte culturale de valoare de aproximativ 4,5 mlrd dolari pentru a le vinde pe piața internațională. În prezent sunt căutate peste 45 mii de obiecte de valoare culturală, dar cel mai regretabil e faptul că lunar această cifră crește cu aproximativ 2 mii de obiecte culturale.

4. Furtul proprietății culturale. Noțiunea de „furt al proprietății culturale” include încălcarea dreptului de autor și a dreptului interpreților, precum și folosirea ilegală a legislației cu privire la dreptul de autor și a mărcilor industriale. Tentația de a obține pe cale ilegală unele creații ocrotite de lege și de a le vinde, de a le oferi mai ieftin sau la prețul lor real e destul de mare, în special în țările în curs de dezvoltare. Proporțiile prejudiciilor pot fi greu exprimate în formă bănească. Doar folosirea ilegală a programelor de calculatoare, după cum a stabilit Asociația producătorilor americani de programe de calculatoare, aduce prejudicii în valoare de 7,5 mlrd dolari pe an.

5. Furtul de avioane. Acest fenomen a fost cunoscut încă în anii 1970-1980. Doar în cazuri rare acest furt era săvârșit de persoane singulare, urmărind o răscumpărare. De cele mai dese ori, aceste infracțiuni erau săvârșite cu scopul de a înainta anumite condiții politice, tipice terorștilor, aceștia urmărind să demonstreze puterea, să aducă la cunoștința publicului existența lor, organizația lor și să propage ideologia lor.

6. Pirateria maritimă. Fenomenul acesta de mult uitat a reapărut la mijlocul anilor 1970 și se manifestă prin transportarea ilegală a substanțelor narcotice din America de Sud și cea Centrală în SUA pe diferite nave maritime sau corăbii de pescuit, pe care infractorii le acapareză pe mare sau în port, nimicindu-i pe proprietarii acestora și pe personalul de echipaj. Pirateria e cunoscută și răspândită și în canalele înguste. Mii de emigranți din Africa, Asia de Sud-Est și America Latină nu pierd posibilitatea de a călători pe diferite corăbii și nave maritime, folosindu-se de faptul că navele maritime stau un timp pe loc sau că se deplasează cu o viteză mică. La momentul actual acest tip de infracțiuni a scăzut considerabil.

7. Vânzarea ilegală a armamentului. Conflictele armate în diferite puncte ale lumii nu pot exista fără un sistem internațional de producători și exportatori de armament. Cel mai periculos aspect al acestor infracțiuni a devenit aruncarea în atmosferă a diferitor substanțe radioactive. Deocamdată nici o

tentativă de acest gen nu a avut efectul urmărit de către infractori, deoarece substanțele radioactive nu au ajuns la destinație. Multe țări au luat măsurile corespunzătoare, stabilind astfel un control internațional asupra surselor de substanțe radioactive.

8. Furtul transportului terestru. Includerea acestui tip de infracțiuni în clasificarea făcută de ONU poate produce mirare. În limitele unui stat, acaparea unei mașini se califică drept furt de mașină. Însă economia mondială se modifică, și traseul mare pe care un mijloc de transport trebuie să-l parcurgă a devenit o realitate cotidiană. Din păcate, numărul cazurilor de dispariție a mijlocului de transport, în special cele cu încărcături, crește proporțional cu creșterea circulației mărfurilor.

9. Escrocherie prin asigurare. Industria de asigurare a devenit internațională, din acest motiv escrocheria în orice stat la momentul actual i-a afectat pe toți. Prejudiciul cauzat pe arena internațională nu este cunoscut, dar se știe că cheltuielile Australiei suportate din cauza escrocilor de asigurări ajung zilnic până la 1,7 mlrd dolari australieni, iar în SUA prejudiciul zilnic se echivalează cu 100 mlrd dolari.

10. Infracțiuni în domeniul informaticii. Odată ce organizațiile comerciale și cele de stat au trecut la deservirea computerizată, mafia a făcut tot posibilul ca să pătrundă în acest sistem. Astfel, Internetul a devenit accesibil organizației criminale. Prejudiciile cauzate de infracțiunile din domeniul informaticii zilnic ajung până la 8 mlrd dolari. În momentul de față se simte necesitatea de a găsi noi metode de protecție în domeniul dat.

11. Infracțiuni ecologice. Victime ale acestor tipuri de infracțiuni devin viețuitoarele din toată lumea. În majoritatea cazurilor infractori devin întreprinderile care ignoră normele ecologice și persoanele care completează cu creatorii sistemului de control al întreprinderii. Prejudiciile cauzate de infracțiunile ecologice pot fi dezastruoase nu doar pentru oameni, ci și pentru toate viețuitoarele pământului.

12. Traficul de ființe umane crește considerabil și include transportarea ilegală a emigranților, femeilor, în scopul de a le prostitua, de a le exploata în scop comercial, precum și a copiilor în scopul de a-i adopta ilegal în schimbul unei sume enorme de bani. Acest fenomen e mai mult cunoscut în țările în curs de dezvoltare.

13. Comerțul cu organele și țesuturile umane. Este cunoscut faptul că primul transplant de rinichi a fost făcut în 1954, de plămân în 1963, de inimă în 1967. În prezent, sunt efectuate aproximativ peste 5000 operații de transplantare a rinichilor. Transplantologia a devenit o ramură a medicinei și a generat fenomenul aprovizionării cu organe. În acest scop, în SUA au fost create 69 de agenții specializate, organele statului străduindu-se să stabilească un control asupra activității acestora.

14. Circulația ilegală cu substanțe narcotice. Această infracțiune în plan internațional este apreciată la suma de 300-500 mlrd dolari. Dacă consultăm

legislația internațională, observăm că există un șir de convenții care reglementează circulația substanțelor narcotice. Însă acestea nu au dus la rezultatele scontate din cauza următoarelor motive:

- din lipsa mijloacelor necesare, ONU nu poate realiza supravegherea acestor măsuri și coordonarea programului de luptă împotriva circulației ilegale a substanțelor narcotice și psihotrope, de asemenea, ea nu poate finanța programele naționale și internaționale vizând problema respectivă;

- statele lumii se deosebesc foarte mult după modul de abordare a problemei respective (unele insistă asupra implementării unor restricții, altele se pronunță pentru control și toleranță);

- există state care nu dețin o bază legislativă și tehnică necesară pentru armonizarea tratatelor, convențiilor, acordurilor internaționale.

15. Falimentul fals. Internaționalizarea comerțului a transformat falimentul fals dintr-o infracțiune locală în una internațională. Testele de sondaj arată că mafia, cumpărând o întreprindere, o duce la faliment, cu toate că înregistrează venituri înalte.

16. Implementarea în businessul legal. Profesorul Gerhard Muller spune că în timp ce bea o bere îi apare întrebarea: „Oare a produs-o mafia?” Traficanții de droguri dețin un număr mare de întreprinderi. Businessul criminal crește proporțional cu cel legal.

17. Corupția și cumpărarea activiștilor de partid, a organizațiilor obștești, a persoanelor care se află în funcții electiv⁹. Componenta de infracțiune „corupția”, de regulă, este prevăzută și aplicată pe teritoriul statelor dezvoltate în care predomină democrația. Pe teritoriul statelor care se află în curs de dezvoltare componenta de infracțiune precum „corupția” nu este aplicată pe teritoriul statelor care nu și-au perfecționat legislația în acest domeniu până la momentul actual, cum este, de exemplu, Federația Rusă.

Analizând în detalii norma de drept vamală stabilită în Codul vamal al Republicii Moldova, care apreciază acțiunile de contrabandă, stabilim că „Trecerea peste frontiera vamală de mărfuri, eludându-se controlul vamal sau tăinuindu-le de el, săvârșită în proporții mari sau deosebit de mari, fie în mod repetat, fie de un grup de persoane care s-au organizat pentru activitate de contrabandă, fie de o persoană cu funcție de răspundere care face uz de situația de serviciu, fie prin folosirea frauduloasă de documente vamale și de alte documente, fie însoțită de nedeclarare sau de declararea lor neautentică în documentele vamale sau în alte documente, o astfel de trecere de substanțe narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, de deșeuri nocive, de armament, de dispozitive de explodare, de arme de foc și de muniții, cu excepția armelor de vânătoare cu țeavă lisă și a cartușelor la ele, de valori culturale, precum și nereturnarea pe teritoriul vamal a valorilor culturale scoase din țară în cazul în care returnarea lor este obligatorie se consideră contrabandă și se pedepsește în conformitate cu legislația”¹⁰.

Din dispoziția normei de drept nominalizate, stabilim că organul vamal

din Republica Moldova dispune de prerogativa juridică, reieșind din cerințele Codului vamal, că în cadrul efectuării activității vamale, nemijlocit la efectuarea controlului vamal asupra mărfurilor, obiectelor, valorilor¹¹ de a preveni și de a reprima contrabanda, având ca obiect material și substanțele narcotice, substanțele radioactive, substanțele explozive, substanțele otrăvitoare, deșeurile nocive, care pot atenta la situația ecologică și a mediului ambiant, de a preveni contrabanda cu armament, cu dispozitive de explodare, precum și de a preveni transmiterea ilegală cu titlu de proprietate a obiectelor de valoare culturală.

Mai mult ca atât, organul vamal din Republicii Moldova este subiect al activității operative de investigații conform prevederilor Legii organice¹² și ca și în cazurile prevăzute de legea organică, i se permite efectuarea livrărilor supravegheate, având ca obiect material substanțele narcotice și mijloacele psihotrope¹³.

Menționăm la acest capitol că organul vamal, în scopul depistării făptașilor rețelei de contrabandiști, care au ca obiect material armamentul, obiectele de valoare culturală, valuta fictivă, alte obiecte materiale periculoase pentru societatea publică a statului în condițiile prevăzute de lege, este în drept să efectueze livrări supravegheate.

Ținem să accentuăm că Serviciul vamal din Republica Moldova, în condițiile prevăzute de lege¹⁴, este în drept să efectueze livrările supravegheate și asupra acelor filiere de contrabandă în care infractorii acționează în grup organizat, având în calitate de obiect material armamentul, valuta falsă, obiectele de valoare culturală, alte obiecte materiale care prejudiciază considerabil securitatea economică națională, precum și ordinea publică a statului¹⁵.

Bibliografie:

1. Art.11 alin.(i) Cod vamal al Republicii Moldova adoptat la 20 iulie 2000 de către Parlamentul Republicii Moldova în baza Legii nr.1149-XIV, în vigoare de la 23.12.2000. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.160-162/ din 23.12.2000.
2. Art.11 alin.(c) Cod vamal al Republicii Moldova adoptat în baza Legii nr.1149-XIV din 2000, în vigoare de la 23.12.2000.
3. Art.11 alin.(h) Cod vamal al Republicii Moldova adoptat în baza Legii nr.1149-XIV din 2000, în vigoare de la 23.12.2000.
4. Art.278 Cod penal al Republicii Moldova adoptat de către Parlamentul Republicii Moldova în baza Legii nr.985-XV din 18.04.2002, în vigoare din 12.06.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.128-129 din 13.09.2002.
5. Т.В. Учнаменко, О.И.Тиунов, *Международное право*, Москва, 2002, p. 185.
6. Art.21 Cod penal al Republicii Moldova, aplicat în baza Legii nr.985-XV din 18.04.2002, modificat în baza Legii nr.30/XVI din 23.02.2006.
7. К.А. Бекяшев, *Международное право*, Москва, 2003, p. 544-547.
8. Stelian Scăunaș, *Drept internațional public*, Ed. ALLBEC, 2002, p. 283-286.

9. Failul III/0/site management/ C. Mândrescu/
10. Art.224 Cod vamal al Republicii Moldova, în redacția Legii nr.1149-XIV din 20.07.00, în vigoare de la 23.12.2000.
11. Art.185-205 al Capitolului V Cod vamal al Republicii Moldova, aplicat în baza Legii nr.1149-XIV din 20.07.2000, în vigoare de la 23.12.2000.
12. Art.11 al Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații nr.45 din 12.04.1994, cu modificările din 22.07.1998. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.5/133 din 30.05.1994.
13. Art.225 Cod vamal al Republicii Moldova, aprobat în baza Legii nr.1149, modificat în baza Legii nr.3-XV din 05.02.2004.
14. Art.226 Cod vamal al Republicii Moldova, aplicat prin Legea Republicii Moldova, aplicat prin Legea Republicii Moldova nr.206-XV din 29.05.2003.
15. В.Н. Кудрявцева, *Международное уголовное право*, Москва, «НАУКА», 1999.

А. А. ЮХНО, кандидат юридических наук, доцент,
профессор кафедры Уголовного права и криминологии
Одесского государственного университета внутренних дел Украины

АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА ОПЕРАТИВНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ В ПРЕДУПРЕЖДЕНИИ И БОРЬБЕ С ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ ПРЕСТУПНОСТЬЮ

Проблемы предупреждения и борьбы с преступностью сегодня принимают глобальный характер. Преступность практически во всех странах мира превращается в серьезную преграду на пути их социально-экономического, политического и культурного развития, существенно снижает уровень жизни населения, что вызывает необходимость совместного поиска оптимальных форм сотрудничества при решении этих проблем. За последние годы правоохранительные органы большинства стран все больше регистрируют такие виды преступлений, как международный терроризм, морское пиратство, организованная транснациональная преступность, в том числе: незаконная торговля людьми, а также трансплантация тканей и органов человека, незаконная миграция, нелегальный автотранспортный бизнес (3,5 млн. похищенных автомобилей), наркобизнес, торговля оружием, сырьем и элементами ядерного вооружения, рост экономических, корыстных и корыстно-насильственных преступлений, которые составляют опасность не только отдельным государствам, но и для всего человечества, и требует совместных усилий, повседневного сотрудничества правоохранительных органов [1; 40-41]. Для своевременного влияния на эти процессы, кроме правового, политического, экономического, социального и других их решений, необходимы также усилия и эффективность оперативных подразделений органов внутренних дел (далее – ОВД) стран СНГ и полиции других государств, без чего некоторые виды преступлений предупредить, прекратить и раскрыть в большинстве своем вообще невозможно.

Международно-правовое сотрудничество, в том числе оперативных подразделений по предупреждению и пресечению транснациональной преступности становится все более необходимой составляющей деятельности правоохранительных органов Украины и других государств. Преступность вышла за пределы государственных границ, перестала быть преступностью которая касается только отдельно взятого государства. Суверенными государствами пост советских республик официально при-

знано наличие и действие на их территории профессиональной и организованной преступности, которая стала критерием оценки совершенных тяжких и особо тяжких преступлений международного характера. Распад бывшего Союза ССР с одной стороны привел к разрушению тоталитарного режима, созданию суверенных, независимых, демократических государств, а с другой к увеличению волны и роста транснациональной преступности на территории Европы и других государств (совершенных в том числе выходцами из бывших республик), что вызывает серьезную и небеспокоенную обеспокоенность у мирового сообщества. Особое значение и внимание при решении этих проблем играет географическое положение Украины, так как она является транзитной державой и связывает Азию, а также другие континенты с западноевропейскими и другими государствами (имеет всего 55, 78% прозрачности всей протяженности границы), что не оставляет без внимания международный криминалитет в вопросах терроризма, наркобизнеса, незаконной миграции и других видов транснациональной преступности. За последние 16 лет в рамках ООН и Совета Европы была открыта для подписания серия международных конвенций и соглашений которые должны интенсифицировать международное сотрудничество государств, в том числе и оперативных подразделений органов внутренних дел Украины, стран СНГ и полиции других государств в предупреждении, прекращении и раскрытии преступлений, повышении эффективности обмена оперативной и другой информацией, проведении совместных оперативно-розыскных операций, в том числе в отношении организованных преступных групп и организаций. К этому сотрудничеству активно присоединяется и наше государство [2; 1]. В этих условиях особенное значение имеет правовой анализ больших по объему и разнообразных по содержанию юридических обязательств нашей страны которые возникают по итогам такого сотрудничества, международно-правовая позиция Украины в международных организациях, таких как Интерпол, а в перспективе и Европол (что на сегодня является очень актуальным в разрезе рассматриваемых вопросов), результатами международного сотрудничества для украинского законодательства и общества вообще. Украина, которая является стороной поддерживающей превалирующее большинство международно-правовых договоров и соглашений, направленных на предупреждение и борьбу с отдельными видами транснациональной преступности, все активнее принимает участие в международном сотрудничестве по этим вопросам, в частности в Группе государств против коррупции и других. Кроме этого расширение международных связей, рынков сбыта, европейский выбор Украины, вступление в СОТ существенно меняет национальное законодательство, расширяющее уголовно-правовой и понятийный аппарат отдельных видов преступлений, тактики и методики оперативно-розыскной и предупредительной деятельности, а также совершенствование правовых средств борьбы с ними. Международное со-

трудничество в оперативно-розыскной деятельности должно осуществляться и обеспечиваться при соблюдении государственного суверенитета, национального законодательства, невмешательства во внутренние дела иных государств, а также других основных принципов международного права. В качестве специальных аспектов сотрудничества необходимо выделить неотвратимость ответственности за совершение международных уголовных преступлений; гуманизм в отношении потерпевшего, подозреваемого; обвиняемого, подсудимого, осужденного, защита государством прав своих граждан за границей; направленность оперативно-розыскной деятельности при международном сотрудничестве только на уголовные преступления и лиц, которые их совершили, и невмешательство в политическую, религиозную или иную общественную деятельность стран субъектов взаимодействия.

Целесообразно выделить такие основные и перспективные формы международного сотрудничества государств в оперативно-розыскной деятельности, как: обмен оперативно-розыскной и другой информацией; предупреждение, прекращение, раскрытие и расследование преступлений в отношении которых подписаны специальные соглашения между государствами; розыск и задержание преступников на основании договорных отношений или разовых обращений одного государства к другому; выдача преступников другому государству или международному органу для уголовного преследования; передача лиц, осужденных к лишению свободы для отбывания наказания в государстве, гражданами которого они являются или государству в котором эти лица постоянно проживают; передача органам другого государства под надзор условно осужденных или условно освобожденных правонарушителей; защита прав и свобод граждан одного государства при осуществлении правосудия в другой стране; совместное изучение причин, условий и других проблем преступности, а также обмен опытом работы ОВД, полицейских и других правоохранительных органов; подготовка кадров, предоставление экспертных услуг, снабжение специальными научно-техническими средствами и предоставление материально-технической и иной помощи другим государствам; учитывая однотипность законодательства стран СНГ – принимать участие в научно-практических и методических разработках оперативно-розыскной и другой деятельности по предупреждению, прекращению, раскрытию и расследованию транснациональных преступлений, в том числе с признаками организованности [1; 41-42]. Кроме этого по нашему мнению необходимо продолжать сотрудничество с информационно-поисковой системой Интерпола «И-24/7» - Интерпол-24 часа, 7 дней в неделю. В свою очередь требует организационного и технического решения сложнейшие проблемы совершенствования телекоммуникационных, информационно-поисковых и оперативно-розыскных учетов Интерпола, с выходом на него оперативных подразделений ОВД и полиции заинтере-

сованных стран, с обеспечением надежной технической защищенности. Мировое сообщество ждет быстрого межгосударственного решения неотложной проблемы предупреждения и борьбы с морским пиратством, что невозможно решить без хорошо налаженной и законспирированной оперативной работы. Существуют и другие проблемы оперативно-розыскной деятельности, ожидающие своего решения на международном уровне. При решении изложенных и других проблем целесообразно использовать опыт оперативных и других служб полиции западноевропейских стран и США, учитывая стремление Украины к евро интеграции. Научное исследование проведенное ученым России А.Г. Маркушиным законодательства западноевропейских стран и США дает основания сделать вывод о том, что в них оперативно-розыскной и криминологической деятельности полиции этих стран отводится одно из основных мест в предупреждении и борьбе с преступностью, защите прав и свобод человека. Криминалисты исследуемых стран констатируют, что именно с помощью специальных средств, форм и методов ОРД в этих странах раскрывается более 85% всех зарегистрированных преступлений [3; 22]. Украинский исследователь М.А. Погорецкий сделал вывод о том, что опыт западноевропейских стран и США целесообразно и эффективно использовать как в дальнейшем развитии оперативно-розыскной деятельности, криминологии, уголовного процесса, так и в законодательной, правоприменительной деятельности, на что неоднократно уделялось внимание в научных источниках Украины и стран СНГ [4; 83], с чем нельзя не согласиться. Поднятые проблемы не являются исчерпывающимися и подлежат дальнейшему исследованию или научному изучению.

Литература:

1. К.В. Антонов, *Правовые основы оперативно-розыскной деятельности* (К.В. Антонов, О.В. Вишня, О.В. Сачко, С.И. Халимон), Харьков ; Изд.Харьков юридический, 2009, 348 с. (перевод с укр.).
2. С.О. Нурулаев, *Международно-правовое сотрудничество в системе Совета Европы в борьбе с коррупцией*, автореф. дис. ... канд. юрид. наук, Харьков, 2008, 20 с. (перевод с укр.).
3. А.Г. Маркушин, *Оперативно-розыскная деятельность – необходимость и законность*, 2-е изд. перераб. и доп., Н. Новгород, 1997, с. 22.
4. М.А. Погорецкий, *Функциональное назначение оперативно-розыскной деятельности в уголовном процессе: Монография*, Харьков, Арсис ЛТД, 2007, 576 с. (перевод с укр.).

Alexandru ZOSIM, doctor în drept, conferențiar universitar
al Catedrei drept penal și criminologie a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

INFLUENȚA PARTICULARITĂȚILOR SUBIECTULUI PASIV ASUPRA CALIFICĂRII INFRAȚIUNILOR DE ESCROCHERIE

Pentru încadrarea juridico-penală a majorității infracțiunilor prevăzute de Codul penal al Republicii Moldova nu este esențial de relevant și de stabilit trăsăturile subiectului pasiv. Însă în anumite situații prezența părții vătămate este determinată de însuși caracterul infracțiunii (în special în cazul infracțiunilor contra persoanei). Mai mult decât atât, comiterea unui șir de infracțiuni nu numai că este imposibilă fără victimă, dar și presupune un comportament determinat al ei. La categoria acestor infracțiuni se referă și escrocheria, răspunderea penală pentru care este prevăzută în art.190 CP RM.

Menționăm că în teoria penală a Republicii Moldova se mai utilizează și noțiunea de „victimă” pentru a desemna subiectul pasiv. Spre deosebire de doctrina penală română, trăsăturile victimei în doctrina penală a Republicii Moldova sunt cercetate în calitate de semn facultativ al obiectului infracțiunii. Juriștii români însă includ semnele subiectului pasiv în grupul semnelor care caracterizează subiectul infracțiunii, determinându-l ca „persoana asupra căreia se îndreaptă acțiunea (inacțiunea) periculoasă¹” și „persoana vătămată penal, adică cea care suferă sau asupra căreia se răsfrânge nemijlocit urmarea materială ori starea de pericol creată prin săvârșirea infracțiunii²”. Respectiva calitate o poate avea atât o persoană fizică, cât și o persoană juridică sau chiar statul.

Dispoziția art.190 CP RM, prescriind metodele de comitere ale escrocheriei – înșelăciunea și abuzul de încredere –, indică concomitent asupra prezenței în afară de subiectul activ al infracțiuni și a unei alte persoane reale – a părții vătămate sau a reprezentantului acesteia (în cazul în care averea este sustrasă nu de la proprietar, ci de la persoana, căreia ea i-a fost încredințată). Atenționăm, în contextul celor enunțate, că utilizarea termenului „victimă”

¹ M. Basarab, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, București, Ed. Lumina Lex, 2002, p. 169.

² C Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, București, 2005, p. 87; Gh. Nistoreanu, A. Boroș, *Drept penal. Curs selectiv pentru examenele de licență*, București, Ed. All Beck, 2002, p. 27; I. Pascu, *Drept penal. Partea generală*, București, Ed. Europa Nova, 2001, p. 176.

nu este tocmai potrivită pentru a desemna persoana înșelată, deoarece sunt posibile situații când infractorul sustrage averea înșelându-i nu pe ei, ci pe reprezentanții lor.

Faptul că legea indică asupra subiectului pasiv presupune că, prin intermediul înșelăciunii sau abuzului de încredere, făptuitorul exercită o influență psihică asupra conștiinței și voinței victimei³, iar „a înșela” înseamnă „a induce în eroare, a abuza de buna-credință a cuiva”⁴. O poziție analogică o au și autorii români. A. Boroi consideră vizavi de latura obiectivă a infracțiunii de înșelăciune⁵: „elementul material în forma tip este reprezentat în oricare din variantele infracțiunii, de o acțiune frauduloasă de amăgire ori inducere în eroare a victimei, prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase, sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate”⁶. Astfel, înșelăciunea își găsește expresie într-o anumite comunicare între oameni, unul dintre care (înșelătorul) îl induce în eroare pe celălalt (înșelatul). În procesul unei astfel de comunicări înșelătorul comunică date false sau, invers, nu comunică adevărul. Comunicarea datelor însă presupune întotdeauna prezența adresatului, adică a acelei persoane căreia ele i se comunică. Trecerea sub tăcere (necomunicarea), de asemenea, presupune că există o altă persoană care nu primește informația corespunzătoare. Menționăm că pentru consumarea escrocheriei în forma înșelăciunii este necesar nu pur și simplu de comunicat o informație falsă sau de a o trece sub tăcere pe cea reală, ci se mai cere și un rezultat determinat al acestor acțiuni – săvârșirea de către cel înșelat a acțiunilor de transmitere a bunurilor sau a drepturilor patrimoniale ale infractorului. În baza acestui temei, pot fi evidențiate anumite cerințe atât față de personalitatea celui înșelat, cât și față de comportamentul lui.

Pornind de la faptul că înșelăciunea poate fi realizată doar în limitele anumitor relații, care apar între persoanele fizice, constatăm că este imposibil să recunoaștem drept înșelăciune acțiunile care nu influențează psihicul unui om viu. În limba română verbul „a înșela” întotdeauna este legat de un substantiv, care desemnează o ființă însuflețită – „a înșela pe cineva”. Corespunzător, nu pot fi calificate drept escrocherie acțiunile de utilizare a cardurilor bancare falsificate sau sustrase pentru obținerea banilor din bancomat, de introducere în automate a altor obiecte în loc de monede și bancnote, precum și alte acțiuni cu un asemenea caracter. În această ipoteză, susținem opinia specialistului rus I. Klepițki, care consideră că „computerul, la fel ca și lacătul safeului, nu poate

³ S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu, *Drept penal. Partea specială*, vol. II., Chișinău, Ed. Cartier, 2005, p. 281.

⁴ *Dicționar explicativ al limbii române*, București, 1998, p. 537.

⁵ Art. 215 al Codului penal al României din 1969.

⁶ A. Boroi, *Drept penal. Partea specială. Curs universitar*, București, Ed. B. C. H. Beck, 2006, p. 239.

fi înșelat, deoarece dispozitivele tehnice nu posedă psihic⁷. Menționăm că Codul penal model al statelor membri ale CSI recomandă includerea în legislația penală a unei norme referitoare la sustragerea comisă prin intermediul tehnicii computerizate sau al altor dispozitive tehnice. În lipsa unei astfel de norme, sustragerea bunurilor străine prin metodele indicate va fi calificată ca furt.

Înșelăciune va constitui comunicarea unei informații false doar unei persoane capabile să o conștientizeze și să o recepționeze, apte de a-și da seama de caracterul acțiunilor sale și de a le dirija. Persoana cu deviații mintale nu este în stare să aprecieze veridicitatea informațiilor primite, nu este capabilă să perceapă adecvat realitatea și nu poate acționa rațional. Corespunzător, dacă persoana nu conștientizează caracterul acțiunilor, comise față de ea și față de patrimoniul ce-i aparține, ne aflăm în prezența unei sustrageri pe ascuns a averii proprietarului – furtul, chiar dacă infractorul a realizat anumite acțiuni îndreptate spre inducerea victimei în eroare.

Autorul român O. Stoica consideră că „prezentarea frauduloasă, denaturată sau alterată a realității trebuie să fie aptă de a inspira încredere victimei și de a o induce în eroare, de a o amăgi sau de a o menține în eroarea produsă anterior⁸. Înșelăciunea trebuie să atragă după sine inducerea victimei în eroare referitor la anumite circumstanțe, acțiuni sau evenimente, care ar influența decizia acesteia de a transmite patrimoniul vinovatului sau persoanelor indicate de către el. Eroarea victimei constituie o verigă intermediară în lanțul causal între acțiunile vinovatului și rezultatul infracțional în forma prejudiciului material. Un astfel de lanț poate fi prezentat schematic în următorul mod: înșelăciunea comisă de către vinovat - inducerea victimei în eroare - transmiterea patrimoniului sau neîmpiedicarea ridicării patrimoniului în folosul infractorului sau terțelor persoane-rezultatul infracțional în forma prejudiciului material. Lipsa unei verigi în respectivul lanț exclude legătura causală între acțiunile subiectului și consecințele prejudiciabile, ceea ce exclude răspunderea penală.

Eroarea victimei reprezintă „continuarea deformării realității de către vinovat deja în sfera activității intelective și volitive a celui înșelat⁹. Eroarea trebuie să fie cu necesitate consecința comportamentului persoanei vinovate. Infractorul poate întreprinde unele acțiuni pentru a provoca sau a menține eroarea apărută anterior și să nu comită nici un fel de acțiuni, pentru a nu distruge închipuirea eronată a victimei apărută anterior. Din aceste considerente, nu putem fi de acord cu afirmația precum că în cazul tăcerii

⁷ И. Клепицкий, „Мошенничество и правонарушения гражданско-правового характера”, în *Законность*, 1995, nr. 7, c. 42.

⁸ O. A. Stoica, *Drept penal. Partea specială*, București, Ed. Didactică, 1976, p. 169.

⁹ Н.И. Панов, *Квалификация преступлений, совершаемых путем обмана*, Харьков, изд. юрид. институт, 1980, c. 42.

„depline” înșelăciunea este imposibilă, întrucât lipsește influența unei persoane asupra psihicului altei persoane cu scopul inducerii ei în eroare¹⁰. În particular, contractele civile presupun un anumit comportament al subiecților vizavi de prezentarea informației, care poate influența asupra deciziei de administrare a patrimoniului. În situația în care proprietarul sau alt posesor al patrimoniului are deja o închipuire eronată despre circumstanțele respectivului raport, ne-comunicarea faptului că aceste închipuiri sunt eronate constituie o influență asupra psihicului lui. Această opinie este împărtășită și de juriștii moldoveni S. Brânză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu și V. Grosu care definesc înșelăciunea ca „dezinformarea conștientă a victimei, care constă în prezentarea vădit falsă a realității (înșelăciunea activă) sau în trecerea sub tăcere a realității, când are loc ascunderea faptelor și a circumstanțelor, care trebuie comunicate în cazul săvârșirii cu bună-credință și în conformitate cu legea a tranzacției patrimoniale (înșelăciunea pasivă)”¹¹.

Menționăm că eroarea victimei nu trebuie să fie cu necesitate una echivocă, indubitabilă. Sunt posibile și situații când victima este frământată de dubii vizavi de veridicitatea informației primite. Dacă însă transmiterea patrimoniului s-a întemeiat anume pe o asemenea informație, înseamnă că victima a recepționat-o drept veridică și, astfel, a fost indusă în eroare.

O altă particularitate a comportamentului victimei în cazul escrocheriei rezidă în faptul că ea, prin propriile sale acțiuni, contribuie la transmiterea averii sau a dreptului patrimonial vinovatului. Inducerea în eroare prin intermediul înșelăciunii constituie temelia transmiterii aparent benevole a averii sau a dreptului patrimonial. Evident, această „bunăvoință” este „falsificată”, deoarece este generată de închipuirile eronate ale victimei despre situația reală, cunoașterea căreia ar exclude respectiva tranzacție. Voința victimei este anume „falsificată” și nu suprimată ca în cazul sustragerilor prin intermediul aplicării violenței sau a șantajului. Faptul dat demonstrează că însăși victima își apreciază acțiunile de transmitere a patrimoniului drept expresia liberă a voinței sale, neconștientizând faptul influenței psihice din partea vinovatului. Însă în acele cazuri când pentru pătrundere în apartamentul victimei se utilizează înșelăciunea (de exemplu, prezentarea drept lăcătuș etc.), iar după pătrundere pentru însușirea patrimoniului se aplică violența fizică sau psihică, componenta infracțiunii de escrocherie lipsește. Astfel de acțiuni în funcție de caracterul violenței trebuie calificate ca jaf, tâlhărie sau șantaj.

Menționăm ideile specialistului rus B. Nikiforov, care precizează că noțiunea de „escrocherie” nu cuprinde cazurile însușirii patrimoniului străin în

¹⁰ Н.И. Панов, *Квалификация преступлений, совершаемых путем обмана*, Харьков, изд. юрид. институт, 1980, с. 15.

¹¹ S. Brânză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu, *Drept penal. Partea specială*, vol. II. Chișinău, Ed. Cartier, 2005, p. 282.

prezența unui astfel de acord al victimei, care doar aparent este benevol (de exemplu, înșelarea unei persoane, care se află în stare de ebrietate avansată, într-o stare bolnăvicioasă etc.). Un astfel de acord, în esență, exclude libera exprimare a voinței victimei¹². Deci pentru escrocherie este specific faptul că transmiterea averii sau a dreptului patrimonial este conștientizată de către victimă drept expresia liberei sale voințe, în realitate însă fiind condiționată de falsificarea acesteia prin intermediul înșelăciunii.

Trebuie să evidențiem că actul de transmitere „benevolă” a patrimoniului trebuie să prezinte valoarea unui act juridic, adică, această transmitere să condiționeze pierderea temporară sau permanentă a drepturilor patrimoniale din partea victimei și, concomitent, transmiterea lor vinovatului sau persoanelor indicate de către el. În legătură cu faptul dat, considerăm că transmiterea bunurilor doar cu scopuri tehnice înguste (pentru a măsura, a ține, a duce, a supraveghea temporar etc.) nu acordă vinovatului nici un fel de drepturi și, corespunzător, sustragerea lor, profitând de situația respectivă, nu constituie escrocherie, ci furt. Astfel, trezește dubii opinia profesorului rus G. Borzenkov, care consideră că „escrocul poate să-i propună direct victimei să o ajute să-și ducă bunurile, să le țină, să le supravegheze, sau prin diferite metode poate crea situația când victima îl roagă ea însăși să-i acorde aceste servicii. Și în primul, și în al doilea caz înșelăciunea se află în legătură cauzală cu însușirea averii. Utilizarea înșelăciunii în calitate de mijloc de obținere a bunurilor și transmiterea lor de către însăși partea vătămată exclude posibilitatea de a aprecia acțiunile vinovatului drept furt”¹³.

Apreciind rolul și importanța victimei pentru calificarea escrocheriei, precum și bazându-ne pe datele științei victimologice, putem evidenția două tipuri de victime ale acestei infracțiuni: victime cu inițiativă și victime pasive. Primii devin victime ale escrocilor din dorința de a-și satisface interesele prin orice metodă, inclusiv ilegală, cei din categoria a doua manifestă un surplus de încredere, în urma cărui fapt la fel devin victime ale acestei infracțiuni¹⁴. Primului grup îi sunt specifice persoanele care transmit mijlocitorului presupus sume de bani sau alte valori materiale pentru dare de mită sau corupere activă, în cazurile în care „mijlocitorul” deja în momentul primirii acestor valori nu are intenția de a le transmite persoanei cu funcție de răspundere, ci dorește să le însușească. În asemenea situații apare întrebarea: poate oare persoana care

¹² Б.С. Никифоров, *Борьба с мошенническими посягательствами на социалистическую и личную собственность по советскому уголовному праву*, изд. АН СССР, 1952, с.143.

¹³ Г.Н. Борзенков, *Ответственность за мошенничество (вопросы квалификации)*, М., изд. юрид. лит., 1971, с. 132-133.

¹⁴ А.И. Бойцов, *Преступления против собственности*, СПб., изд. „Юридический центр Пресс”, 2002, с. 329, 336.

întreprinde tentativa de comitere a unei infracțiuni să devină concomitent și victima altei infracțiuni? Vizavi de această problemă specialistul rus V. Veklenko consideră că „legea doar combate însușirea ilegală a bunurilor în forma mitei de către mijlocitorul presupus și nu asigură protecția intereselor proprietarului”¹⁵. O astfel de poziție poate fi acceptată cu greu, deoarece faptul comiterii de către persoană a infracțiunii (sau a tentativei de infracțiune) nu o lipsește de protecția juridico-penală a drepturilor sale de atentatele infracționale ale altor persoane.

Grupul al doilea – tipul pasiv – îl constituie persoanele al căror surplus excesiv de încredere, naivitatea, incapacitatea de a descoperi chiar și o înșelăciune vădită îi ușurează infractorului comiterea infracțiunii. Totuși nici gradul de facilitare cu care infractorul a reușit să inducă victima în eroare, nici ingeniozitatea înșelăciunii aplicate nu au importanță pentru determinarea faptului infracțiunii – în prezența tuturor semnelor componente de infracțiune vinovatul urmează să fie tras la răspundere penală pentru escrocherie.

Rezumând cele expuse, evidențiem încă o dată că doar în cazul transmiterii aparent benevole de către victimă a averii sau a drepturilor patrimoniale, în baza inducerii în eroare de către infractor și doar atunci când victima este în stare să-și dirijeze acțiunile, să conștientizeze faptul transmiterii averii sau a dreptului patrimonial, acțiunile persoanei vinovate pot fi calificate ca escrocherie. Totodată, nici surplusul de încredere, nici intențiile infracționale ale victimei nu influențează încadrarea infracțiunii drept escrocherie.

¹⁵ V.V. Векленко, „Преступления против собственности как уголовно-правовая фикция”, în *Российский юридический журнал*, 2000, nr. 3, с.13.

Alexandru BEJANU,

inspector principal al Postului vamal „Poșta Moldovei”
al Biroului vamal Chișinău, doctorand

DEPISTAREA INFRAȚIUNILOR VAMALE COMISE LA EXPEDIEREA TRIMITERILOR POȘTALE INTERNAȚIONALE

Hereby is described the general characteristic of international letters expedition, and of custom infringements as well that can occur at the expedition of international postal sending. In the same way, the author shows the adjacent infringements of those of customs that can be committed at the international postal sending.

La adoptarea Codului vamal al Republicii Moldova, legiuitorul în norma de drept vamală ce ține de utilizarea explicită a noțiunilor generale utilizate în Codul vamal al Republicii Moldova^[1] nu a inclus noțiunea de „trimiteri poștale internaționale”, deși în viziunea noastră era obligatoriu să o includă. Includerea noțiunii de „trimitere poștală internațională” era absolut necesară din considerentul că această instituție statală are una din cele mai vechi și experimentate instituții statale, care și-a îndeplinit serviciile de-a lungul anilor, începând de la apariția nu numai a Republicii Moldova, ci și a oricărui stat din lume.

Sursele enciclopedice naționale ale Republicii Moldova denotă că sub noțiunea de „poștă” urmează a fi înțeles:

- proprietate de telecomunicații;
- denumirea uzuală a instituțiilor care se ocupă cu transportarea și distribuirea corespondenței, coletelor, mandatelor poștale, a publicațiilor periodice;
- unități de măsură a distanței în Moldova medievală, egală cu 22,3 km^[2].

Sursele enciclopedice, altele decât cele naționale, ne arată că sub noțiunea de „poștă” urmează a fi înțeles:

- unul din felurile de comunicații;
- instituțiile poștale, oficiile poștale, secțiile poștale, la fel și corespondența poștală expediată de aceste instituții (presa periodică, scrisorile, coletele, transferurile bănești)^[3].

Sursa nominalizată ne mai arată că cuvântul „poștă” provine de la cuvântul polonez „poczta”, ceea ce înseamnă comunicare între instituții, persoane^[4].

Sursele enciclopedice juridice ne arată că noțiunea de „poștă” urmează a fi înțeleasă în două sensuri. În primul rând, ea este apreciată ca instituție, clădire, încăpere în care se află scrisori, telegrame, colete, pachete care urmează a fi expediate pe adresa corespondenților sau care urmează a fi repartizate loca-

lităților în cauză, pentru a ajunge și a fi înmânate destinatarilor (adresaților). În al doilea rând, sub noțiunea de „poștă” urmează a fi înțeleasă corespondența, adică scrisorile, telegramele, coletele, pachetele care urmează a fi expediate la destinatar (adresat)^[5].

Includerea acestei noțiuni a fost și este prezumată și din considerentul că legiuitorul Republicii Moldova într-o altă normă de drept ne arată că organul vamal este în drept să efectueze controlul vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport în lipsa declarativului, a altor titulari de mărfuri, mijloace de transport, precum și a reprezentanților acestora dacă mărfurile sunt expediate prin poșta internațională^[6].

Noțiunea de „trimitere poștală internațională” în aspectul dreptului vamal a fost inclusă de legiuitor doar într-o normă de drept vamala stabilită de o lege organică vamală ordinară. Conform normei de drept vamal în cauză, stabilim că sub noțiunea de „trimitere poștală internațională” urmează a fi înțeleasă orice trimitere poștală perfectată în conformitate cu prevederile legislației naționale și ale actelor Uniunii Poștale Internaționale, care parvine pe teritoriul Republicii Moldova sau se acceptă pentru expediere peste hotarele ei^[7].

Din conținutul normei de drept vamale la fel nu putem stabili explicit ce rezultă din noțiunea de „trimitere poștală internațională”, care este conținutul ei și care bunuri formează propriu-zis conținutul trimiterii poștale internaționale, care mai apoi să fie apreciată și aplicată respectiv la efectuarea controlului vamal de către funcționarii vamali la trecerea acestora peste frontiera vamală a statului.

Mult mai larg noțiunea de „trimitere poștală” este fixată într-o altă lege organică specială adoptată de legiuitor anume în scopul reglementării juridice a activității poștale. Astfel, conform legii speciale Legea Poștei, stabilim că sub trimitere poștală urmează a fi considerată corespondența (scrisori, cărți poștale, imprimante, pachete mici, telegrame), colete (documente, valori, bunuri materiale), mijloace bănești (mandate poștale și telegrafice, pensii, subvenții, indemnizații etc.) prezentate operatorilor de poștă pentru a fi transportate și distribuite destinatarului atât din interiorul țării, cât și din afara ei^[8].

Deși noțiunea de „trimitere poștale” e mult mai largă comparativ cu aceeași noțiune din alte norme de drept organice, viziunea noastră e că noțiunea de „trimitere poștală” indicată în norma de drept a Legii organice speciale nu cuprinde întreaga sferă de activitate a instituțiilor poștale de pe teritoriul Republicii Moldova care practică expedierea trimiterilor poștale în afara hotarelor Republicii Moldova, fie că acceptă la intrare în țară întregul conținut al trimiterilor poștale pentru a le distribui destinatarilor, persoanelor fizice sau juridice aflate pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv a celor aflate temporar pe teritoriul ei. Această viziune este dictată de practica activității organului vamal specializat „Poșta Moldovei”, care verifică întregul flux de bunuri, colete, mărfuri, informații care sunt acceptate la scoaterea lor din țară sau admiterea, introducerea pe teritoriul ei pentru destinatarii aflați pe teritoriul geografic întreg al Republicii Moldova.

Expedierea conținutului trimiterilor poștale internaționale în afara hota-

relor Republicii Moldova se efectuează în baza Legii organice speciale, Constituției Republicii Moldova^[9], Legii poștei sus-menționate, Codului vamal al Republicii Moldova, Legii organice speciale nr.1569-XV „Cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova” sus-indicată, a actelor dispozitive statale^[10], precum și a actelor normative interne speciale^[11], obligatoriu de a fi executate de către instituții statale specializate la expedierea conținutului trimiterilor poștale internaționale în afara teritoriului vamal al statului, precum și pentru organele de resort și cele de drept, în competența cărora intră verificarea corectitudinii, respectării normelor de drept legislative la expedierea trimiterilor poștale internaționale în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova.

Introducerea conținutului trimiterilor poștale internaționale pe teritoriul vamal al Republicii Moldova este dictată de sursele internaționale de drept la care Republica Moldova este parte anume pe problemele efectuării transportării, primirii, expedierii trimiterilor poștale internaționale^[12], iar instituțiile statale specializate, organele de resort și cele de control sunt obligate să respecte cu strictețe aceste izvoare de drept internaționale în domeniul trimiterilor poștale internaționale^[13].

Normele de drept speciale de ramură, precum și arhivele postului specializat vamal „Poșta Moldovei” denotă că însuși conținutul trimiterilor poștale cuprinde:

- scrisori (simple, recomandate, cu valoare declarată);
- cărți poștale (simple, recomandate);
- imprimare (simple, recomandate);
- telegrame;
- pachete mici (simple, recomandate);
- cecograme (simple, recomandate);
- colete (ordinare, cu valoare declarată);
- mandate poștale;
- trimiteri EMS;
- aerograme (simple, recomandate);
- saci speciali de tipul M-22 (simpli, recomandați);
- CCRI (corespondență comercială – răspuns internațional) (simplă)^[14].

În cazul expedierii trimiterilor poștale de pe teritoriul vamal național al statului de la expeditor al bunurilor, informației, pachetelor, coletelor etc. către destinatar, care are adresa și locul de reședință pe teritoriul altui stat, expedierea acestora peste frontiera vamală a statului se efectuează numai după efectuarea controlului vamal asupra conținutului trimiterilor poștale internaționale, și invers, la introducerea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a trimiterilor poștale internaționale, conținutul acestora este înmânat adresaților ce au viza de reședință pe teritoriul geografic întreg al Republicii Moldova numai după ce asupra conținutului trimiterilor poștale internaționale se efectuează în conformitate cu legislația vamală în vigoare controlul vamal de către funcționarii de la postul vamal specializat „Poșta Moldovei”.

Controlul vamal propriu-zis este efectuat în zonele de control vamal în strictă conformitate cu prevederile normelor de drept stipulate în Codul vamal al Republicii Moldova^[15], iar procedura îndeplinirii lui se derulează în conformitate cu actul normativ intern^[16], și respectiv schema tehnologică a efectuării controlului vamal asupra conținutului trimiterilor poștale internaționale^[17]. În urma efectuării calificate a conținutului vamal asupra conținutului trimiterilor poștale internaționale pot fi depistate încălcările regulilor vamale prevăzute de Codul vamal al Republicii Moldova^[18], comise de expeditorii conținutului trimiterilor poștale internaționale, iar în unele situații, în funcție de proporțiile obiectului material, conținutul trimiterilor poștale internaționale, destinația și domeniul de aplicare a acestora, și infracțiunile prevăzute atât de Codul vamal al Republicii Moldova^[19], cât și de Codul penal al Republicii Moldova^[20].

Practica activității vamale a postului specializat „Poșta Moldovei”, precum și arhivele formate pe documentele de procedură vamală întocmite de funcționarii vamali ai postului specializat „Poșta Moldovei” ne arată că pe lângă încălcările regulilor vamale comise de expeditorii conținutului trimiterilor poștale internaționale, care nu par la prima vedere atât de semnificative, în conținutul trimiterilor poștale internaționale pot fi plasate de la expeditor la destinatar pe lângă valuta forte, care de fapt formează peste 80% din obiectul material al încălcărilor regulilor vamale, și obiecte interzise, obiecte periculoase pentru mediul ambiant, obiecte de valoare culturală, obiecte mostre ale florei, care sunt interzise conform listei de a fi expediate la trimiterile poștale internaționale^[21], inclusiv substanțe narcotice și mijloace psihotrope.

Astfel, spre exemplu, cetățeanul Republicii Moldova V. Gh., având unele legături cu o persoană din Costa Rica, America Centrală, a convenit cu aceasta să-i expedieze prin intermediul trimiterilor poștale internaționale un colet cu niște obiecte necesare pentru sărbătorirea Crăciunului, Anului Nou. După înțelegerea pe care au avut-o prin intermediul legăturii telefonice, cetățeanul H.M. din Costa Rica i-a expedit un colet mic, a cărui greutate nu depășea 2 kg pe adresa cetățeanului Moldovei V.Gh., care locuia în mun. Chișinău. La sosirea coletului la oficiul poștal „Poșta Moldovei”, funcționarii vamali au insistat față de funcționarii oficiului poștal ca cetățeanul Moldovei V.Gh. să vină personal să primească coletul în cauză. Sosind peste câteva zile la oficiul poștal specializat pe verificarea trimiterilor poștale internaționale, cet. V.Gh. a primit coletul, a semnat de primire, după care l-a luat pentru a se deplasa spre casă, însă neajungând la stația de îmbarcare a pasagerilor, a fost oprit de ofițerii de investigații operative de poliție de la Comisariatul General de Poliție al mun. Chișinău, invitându-l să-i urmeze la sectorul de poliție.

Ajuns la sectorul de poliție, cetățeanului Moldovei V.Gh., în prezența martorilor asistenți, i s-a propus să deschidă coletul pe care l-a primit din Costa Rica. La deschiderea coletului a fost constatat că în el se aflau circa 20 lumânări confecționate din ceară, care urmau ca cet. V.Gh. să le aprindă la sărbătorile de Crăciun și de Anul Nou. La insistența polițiștilor însă cet. V.Gh. i s-a indicat să frângă una din lumânările aflate în colet. Când lumânarea a fost frântă de cet. V.Gh., s-a constatat

că aceasta era formată din două substanțe, una fiind ceară din care era învelită, iar înăuntru era o substanță de culoare albă, în vârf fiind instalată forma un fitil, care de fapt și întruchipa obiectul „lumânarea”, destinată pentru sărbătoarea de Anul Nou. Efectuând analiza expresă a prafului alb, polițiștii au dovedit că substanța de culoare albă era nu altceva decât substanță narcotică cocaina, presată în formă de lumânare și învelită deasupra cu ceară, având fitil de lumânare. La cântărirea lumânărilor, greutatea totală forma 1 950 g, iar după înlăturarea cearei de pe așa-numitele lumânări, s-a constatat că greutatea curată a cocainei depășea 600 g.

Astfel, acțiunile cet. Moldovei V.Gh. au fost calificate ca contrabandă cu substanțe narcotice, declanșând o ancheta penală în acest sens de către funcționarii din organele de poliție ale MAI al Republicii Moldova^[22].

Bineînțeles că acest caz nominalizat, fiind în principiu unul din primele cazuri de depistare de către poliție a trecerii ilegale a substanțelor narcotice prin intermediul trimiterilor poștale internaționale, i-a încurajat pe polițiști, care, considerăm noi, s-au grăbit cu calificarea acțiunilor anume ca contrabandă în cadrul conținutului trimiterilor poștale internaționale. Opinia noastră însă rămâne a fi rezervată asupra calificării date, dat fiind faptul că la prima etapă nu se știa cu certitudine că cet. Moldovei V.Gh. cunoștea sau nu ce obiecte a primit el anume în formă de lumânări, pe care intenționa dânsul să le utilizeze în seara de Anul Nou. În același timp, susținem completamente faptul reținerii și declanșării urmăririi penale pe faptul aflării în posesie a substanțelor narcotice care sunt interzise în mod categoric de a fi expediate în conținutul trimiterilor poștale internaționale. Opinia noastră e că funcționarul de la poliția criminală trebuia să cerceteze multiaspectual acest caz, și mai apoi să recurgă la încadrarea acestor acțiuni ilegale de introducere a cocainei în țară fie pe art.217 CPRM^[23], fie pe art.248 CPRM^[24].

Materialele de arhivă ale postului vamal specializat „Poșta Moldovei” ne mai relevă că prin intermediul conținutului trimiterilor poștale internaționale pe teritoriul vamal al statului pot să niherească și arme albe, arme de foc cu țeava lisă, munițiile aferente la armele de foc, precum și arme de foc cu țeava ghintuită și munițiile aferente ale acestora, care sunt completamente interzise de a fi transmise prin trimiterile poștale internaționale atât de legislația națională a statului, cât și de convențiile internaționale în domeniu la care Republica Moldova este parte.

Astfel, spre exemplu, la postul vamal specializat „Poșta Moldovei” a parvenit din Canada un colet poștal care urma a fi expedit și înmănat unui cetățean al Republicii Moldova care locuia la Bender. La solicitarea funcționarilor vamali lucrătorii oficiului poștal l-au invitat pe adresatul de pe colet de a veni la ei ca să primească coletul direct în oficiul poștal aflat pe Piața Gării nr.2. Sosind în incinta oficiului poștal, cet. Moldovei C.V. i s-a prezentat coletul adresat pe adresa și numele care coincideau întocmai cu datele lui C.V., care locuia la Bender. După ce cet. C.V. a primit coletul, a fost oprit de funcționarii postului vamal „Poșta Moldovei” ca să declare conținutul coletului poștal. În procesul declarării verbale către funcționarii

organului vamal, cet. C.V. a comunicat funcționarilor vamali că a primit de peste hotare niște cărți din literatura artistică și cea de specialitate și niște lucruri de uz personal, care urmează a fi consumate.

La deschiderea coletului poștal însă funcționarii vamali au stabilit că în una din cărțile mai groase aflate în colet la mijlocul ei era tăiată în foile cărții figura geometrică ce se aseamăna cu un revolver, în care se afla un obiect greu metalic învelit în bucăți de materie hasa albă. La desfacerea bucăților din material s-a stabilit că obiectul ambalat în locul tăiat în foile cărții era nu altceva decât un revolver vechi de modelul „Kality”, iar în bucățile de hasa albă cu care a fost înfășurat revolverul, după cum și în alte obiecte aflate în colet, au fost depistate 30 cartușe destinate pentru revolverul aflat în colet, care erau completamente interzise de a fi expediate în trimerile poștale internaționale.

Asupra faptului dat funcționarii vamali de la postul vamal specializat „Poșta Moldovei” au întocmit un proces-verbal prin care revolverul „Kality”, precum și cele 30 cartușe destinate pentru el, fiind considerate ca obiectul material al contrabandei, au fost reținute, declanșându-se pe acest fapt o urmărire penală^[25].

În situația dată, în opinia noastră, era nejustificat și pripit faptul calificării din start a acțiunilor date pe componența de infracțiune – contrabanda, având obiectul material arma de foc, munițiile aferente acesteia. Mult mai optimal ar fi fost în opinia noastră ca organul de urmărire penală să înceapă cercetarea de la faptul procurării armei date de foc cu țeava ghintuită și a cartușelor destinate pentru ea, infracțiune prevăzută de art.290 CPRM^[26], aflat în competența poliției spre efectuare a urmăririi penale, și mai apoi, împreună cu organele poliției, sub supravegherea organelor Procuraturii, să deducă la o calificare corectă definitivă cu transmiterea cauzei penale în instanța de judecată.

Ținem să menționăm în același timp că noi nu excludem în cazul dat și ipoteza infracțiunii de contrabandă, dar cazul trebuie cercetat în forma complexă și dovedit faptul trecerii peste frontiera vamală a statului, în cazul dat a Republicii Moldova, și numai după aceasta trebuie decis asupra ipotezei infracțiunii de contrabandă manifestată prin trecerea armei de foc, a munițiilor aferente peste frontiera vamală a Republicii Moldova. În această situație însă, pentru a efectua o calificare justă, corectă, obiectivă și argumentată la caz, trebuie să ținem cont de faptul cine a efectuat trecerea armei de foc, a munițiilor aferente peste frontiera vamală a Republicii Moldova, în care loc nemijlocit și concret s-a efectuat trecerea peste frontiera vamală și cine este subiectul în cazul dat al comiterii contrabandei, având obiectul material revolverul de modelul „Kality” și cele 30 de cartușe aferente.

Practica vamală internațională, a statelor CSI ne mai arată că pe lângă persoanele fizice, care de fapt alcătuiesc peste 80% din întregul flux al conținutului trimiterilor poștale internaționale, care în situațiile relatate de noi mai sus au format subiectul infracțiunii de contrabandă, în calitate de subiect al comiterii infracțiunilor vamale, al altor infracțiuni adiacente celor vamale pot și urmează a fi considerate ca subiect al acestor infracțiuni și persoanele juridice.

Astfel, spre exemplu, persoana juridică compania „R.A.” din orașul Tver, Federația Rusă, specializată la cusutul hainelor de diferit model, inclusiv al hainelor din blană naturală, preponderent pentru femei, purtând discuțiile precontractuale cu o companie de distribuție și comercializare din Columbia, America Latină, a convenit la întocmirea unui contract oficial între părți, prin care se prevedea ca hainele pentru dame destinate sezonului primăvară-toamnă să fie cusute din materia primă postaval, blănurile de care dispune Compania „R.A.” din Federația Rusă, iar nasturii pentru aceste haine să fie ale unei companii de modă de haine femeiești din Columbia, pe care urma să-i expedieze compania „R.B.” de distribuție și comercializare a hainelor, care de fapt și trebuia să primească hainele cusute în Rusia pentru a le comercializa la viziunea lor, pe piața internă de consum a statului. În contractul internațional de confecționare, urmat de cel de vânzare-cumpărare între părți, s-a convenit ca nasturii pentru fiecare model de haine partea columbiană urma să-i expedieze pe adresa companiei „R.A.” din Tver, Federația Rusă, prin intermediul trimitărilor poștale internaționale în partide mici, pe etape, în funcție de perioada și termenul de finalizare a hainelor la care urmau a fi cusuți nasturii primiți din Columbia.

Primele patru partide de nasturi în cantitate totală de peste 6000 unități, fiind expediți din Columbia prin trimitățile poștale internaționale, au ajuns la destinație în Tver, Federația Rusă, fără dificultăți, iar reprezentantul companiei columbiene „R.B.”, împreună cu reprezentantul legal al companiei „R.A.” din Tver, Federația Rusă, i-au primit de la poștă și i-au încadrat imediat în lucru, pentru ca mai apoi în termenul convenit să realizeze exportul la hainele din Federația Rusă în Columbia.

La a cincea și respectiv a șasea partidă de nasturi, care erau mult mai voluminoase decât cele precedente, funcționarii vamali de la oficiul poștal internațional «Московский Главпочталий» au presupus că nasturii în cauză ar fi prea mari pentru hainele pe care colegii lor vamali din alte servicii au început să perfecțeze actele vamale de export al hainelor către Columbia. În scopul verificării acestei și a altor versiuni apărute pe marginea nasturilor, destinați hainelor pentru dame întreaga partidă de nasturi a fost supusă controlului vamal prin intermediul mijloacelor tehnice de control special.

În urma efectuării controlului vamal s-a constatat că practic toți nasturii nu aveau o imagine unică pe ecranul aparatului tehnic de control, fapt care ducea la existența fie a spațiului gol în cadrul unuia și aceluiași nasture, fie că numitul nasture tăinuiește un alt obiect în realitate. Din aceste motive funcționarii vamali au decis ca lotul de nasturi să fie transportat ca în cazul celorlalte patru partide precedente în Tver, pentru a le înmâna destinatarului, și acolo pe loc să verifice nasturii, efectuând un control vamal fizic asupra lor în prezența reprezentantului companiei din Columbia și a reprezentantului companiei „R.A.” din Tver, Federația Rusă. La oficiul poștal din Tver, Federația Rusă însă s-a prezentat doar reprezentantul companiei ruse „R.A.”, iar reprezentantul companiei columbiene, sub motive necunoscute, n-a venit, încredințându-i primirea partidei de nasturi reprezentantului legal din Federația Rusă.

În momentul când reprezentantul legal al companiei ruse „R.A.” a primit

nasturii, funcționarii vamali de la poșta internațională au insistat să se deschidă coletele și să se verifice nasturii.

În timpul controlului vamal efectuat în cel mai calificat mod s-a constatat că întreaga partidă de nasturi, peste 2000 unități, erau confecționate astfel încât fiecare nasture era format din doua părți, prima parte care urma să se coasă la ha-ină, iar a doua parte, în formă de capac, urma să închidă spațiul format înăuntrul nasturelui. În spațiul gol format astfel, în fiecare nasture se găsea praf alb de culoare cristalină, în care conform expertizei prelabile era tănuț de controlul vamal substanța narcotică cocaina.

În urma demontării fiecărui nasture în parte au fost depistate circa 5,5 kg cocaină, fiind astfel depistat și unul din cele mai principale canale de contrabandă a substanțelor narcotice din Federația Rusă, comisă prin intermediul trimiterilor poștale internaționale^[27].

Funcționarii vamali de la postul vamal specializat «Московский Главпочталий» au calificat acțiunile date ca contrabandă a substanței narcotice cocaina, conform art.188 Cod penal al Federației Ruse, transmițând materialele respective organelor de urmărire penală după competență. Subiectul infracțiunii de contrabandă în situația dată a fost considerat de ei nu funcționarii de la compania „R.A.” din Tver, Federația Rusă, ci persoana cu funcții de răspundere, reprezentantul companiei „R.B.” din Columbia, cet. T.H.M., pe care urma să-l caute organele de investigații operative, Interpolul, pentru a-l trage la răspundere pentru infracțiunea comisă prin trimiterile poștale internaționale.

Consideram justă și întemeiată poziția funcționarilor vamali din Federația Rusă din motivul că funcționarii, persoanele cu funcții de răspundere din compania „R.A.” din Tver nu s-au ocupat cu aranjarea trecerii peste frontiera vamală prin intermediul trimiterilor poștale internaționale a celor 5,5 kg cocaină, ci funcționarii companiei „R.B.” din Columbia.

Astfel, în urma analizei activității practice a postului specializat „Poșta Moldovei”, care efectuează controlul vamal asupra conținutului trimiterilor poștale internaționale la expedierea peste frontiera vamală externă a statului, constatăm că pot fi comise următoarele infracțiuni vamale:

- contrabandă, prevăzută de art. 248 CPRM;
- eschivarea de la achitarea plăților vamale, prevăzută de art. 249 CPRM;
- infracțiuni adiacente celor vamale;
- transportarea, păstrarea sau comercializarea mărfurilor supuse accizelor, fără marcarea lor cu timbre de control sau timbre de acciz, prevăzută de art. 250 CPRM;
- circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope, sau a analoagelor lor fără scop de înstrăinare, prevăzută de art. 217 CPRM;
- circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor în scop de înstrăinare, prevăzută de art. 217¹ CPRM;
- purtarea, păstrarea, procurarea, fabricarea, repararea sau comercializarea ilegală a armelor și munițiilor, sustragerea lor, prevăzută de art. 290

CPRM, după cum și alte infracțiuni prevăzute de Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova.

Referințe bibliografice:

1. Art.1 Cod vamal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2000, în baza Legii nr.1149-XIV, în vigoare din 23.12.2000. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.160-162/1201 din 23.12.2000, completat prin Legea nr.267-XVI din 28.07.2006, în vigoare din 01.09.2006.
2. Дикционарил Енциклопедик ал Лимбий Молдовенешть, Кишинэу, Редакция Принчипалэ а Енциклопедией Советиче Молдовенешть, 1985, p. 486.
3. А.В. Прохов, Советский энциклопедический словарь, Москва, Советская Энциклопедия, 1990, p.1060.
4. A se vedea: sursa citată, p.1060.
5. А.Б. Барихин, Большой юридический энциклопедический словарь, издание 2ое, Москва, Книжный мир, 2008, p. 504.
6. Art.201 alin.(3) lit.c) Cod vamal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2000, în baza Legii nr.1149-XIV, în vigoare din 23.12.2000. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.160-162/1201 din 23.12.2000.
7. Art.2 lit.i) al Legii Republicii Moldova nr.1569-XV din 20 decembrie 2008 „Cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice”, în vigoare din 31 decembrie 2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.185-186/1416 din 31 decembrie 2002.
8. Art.2 alin.(2) al Legii Republicii Moldova nr.436-XIII „Legea Poștei”, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 18.05.1995, în vigoare din 24 noiembrie 1995. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.65-66/711 din 24.11.1995.
9. Art.18 al Constituției Republicii Moldova adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 24.07.1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1, 1994.
10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.798 din 18.06.2002 pentru aprobarea Regulilor privind prestarea serviciilor poștale. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.91-94/898, 2002.
11. Pct.1 al Ordinului Serviciului vamal al Republicii Moldova nr.81-o din 07.04.2006 „Cu privire la efectuarea controlului vamal al trimiterilor poștale internaționale”.
12. Art.1-4 ale Constituției Uniunii Poștale Universale din 10.07.1964, la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Republicii Moldova nr.1159-XII din 11.04.1997. Tratatе internaționale, 1999, vol. XII.
13. Art.1-2 ale Convenției Poștale Universale din 14.08.1994 de la Seul, la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1159-XIII din 11.04.1997. Tratatе internaționale, 1998, vol. XII.
14. Art.10 pct. „B” al Regulilor privind prestarea serviciilor poștale, aprobată

- prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.798 din 18.06.2002, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.91-94/898, 2002.
15. Art.186 Cod vamal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2000, în baza Legii nr.1149-XIV, în vigoare din 23.12.2000. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.160-162/1201 din 23.12.2000.
 16. Regulamentul cu privire la prelucrarea trimerilor poștale internaționale, organizarea controlului vamal și perfectarea documentelor, aprobat de Directorul General al Serviciului vamal al Republicii Moldova, dna E. Furculiță, și de către directorul general al Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei”, dl V. Pavlov, coordonat cu Serviciul Fitosanitar și Serviciul Veterinar din cadrul Ministerului Agriculturii al Republicii Moldova. Mapa „Acte normative” a postului vamal „Poșta Moldovei”, biroul vamal Chișinău, 2006.
 17. Schema tehnologică a controlului vamal a trimerilor poștale internaționale, efectuat de către postul vamal „Poșta Moldovei” a biroului vamal Chișinău, aprobată la 10.01.2003 de către șeful biroului vamal Chișinău, directorul Centrului de Poștă Chișinău, coordonat cu Șeful punctului de control veterinar pe mun. Chișinău, și Directorul serviciului fitosanitar pe mun. Chișinău. Mapa „Acte normative” a postului vamal specializat „Poșta Moldovei”, biroul vamal Chișinău, 2003.
 18. Art.230, art.231 Cod vamal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2000, în baza Legii nr.1149-XIV din 20.07.2000, în vigoare din 23.12.2000, cu modificările prin Legea nr.267-XVI din 28.07.2006, în vigoare din 01.09.2006. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.160-162/1201 din 23.12.2000.
 19. Art.224 Cod vamal al Republicii Moldova.
 20. Art.248, art.249 Cod penal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova în baza Legii nr.985-XV din 18.04.2002, cu modificările ulterioare conform Legii nr.277-XVI din 18.12.2008. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.41-44 din 24.02.2009, în vigoare din 24.05.2009.
 21. Pct.48 al Regulilor privind prestarea serviciilor poștale, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.798 din 18.06.2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.91-94/898, 2002.
 22. A se vedea: ziarul «Комсомольская правда».
 23. Art.217 Cod penal al Republicii Moldova.
 24. Art.248 Cod penal al Republicii Moldova.
 25. Mapa postului vamal specializat „Poșta Moldovei” „Depistarea obiectelor interzise la trimerile poștale internaționale”, 2004. Arhiva postului vamal „Poșta Moldovei”, Chișinău, 2004.
 26. Art.290 Cod penal al Republicii Moldova.
 27. A se vedea: Папка «Задержание наркотических веществ и прихопатных средств на международные почтовые отправления», Таможенного поста «Московский Главпочтал», Москва, 2007 г.

Mariana CARABANOV,

lector al Catedrei investigații operative

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept, doctorand

IMPACTUL CRIZEI ECONOMICE ASUPRA DREPTURILOR FUNCȚIONARILOR DE POLIȚIE

Economia Republicii Moldova se află într-o criză profundă. Profunzimea acesteia este demonstrată de stagnarea practic a tuturor sectoarelor economiei, contractarea cererii agregate de consum pe fundalul reducerii remitențelor și, ca rezultat, a comerțului exterior, precum și majorarea semnificativă a deficitului bugetar. Problemele economice amplifică și mai mult tensiunile din societate, generate de subminarea încrederii populației în sustenabilitatea financiară a bugetului și în acțiunile Guvernului.

Originea crizei derivă din exterior – pentru o țară vulnerabilă la șocurile externe, cum este Republica Moldova, contractarea economiilor principalelor țări partenere a constituit factorul decisiv care a declanșat, începând cu finele anului 2008, ranversarea trendului de creștere a economiei. Totodată, tergiversarea implementării măsurilor de management anticriză a amplificat recesiunea, oferind un pronostic pesimist pe termen scurt și mediu¹.

Efectele acestei crize se fac tot mai resimțite de populație și agenții economici. În anul 2009, acestea s-au manifestă prin:

- constrângerea activităților economice și scăderea producției interne în toate ramurile economiei naționale, în special în industrie (-25%), transporturi (-63%), construcții (-34%);
- descreșterea activităților investiționale, în special a investițiilor în capital fix – cu 38%, fapt ce subminează recuperarea economică;
- declinul comerțului exterior, mai ales al exporturilor – cu 22%;
- diminuarea produsului intern brut cu 7,8% în primele 6 luni ale anului 2009;
- creșterea numărului cetățenilor disponibilizați, majorarea ratei oficiale a șomajului și, ca efect, apariția premiselor pentru aprofundarea sărăciei;
- reducerea veniturilor bugetului public național și creșterea deficitului bugetar până la un nivel alarmant de peste 10% din PIB;

¹ Programul de stabilizare și relansare economică a Republicii Moldova pe anii 2009-2011.

- neonorarea angajamentelor bugetare față de întreprinderi, sustragerea mijloacelor lor circulante și, astfel, provocarea blocajelor financiare în lanț;
- reducerea profitabilității întreprinderilor, creșterea datoriilor față de salariați și față de bugetul public național;
- extragerea mijloacelor creditare din sistemul bancar pentru finanțarea deficitului bugetar în detrimentul creditării sectorului real al economiei.

Toate acestea au afectat nu doar economia țării, ci și populația ei. Urmările au fost resimțite în toate domeniile vieții politice, social-economice, culturale și asigurării ordinii de drept. Una din categoriile populației asupra căreia a avut repercusiuni criza economică au fost funcționarii de poliție.

Legea Republicii cu privire la poliție stipulează că poliția este un organ armat de drept al autorităților publice, aflat în componența Ministerului Afacerilor Interne, chemat să apere, pe baza respectării stricte a legilor, viața, sănătatea și libertățile cetățenilor, interesele societății și ale statului de atentate criminale și de alte atacuri nelegitime. Același act normativ menționează că colaboratorul poliției este persoană inviolabilă și se află sub protecția statului. Persoana, onoarea și demnitatea lui sunt ocrotite de lege. În scopul apărării drepturilor și intereselor lor, colaboratorii poliției au dreptul să se adreseze instanțelor judecătorești, să se unească în sindicate². În realitate situația este diferită, puțini din polițiști beneficiază de protecție din partea statului.

Drept rezultat, în 2009 în Republica Moldova a fost înființat Sindicatul „Demnitate”. Acest organ este un centru sindical național-ramural din care fac parte persoane fizice: personalul corpului de comandă și efectivul de trupă al organelor afacerilor interne, colaboratori de poliție și colaboratori ai altor servicii, angajați ai serviciilor situații excepționale și trupelor de carabinieri, alți angajați din cadrul Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, colaboratori și salariați ai altor organe publice centrale și teritoriale, care au interese comune și sunt uniți pe principii benevole. Sindicatul este constituit în scopul apărării drepturilor și intereselor profesionale, economice, de muncă și sociale, colective și individuale ale membrilor de sindicat. Astfel, el urmărește:

- apărarea drepturilor constituționale ale fiecărui membru de sindicat, pentru muncă și condiții social-echitabile de organizare a muncii;
- asigurarea salariului conform muncii efectuate, respectarea unui raport optim între veniturile salariaților și indicele costului vieții;
- respectarea de către autoritățile publice și patroni a legislației muncii, regulamentelor și normelor de protecție a muncii, ocrotirea sănătății și mediului ambiant;
- solicitarea asigurării sociale, crearea condițiilor respective de trai, organizarea odihnei și întremării sănătății membrilor de sindicat și a familiilor lor;
- monitorizarea respectării de către stat a achitării indemnizației în caz de șomaj, precum și suportarea cheltuielilor necesare pentru reciclarea șomerilor;

² Legea cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.90, art. 29.

– încheierea contractelor individuale de muncă, exercitarea controlului asupra îndeplinirii angajamentelor în scopul consolidării și dezvoltării parteneriatului social;

– restabilirea drepturilor legale ale membrilor de sindicat în cazurile în care acestea au fost încălcate;

– promovarea relațiilor de colaborare și solidaritate cu organizațiile sindicale naționale și internaționale, devotate aspirațiilor democratice, libertății și păcii³.

La 27 noiembrie 2009, la ședința Prezidiului Sindicatului a fost adoptată decizia de a înainta către ministrul Afacerilor Interne un șir de propuneri în scopul asigurării protecției drepturilor și intereselor profesionale și social-economice ale angajaților Ministerului Afacerilor Interne:

1. În baza art. 14 al Legii sindicatelor, se solicită participarea reprezentanților Sindicatului la elaborarea modificărilor la Legea asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne nr.1544-XII din 23 iunie 1993 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1993, nr.7, art. 220), inițierea unor tratative cu privire la stabilirea cerințelor care ar corespunde realității și condițiilor social-economice actuale.

2. Elaborarea, în conformitate cu prevederile art. 20 alin. (2) al Legii cu privire la poliție, art. 65 și art. 70 ale Regulamentului cu privire la serviciu în organele afacerilor interne, a unui mecanism de evidență a timpului real cât angajații exercită serviciul și a modalității de plată a compensației bănești sau acordarea zilelor libere suplimentare și neadmiterea exceselor din partea factorilor de decizie.

3. Respectarea cerințelor privind acordarea concediilor de odihnă prevăzute de art. 75 și art. 80 ale Regulamentului cu privire la serviciu în organele afacerilor interne.

4. Asigurarea socială demnă a femeilor gravide și mamelor care fac parte din personalul de comandă și a efectivului de trupă, astăzi echivalate cu persoanele neangajate în câmpul muncii.

5. Asigurarea angajaților organelor afacerilor interne cu tehnică de calcul, birotică, mijloace de transport, produse petroliere, care sunt nevoiți să folosească mijloacele tehnice și transportul personal în scopuri de serviciu.

6. Susținerea Ministerului Afacerilor Interne în :

a) obligarea organelor administrației publice de toate nivelurile să execute hotărârile instanțelor de judecată privind acordarea spațiilor locative;

b) elaborarea metodologiei de recompensare a cheltuielilor reale pentru chiria apartamentelor.

7. Includerea reprezentanților Sindicatului în componența comisiilor de concurs și de atestare, stabilind o transparență la concursul pentru numirea în funcții.

³ www.sindicatuldemnitate.md

8. În conformitate cu prevederile art. 25 al Codului muncii, solicităm delegarea, din partea MAI, a unui grup de persoane în componența comisiei pentru negocierea prevederilor Convenției colective de muncă, precum și a unui reprezentant al MAI responsabil pentru conlucrarea cu Sindicatul „Demnitate”⁴.

Pentru asigurarea schimbului de experiență în activitatea de apărare a drepturilor membrilor săi, Sindicatul poartă negocieri pentru semnarea Acordului de colaborare cu Sindicatul Național al Polițiștilor și Personalul Contractual din România. De asemenea, s-a decis aderarea la Confederația Internațională a colaboratorilor de poliție „EuroCOP”. Fondată în 2002, Eurocop este compusă din 34 de organizații sindicale ale polițiștilor din 26 de țări, ceea ce, după propriile cifre ale confederației, ar reprezenta peste o jumătate de milion de membri.

Odată cu crearea acestui organ, problemele funcționarilor de poliție au început să iasă din umbră. Astfel, au fost aduse la cunoștința tuturor situația reală în domeniul asigurării drepturilor colaboratorilor de poliție și dificultățile cu care se confruntă în activitatea zilnică.

În ultima perioadă nu s-a înregistrat nici o creștere salarială pentru polițiști. Plus la aceasta, la finele anului 2009 a fost tăiată rația alimentară și plata pentru chirie. Pentru mulți din polițiști aceasta a însemnat o lovitură grea asupra bugetului familial, în special. De asemenea, funcționarii de poliție au ridicat problema cu privire la neasigurarea cu spațiu locativ a polițiștilor. Numărul mașinilor de serviciu din dotare este mic, lucrătorii fiind nevoiți să folosească mașină proprie, aprovizionând-o cu combustibil din bugetul personal. Marea majoritate își coase uniformele din bani proprii fără ca acestea să li se restituie în același timp. Nu dispun de tehnica necesară pentru lucru din care cauză își aduc de acasă calculatoare. În unele subdiviziuni sunt zeci de colaboratori la un singur calculator.

Orele suplimentare sunt în continuare neplătite, iar sporurile salariale sunt necorespunzătoare și inegale. Polițiștii nu au asigurări de viață, deși sunt expuși unor riscuri extreme. Doamnele din cadrul organelor de interne atunci când ies în concediu de îngrijire a copilului primesc alocația minimă pentru copil, încadrându-se în categoria persoanelor neasigurate. Acest lucru se întâmplă din motiv că nu se alocă bani în Fondul asigurărilor sociale pentru persoanele atestate.

Odată cu adâncirea crizei economice, criminalitatea crește; aceasta are un efect foarte mare asupra muncii polițiștilor, ei trebuind astfel să facă față unor situații din ce în ce mai dificile, datorită lipsei resurselor materiale și de resurse umane. Chiar dacă atribuțiile polițistului sunt clar prevăzute în Legea cu privire la poliție, se știe că pentru a asigura ordinea și liniștea în țară, aceștia trebuie să lucreze peste program.

În acest context, polițiștii se confruntă cu din ce în ce mai multe dificultăți în munca de zi cu zi, fără a beneficia de recompense bănești. Aceste situații

⁴ Apelul Sindicatului „Demnitate” către ministrul Afacerilor Interne.

duc la frustrări și insatisfacție cu urmări în viața socială a polițiștilor. Ei au mai puțin timp pentru familie, dar și beneficii financiare mai mici.

Din păcate, lipsa fondurilor alocate organelor de poliție va duce la proasta funcționare a acestei structuri și pot expune polițiștii la pericole. Lipsa combustibilului alocat autovehiculelor sau proasta funcționare a acestora, lipsa echipamentului de protecție, slaba întreținere a sediilor de poliție și altele, toate pot duce la pericole care pot afecta buna desfășurare a activităților curente ale polițiștilor.

Odată cu scăderea bugetului alocat forțelor de poliție, va scădea și siguranța cetățeanului. Este posibil ca în final prețul plătit de societate să fie prea mare.

Însă aceste probleme nu sunt noi doar pentru Republica Moldova, polițiștii din aproape toate statele membre ale Uniunii Europene suferă deja de pe urma crizei economice mondiale.

Rapoartele organizațiilor de polițiști din Lituania și Letonia arată că există un risc foarte mare ca serviciile polițienești, în special cele din cadrul statelor membre „EuroCOP”, să fie serios afectate de măsurile de austeritate adoptate de guverne pentru a face față crizei. În cazul în care și alte state membre ar aborda lucrurile în aceeași manieră, efectul ar fi catastrofal. Astfel, serviciile polițienești nu sunt finanțate corespunzător. Reducerea în continuare a bugetelor pentru Poliție va avea un efect devastator asupra progresului obținut începând cu anul 2004. Pe termen lung, aceasta va afecta abilitatea acestor state membre de a-și asuma responsabilitatea în lupta împotriva crimei organizate din UE. Siguranța Internă din UE depinde de verigile slabe din acest lanț.

Cetățenii de pe tot teritoriul UE vor fi nevoiți să suporte povara acestor măsuri de austeritate care vor duce la creșterea ratei criminalității și a corupției.

În Letonia și Lituania, aproximativ 20% din locurile de muncă din cadrul Poliției sunt astăzi vacante, iar această reducere de personal afectează deja grav capacitatea acestor servicii de a-și exercita activitatea. Pe alocuri, chiar și combustibilul pentru autovehicule lipsește, iar rata criminalității a crescut drastic în ultima perioadă.

În special în momentele de criză este foarte important ca statele membre ale UE să ia măsurile necesare pentru ca serviciile polițienești să poată să păstreze încrederea cetățenilor în ordinea publică și în capacitatea statului de a acționa⁵.

În Slovenia, criza economică s-a declanșat la sfârșitul anului 2008. Toate măsurile luate de guvern au avut ca scop reducerea cheltuielilor în sectorul public. Astfel, salariile au fost reduse cu 2% și au fost eliminate primele pe o perioadă determinată. Ceea ce este încă avantajos pentru polițiști este faptul

⁵ Heinz Kiefer, *Apelul către Consiliul de Miniștri al UE pe probleme de Justiție și Afaceri Interne*, dl Ivan LANGER, ministru de Interne al Republicii Cehe, www.snppc.ro Sindicatul Național al Polițiștilor și Personalului Contractual.

că primele de vacanță rămân neschimbate, iar sindicatele au reușit să obțină mărirea salariilor minime pe economie.

În Bulgaria, la 01.01.2009 salariile au fost mărite cu 5%, fiind printre puținele țări care se pot lauda cu aceasta.

În Cipru a avut loc cea mai mare descreștere a economiei cu efecte mari la nivel național. Cu toate acestea, polițiștii nu au fost încă afectați de efectele crizei financiare.

Criza economică a afectat mai puțin Malta, țara în care guvernul ajută companiile cu dividende, astfel încât cetățenii să nu-și piardă slujbele; polițiștii nu sunt încă deloc afectați pe plan financiar.

În Olanda, au crescut impozitele pe locuințe, funcționarilor publici le-au fost „înghețate” salariile până în anul 2010, a fost redus numărul efectivilor de poliție, iar vârsta de pensionare a polițiștilor poate crește până la 67 de ani. Reducerea bugetului alocat Poliției a dus la reducerea camerelor de supraveghere pe străzi, măsură ce va afecta foarte mult securitatea cetățenilor. Toate aceste măsuri au dus și vor duce la din ce în ce mai multe manifestații prin care polițiștii cer asigurarea calității muncii lor.

În Ungaria, restricțiile impuse de guvern au fost atât la nivelul salariilor, cât și al efectivilor de personal. Astfel, nu mai sunt plătite polițiștilor orele suplimentare, au fost reduse salariile polițiștilor, au fost reduse compensațiile la pensionare, recompensele bănești (primele). Au fost făcute importante reduceri de personal, în special la Poliția de frontieră. Vârsta de pensionare va putea ajunge și la 67 de ani. Toate aceste măsuri au dus la mitinguri prin care polițiștii au solicitat îmbunătățirea calității muncii lor. Sindicatul polițiștilor din Ungaria primește zeci de plângeri care fac obiectul acțiunii în instanță.

În Franța, recesiunea economică a fost anunțată, oficial, în dimineața de 15 mai 2009. Până acum, în toată țara, șomajul a crescut, urmând să se înregistreze creșteri și mai mari în lunile ce urmează. Polițiștii sunt afectați atât la nivelul salariilor, cât și al logisticii. Astfel, de un an de zile, nu mai sunt plătite orele suplimentare ale polițiștilor, iar bugetul alocat pentru formațiunile operative a scăzut foarte mult, poliția judiciară fiind cea mai afectată de aceste restricții. Și în Franța vârsta de pensionare va ajunge la 67 de ani⁶.

În România, situația polițiștilor, în contextul crizei economice, este serios afectată. Dacă salariile polițiștilor erau, până nu demult, printre cele mai „consistente”, în momentul de față aceștia trebuie să aducă de acasă hârtie pentru imprimantă și pixuri pentru a-și putea face meseria. De asemenea, polițiștilor le-au fost suspendate și primele pentru vacanțe pe o perioadă de timp, iar banii aferenți chiriilor pentru oamenii legii care își desfășoară activitatea în alt oraș decât în cel în care își au domiciliu sunt în întârziere. Mai mult, din cauză că an-

⁶ Notă privind participarea Președintelui Sindicatului PROLEX la lucrările Comitetului Executiv al Consiliului European al Sindicatelor din Poliție, în Sarajevo, 15-16 mai 2009.

gajările au fost suspendate, în anumite posturi comunale se simte o criză acută de personal, polițiștii angajați acolo fiind nevoiți să suplinească și locurile rămase vacante. Astfel, există situații în care un polițist este nevoit să desfășoare munca a trei colegi, lucrând trei ture complete. Din cauza crizei din sistem, unii angajați ai Ministerului Administrației și Internelor (MAI) se gândesc să își dea demisia și să își schimbe meseria. Majoritatea celor care vor să renunțe la meseria de apărător al legii sunt polițiștii tineri, în timp ce agenții „bătrâni” sunt mult prea obișnuiți cu meseria de polițist pentru a renunța la ea. Surse din cadrul Ministerului Administrației și Internelor (MAI) susțin că salariul polițiștilor ar putea deveni mai mic decât în prezent, iar sporurile să le fie tăiate total. Astfel, un agent ar putea câștiga doar nouă milioane de lei pe lună. Polițiștii se alătură astfel altor bugetari care sunt afectați de criza financiară. Magistratilor li s-au tăiat sporurile pentru risc și suprasolicitare neuropsihică, micșorându-li-se astfel salariile cu aproximativ 50 de procente, iar în ceea ce îi privește pe angajații Ministerului Apărării Naționale, acestora li s-au micșorat salariile cu 25%, prin tăierea a două sporuri.

Invocând criza economică, Sindicatul Polițiștilor din România susține că s-a ajuns la situația în care, în ultimele luni, instituția să nu mai poată acorda drepturile polițiștilor (neachitarea compensațiilor de chirie pentru polițiștii mutați în interes de serviciu, nedecontarea contravalorii transportului la și de la locul de muncă a polițiștilor, nedecontarea drepturilor polițiștilor aflați în misiune, neachitarea primelor de concediu, neachitarea drepturilor de echipament etc.), urmând ca în perioada următoare să se reducă și alte drepturi salariale, conform informațiilor care ar fi parvenit din structurile de conducere ale MAI.

Potrivit comunicatului, Guvernul nu trebuie să facă economii în dauna celor care sunt la dispoziția cetățenilor zi și noapte, angrenați în acțiuni de combatere a infracționalității și asigurarea ordinii și liniștii publice. Lucrătorii din structurile poliției sunt determinați, prin aceste măsuri de austeritate, să procure din fonduri proprii materiale necesare întocmirii dosarelor, citării persoanelor și redactării declarațiilor, să cumpere din veniturile personale carburanți, hârtie de scris și alte materiale necesare bunei funcționări a instituției, să-și folosească imprimantele și calculatoarele personale la locul de muncă pentru activități profesionale, se mai arată în comunicat⁷.

În final, am putea concluziona că indiferent de statul în care lucrează funcționarul de poliție, este foarte important a crea condițiile necesare de lucru pentru ei, din simplul motiv că anume polițiștii se află în prima linie și luptă împotriva crimei organizate, a corupției și fac tot posibilul să asigure ordinea publică și liniștea în țară.

⁷ Tiberiu Hrihorciuc, „Poliția Română sub efectul crizei”, în *Gazeta de Cluj*.

Victor CEBOTARI,

lector asistent al Catedrei drept civil
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

ȘOMAJUL – EFECT AL RECESIUNII ECONOMICE ȘI O TREAPTĂ SPRE TENSIONAREA STĂRII CRIMINOGENE DIN ȚARĂ

Unemployment occurs when a person is available and willing to work but currently without work. The prevalence of unemployment is usually measured using the unemployment rate, which is defined as the percentage of those in the labor force who are unemployed.

Referitor la fenomenul șomajului, am putea spune că acesta reprezintă o problemă macroeconomică a oricărui stat, indiferent de faptul că acesta face parte din categoria statelor slab dezvoltate sau din categoria statelor cu un nivel înalt de dezvoltare. Acest fenomen negativ afectează în primul rând statele slab dezvoltate, în special cele aflate în perioada de trecere de la un sistem economic centralizat la cel bazat pe economia de piață, în plus și afectat de recesiunea economică mondială cum este cazul RM.

Problema definirii șomajului ca fenomen socioeconomic stârnește multe discuții aprinse în doctrina de specialitate. În acest sens, unii autori consideră că șomajul ar fi un fenomen complex care se manifestă cu o mai mare intensitate în perioada de tranziție. Cercetat încă de la sfârșitul secolului XIX-lea, este întâlnit în orice economie, în unele state având un caracter mai pronunțat, în altele mai puțin, alții privesc șomajul ca fiind acea stare economică, psihologică și socială caracteristică șomerului. Totuși în majoritatea manualelor și monografiilor șomajul este analizat ca sumă agregată a tuturor acelor persoane care au statut oficial de șomer, vedem deci că marea majoritate a cercetătorilor, atunci când vorbesc despre fenomenul șomajului pun accent nemijlocit pe persoana șomerului, de aceea considerăm că pentru a elucida în continuare problematica abordată ar fi necesar de precizat care este cercul de persoane care sunt încadrate în categoria persoanelor șomere, atât conform dreptului intern al Republicii Moldova, cât și conform dreptului internațional.

Astfel, în conformitate cu Legea RM nr.102-XV din 13.03.2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, șomer este persoana care îndeplinește cumulativ următoarele condiții:

a) are vârsta cuprinsă între 16 ani și vârsta stabilită de lege pentru pensionare;

b) este aptă, după starea de sănătate și capacitățile fizice și psihice, pentru prestarea unei munci;

c) nu are loc de muncă și nu desfășoară activitate în scopul obținerii de venituri;

d) caută activ un loc de muncă și este disponibilă să înceapă lucrul;

e) nu studiază la secția cu frecvență la zi la o instituție de învățământ;

f) este înregistrată la agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă în a cărei rază teritorială își are domiciliul.

În ceea ce privește reglementările internaționale privind definitivarea persoanelor ca șomeri, vom face referire la Biroul Internațional al Muncii unde șomerul este definit ca acea persoană care: este lipsită de muncă, este aptă de muncă, caută loc de muncă remunerat și este disponibilă să înceapă lucrul imediat sau în 15 zile.

Cel mai adesea, fenomenul contemporan al șomajului este abordat și analizat ca un dezechilibru al pieței muncii la nivelul ei național: ca loc de întâlnire și de confruntare între cererea globală și oferta globală de muncă. Această manieră de abordare a șomajului este, în fapt, o continuare a analizei problemelor demografico-economice, pe de o parte, și a celor economico-financiare și investiționale, pe de altă parte. Numai că atât resursele de muncă (oferta de brațe de muncă), cât și nevoia de muncă (cererea de muncă) sunt filtrate prin exigențele și regulile unice ale remunerării și salarizării. De aceea, indiferent de unghiul de abordare și tratare a lui, șomajul este o disfuncție a pieței naționale a muncii.

În doctrina de specialitate sunt cunoscute câteva forme ale șomajului, și anume:

– șomajul voluntar – determinat de refuzul oamenilor de a se angaja la un anumit moment, pentru că estimează că salariul și condițiile de muncă nu recompensează în mod corespunzător eforturile pe care ei le simt atunci când lucrează;

– șomajul involuntar sau keynesian – generat de dezechilibrul de pe piața bunurilor;

– șomajul ciclic – determinat de conjunctura economică și caracterul sezonier al diferitor activități;

– șomajul structural – urmare a restructurărilor economice, geografice, zonale, sociale etc.;

– șomajul tehnic – provocat de discontinuitățile apărute în procesele de producție;

– șomajul de creștere (economică) – urmare a creșterii ofertei de muncă;

– șomajul fricțional sau tranzitoriu – consecință a schimbării locului de muncă și inactivității de scurtă durată.

În ceea ce privește Republica Moldova, conform biroului național de statistică, structura populației active s-a modificat prin micșorarea ponderii populației ocupate de la 97,0% la 93,9%, iar ponderea șomerilor a crescut de la 3,0%

la 6,1%, lucru care după părerea noastră este unul alarmant pentru economia națională în perioada de recesiune economică, conducându-ne în special de Legea lui Okun care exprimă interrelația negativă dintre nivelul și dinamica șomajului, pe de o parte, și mărimea și modificarea în termeni reali al produsului intern brut, pe de altă parte. Arthur M. Okun, prin studiul efectuat pe baza datelor statistice ale economiei americane, a ajuns la concluzia că pentru o creștere a ratei șomajului cu un procent peste rata naturală a șomajului rezultă o reducere a ritmului de creștere a PNB cu două procente și jumătate în raport cu venitul național potențial.

Considerăm, totodată, că orice stat are trei piloni de bază pe plafonul cărora acesta își determină existența, prosperarea sau declinul, piloni care, la rândul lor, se află într-o strânsă legătură unul cu celălalt și adeseori slăbiciunea unuia din ei duce la destabilizarea pozițiilor celorlalți doi, referindu-ne la societate, economie și politică. Când vorbim despre fenomenul șomajului, ne aflăm în fața unui viciu care afectează concomitent toți trei piloni ai statului, adică, atât economia națională prin descreșterea nivelului productivității și micșorarea volumului și quantumului tranzacțiilor pe piața internă a statului, cât și pe plan social prin micșorarea veniturilor societății și nemijlocit prin starea acesteia, dominată de neîncredere, disperare și de așa-numita „continuă așteptare”, și nu în ultimul rând starea politică prin determinarea politicii economice a statului îndreptată spre segmentul social, prin acordarea de alocații și indemnizații care să acopere necesitățile obiective ale societății și mai puțin în ramura economiei naționale, în caz contrar existând riscul survenirii răspunderii politice a guvernatorilor aceluia stat.

Analizând starea sociopsihologică a șomerului, putem afirma că acesta nu are o stare psihologică stabilă, fiind dominat de neîncredere în forțele proprii, atât ca specialist într-un domeniu dat, cât și ca individ participant la diferite raporturi sociale, în plus mai persistă și starea de continuă așteptare care la un moment dat duce la disperare, acest lucru se referă în special la șomerii cu stagii în această calitate mai mare de un an; astfel, persoana poate fi mai ușor atrasă în activități antisociale, inclusiv în participarea la grupări criminale. Referindu-ne la acest subiect și având ca bază cifrele arătate anterior privind ponderea creșterii șomerilor pe teritoriul țării cu aproximativ-3,1 %, am dori să întocmim un raport privind creșterea ponderii șomajului cu datele privind creșterea sau descreșterea criminalității, în special a celei organizate, oferite de Ministerul Afacerilor Interne prin „raportul pe 7 luni ale anului 2009”, unde observăm o creștere cu 47,1% a crimelor săvârșite de grupuri criminale, înregistrându-se 50 de crime de așa tip, față de 34 înregistrate în primele 7 luni ale anului precedent; și mai tensionată este situația la compartimentul fabricării și punerii în circulație a banilor falși unde în primele 7 luni ale anului curent au fost înregistrate 180 de infracțiuni față de 84 câte au fost înregistrate în aceeași perioadă a anului trecut, ceea ce reprezintă o creștere cu aproximativ 114,3%. Privind aceste cifre, ne dăm seama că situația criminogenă din țară, cel puțin

la aceste două compartimente, este una tensionată și în creștere evidentă cu situația existentă în anul 2008 și considerăm că unul din factorii care au dus la această creștere este fenomenul neîncadrării în câmpul muncii a persoanelor apte de muncă, adică a șomajului.

În concluzie, considerăm că șomajul reprezintă o problemă actuală pentru Republica Moldova, ca de altfel pentru toate statele afectate de recesiunea economică, problemă care necesită a fi rezolvată cât mai rapid prin politici economice și reforme bine gândite pentru urgentarea stabilității și creșterii economice a statului întru depășirea crizei economice.

Bibliografie:

1. Legea RM nr.102-XV din 13.03.2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.
2. Raportul Ministerului Afacerilor Interne privind activitatea pe primele 7 luni ale anului 2008.
3. Raportul Ministerului Afacerilor Interne privind activitatea pe primele 7 luni ale anului 2009.
4. Datele Biroului Național de Statistică privind ocuparea forței de muncă în al II-lea semestru al anului 2009.

Viorel CERNĂUȚEANU,

lector al Catedrei drept civil

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept, doctorand

MUNCA COPILULUI PE PLAN INTERNAȚIONAL ÎN CONDIȚIILE CRIZEI ECONOMICE

The children are and should remain a priority, and the childhood is a period of life which should be dedicated to the development and education, not to labor. That's why, effective elimination of labor exploring of children, is one of the most urgent goals of the moment.

Copiii sunt și trebuie să rămână o prioritate, iar copilăria este o perioadă a vieții care trebuie dedicată dezvoltării și educației, nu muncii. De aceea eliminarea efectivă a exploatării muncii copiilor este unul dintre cele mai urgente deziderate ale momentului.

Piața națională a forței de muncă este o parte inseparabilă a sistemului economic în ansamblu și reflectă integral tendințele dezvoltării acestuia. La acestea se referă șomajul înalt, sistemul insuficient de protecție socială pe piața muncii, utilizarea ineficientă a forței de muncă, exploatarea copiilor prin muncă și rezerve disponibile în organizarea sistemului de salarizare. Dispersarea unei considerabile părți a forței de muncă este generată de migrare, practicarea unor activități salariate „la negru”, subocupare și descurajarea economică a populației apte de muncă.

O problemă majoră la momentul actual în statele europene o constituie atragerea ilegală a copiilor la muncă, astfel fiindu-le încălcat dreptul la instruire.

Organizația Internațională a Muncii estimează că pe glob aproximativ 246 milioane de copii sunt exploatați prin muncă, nici o țară nefiind imună la acest fenomen care este prezent atât în țările cu o economie dezvoltată, cât și în țările cu o economie de tranziție. Exploatarea muncii copiilor există chiar și acolo unde a fost declarată ilegală și este frecvent înconjurată de un zid al tăcerii și al indiferenței.

În plus, statisticile Organizației Internaționale a Muncii arată că în fiecare an, aproximativ 22 000 de copii mor din cauza accidentelor de muncă.

Munca copilului în Republica Moldova este cauzată de sărăcie și inechitate, care s-au amplificat în timpul perioadei de tranziție la economia de piață.

Deseori, părinții presați de griji nu înțeleg beneficiile pe termen lung ale

investițiilor în educație în raport cu câștigul pe termen scurt, adus de munca copilului. Aceasta se întâmplă din cauza incapacității părinților de a privi dincolo de strategiile de supraviețuire în care sunt prinși; a lipsei de încredere în posibilitatea sistemului de educație de a crește șansele copiilor pentru muncă decentă în viitor; a percepțiilor potrivit cărora munca este benefică pentru dezvoltarea copilului (indiferent de pericolele legate de munca efectuată de copil).

Sectoarele în care se întâlnește munca copilului în Republica Moldova:

- trafic (intern și extern) pentru exploatare sexuală și prin muncă;
- muncă periculoasă în agricultură;
- construcții și transport;
- comerț și servicii (restaurante, ateliere auto etc.);
- industrie vinicolă/ alimentară;
- muncă în stradă și activități ilicite.

Numărul cazurilor înregistrate ale celor mai grave forme ale muncii copilului a crescut de 2 ori între 2001 și 2004, iar de la începutul anului 2003 au fost prezentate instanțelor de judecată 260 de dosare de acest tip. Copiii muncesc în câmp și acasă pe parcursul întregului an, fiind implicați în munci în interiorul și în afara familiei.

În conformitate cu datele Ministerului Afacerilor Interne, în 2003 au fost identificați 3681 copii ce locuiesc sau/și muncesc în stradă. Cei mai mulți din ei au un loc de trai, dar își petrec timpul în stradă cerșind (45%), muncind (17%), furând (15%) sau fiind implicați în vânzare ambulantă (9%). Serviciile specializate de sprijin și reabilitare pentru astfel de copii lipsesc. În ianuarie - octombrie 2007, Inspekția Muncii din Moldova a înregistrat 340 cazuri de muncă periculoasă a copilului. Cele mai multe din ele includ unul sau mai multe din următoarele elemente: numărul de ore de muncă ce depășește numărul maxim admis de lege, utilizarea echipamentului și instrumentelor periculoase, muncă pe timp de noapte etc.

Cadrul legislativ național și internațional prevede mai multe instrumente internaționale și naționale, subiectul cărora este munca copilului:

Astfel, Convenția nr. 138 și Recomandarea nr. 146 privind vârsta minimă, precum și Convenția nr. 182 și Recomandarea nr. 190 privind cele mai grave forme ale muncii copilului la această convenție sunt principalele instrumente internaționale în domeniul muncii copilului. Ambele stipulează că vârsta minimă de angajare nu poate fi mai mică decât vârsta de încheiere a învățământului obligatoriu și în nici un caz mai mică de 15 ani.

Vârsta minimă de încadrare în muncă este stabilită în art. 46 alineatele (2), (3) și (4) din Codul muncii al Republicii Moldova :

„Persoana fizică dobândește capacitatea de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani; persoana fizică poate încheia un contract individual de muncă și la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul scris al părinților sau al reprezentanților legali, dacă, în consecință, nu îi vor fi periclitată sănătatea, dezvoltarea, instruirea și pregătirea profesională ...”

Codul muncii (art. 96, 100 și 254) obligă angajatorii să adapteze numărul de ore de lucru la vârsta copilului. Pentru copiii cu vârsta de 15-16 ani, numărul de ore de lucru pe săptămână este limitat la 24 ore, iar pentru copii cu vârsta de 17 ani, numărul de ore de lucru constituie maximum 35 ore pe săptămână. Codul muncii (art.103, alin.(5)) interzice implicarea în munci de noapte a copiilor până la atingerea vârstei de 18 ani.

Actualmente, în majoritatea cazurilor, munca copilului se desfășoară în afara cadrului legal reglementat, cu angajatori nedeclarați, a căror activitate economică deseori nu este supusă controlului fiscal și controalelor Inspecției Muncii, ceea ce nu permite lucrătorilor din domeniu să inițieze și să participe la negocieri colective. Aceasta poate fi munca în cadrul unei unități de producție agricolă din familie sau munca în stradă în cadrul unor grupări conduse de un lider. De aceea, munca copilului apare foarte rar în statistici, este efectiv invizibilă și nu este în vizorul instituțiilor competente. Ca urmare, copilul nu este protejat. Nu este suficient de a ști care sunt formele muncii copilului. Este mult mai important ca părinții să conștientizeze riscurile acesteia pentru dezvoltarea și sănătatea copilului.

În urma realizării diverselor sondaje, s-a constatat faptul că munca îl lipsește pe copil de bucuriile copilăriei și este un obstacol în calea dezvoltării lui fizice, emoționale și sociale. Munca copilului pune în primejdie moralitatea, securitatea și sănătatea sa, care deseori sunt dificil de recuperat.

Pe parcursul ultimilor cinci ani, Guvernul Republicii Moldova și-a exprimat angajamentul pentru combaterea muncii copilului și eliminarea formelor grave ale acesteia, inclusiv traficul de copii.

Guvernul Republicii Moldova și Organizația Internațională a Muncii, recunoscând dreptul copilului de a fi protejat de exploatare economică și de efectuarea oricărei munci care poate să afecteze educația sa sau să fie dăunătoare sănătății ori dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale sau sociale au încheiat un memorandum, scopul căruia este:

- promovarea condițiilor prin care Guvernul să interzică și să elimine progresiv munca copilului, cu prioritate a celor mai grave forme ale acesteia;
- creșterea gradului de conștientizare pe plan național și internațional cu privire la consecințele și posibilele soluții la problema muncii copilului;
- integrarea în mod sistematic în programele și politicile naționale de dezvoltare economică și socială a eliminării muncii copilului, pentru a putea realiza atât în legislație, cât și în practică respectarea deplină a instrumentelor internaționale.

De la înființarea sa, Organizația Internațională a Muncii și-a axat preocupările pe reglementarea legislativă a problematicii celor mai grave forme ale muncii copilului și a adoptat convenții care stabilesc normele relative la vârsta minimă pentru munca salariată în diferite ramuri de activitate.

În 1992, Organizația Internațională a Muncii a lansat Programul Internațional pentru Eliminarea Muncii Copilului în cadrul căruia se acordă asistență

tehnică țărilor în care sunt identificate forme grave ale muncii copilului, pentru a depăși și rezolva această problemă. Programul Internațional pentru Eliminarea Muncii Copilului se desfășoară în prezent în 85 de țări, inclusiv în Republica Moldova, ceea ce constituie o oportunitate pentru statul nostru.

În cadrul Programului menționat au fost implicați mai mulți parteneri sociali în combaterea muncii copilului, printre care: Federația sindicatelor a RM, Patronatele RM, autoritățile religioase și Biserica. Toate acestea au fost implicate în monitorizarea muncii copilului.

Monitorizarea muncii copilului constă dintr-un set de activități menite să prevină și să elimine munca copilului. Ea presupune un sistem de referire, ce stabilește legătura dintre copiii din grupul de risc și cei retrași din munca copilului și exploatare sexuală și serviciile relevante. O importanță deosebită este acordată monitorizării copiilor pentru a asigura ca ei să nu se (re)întoarcă la munca periculoasă.

Având deja sprijinul OIM și fiind parte a Memorandumului cu privire la Eliminarea Muncii Copilului, conducerea Republicii Moldova ar trebui să implice în acest program și alte instituții ale statului cum ar fi:

- Ministerul Afacerilor Interne;
- Inspekția Muncii;
- Ministerul Educației;
- Centrul pentru Drepturile Omului (avocatul copilului).

Consider că ar fi binevenite realizarea scopurilor și obiectivelor atât naționale, cât și internaționale în domeniul eliminării muncii copilului.

Oleg CHIRIL,

lector al Catedrei drept public
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

UNELE ASPECTE PRIVIND CRIMINALITATEA JUVENILĂ ÎN TIMPUL RECENSIUNII ECONOMICE

The economic recession has as a consequence the decrease of the standard of living, the loss of jobs and the increase of unemployment, which determine a rise of the poverty level that constitutes the primary factor in the development of juvenile crime.

Juvenile crime represents the ensemble of infractions and deviations from the social norms, legally sanctioned, and committed by minors which are under 18 years old.

Analyzing the current situation in our country, we can state that juvenile crime isn't just a social problem, but it's becoming a national one. That is why for the fight against this phenomenon the implication of the M.I.A., the local administration, and the organs of social assistance is not enough, it is necessary for the intervention of the central government through correct policies in order to increase the standard of living of the population.

Pentru a elucida unele aspecte ale criminalității juvenile în timpul recesiunii economice, este necesar să înțelegem corect ce ar presupune acest fenomen – „recesiunea poate însemna degradarea semnificativă a nivelului de trai, pierderea locului de muncă sau pierderea economiilor neinspirat plasate”. Mai mult decât un simplu fenomen, recesiunea îți poate marca viața. Deocamdată ne confruntăm cu creșteri de curs, prăbușiri ale prețurilor pe bursă și o scumpire generalizată. Astfel, putem afirma că degradarea semnificativă a nivelului de trai, pierderea locului de muncă sau pierderea economiilor neinspirat plasate determină creșterea nivelului de sărăcie care constituie factorul primordial în dezvoltarea criminalității juvenile.

Sărăcia este o problemă a oamenilor de pretutindeni și reprezintă o cumulare de lipsuri, privări și nevoi nesatisfăcute care conduc la excludiunea socială a segmentului de populație săracă.[1]

Criminalitatea juvenilă reprezintă ansamblul abaterilor și încălcărilor de norme sociale, sancționate juridic, săvârșite de minori de până la 18 ani.

Ca fenomen social, criminalitatea juvenilă este o formă de manifestare a conduitei deviante și de aceea este absolut necesar a ști unde începe și unde se sfârșește devierea de conduită, a o delimita de normalitate și a o diferenția de stările morbide învecinate. Prin conduită înțelegem expresia exterioară a ra-

porturilor dintre individ și mediul ambiant, a echilibrului pe care individul îl realizează în procesul dinamic de integrare în viața socială și care este obiectivat, de regulă, într-un sistem de acțiuni supuse unei aprecieri morale. Devierile de conduită sunt forme de dezzechilibru psihic sau de echilibru parțial care implică modificări ce predomină în sfera emoțional-volitivă a personalității, ca urmare a unor structuri morbide de natură sociogenă sau a unor tulburări morfo-funcționale ale activității creierului, obiectivate în atitudinea persoanei față de lucruri, față de societate și față de sine.[2]

Din punct de vedere strict juridic, criminalitatea juvenilă se caracterizează prin încălcarea normelor care reflectă cerințele oricărei forme de conviețuire umane (limitarea libertății personale, adaptarea adecvată la mediul social, concordanța dintre atitudinile individuale și cerințele sociale etc.).[3]

După cum ați observat, criminalitatea juvenilă este considerată o nouă formă a criminalității și provoacă neliniștiri în societatea noastră, prin agresivitate, dezmăț, violență, omoruri, jafuri, violuri, tâlhării – iată doar unele forme de criminalitate comise de minori.

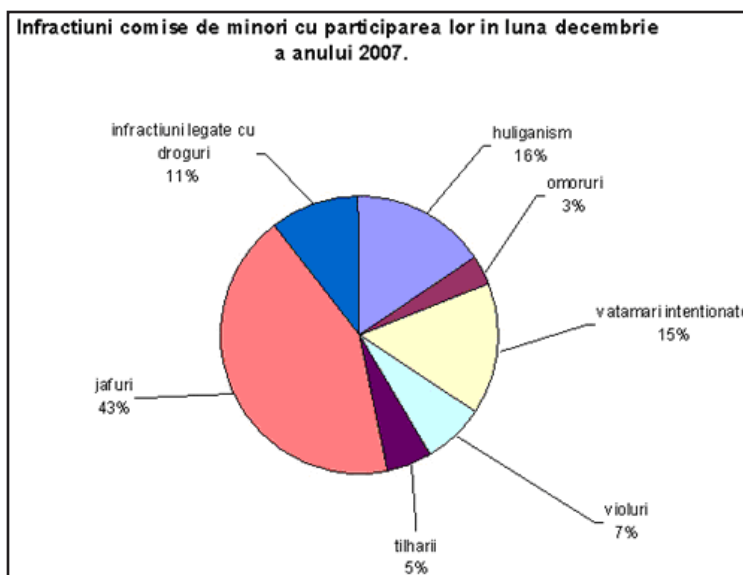
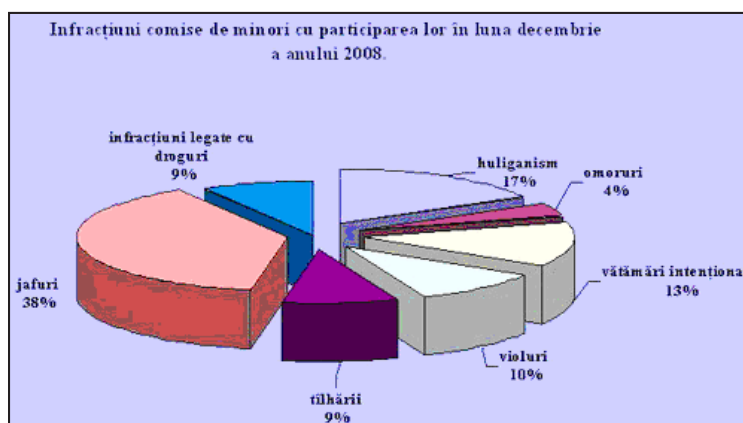
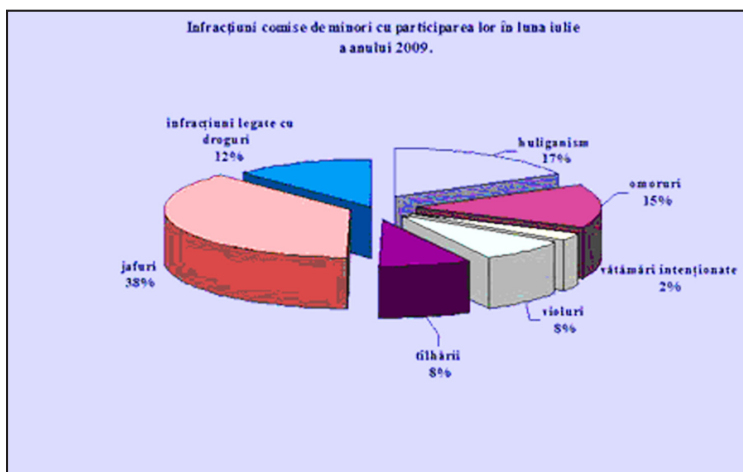
În condițiile actuale, și anume în timpul problemelor social-economice, combaterea criminalității și a altor încălcări de lege de către minori și tineret este considerată drept una dintre acțiunile prioritare ale politicii interne a Republicii Moldova.

În ceea ce privește organizarea și eficiența combaterii criminalității minorilor, o importanță primordială o au măsurile îndreptate spre înlăturarea influenței nefaste pe care o pot avea asupra minorilor persoanele mature, care îi influențează direct sau indirect și îi antrenează pe copii și pe tineri în activități infracționale. Cu toate acestea, în baza cercetării practicii de drept a organelor de drept și a altor cercetări, s-a constatat că toate cauzele comportării condamnabile a minorilor sunt legate de: instabilitatea social-economică și politică în societate, situații și condiții de educație în familie, deficiențele și greșelile colectivelor școlare, proasta organizare a activității minorilor în sfera de producție, antrenarea minorilor în activități criminale și antisociale.

Toți acești factori specificați mai sus determină tineretul să se încadreze tot mai activ în economia subterană, în rândurile criminalității organizate.

Nivelul scăzut de trai al tineretului generează stări de spirit de persoană întreținută, favorizează săvârșirea infracțiunilor, de aceea baza luptei în combaterea acestui fenomen trebuie să o constituie îmbunătățirea condițiilor de viață a societății în ansamblu, neutralizarea factorilor criminogeni, care influențează asupra săvârșirii infracțiunilor de către minori, cum ar fi situația familială precară, influența nefastă a celor maturi asupra minorilor ș.a.

Făcând o analiză a infracțiunilor săvârșite de minori sau cu participarea lor pe anii precedenți și anul curent, putem constata următoarea statistică :

După cum observăm, ultimii doi ani înregistrează o creștere continuă a criminalității juvenile.[4]

Recesiunea economică prin care trece întreaga lume afectează drastic politica securității sociale, ceea ce lasă o amprentă asupra condițiilor de trai al populației și îndeosebi asupra dezvoltării copiilor. De cele mai dese ori părinții nu sunt în stare să-și întrețină copiii, iar măsurile luate de stat în acest sens sunt insuficiente, ceea ce îi determină pe unii părinți să lase copiii în grija unor rude și să plece peste hotare pentru a munci la negru. Aici copiii deja rămân practic fără supraveghere și se lasă influențați, devenind pradă unor persoane mature care îi determină fie să muncească la fel de mult ca și maturii, fie să comită diferite acțiuni antisociale, fiind uneori forțați să cerșească sau să se prostitueze.

Starea de sărăcie face toate drepturile omului inoperante, deoarece respectarea lor devine imposibilă din punct de vedere material și structural.[5] În aceste cazuri, statul este obligat să întreprindă toate măsurile posibile ca să ridice la un mod decent nivelul de trai al populației și să ia sub protecția sa copiii din familiile social vulnerabile, precum și pe cei abandonati. Lupta organelor de drept dintr-un stat împotriva fenomenului infracțional la minori trebuie să se desfășoare în principal pe tărâmul prevenției generale și speciale, prevenție preinfracțională prin măsuri de ocrotire a minorilor expuși să devină infractori și prevenție postinfracțională prin măsuri de educare și reeducare a minorilor care au comis sau sunt dispuși să comită infracțiuni.

Educarea presupune influențarea sistematică și conștientă a dezvoltării facultăților intelectuale, morale și fizice ale copiilor și tineretului.

Reeducarea presupune influențarea sistematică a minorilor care au săvârșit o faptă penală și răspund penal având în acest caz semnificația de tratament.

Astfel, observăm că noțiunea de „educare” își găsește aplicarea numai față de minorii în pericol, minorii care au săvârșit o faptă antisocială dar nu răspund penal.

Folosind criteriul relației cu familia și criteriul vârstei, distingem patru categorii de copii și tineri care cresc în stradă:

- copii care trăiesc numai în stradă și care nu au legături cu familia sau cu instituția de ocrotire. Acești copii locuiesc permanent în stradă și supraviețuiesc printr-o adaptare continuă la regulile inumane ale străzii. Ei fac rost de bani prin muncă, cerșit, prostituție sau furturi mărunte. Aproape toți consumă alcool, țigări și tutun;

- copii care muncesc în stradă și care se întorc de regulă în familiile lor, în mare parte aceștia sunt obligați de părinți să se afle ziua în stradă, încercând să câștige bani prin cerșit sau prin alte activități;

- tineri care trăiesc în stradă, mai mult de jumătate dintre aceștia au depășit 5 ani de viață în stradă. De regulă, acești tineri se confruntă cu problema consumului de droguri, aceștia supraviețuiesc din diferite munci, în general munci grele, cerșit sau furturi. Cercetarea fenomenului infracțional în rândurile tineretului a dus la concluzia că o mare parte a celor care săvârșesc fapte penale

după împlinirea majoratului au săvârșit și mai înainte o serie de fapte antisociale și că înrăutățirea comportării lor se datorează în mare parte împrejurării că părinții și educatorii nu au luat la timp măsuri hotărâte, dar potrivite cu vârsta și personalitatea în curs de formare a celor tineri;

– copii care trăiesc cu părinții în stradă. Sporirea gradului de sărăcie conduce la pierderea locuințelor de către unele familii care ajung să trăiască împreună cu copiii sub cerul liber sau în adăposturi improvizate. Părinții supra-viețuiesc cerșind împreună cu copiii sau din alte activități practicate de copii.

Prevenirea antrenării minorilor în activități criminale

Activitatea de prevenire și combatere a delincvenței juvenile a constituit și constituie o preocupare permanentă de politică penală a statelor moderne, în general, și a statelor membre UE, în particular. Fenomenul infracțional în rândul minorilor ridică probleme specifice de prevenire și de combatere, datorită unei multitudini de factori care conduc la adoptarea unui comportament infracțional de către minori, care reprezintă un segment al populației deosebit de vulnerabil, aflat în etapa formării personalității, ușor influențabil și receptiv la stimulii externi (pozitivi sau negativi).

Studiile efectuate atât la nivel național, cât și la nivel comunitar au relevat faptul că criminalitatea juvenilă a înregistrat o creștere alarmantă în ultimele două decenii, atingând în prezent proporții de masă. Astfel, s-a ajuns la concluzia necesității reformării și armonizării politicilor penale naționale, în vederea combaterii fenomenului infracțional în rândul minorilor. În aceste condiții, statele europene au subliniat faptul că fenomenul delincvenței juvenile poate fi combătut în mod eficient numai prin adoptarea unei strategii integrate la nivel național și la nivel european, care va cuprinde trei principii directoare: prevenția, măsurile judiciare și extrajudiciare și integrarea socială a delincvenților minori.

Studierea practicii judiciare și de urmărire penală confirmă că criminalitatea juvenilă și a celor maturi este într-o relație de reciprocitate foarte strânsă și interdependentă. Analiza dosarelor penale dovedește că organizatorii și instigatorii de cele mai dese ori antrenează în săvârșirea crimelor minorii care de cele mai multe ori provin din familii social vulnerabile. În legătură cu aceasta, organele de drept sunt obligate să întreprindă măsuri pentru relevarea și tragerea la răspundere penală a persoanelor care îi antrenează pe minori în activități infracționale nu numai cu scopul de a combate delincvența, ci și pentru a preveni infracțiunile săvârșite de minori.

În activitatea de prevenire a antrenării minorilor în activități criminale, un rol aparte îi revine profilaxiei timpurii, care reprezintă un ansamblu de măsuri înfăptuite de organele de stat și de organizațiile obștești în scopul:

- asumării condițiilor de viață și educării minorilor când situația periclitează dezvoltarea lor normală;
- curmării și înlăturării surselor de influență antisocială;
- influențării asupra minorilor, care admit devieri de la normele de com-

portament legal.[6]

Criminalitatea juvenilă nu este doar o problemă socială, ea începe să devină o problemă națională. Rezolvarea ei nu depinde doar de gradul de competență al lucrătorilor MAI, al celor din sfera asistenței sociale sau din administrația publică locală care s-au încadrat în măsurile de prevenire a infracțiunilor comise de minori, nu depinde doar de proiectele care sunt în plină desfășurare cu susținerea UNICEF. La rezolvarea acestui flagel național ar trebui să participe și forțele politice din țară.

Asistența juridică a copiilor ce au încălcat legea

Un copil ce a comis o infracțiune poate beneficia în cadrul procesului penal de un apărător, deoarece, potrivit art.60 al CPP, asistența juridică a învinutului minor (bănuț, inculpat) este obligatorie pe tot parcursul procesului penal, neputând fi acceptată nici o renunțare de către minor la apărător.[7]

Participarea obligatorie a apărătorului atât la faza de urmărire penală, cât și la judecarea cauzei îi dă posibilitatea acestuia de a participa la toate actele de urmărire penală efectuate la cererea sau cu participarea minorului.[8]

Deficiențele întâlnite în practică (adesea când este vorba de minorii bănuți ce provin din familii social vulnerabile) sunt:

- neparticiparea avocaților și a pedagogilor la audierea minorului;
- neprezentarea apărătorului la întrevederile cu bănuțul sau inculpatul, fapt ce încalcă asigurarea dreptului la asistență juridică calificată;
- lipsa comunicării și întrevederilor cu avocatul înainte de sala de ședințe conduce la neinformarea minorului cu privire la poziția și tactica de apărare.

Toate aceste deficiențe duc și la apariția unui tratament necorespunzător din partea organelor statale.

În concluzie, putem spune ca criminalitatea juvenilă este un flagel care necesită o atenție sporită nu numai din partea organelor de drept, ci și din partea statului, care trebuie să se implice printr-o politică corectă de ridicare a nivelului de trai al populației, ceea ce ar determina cetățenii și îndeosebi tineretul să se încadreze în câmpul muncii.

Referințe bibliografice:

1. Carolina Ciugureanu-Mihailuță, „Sărăcia și efectele ei asupra drepturilor copiilor”, în revista *Legea și viața*, p. 13.
2. Dr. I. Străchinaru, *Devierea de conduită la copii. Studiu psihopedagogic*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1969, p. 173.
3. S. Rădulescu, D. Banciu, *Introducere în sociologia delincvenței juvenile*, Ed. Medicală, București, 1990, p. 42.
4. <http://www.mai.gov.md/>
5. I. Diaconu, *Drepturile omului în dreptul internațional contemporan*, Ed. Lumina Lex, 2001.
6. M. Bârgău, *Prevenirea infracțiunilor săvârșite de minori*, Chișinău, 1998.
7. HP CSJ, nr. 37/1997, p. 5.
8. V. Rusu, *op. cit.* p. 54-55.

Liliana CREANGĂ,

cercetător științific al Laboratorului de cercetări

științifice aplicative al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

MĂSURI DE PREVENIRE A CORUPȚIEI

La corruption est un vice de la société qui persiste depuis des siècles. Pour limiter les effets négatifs de la corruption il ne suffit pas de connaître ses effets, il est nécessaire d'entreprendre les mesures concrètes de prévention et de contrôle. L'important c'est la coopération entre la police et la société civile pour découvrir rapidement la corruption.

Pentru a lupta contra corupției este necesar, în primul rând, de elucidat sensul acestei noțiuni. Este binevenit a elabora o definiție unică, astfel încât toate manifestările care în esența lor sunt fapte de corupție să fie recunoscute anume sub acest aspect de către lege.

Importanța problemei în cauză ne-o demonstrează includerea ei pe ordinea de zi a celei de-a cincea conferințe internaționale anticorupție, care a avut loc la Amsterdam.

Vorbind despre pericolul social, dl Hirsch Ballin, ministrul olandez al Justiției, a menționat că fenomenul corupției se manifestă pe diferite căi, fiind „un monstru cu multe capete”[1].

Corupția este o problemă mondială. Nici o țară nu este liberă de ea, corupția dăunează tuturor. Ea agravează situația celor săraci, denaturează dezvoltarea economică și socială, dezorganizează sistemul prestărilor de stat populației și subminează democrația. În schimbul unei rivalități firești, corupția oferă una bazată pe mituire.

Corupția persoanelor cu înalte funcții de răspundere, la fel ca și mita, este identificată „rar și dificil”. Pentru a ilustra cele spuse, autorul aduce două exemple:

1) În cazul unei campanii electorale lipsite de corupție, cetățenii fac alegerea între programele partidelor politice și candidații care, după părerea lor, le-ar satisface mai deplin interesele, servind, totodată, scopurilor dezvoltării statului. În caz de corupție, de folosire a fondurilor secrete de mituire a alegătorilor, partidele politice și candidații lor ajung la putere nu datorită propunerii unor platforme acceptabile pentru majoritatea populației, ci în urma coruperii electoratului. Acest fapt antrenează distrugerea principiilor democrației, căci are loc nu concurența programelor politico-sociale, ci concurența surselor bănești de care dispune un partid sau altul, un candidat sau altul.

2) Influența corupției asupra sferei economice se manifestă prin eliminarea principiului concurenței libere, care este unul din factorii esențiali în mișcarea societății pe calea progresului în condițiile economiei de piață. În acest caz, la încheierea de către stat cu factorii economici a unor contracte pentru executarea unor lucrări publice prioritate au nu cei care propun executarea lor mai eficientă, mai ieftină și la un înalt nivel, ci cei ce îi mituiesc pe funcționarii de stat, de a căror decizie depinde obținerea unei comenzi de stat profitabile.

După cum observă autorul, evoluția fenomenului corupției se află în strânsă legătură cu dinamica întregului ansamblu social, constituind o emanație a problemelor și disfuncționalităților întregii societăți, de aceea aspectele legate de prevenirea corupției în cadrul sistemului actual de organizare administrativă, economică, financiară și juridică a statului prezintă interes.

Lupta cu fenomenul corupției trebuie să corespundă tuturor cerințelor luptei cu criminalitatea, de aceea organizarea generală a activităților anticorupție trebuie să se bazeze pe: analiza permanentă a modificărilor fenomenului și cauzelor acestuia; elaborarea și implementarea unor programe naționale de luptă cu corupția, alocându-se pentru aceste programe resurse juridice, materiale, financiare și umane suficiente; pregătirea specială a cadrelor și formarea structurilor specializate în cadrul organelor de drept; determinarea strategiei și tacticii de luptă cu corupția, ținându-se cont de condițiile reale în domeniul social-economic și politic, de starea conștiinței societății și a sistemului de drept; utilizarea ajutorului diferitor instituții ale societății civile, al persoanelor fizice și juridice de diferite niveluri.

Sistemul specializat de prevenire și combatere a corupției, conform art. 5 din Legea anticorupției, include subdiviziunile specializate ale OAI, Securității Naționale, Procuraturii Generale, Departamentului Controlului Vamal, Curții de Conturi, Serviciului Fiscal de Stat și ale Departamentului pentru Control și Revizii.

Conform art. 6 al Legii anticorupție, garanțiile pentru prevenirea corupției și protecționismului constau în:

- a) reglementarea juridică strictă a activității autorităților publice, asigurarea transparenței și controlului acestei activități;
- b) perfecționarea structurii serviciului public și a procedurilor de soluționare a intereselor persoanelor fizice și juridice;
- c) asigurarea funcționarilor publici cu salariu de la bugetul de stat și cu privilegii în mărimea corespunzătoare competenței și răspunderii lor, fapt ce ar oferi familiilor lor un nivel de trai decent;
- d) ocrotirea de către stat a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor abilitate cu funcții de administrare;
- e) efectuarea unor măsuri speciale de control financiar pentru neadmiterea legalizării mijloacelor acumulate ilegal în vederea mituirii funcționarilor;
- f) repunerea în drepturi a persoanelor fizice și juridice față de care s-a comis o injustiție;

g) restrângerea, în cadrul legii, a unor drepturi și libertăți ale funcționarilor publici, în măsura în care acest fapt este necesar pentru apărarea regimului constituțional, drepturilor și intereselor legitime ale altor persoane, precum și ale organizațiilor legal constituite ce beneficiază de serviciile autorităților publice.

Este cunoscut faptul că lupta împotriva criminalității se desfășoară în toate statele prin măsuri concertate deopotrivă de prevenire și de constrângere cu aplicarea de sancțiuni penale. Aceste măsuri pot fi special realizate în mai multe sfere afectate de corupție, dar pot fi și generale, esența lor reducându-se la stabilirea cauzelor și condițiilor care favorizează acest tip de infracționalitate. Ambele măsuri formează aspectul criminologic de prevenire a corupției.

Nimeni nu a găsit încă o soluție cu eficacitate garantată pentru reducerea și în cele din urmă eliminarea criminalității din viața societății[2]. Referitor la fenomenul corupției, există un adevăr unanim acceptat, potrivit căruia urmărirea penală, sancțiunea disciplinară contra indivizilor corupți pot elimina infractorul, dar nu pot eradică corupția. În consecință, combaterea corupției poate fi realizată eficient prin redresarea economică, politică și morală a societății.

Problemele prevenirii infracțiunilor de corupție și a criminalității în general, lupta împotriva lor este inspirată de politica penală a țării și comportă soluții naționale, care la rândul lor depind, pe de o parte, de acuratețea concepției, de structurile, programele și metodele prin care se înfăptuiește strategia națională de combatere a infracționalității, iar pe de altă parte, sunt în funcție și de mijloacele financiare pe care statul le poate aloca acestui scop.

Prevenirea infracțiunilor de corupție, ca și a criminalității în general, este realizată printr-o serie de măsuri, ce formează obiectivul principal al politicii penale și are la bază conceptele criminologiei preventive:

a) prevenirea posdelictuală, care include un ansamblu de măsuri de re-socializare a celor condamnați pentru acte de corupție. Aceste măsuri se realizează fie de organele de stat competente să pună în executare pedeapsa, fie de colectivele de oameni ai muncii și de conducerea unităților;

b) prevenirea predelictuală constituie un proces social neîntrerupt care include un ansamblu de măsuri sociale luate în temeiul legii de organele de stat – în prima linie de organele de ocrotire a dreptului în conlucrare cu diferite organizații în vederea preîntâmpinării și eliminării resurselor eventuale de comitere a infracțiunilor de corupție, prin identificarea, neutralizarea și înlăturarea surselor socioumane subiective și obiective ce sunt susceptibile să determine, să înlesnească sau să favorizeze săvârșirea acestor fapte antisociale, măsuri destinate să contribuie în mod esențial la educarea permanentă a tuturor membrilor societății în spiritul respectării neabătute a exigențelor legii penale, a ordinii sale de drept.

În sens strict, prevenirea infracțiunilor de corupție vizează reacția prin mijloace de drept penal împotriva făptuitorilor, iar în sens larg presupune și definirea cauzelor care determină și condițiilor care favorizează fenomenul in-

fracțional al corupției și înlăturarea acestora.

Anume aceste cauze și condiții preced încălcarea legii penale, fără să se acționeze asupra lor, prevenirea corupției ar fi nerealistă, ar semăna a iluzie[3]. De aici concluzia că măsurile concrete de prevenire nu pot fi orientate în mod just fără o concepție clară asupra cauzelor care determină și a condițiilor care favorizează fenomenul infracțional[4] de care ne ocupăm.

În plan general, pentru prevenirea corupției este necesar înainte de toate să se excludă posibilitatea utilizării factorilor corupției ca metodă de instaurare și întărire a noilor relații sociale, de creare a bazei sociale, a relațiilor de piață, curmându-se în același timp legalizarea și acumularea mijloacelor bănești obținute ilicit.

În plan social, pentru prevenirea corupției este important:

a) să se stabilească o asemenea retribuire a funcționarilor care ar permite acestora și membrilor familiilor lor să aibă un nivel de trai decent;

b) să se instituie un control special și riguros asupra veniturilor și cheltuielilor funcționarilor publici și ale altor conducători; asupra aspectelor de conduită a celor predispuși spre corupție; asupra politicii de cadre, cu posibilitatea instituirii principiului rotației de cadre;

c) să se stabilească un regim de securitate a persoanelor ce sunt antrenate nemijlocit în lupta cu corupția și criminalitatea, precum și securitatea membrilor familiilor lor;

d) să se elimine situațiile de suprapunere și diferență între sarcinile legale puse în fața diferitor autorități publice;

e) să se asigure utilizarea strictă pentru necesități de serviciu a imobilelor și a altor bunuri publice, excluzând posibilitatea înstrăinării lor de către funcționari după expirarea termenului de aflare în funcție a acestora;

f) să se efectueze toate plățile din bugetul de stat numai în temeiul și în conformitate cu legea, pentru necesitățile indicate în ea;

g) să se efectueze activitatea de ocrotire a normelor de drept în strictă conformitate cu legea, cu respectarea prezumției nevinovăției, individualizărilor de pedepse prevăzute de legislație (disciplinare, administrative, penale, civile);

h) să se asigure o cooperare a luptei împotriva corupției cu lupta contra crimei organizate, deoarece ultima corupe funcționarii, permanent și cu regularitate.

În baza cercetărilor efectuate am putea desprinde și unele concluzii, înainta propuneri, având convingerea că ele pot fi completate:

1. Corupția are un caracter universal, manifestându-se în forme diverse la nivel politic, administrativ, economic, social, astfel că abordarea științifică a acestui fenomen nu este acceptată decât în context interdisciplinar, dar fiind important a evidenția în primul rând acele manifestări care cad sub incidența legii pentru a le sancționa;

2. Corupția are la bază aceleași cauze proprii tuturor infracțiunilor, cri-

minalității în general;

3. După trăsăturile sale criminologice, infracțiunile de corupție se deosebesc radical de celelalte infracțiuni. Ele nu sunt comise cu aplicarea armei de foc sau a dispozitivelor explozive; foarte rare sunt cazurile în care ele se comit pe străzi și în parcuri (în medie 3 cazuri de mituire pe an – 4%, în timp ce în aceste locuri sunt comise, în genere, aproximativ 12 la sută din totalitatea de infracțiuni);

4. Infracțiunile de corupție posedă o individualitate proprie bine marcată nu numai sub aspectul juridico-penal, ci și prin existența numeroaselor particularități în ceea ce privește prevenirea și contracararea lor;

5. Corupția este strâns legată cu alte delictive infracționale – evaziuni fiscale, spălarea banilor, crima organizată – care în ansamblu amenință serios statul, valorile democratice, fapt ce impune autoritățile să ia măsuri prompte și efective în vederea prevenirii și combaterii acestor fenomene.

Corupția are un impact puternic asupra securității economice și umane, de aceea consecințele ei sunt multiple. Este, de asemenea, dificil a delimita clar corupția de guvernarea proastă, de aceea considerăm oportună ideea de crearea a unui sistem național de integrare, a cărui esență constă într-un sistem de măsuri luate de societate cu scopul de a-și asigura integritatea morală, politică, socială, economică pe termen scurt, mediu și lung. Scopul principal al unui sistem național de integrare este de a face corupția incomodă, în primul rând din punct de vedere economic și, apoi, din punct de vedere politic. Avînd în vedere această strategie, este clar că un sistem național de integrare urmărește prevenirea actului de corupție în prima sa manifestare, deoarece corupția riscă apoi să devină sistematică.

Corupția creează o povară excesivă asupra populației. Ea are un impact negativ puternic și asupra păturilor vulnerabile ale societății, care nu au putere politică pentru a se proteja. Există o corelație directă între sărăcie și corupție în țară. Ultima absoarbe sursele financiare care ar putea fi alocate în sistemul de ocrotire a sănătății, educație, asigurare socială și alte necesități. De aceea venim cu îndemnul ca fiecare cetățean să aibă zero toleranță față de corupție și, chiar dacă nu o putem deznădăcina totalmente, să facem posibilă limitarea ei.

Note:

1. A. Angheni, „A cincea conferință internațională anticorupție”, în *Buletin de criminologie*, nr.1; 2, 1992, p.108.
2. Aurel Dincu, *Bazele criminologiei*, vol I, Ed. Proarcadia, București 1993, p.172.
3. G. Antoniu, „Prevenirea infracțiunilor în dezbaterile națiunilor unite”, în *Studiul de drept românesc*, București, Ed. Academiei Române nr. 1-2, 1991, p.91.
4. Gh. Nistoreanu, Costică Păun, *Criminologia*, Ed. Europa-Nova, București, 1996, p. 206.

Bibliografie:

1. Legea 900/27.06.96 privind combaterea corupției și protecționismului.
2. Hotărârea Parlamentului 518/07.07.95 pentru constituirea Comisiei speciale de exercitare a controlului asupra executării legislației privind combaterea corupției.
3. Decretul președintelui RM nr.57 din 28.05.2001 privind constituirea Consiliului coordonator în problemele combaterii corupției și criminalității.
4. Hotărârea Guvernului 898/03.08.2004 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru eficientizarea interacțiunii și colaborării organelor de drept și de control în combaterea criminalității și corupției.
5. Hotărârea Guvernului 1377/18.11.2003 cu privire la aprobarea Planului de măsuri pentru combaterea corupției și asigurarea supremației legii.
6. Hotărârea Guvernului 1017/04.11.99 cu privire la Programul de stat privind combaterea criminalității, corupției și protecționismului pentru anii 1999-2002 și despre îndeplinirea Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova „Privind activitatea Procuraturii Generale și Ministerului Afacerilor Interne în combaterea crimei organizate și corupției” .
7. Hotărârea Guvernului 199/02.04.96 cu privire la măsurile de intensificare a combaterii corupției, protecționismului și crimei organizate.
8. Hotărârea Guvernului 780/14.03.96 cu privire la unele măsuri pentru combaterea corupției și protecționismului.

Eduard GĂLUȘCĂ,

lector al Catedrei drept public

a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

EVOLUȚIA ȘI METODELE DE COMBATERE A TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

La traite des êtres humains est l'un des crimes les plus graves contre la personne, l'honneur et la dignité humaine.

După căderea Cortinei de fier, Republica Moldova, ca și majoritatea noilor state ex-sovietice, a traversat o îndelungată perioadă de tranziție, care scoate în evidență mai multe fenomene și probleme despre care în trecut nu se știa sau nu se anunța public.

În acest sens, în ultimii ani devine tot mai acută problema respectării drepturilor fundamentale ale omului și cetățeanului. Încălcarea lor capătă forme diferite și variază de la atentarea asupra dreptului de proprietate privată până la îngrădirea dreptului ca libertatea opiniei și convingeri morale, riscând să devină un precedent pentru mai multe guvernări la rând.

Una din cele mai grave forme de încălcare a drepturilor omului care se face tot mai simțită în lumea contemporană este traficul de ființe umane. Din păcate, Republica Moldova nu face excepții la acest capitol, ba dimpotrivă, este una din țările „lider” la indicatori precum sărăcia, corupția și traficul de ființe umane.

Gravitatea acestei probleme a fost recunoscută în ultimul timp atât de societatea civilă, cât și de organele statale.

De remarcat totuși că în ultimii ani s-au depus tot mai multe eforturi menite să sensibilizeze opinia publică vizavi de această problemă și s-au făcut unele încercări de prevenire a fenomenului dat. Anumite organizații obștești au inițiat în ultima vreme o campanie de informare a societății atât în mass-media, cât și nemijlocit în instituțiile unde sunt concentrate cele mai multe potențiale victime (unități rurale, instituții de învățământ, organizații, întreprinderi etc.).

Experiența acumulată în acest scurt răstimp de activitate ne convinge că societatea este prea puțin informată despre fenomenul în cauză și despre gravele lui consecințe.

Astăzi una din cele mai monstruoase forme de încălcare a drepturilor omului, tot mai prezente în lumea contemporană, este traficul de persoane, supranumit și „comerțul cu carne vie” sau „trafic de ființe umane”. Spre regretul nostru, Republica Moldova nu constituie o excepție, situația ei la acest capitol

fiind chiar una dintre cele mai dificile. Potrivit mai multor studii economice și sociologice, Moldova, se situează, la cei mai importanți indici economici care caracterizează nivelul de trai al populației, pe ultimele locuri în clasamentele ce vizează țările ex-sovietice și cele care se referă la statele din lumea întreagă. În schimb, se numără printre „lideri” la asemenea indicatori cum ar fi traficul de ființe umane, acesta din urmă cunoscând „o înflorire” neașteptat de furtunoasă în ultimii cincisprezece ani, ajungând să pună în pericol genofondul social.

Conform datelor deținute de mai multe organisme internaționale, printre care Organizația Internațională pentru Migrațiune (OIM), din numărul total de victime ale traficului, readuse de OIM din Kosovo, 52% sunt femeile din Moldova; 60% readuse din Macedonia, de asemenea, sunt fete tinere din Moldova.

Traficul de femei și fete pentru prostituție a luat proporții îngrijorătoare, devenind unul dintre cele mai alarmante fenomene care s-a răspândit cuprinzând Europa, Asia etc.

Foarte multe femei devin victime ale unei întinse rețele de trafic. După ce li se promet câștiguri mari la ieșirea din țara lor, li se rețin documentele, apoi ele sunt vândute și forțate să practice prostituția în casele de toleranță din Turcia, Grecia, Albania, Israel, Italia, Germania etc.

Soluționarea problemei de lichidare a practicii criminale de comercializare a femeilor și de batjocorire a lor în familie necesită o pregătire specială a colaboratorilor organelor de drept care au în competență problemele privind violența în familie și ale traficului de femei.

Categoriile de femei-victime ale traficului sunt femeile tinere și fetele care vor să se angajeze în străinătate; femeile căsătorite și deznădăjduite din cauza sărăciei, șomajului, neputinței soțului de a îmbunătăți situația materială, înfometării copiilor, cheltuielilor pentru învățământ ori tratament medical ș.a.

În prezent, când sporesc sursele informaționale, atitudinea populației și a organelor publice față de fenomenul traficului de femei începe a se schimba. Organele de drept și ONG-urile au început deja campaniile informaționale.

Ținând cont de situația creată în țară, ONG-urile sunt obligate să contribuie la prevenirea traficului de femei și la protecția drepturilor femeilor. Reușita acestui proces depinde de elaborarea și implementarea strategiilor de activitate a ONG-urilor.

Colaborarea ONG-urilor cu organele de stat cere o comunicare și informare între societatea civilă și factorii de decizie la diferite niveluri: național, local și personal.

Problema violenței sexuale în raport cu femeia trebuie să fie abordată atât din punctul de vedere al modificării legislației, cât și al modificării opiniei publice asupra problemei. Este necesar ca guvernele statelor lumii să acorde atenție problemei respective, adoptând legi care vor reglementa violența asupra femeii drept o infracțiune gravă împotriva persoanei și a societății care să specifice protecția maximă a victimelor.

Evoluția socială, procesele economice, schimbările demografice și alte

fenomene au contribuit esențial la expansiunea infrafracționalității. Totodată, societatea se ciocnește de o amplificare a infrafracționalismului transfrontalier în care se înscrie și traficul de ființe umane, femei, copii, bărbați reprezentând una dintre cele mai frecvente și alarmante forme de manifestare a crimei, inclusiv cea organizată.

Pe parcursul ultimilor ani, problema traficului a devenit o problemă națională. Traficul în cauză afectează toată societatea, demonstrează nerespectarea drepturilor fundamentale, violența contra omului, reprezentând o modalitate a sex-businessului și a sclaviei.

Traficul de femei constituie un fenomen nou pentru Republica Moldova. El a fost cauzat de criza social-economică a statului. Pe lângă aceasta, tranziția economiei de piață a schimbat mult mentalitatea și normele morale ale oamenilor. Cultura pieței nu a fost creată, totul și toți fiind pur și simplu tratați ca marfă.

În general, femeile și populația nu aveau informație despre trafic. Oamenii erau în căutarea unui serviciu în străinătate. Ei aveau încredere în toate companiile străine, locale ori chiar în particulari care le promiteau că le vor acorda ajutor în căutarea unui serviciu în țări străine. Informațiile pozitive precum ar fi căsătoria fericită, serviciul legal, dar și condiții bune de trai în străinătate au contribuit, de asemenea, la migrarea femeilor. La fel, lipsa legislației respective, care trebuie să reglementeze procesul de migrațiune, condițiile de muncă în străinătate și pedeapsa traficantilor.

Abia nu demult femeile au început să conștientizeze acest fenomen ca pe o formă a violenței datorită informației acumulate de la victimele traficului respectiv și de la organele publice naționale și internaționale, apelului țărilor străine către autoritățile Moldovei, intervenției Interpolului etc.

Este regretabil, desigur, să constatăm că Republica Moldova este o țară de origine a traficului de femei și copii. Conform datelor independente, numărul victimelor ajunge la 800 de mii.

Traficul a fost încadrat la delict ce încalcă drepturile omului, astfel o definiție acceptată și utilizată în plan internațional este cea dată de protocolul de la Palermo: „...recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea persoanelor prin mijloace de amenințare sau prin forță, sau alte forme de constrângere, răpire, înșelăciune, prin abuz de putere sau de poziție, sau prin acordare de plăți ori alte beneficii convingătoare, în scopul de a le exploata. Exploatarea înseamnă cel puțin exploatarea pentru prostituție sau alte forme de exploatare sexuală, munca forțată, sau alte servicii, sclavie sau practici similare sclaviei, sau prelevarea de organe...”

Recrutarea se face prin promisiuni mincinoase

Motivația plecării în străinătate este creată de un număr de factori precum liberalizarea pieței, lipsa independenței economice, precaritatea condițiilor de trai, creșterea ratei șomajului, violența în familie.

Femeile înțeleg faptul că industria sexului este bănoasă și avantajoasă. La

aceasta se adaugă mitul femeii bogate și independente din Vest. Femeile din Est speră, de asemenea, să își găsească locuri de muncă pe măsura studiilor superioare.

Se constată o creștere constantă a infracțiunilor de prostituție, iar între acestea, se detașează cele comise de prostituate situate la vârsta adolescenței.

Lipsurile materiale constituie motivul principal al practicii prostituției, fie perceput ca nivel de subzistență, fie raportat la un anumit nivel de aspirații, dincolo de care subiectul este marginalizat în societate. În multe dintre cauzele analizate apare dorința de a câștiga bani mulți fără un efort prea mare sau implicare într-o activitate constantă cu un câștig stabil mic; de asemenea, apare dorința unei vieți luxoase care implică multe distracții.

Relațiile prostituatelor cu proxeneții sunt de cele mai multe ori conflictuale, aceștia din urmă utilizând forme de violență diferite pentru a menține controlul asupra femeilor traficate. Este o situație care se întâlnește mai des în traficul transfrontalier dar și în rețelele de pe teritoriul național.

Conflictele sunt cauzate fie de lipsa acceptului victimei de a practica prostituția (atunci când sunt racolate prin promisiunea falsă a unui loc de muncă sau chiar răpitate), fie de neînțelegere referitoare la împărțirea câștigului.

Atitudinea proxeneților se bazează pe faptul că victimele au deja complexul de vinovăție al propriilor fapte și ezită să ceară sprijinul autorităților, pe tinerețea și lipsa de experiență a femeilor traficate, pe necunoașterea limbii și legislației țării respective sau pe teama că astfel nu ar putea supraviețui economic.

Se constată o tendință de deplasare a fenomenului prostituției din sfera internă în cea a criminalității transfrontaliere. Este o activitate care se profesionalizează din ce în ce mai mult, odată cu creșterea gradului de organizare a rețelelor de proxeneți.

Aceștia își aleg piața în funcție de nivelul de trai al țării-țintă ca și de mentalitatea tradusă în legislație și acțiuni concrete ale factorilor de decizie, de la un moment dat din acea țară.

De asemenea, în plan intern se profilează organizarea prostituției în rețele conduse de proxeneți. Chiar dacă se întâlnesc multe libere profesioniste, cea mai mare parte dintre acestea și-au început activitatea sub „protecția” unui proxenet.

Organizarea prostituției presupune și un grad tot mai ridicat de examinare sub aparența legii. În acest context, se poate vorbi despre proliferarea agențiilor de fotomodele, de impresariat artistic, oficiilor matrimoniale și agențiilor de plasare a forței de muncă în străinătate, în spatele multora dintre acestea desfășurându-se însă activitatea de prostituție și proxenetism.

Raportându-ne la diversitatea și calitatea acestor organizații, putem conchide că, pe de o parte, unele agenții vor promova în continuare un segment al prostituției „de lux” asupra căruia nu se va putea interveni semnificativ, deoarece servește o clientelă cu anumite poziții sociale care își va menține o piață a exploatării sexuale, iar prostituatele din această categorie vor fi dispuse să ducă o astfel de viață; pe de altă parte, se poate interveni eficient în activitatea celor

care racolează fete pentru prostituție prin promisiuni false de locuri de muncă în străinătate, pentru că este vorba de femei traficate de cele mai multe ori împotriva voinței lor, obligate prin mijloace violente (psihice și fizice) să se prostitueze.

Un element de reținut în materia de trafic este controlul asupra victimei prin violență. Violența se manifestă prin viol, confiscarea actelor, pașaportului, presiunea psihică, bătaia, lipsirea de mijloace pecuniare, izolarea, amenințarea cu arma, cuțitul etc., vinderea victimei către alt traficant.

Traficul de femei și fete pentru prostituție a luat proporții îngrijorătoare, devenind unul din cele mai alarmante fenomene care s-au răspândit, cuprinzând Europa, Asia etc. În majoritatea cazurilor, femeile cad victime ale traficului, deoarece nu cunosc nimic sau cunosc foarte puțin despre acest fenomen. Astfel, informarea publicului larg despre pericolul traficului de femei reprezintă o necesitate primordială.

De asemenea, e necesar a lua măsuri corespunzătoare pentru sancționarea și prevenirea violenței date. Statele trebuie să adopte programe pentru a contracara violența sexuală, cauzele acesteia.

Fiecare om, indiferent de sex și de statutul familial, are dreptul să se simtă protejat de către stat, care astfel va deveni cu adevărat de drept.

În statele noi, independente, care s-au format în spațiul postsovietic, se produc procese de criză, se înregistrează o instabilitate social-economică și politică, o creștere a infracțiunilor și a violenței. Violența este orientată precumpănitor asupra femeilor și aceasta are caracter mai pronunțat mai ales în familie. Violența nu este o consecință a vremurilor noi, a traiului precar ori a alcoolismului. Factorii enumerați doar intensifică atitudinea violentă a agresorilor în condițiile de familie și nu constituie cauza acesteia. În societatea noastră până nu demult nu se admitea să se vorbească deschis despre violența în familie. În realitate, tipul respectiv de violență există în țara noastră de mult și e destul de răspândit: printre oamenii de diferite etnii, cu statut social și financiar diferit, în familiile de oameni credincioși și necredincioși. Ba mai mult, în nici un caz nu putem pune această violență pe seama instabilității economice curente, întrucât violența în familie există atât în statele cu o economie înapoiată, cât și în cele cu o economie avansată. Milioane de femei din toată lumea suportă ofense, torturi și alte forme de violență în fiecare zi.

Reieșind din aceste considerente, în general, însăși violența este o cale de trafic al ființelor umane, pentru că din aceste cauze, în urma violenței, femeile caută un sprijin și hotărăsc să plece în străinătate, să-și caute un serviciu plătit și să scape de sărăcie și violență, nimerind pe mâinile traficantilor de ființe umane.

Traficul de ființe umane a ajuns a fi un fenomen catastrofal de răspândit în ultimul deceniu. Este un fenomen destul de complex, asociat și altor fenomene și influențat de factori diverși. Consecințele sociale, economice și morale pe care le comportă pentru o comunitate sunt dintre cele mai nefaste.

Cunoscut ca fenomen încă de pe la finele secolului al XIX-lea (odată cu

dispariția traficului de sclavi), fenomenul a dat naștere diverselor interpretări până să ajungă a fi definit într-o variantă cât de cât stabilă și clară.

Protocolul despre prevenirea, combaterea și sancționarea traficului de ființe umane, în special de femei și copii, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva crimei organizate transfrontaliere aprobat la 15 decembrie 2000, la Palermo, stabilește că:

Traficul de persoane înseamnă recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin amenințare, cu forța sau prin folosirea forței sau a altor forme de constrângere, prin răpirea frauduloasă, înșelăciune, abuz de putere sau situația de vulnerabilitate sau prin oferirea sau acceptarea de plăți sau foloase pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra altei persoane în scop de exploatare. Exploatarea va include, la nivelul minim, exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală, munca sau servicii forțate, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute sau prelevarea de organe;

Consimțământul unei victime a traficului de persoane privind exploatarea intenționată definită în alineatul (a) al prezentului articol nu este relevant în cazul în care s-au folosit oricare dintre mijloacele enunțate la alineatul (a);

Recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil în scopul exploatării vor fi considerate „trafic de persoane” chiar dacă aceasta nu implică nici unul din mijloacele prevăzute în alin. (a) din prezentul articol.

„Copil” înseamnă orice persoană sub 18 ani.

Această definiție permite să se facă o distincție clară între fenomenul traficului de ființe umane, pe de o parte, și migrație externă legală și prostituție, pe de altă parte, cu care deseori este asociat traficul de ființe umane.

Elementele care caracterizează traficul de femei și prin care se distinge de celelalte două fenomene menționate mai sus sunt situațiile în care se încalcă un șir de drepturi ale omului cum ar fi:

- demnitatea persoanei;
- libertatea persoanei;
- securitatea persoanei.

În mai multe rapoarte, publicații și declarații atât la nivel național, cât și internațional se utilizează preponderent termenul „trafic de femei”. Mai mult ca atât, vorbind despre traficul de ființe umane, majoritatea utilizatorilor acestui termen se referă la traficul de femei cu scop de exploatare în prostituție, porno-business etc. Există mai mulți factori în justificarea acestei situații. Istoric, atenția comunității internaționale a fost dintotdeauna atrasă asupra celui mai răspândit fenomen – traficul de femei cu scop de exploatare sexuală.

Termenul „trafic de ființe umane” presupune existența unui fenomen mult mai amplu, unde subiectul poate fi orice persoană indiferent de gen și vârstă (de exemplu, bărbații în scopul exploatării fizice, la munci grele, în agricultură, în conflicte armate) sau copiii în scopul prelevării de organe. „Traficul de ființe umane” include și traficul de femei în scopuri de căsătorii sau concubinaj

forțat, utilizarea forțată în gospodăria casnică, în sectoarele industrial, agricol, utilizarea în calitatea de mamă-surogat și altele.

Traficul de femei cu scop de exploatare în prostituție este doar unul din scopurile acestui fenomen. Femeia și rolul ei în societate au fost, sunt și vor rămâne multă vreme un subiect mult discutat în toate timpurile și în societăți cu grade diferite de civilizație. Putem afirma chiar că anume atitudinea societății față de femeie este unul din indicii de bază ai nivelului său de civilizație.

Bibliografie:

1. *Prevenirea Traficului de Femei*, Chișinău, 2003, ediția a II-a, Centrul „La Strada”.
2. *Prevenirea Traficului de Femei*, Centrul „La Strada”, culegere de materiale, Chișinău, 2003.
3. Raisa Botezatu, Igor Dolea, Veronuca Lupu, *Prevederi legislative privind combaterea traficului de ființe umane (extrase)*, Asociația Femeilor de Carieră Juridică, Chișinău, 2002.
4. *Traficul de Femei: fenomen și crimă*, Chișinău, 2001, Organizația de femei din Moldova „Inițiativa Civică”.
5. Eduard Miheilov, Sergiu Crudu, Cornelia Doni, *Ce spun 24 de femei traficate*, Editura Civis, 2001.
6. *Traficul de Femei în Moldova și Ucraina*, decembrie 2000, Organizația „Avocații din Minnesota”.
7. *Traficul de Femei în Moldova: realitate sau mit*, Centrul pentru Prevenirea Traficului de Femei, mai 2002.
8. *Traficul de persoane*, versiunea a II-a, perfecționată, aprilie 2003.
9. Internet: www.sensor.ro – despre traficul de ființe umane.
10. Buletin Informativ al Centrului pentru Prevenirea Traficului de Femei, nr.12, 2002.
11. *Traficul de ființe umane din Moldova pentru exploatarea sexuală și a muncii*, studiu sociologic; Centrul de Analiză și Investigație Sociologice, Politologice și Psihologie, Editura Civis, Chișinău, 2003.
12. Actualități: www.antitrafic.md news.
13. Codul penal al Republicii Moldova, nr.985, XV din 18 aprilie 2003, Prevederile privind traficul ilicit de ființe umane.
14. Ocravian Bejanu, Gheorghe Butnaru, *Traficul de ființe umane*, Chișinău, 2002.
15. „Traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale”, Recomandarea (2002) 11 adoptată de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei la 19 mai 2000 și Raportul explicativ.
16. Informația selectivă a Biroului de Informație al Consiliului Europei în Moldova, 2009.
17. Convenția ONU împotriva Crimei Organizate Transnaționale, Protocolul pentru Prevenirea, Suprimarea și Pedepsirea Traficului de Persoane, în special Femei și Copii.

Veaceslav GUȚAN,

lector superior al Catedrei investigații operative
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

SPĂLAREA BANILOR: CONCEPT ȘI CARACTERIZARE

Spălarea de bani este un fenomen strâns legat de economia subterană, perceput ca activitate desfășurată cu încălcarea normelor juridice. Aceasta presupune căi prin care infractorii procesează mijloace bănești ilegale sau „murdare”, provenite din practicarea activităților ilicite (veniturile din comerțul cu droguri, traficul de ființe umane, fraudă, furtul etc.), prin intermediul unor transferuri și tranzacții succesive, până când sursa fondurilor acaparate ilegal devine neclară și banii capătă aparența fondurilor activelor legitime sau „curate”¹.

În ultimii ani, problemei combaterii spălării banilor i se acordă o importanță deosebită, devenind un imperativ al timpului. Această oportunitate a determinat studierea fenomenului în cauză, fiind atribuit un rol important atât științific, cât și practic posibilităților de contracarare eficientă a spălării banilor. În linii generale, spălarea banilor poate avea un impact negativ asupra societății în ansamblu; în urma legalizării se prejudiciază nu numai anumite sectoare ale economiei, ci și luând în considerare proporțiile infracțiunilor de acest gen, interesele strategice ale țării².

Tranziția R. Moldova la economia de piață, intensificarea ineficienței, inflexibilității și izvoarele sistemelor de raporturi economice stabilite în cadrul mediului social, precum și varietatea relațiilor de producere reale au avut loc în condițiile lărgirii fenomenului economiei subterane. Pentru R. Moldova este caracteristic un anumit spectru de activități economice ilicite, a căror practicare aduce venituri colosale. Mijloacele bănești obținute în urma comercializării producției sau mărfurilor sustrase sunt investite în unele cazuri în procurarea acțiunilor. La întreprinderile unde au avut loc sustragerile, infractorii devin coproprietari ai întreprinderilor respective. O altă realitate a situației economice din republică este că la efectuarea operațiunilor de import-export este folosită intermedierea ilicită a „firmelor-fantomă” pentru scoaterea din circuitul economic oficial a mărfurilor și a mijloacelor bănești. Milioane de

¹ Hotărârea Guvernului RM, nr. 632 din 05.06.2007, „Privind aprobarea strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului”.

² Materialele seminarului „Infracțiuni financiare și spălarea banilor”, Chișinău, 5-8 februarie 2002.

dolari SUA și altă valută nu a fost repatriată de la exportul de mărfuri, dintre care aproximativ 30 la sută tănuite și scoase din circuitul economic oficial. Nu este exclus faptul întoarcerii acestor sume bănești ca investiții străine utilizate în scopul fondării întreprinderilor mixte. Aceste operațiuni economice includ fenomenul de „spălare a banilor”.

Evident că existența economiei subterane este extrem de importantă pentru producerea „banilor fierbinți”, care se termină cu transformarea masivă a capitalurilor internaționale, speculative. Aceste activități economice sunt întreprinse cu scopul de eludare a prevederilor de ordin fiscal. Drept consecință, veniturile obținute în urma acestor tranzacții trebuie ascunse până când pot fi scoase la iveală fără riscuri sub forma unor resurse legale care pot fi consumate sau investite. De aceea, ca și economia oficială, economia subterană dispune de o filieră internațională prin care circulă „capitalul cenușiu”. Aceasta are tendințe de a părăsi țara respectivă pe căi ilegale, prin intermediul a ceea ce reprezintă teatrul de operații pentru criminalitatea internațională³. Astfel, putem conchi- de că veniturile ilicite se formează prin una din următoarele două metode:

- prin crearea sau dobândirea în urma comiterii infracțiunilor în afara ciclului ilegal al economiei, adică în sectorul criminal al economiei subterane.
- prin scoaterea din economia oficială în sectorul criminal al economiei subterane în urma săvârșirii unei acțiuni pasibile de răspundere, iar mai apoi prin introducerea venitului ilicit în sectorul legal.

Prima metodă este specifică pentru infraționalitatea obișnuită, iar a doua pentru cea a „gulerelor albe”, economică și fiscală.

Legalizarea spălării banilor obținuți pe cale criminală, „bani murdari”, constituie o condiție necesară pentru funcționarea criminalității în domeniul economic. Mijloacele financiare sau bunurile obținute din businessul criminal ar putea fi reciclate fără vreun pericol pentru infractori. Lupta cu spălarea banilor murdari constituie unul din cele mai eficiente mecanisme de contracarare a sistemului economic criminal pentru a nu permite destabilizarea financiară a oricărui stat. Anume legalizarea capitalului neoficial permite criminalității să obțină toate tipurile de proprietate și să instaureze controlul propriu asupra sistemului economic și chiar politic al statului. De aici rezultă că legalizarea veniturilor ilicite constituie o legătură esențială dintre economia deschisă și sectorul criminal al economiei subterane.

Ultimii ani demonstrează că activitatea criminală a luat proporții internaționale, iar aspectele financiare ale crimei complexe se datorează progresului tehnologic rapid. Crima organizată internațională este o problemă enormă, complexă. Pentru soluționarea problemei existente tot mai multe țări întreprind măsuri pentru nu a permite structurilor criminale organizate accesul la sistemul lor financiar. Criminalii internaționali nu au frontiere geografice și

³ C. Voicu, *Spălarea banilor murdari*, Ed. SZL VI, București, 1999, p. 135.

pot găsi locuri unde să se ascundă.

Spălarea banilor proveniți din operațiuni criminale este numai unul din multiplele aspecte ale unui proces mult mai vast, bazat, pe de o parte, pe tranzacții financiare globale imense care cresc continuu, iar pe de altă parte, pe investițiile și tranzacțiile comerciale care au loc în economia reală. Piețele financiare internaționale operează zilnic tranzacții în valoare de sute de miliarde de dolari, din care numai o mică parte par a fi legate direct de comerțul mondial. Banii murdari nu reprezintă decât o mică parte din banii fierbinți, iar în ceea ce privește prima categorie, există o distincție clară între banii murdari, pentru că provin din tranzacții criminale, și cei care sunt câștigați legal și devin murdari, deoarece deținătorii lor optează pentru practici precum evaziunea fiscală și exportul ilegal de capital. În orice caz, o mare parte a lichidităților speculative este formată din capital care ar trebui numit „cenușiu”, pentru că în general identitatea deținătorului rămâne necunoscută. La sfârșitul zilei, masa de bani fierbinți este conectată la operațiuni ilegale pe scară largă. Banii fierbinți circulă în toată lumea prin aceleași canale geografice și instituționale deschise criminalității și folosite de aceasta. Pentru transferul dintr-un loc în altul, se utilizează aceeași tehnologie prin care se acumulează banii în aceleași locuri și în aceleași bănci.

În mod evident, cele mai cunoscute surse de bani murdari care dispar într-un loc pentru a apărea și mai puternici în altul sunt: traficul de droguri, livrările de armament, traficul de aur, bijuterii și pietre prețioase, traficul de ființe umane, corupția politică, evaziunea fiscală, contrabanda și falsificarea banilor.

Cu toate că spălarea banilor murdari a început să fie considerată ca infracțiune recentă, de fapt, acest fenomen datează încă în evul mediu, când cămătăria era condamnată de Biserica catolică fiind considerată o crimă de gravitate a traficului de droguri din ziua de azi, dar și un păcat capital al negustorilor și cămătarilor care anticipau tehnicile moderne de ascundere, transferare și spălare a banilor murdari. Obiectivul lor principal era acela de a ascunde dobânzile mascând sau deschizând existența lor. Când negustorii negociau împrumuturile, ei lăsa să se înțeleagă faptul că dobânda prezintă penalizarea pentru întârzierile survenite în returnarea banilor împrumutați în baza unor acorduri stabilite de la bun început cu clienții lor.

Toți cămătarii considerau că dobânzile obținute erau profituri reale pentru utilizarea a ceea ce în prezent se numește „firmă-fantomă”. Capitalul era împrumutat unei companii, apoi retras sub formă de profit, iar dobânda care era obținută de la împrumut nu se realiza în realitate sub forma nici unui fel de profit. Toate aceste trucuri prin care se urmărea înșelarea autorităților bisericești au în prezent echivalente în tehnicile de spălare a banilor murdari. Deci se poate spune că spălarea banilor are o istorie îndelungată. Același lucru se poate spune și despre paradisurile financiare. Printre primii utilizatori ale acestora se numără pirații care operau în sec. al XVII-lea în Europa și în cele două Americi. Existau atunci locuri multe care își deschideau cu ușurință porțile pentru a depozita averile piraților, când apăruse o competiție între statele mediteranene pentru a

atrage sumele bănești, oferindu-le amnistii în schimbul unor sume de bani.

Termenul „spălare a banilor” apare în anii 1920, când personalități ca Al Capone și Bugs Moran au deschis spălătorii în Chicago pentru a-și spăla banii murdari, iar bandele stradale căutau să dea o explicație legitimă banilor pe care îi obțineau din activități infracționale⁴. Deci pare foarte simplu acest proces, rămânând un nucleu strategic de spălare de bani indiferent de complexitatea lor. La ora actuală, spălarea banilor atrage atenția în mod deosebit atunci când este asociată cu traficul de droguri. Oricât ar fi de întreprinzători infractorii de toate tipurile de la falsificatori și până la contrabandiști, ei trebuie să spele profiturile obținute prin două căi: originea banilor poate deveni probă în instanță, iar ei riscă să fie condamnați. Banii în sine pot deveni ținta unor investiții; indiferent cine este autorul concret al acțiunii de spălare a banilor sau oricât de ciudate sunt formele pe care le ia acest proces, principiile operaționale sunt neschimbătoare.

Spălarea banilor este o expresie de origine americană utilizată inițial de structurile crimei organizate pentru a desemna reinvestirea în afaceri ilicite a banilor obținuți din asemenea afaceri utilizând în acest scop circuite financiare naționale și internaționale⁵.

Totodată, trebuie făcută o distincție clară între banii care sunt murdari datorită modului în care sunt câștigați și banii care devin murdari prin faptul că posesorii „banilor curați” se sustrag de la plata impozitelor sau de la controalele burselor. Trebuie menționat că atât spălarea banilor murdari, cât și tranzacțiile cu banii cenușii urmează în foarte multe cazuri căile ce trec prin țările cunoscute drept „paradisuri financiare”, adică prin acele locuri unde pot fi efectuate tranzacții numeroase fără nici o posibilitate de control și supraveghere din cauza absenței reglementărilor adecvate sau în care reglementările sunt foarte permissive, facilitând și încurajând circulația financiară mondială, ilegală.

Spălarea banilor este infracțiunea sec. XX, care prezintă un pericol deosebit pentru securitatea statului și celei mondiale: economică, politică, socială, culturală, ecologică și militară. Datorită progresului tehnic și rețelei tehnico-informaționale, specificul spălării banilor s-a schimbat radical. Cel mai răspândit procedeu de spălare a banilor se efectuează prin trei faze:

1. Introducerea banilor murdari în circuitul legal. Formele principale ale primei faze sunt:

- a. schimbarea banilor murdari în altă valută;
- b. eschivarea de la identificare prin intermediul folosirii firmelor sau persoanelor fictive;
- c. procurarea bunurilor imobiliare, a hârtiilor de valoare și a metalelor prețioase sau acordarea creditelor. Aceste forme de legalizare a banilor murdari

⁴ „Paradisuri financiare, secretul bancar și spălarea banilor”, sinteze, documente, nr. 1/2000, București, Ed. Ministerul de Interne, 2000, p. 121.

⁵ Gh. Nistoreanu, C. Păun, *Criminalitatea financiar bancară, spălarea banilor*, studiu prezentat la simpozion „Noi forme de criminalitate”, București, 1993.

sunt folosite de către infractori care au însușit ilegal mijloace bănești în proporții nu prea mari. La legalizarea banilor murdari în proporții deosebit de mari infractorii care comit infracțiunile respective efectuează acest proces tehnic prin intermediul instituțiilor financiar-bancare.

În țările europene, faza dată se numește „critică”. Scopul infractorilor – prima fază constă în introducerea banilor murdari prin contul bancar, prin înșelare, mituire sau amenințarea persoanelor responsabile de identificarea clienților. Conform articolului 4, 5 al Legii R. Moldova „Despre preîntâmpinarea și combaterea fenomenului spălării banilor” din 15 noiembrie 2001, instituțiile-financiar-bancare au obligația să identifice clienții pentru orice tranzacție a cărei mărime minimă pentru persoanele fizice în numerar depășește suma de 100 000 lei, persoanelor juridice 300 000 lei, în România 10 000 euro, în Federația Rusă 10 000 dolari SUA.

2. Sumele din conturile de colectare sunt virate în țările străine printr-un șir de operațiuni a căror complexitate are drept scop împiedicarea procesului de identificare a sumei reale de bani. În faza dată, sunt separate veniturile ilegale prin executarea mai multor operațiuni complexe. Ca rezultat, urmele apariției veniturilor dobândite ilegal dispar, iar banii murdari capătă statut legal. Pentru efectuarea cu succes a spălării banilor, spălătorii folosesc firme fictive, documente false, contracte fictive.

3. Investirea capitalului transferat în afaceri licite și returnarea beneficiilor care de această dată au aspect curat, ceea ce justifică întregul complex operațional. Spălarea banilor în R. Moldova se efectuează în mare parte prin intermediul firmelor-fantomă și sprijinite de persoanele cu funcții de răspundere ale băncilor comerciale. Firmele-fantomă sunt constituite printr-un mod neobișnuit având ca proprietari persoane fictive (vagabonzi, alcoolici, narcomani, persoane decedate), iar la darea de seamă contabilă semestrială numărul acestora în R. Moldova crește zi de zi. Conform datelor Secției de prevenire și combatere a fenomenului spălării banilor a Procuraturii Generale, investigând cazurile de spălare a banilor, au fost depistate următoarele firme implicate în legalizarea banilor murdari, și anume: SRL „Banirtex” suspectă de 50 mln lei, SRL „Repostaz” implicată în spălarea a 37 mln lei și peste 5000 dolari SUA. Mai sunt și alte firme necunoscute publicului larg: „Trans Word”, „Vastront”, „Itace Lux” etc., care doar în câteva luni au legalizat circa 500 mln lei. Pentru serviciile acordate infractorilor, spălătorii primesc bani de la un procent până la 8 procente din suma legalizată. Banii murdari sunt transferați prin contrabandă în alte țări. Infractorii din R. Moldova legalizează banii murdari prin procurarea bunurilor imobiliare, automobilelor luxoase, imobilelor peste hotare, construiesc castele și contribuie la înflorirea businessului în țările străine. Infractorii păstrează sumele de bani legalizați în băncile străine, o parte din ei fiind transferați în R. Moldova pentru a fi investiți în afaceri legale. Investirea banilor spălați depinde foarte mult de profesionalismul infractorului sau al consultanților acestuia în ramura respectivă, majoritatea acestor investiții străine fiind rezultatul spălării banilor⁶.

⁶ *Criminalitatea organizată și economia tenebroasă în RM*, Ed. ARC, 1999.

Activitățile de bază ale organizațiilor criminale din țară sunt: comercializarea ilegală a substanțelor narcotice, escrocheria, corupția, jafurile, contrabanda, migrația ilegală, prostituția, fabricarea și punerea în circulație a bancnotelor false și spălarea banilor. Organizațiile criminale din R. Moldova activează nu numai pe teritoriul statului nostru, ci și în alte țări, și anume: Rusia, Ucraina, România, Grecia, Italia, Germania, Turcia. Organizațiile criminale și-au împărțit timp îndelungat sfera de influență pe teritoriul R. Moldova. Procesul îndelungat de includere a formațiunilor criminale menționate în economia republicii a permis unora dintre ele să acumuleze capital solid care în prezent este legalizat în mare parte și continuă să spele bani prin intermediul structurilor bancare, financiare și comerciale create de-a lungul anilor în R. Moldova. Organizațiile criminale din R. Moldova legalizează banii murdari prin cele trei faze descrise mai sus. În faza a doua sunt implicate statele Turcia, Bulgaria, în faza a treia investesc banii spălați în SUA, Franța, Rusia, Germania, România și o parte în R. Moldova. În urma spălării banilor, organizațiile criminale au un câștig enorm, prin dobândirea unui venit profitabil, prin investirea banilor spălați în economia țării de la care primesc venituri suplimentare, influențează asupra organelor de drept și statale în economia și politica statului, criminalii se transformă în comercianți și drept rezultat obțin un nume stimat și respectat în societate, rămânând nepedepsiți pentru infracțiunile comise⁷.

Fenomenul spălării banilor a fost gândit de organizațiile criminale în scopul tănuirii multor acțiuni de autoritățile statale. Beneficiind de putere financiară considerabilă, demnă de invidiat, aceste grupuri s-au dotat cu tehnologii de ultimă oră (computere, telefonie mobilă), care le permit contacte imediate și eficiente cu partenerii de afaceri din toate zonele lumii.

Pentru diminuarea fenomenului criminalității economico-financiare, și anume spălarea de bani, consider oportună realizarea unui complex de măsuri necesare în colaborare cu organele de drept și cu cele statale ale R. Moldova, precum și organismele internaționale.

Bibliografie:

1. Hotărârea Guvernului RM, nr. 632 din 05.06.2007, „Privind aprobarea strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului”.
2. Materialele seminarului „Infracțiuni financiare și spălarea banilor”, Chișinău, 5-8 februarie 2002.
3. Gh. Rusu, *op. cit.*, p. 81-89.
4. C. Voicu, *Spălarea banilor murdari*, București, Ed. SZL VI, 1999, p. 135.
5. Sinteze, documente, nr. 1/2000, „Paradisuri financiare, secretul bancar și spălarea banilor” în București, Ed. Ministerului de Interne, 2000, p. 121.
6. Gh. Nistoreanu, C. Păun, „Criminalitatea financiar bancară, spălarea banilor”, studiu prezentat la simpozion „Noi forme de criminalitate”, București, 1993.
7. *Criminalitatea organizată și economia tenebroasă în RM*, Ed. ARC, 1999.
8. C. Voicu, *Criminalitatea afacerilor*, București, 1999.

⁷ C. Voicu, *Criminalitatea afacerilor*, București, 1999.

Vitalie IONAȘCU,

lector asistent al Catedrei drept polițienesc
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

CRIMINALITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ: REALITATE ACCENTUATĂ ÎN TIMPUL RECESIUNII ECONOMICE

La théorie de l'économie souligne le rôle essentiel qui a l'assurance et la confiance pour la croissance et le bon fonctionnement de l'économie de marché. La théorie économique est comprise comme un ensemble de règles et de procédures nécessaires à la production et à l'échange efficace des ressources dans une société moderne et démocratique, surtout pendant les récessions économiques. Les infractions du domaine économique supposent des connaissances et des compétences professionnelles ciblées de la part des ceux qui les exercent. Ces infractions envisagent également la nécessité d'une spécialisation rapide et continue des institutions de contrôle, de poursuite et de punition, parce que de tels faits causent des préjudices matériels considérables, mènent au manque de viabilité des sociétés et à la perte des emplois et affecte la qualité de la vie et du milieu ambiant.

1. Considerații generale privind criminalitatea economico-financiară

1.1. Conceptul de criminalitate

Teoria economică subliniază rolul fundamental pe care îl are siguranța și încrederea pentru creșterea și buna funcționare a economiei de piață, care este înțeleasă ca un ansamblu de reguli și proceduri necesare pentru a permite o producție și un schimb eficient al resurselor într-o societate modernă și democratică.

Din perspectivă socială, încrederea și siguranța operatorilor economici naționali și internaționali se bazează numai pe convingerea că există un complex de reguli ale jocului, garantate și controlate de instituțiile publice, care astfel direcționează în sensul dorit atitudinile și comportamentele și în același timp rezolvă conflictele de interese și sancționează comportamentele necinstite.

Dezvoltarea normală a economiei, pe lângă faptul ca este afectată de recesiunea economică mondială, este permanent amenințată de cantitatea și de calitatea actelor și faptelor ilicite și criminale care sunt comise, iar instituțiile publice sunt acelea care au răspunderea asigurării ordinii competiționale pe piața bunurilor și serviciilor, transparenței capitalurilor și a muncii, eficienței și eficacității justiției pentru apărarea drepturilor și rezolvarea conflictelor.

În prezent, evoluția societăților contemporane evidențiază faptul că, deși s-au intensificat măsurile și intervențiile instituțiilor publice specializate

de control împotriva faptelor de criminalitate, se constată o recrudescență și o multiplicare a faptelor ilicite comise în domeniul economico-financiar, bancar, inclusiv prin șantaj, corupție și chiar cu violență și agresivitate, fiind influențată de criza economică. Astfel, actele de înaltă criminalitate comise prin violență și corupție tind să devină deosebit de intense și periculoase pentru stabilitatea și securitatea instituțiilor, grupurilor și indivizilor, fiind asociate de multe ori cu cele de crimă organizată, terorism și violență instituționalizată, specifice sub-culturilor violenței și crimei profesionalizate.

Majoritatea specialiștilor și cercetătorilor în criminologie consideră că sursele recrudescenței și multiplicării actelor de înaltă criminalitate rezidă în perpetuarea unor structuri politice, economice și normative deficitare, în menținerea și accentuarea discrepanțelor sociale și economice dintre indivizi, grupuri și comunități și intensificarea conflictelor și tensiunilor sociale și etnice.

Criminalitatea și lupta pentru prevenirea și combaterea criminalității, prin natura lor, sunt concepte pluridisciplinare și comportă multiple abordări conceptuale și operaționale. Ele pot fi analizate din perspectivă juridică, criminologică, istorică, social-politică, filosofică, logico-sistemică, etică, biologică etc.

Potrivit lui Émile Durkheim, unul din cei mai mari sociologi ai timpului, „criminalitatea face parte din societate la fel de normal ca nașterea și decesul, iar o societate fără crimă ar fi patologic supracontrolată”, astfel că „teoretic crima ar putea să dispară cu desăvârșire numai dacă toți membrii societății ar avea aceleași valori, dar o asemenea standardizare nu este nici posibilă și nici de dorit”. [1, p. 420]

Ca fenomen juridic, criminalitatea „cuprinde ansamblul comportamentelor umane considerate infracțiuni, încriminate și sancționate ca atare, în anumite condiții, în cadrul unui sistem (subsistem) de drept penal, determinat concret geoistoric”. [2, p. 13]

Infracțiunea este un eveniment, iar criminalitatea constituie un fenomen social de masă care manifestă o anumită regularitate sau stabilitate a frecvențelor. Criminalitatea, fiind astfel legată de societate, a existat și va exista întotdeauna, motiv pentru care „este o utopie a ne gândi la stârpirea absolută a criminalității, tot ceea ce putem face este ca s-o reducem și s-o îmblânzim”. [3, p. 67]

Pentru stabilirea măsurilor necesare de reducere și „îmblânzire” a criminalității este foarte importantă examinarea factorilor generatori de criminalitate și a consecințelor sociale, economice, umane, psihologice etc., care se produc efectiv sau sunt susceptibile a se produce prin comiterea de infracțiuni și care pot fi măsurate și evaluate prin mijloace științifice și diminuate în raport cu strategiile și resursele alocate.

1.2. Criminalitatea economico-financiară – realitate permanentă a vieții economice și sociale

Este un fapt cunoscut și în același timp recunoscut de toți oamenii de știință din cercetarea criminologică că germeii criminalității economice au

apărut odată cu primele forme de viață economică și s-au dezvoltat în paralel cu toate modificările vieții economico-sociale, culturale și politice.

Ca și concept, criminalitatea economică se pare că a apărut pentru prima dată în literatura criminologică în anul 1872, când Edwin Hill a utilizat sintagma „criminalitatea gulerelor albe”, sintagmă care a fost însă consacrată ulterior de Edwin Sutherland în celebra sa lucrare „White-Collar Criminality”, apărută în anul 1939.

În dezvoltarea concepției sale cu privire la criminalitatea gulerelor albe, Edwin Sutherland a avut în vedere trei planuri, respectiv: infracțiunea, infractorul și atitudinea societății.[4, p. 7]

Infracțiunea care face parte din criminalitatea gulerelor albe reprezintă un act al unei persoane care are un statut socioeconomic ridicat, respectabil și respectat, act care încalcă o regulă legală sau de altă natură referitoare la activități profesionale. Acest act constă în exploatarea încrederii sau a credulității altora, fiind realizat de o manieră ingenioasă, care să excludă ulterior descoperirea. Prin acest concept se atrage atenția că în afaceri pot apărea comportamente ilegale, care de multe ori nu sunt incriminate, iar în măsura în care comportamentele sunt incriminate autorii nu sunt urmăriți în justiție, nefiind considerați infractori în sensul clasic al termenului.

Infractorii, cei care săvârșesc infracțiuni în domeniul economic, sunt, de regulă, cetățeni care prin statutul lor sunt deasupra oricăror suspiciuni. Ei comit actele criminale în legătură cu afacerile, cultura și mediul lor profesional, sunt conștienți de caracterul legal ori ilegal al conduitei lor, dar nu se consideră infractori, fiind convinși că rațiunea și rentabilitatea primează în fața legii. Astfel, se poate spune că ei consideră că au un drept personal, în virtutea poziției sociale pe care au dobândit-o, de a încălca legea. Sutherland constată că un asemenea comportament este învățat în interacțiunea cu alte persoane în procesul comunicării, iar direcțiile specifice ale motivelor și impulsurilor sunt învățate din conținutul legilor, care sunt favorabile sau nefavorabile. În acest fel, Sutherland susține că sensul actelor criminale, indiferent că este vorba de un furt dintr-un magazin, evaziune fiscală, prostituție sau delapidare, apare în principal ca urmare a sensurilor date acestor acte de către alte persoane cu care individul se asociază în cadrul grupurilor intime de persoane (cercurile de prieteni).[5, p. 311]

Criza economică, atitudinea societății și reacția sa față de acest gen de criminalitate îi încurajează pe infractori. Astfel, scopul principal urmărit de infractori este reușita, succesul social sau financiar. În realizarea acestui scop, chiar dacă există și mijloace legale, mijloacele ilegale sau imorale nu sunt excluse, în măsura în care sunt eficiente și eficiente, astfel, vechiul principiu machiavelic „scopul scuză mijloacele” este permanent în actualitate.

Reacția societății față de infracționalitatea în afaceri este, de asemenea, reținută comparativ cu reacția față de infracționalitatea clasică. [2, p. 8] Criminalitatea economică se desfășoară în contextul vieții economice, al afacerilor și

al finanțelor, prin metode și mijloace care nu fac, în principiu, apel la forță și la violență fizică, astfel încât acest tip de criminalitate nu este cunoscut, iar când este cunoscut, este tratat cu indiferență.

Pe fondul eludării deliberate a cadrului legislativ, criminalitatea gulerelor albe implică evaziuni și fraude fiscale, corupție și șantaj, precum și alte violări ale legii ca o parte a unei ocupații sau afaceri, în scopul de a-și asigura profituri ilicite imense și de a se eschiva de la plata impozitelor, fapt ce are o mare importanță în perioada recesiunii economice.

Caracteristicile contemporane recunoscute ale criminalității gulerelor albe în domeniul economico-financiar sunt de natură a demonstra complexitatea fenomenului, dar mai cu seamă trebuie luate în considerare pentru aprecierea posibilităților de descoperire și probare a faptelor ilicite comise.

Principalele caracteristici ale criminalității gulerelor albe sunt:

– infracțiunile sunt comise în scopul maximizării profiturilor și eschivării de la plata impozitelor;

– implică relații strânse între participanți, uneori chiar forme complexe de organizare;

– presupun implicarea unor persoane care se bucură de poziții sociale, economice, politice și profesionale dintre cele mai bune;

– au vizibilitate scăzută;

– implică difuziunea responsabilității;

– se comit într-o perioadă mare de timp, greu de circumscris;

– acoperirea lor este ușurată de complexitatea operațiunilor financiare și de posibilitățile pe care le oferă ținerea contabilității, pentru a disimula afacerile frauduloase;

– autorii lor știu să inspire încredere prin atitudine și comportament, sunt inteligenți, avizați și versați;

– complexitate și dificultate în acțiunea de descoperire și de cercetare;

– implică sentimente de victimizare din partea persoanelor cercetate.

Cei mai mulți specialiști consideră însă că „societățile moderne sunt caracterizate printr-o stare de anomie, de lipsă a legilor și a normelor morale, precum și de distorsiune între scopul declarat al unei societăți și mijloacele de acces la acel scop”. [6, p. 2] Un rol important în analiza stării de anomie îl prezintă manifestările de solidaritate în raport cu infracțiunile care se comit în sfera criminalității economice. Solidaritatea este foarte evidentă la nivelul anumitor categorii sociale privilegiate, situație în care se comit mari fraude economico-financiare, beneficiind ulterior de tergiversarea proceselor, chiar până la intervenirea termenelor de prescripție. În mod discriminatoriu, în cazul unor infracțiuni obișnuite producătoare de pagube mici, autorii sunt pedepsiți penal prompt și exemplar. Asemenea tratamente diferențiate dezvoltă anomia în plan social și întărește convingerea că societatea nu cultivă, în fapt, idealul de justiție.

Specific activităților ilegale ale criminalității economico-financiare este

faptul că acestea sunt realizate prin:

- procedee viclene, înșelătoare, cu abilitate și ingeniozitate;
- procedee frauduloase, falsuri și contrafaceri;
- abuzuri de putere și corupție;
- exploatare a secretelor comerciale sau a datelor confidențiale.

Infrațiunile din domeniul criminalității economice presupun astfel de cunoștințe și competențe profesionale ridicate din partea celor care le comit. Aceste infrațiuni impun și necesitatea unei specializări rapide și permanente a instanțelor de control, de urmărire și de sancționare, deoarece asemenea fapte provoacă prejudicii patrimoniale considerabile, conduc la lipsa de viabilitate a societăților și implicit la pierderea locurilor de muncă și, nu în ultimul rând, afectează calitatea vieții și a mediului înconjurător.

Bibliografie:

1. Tudor Amza, *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2002.
2. Dr. N. Moldoveanu, *Criminalitatea economico-financiară*, Ed. Global Print, București, 1999.
3. Dr. Tr. Pop, *Curs de criminologie*, Cluj, 1928.
4. Costică Voicu, Florin Sandu, Alexandru Boroș și Ioan Molnar, *Drept penal al afacerilor*, Ed. Rosetti, București, 2002.
5. Tudor Amza, *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*, Ed. Lumina Lex, București, 2002.
6. G. Gindicelli-Delage, *Droit pénal des affaires*, Ed. Dalloz, 1996.

Ilie JECICOV,

lector al Catedrei procedura penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

Natalia POPUȘOI,

lector superior al Catedrei procedura penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

TRAFICUL DE DROGURI ÎN PERIOADA RECESIUNII ECONOMICE

Declinul economic și insuccesul reformelor au contribuit la sărăcirea păturilor largi ale populației Republicii Moldova, care au provocat în cele din urmă un șir întreg de fenomene ce agravează bunăstarea populației, inclusiv a tinerilor.

Astăzi ne confruntăm cu o criză pe care nu o mai putem pune pe seama unor teroriști necunoscuți. Problemele de genul recesiunii economice, escaladării violenței și accelerării degradării mediului demonstrează faptul că ne distanțăm de lumea inconjurătoare, iar activitățile noastre în combaterea criminalității sunt separate.

Problemele economice și sărăcia afectează direct domeniile educației, sănătății, asigurarea cu locuri de muncă, care la rândul lor provoacă alte probleme, cum ar fi șomajul, migrația, traficul de droguri și ființe umane, delincvența juvenilă și marginalizarea unor grupuri ale tinerilor.

Pentru a identifica cele mai actuale probleme cu care se confruntă societatea noastră, vom recurge la o analiză și în domeniul situației drogurilor.

Ținând cont de dinamica situațiilor actuale în dezvoltarea criminalității, organizarea unor astfel de întâlniri este binevenită, deoarece acestea ne dau posibilitate de a face schimb de opinii în stabilirea cauzelor și consecințelor fenomenului criminalității, precum și identificarea și implementarea acelor metode care ne vor permite descoperirea și cercetarea eficientă a infracțiunilor, precum și desăvârșirea activității poliției în profilaxia și reprimarea criminalității.

Integrarea tot mai avansată a organelor de drept în combaterea fenomenelor infracționale ne dovedește convingător că criminalității care capătă vădite caractere de crimă transnațională pot și trebuie să-i fie contrapuse eforturile conjugate ale organelor de drept, inclusiv pe următoarele linii directoare:

- asigurarea urmăririi operative continue asupra canalelor tradiționale și celor noi apărute de livrare ilegală a armamentului, substanțelor explozive, drogurilor, automobilelor furate, traficul de persoane etc.
- asigurarea unei conlucrări și reacții coordonate în cazurile apariției

criminalității organizate cu caracter transnațional.

Ținând cont de cele expuse, sporește însemnătatea coordonării forțelor organelor de drept din țară cu cele similare din străinătate pentru crearea unor mecanisme mai sigure de reprimare a actelor infracționale.

Fenomenul infracțional în domeniul proliferării drogurilor și manifestările acestea în calitate de activitate ilegală, îndreptată spre satisfacerea criminală a necesităților unor categorii de persoane din contul intereselor majorității membrilor societății, au fost dintotdeauna specifice, reflectând situația și nivelul dezvoltării ei.

Multe decenii criminalitatea la regimul drogurilor „însoțește” dezvoltarea economică și culturală a majorității statelor, stimulând asemenea vicii ale societății umane cum ar fi: corupția, șantajul, narcomania, prostituția, actele de violență.

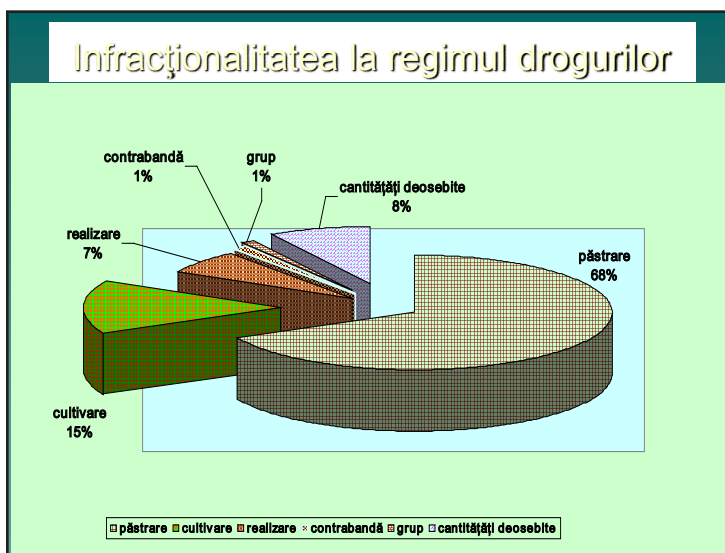
Criminalitatea actuală, care este produsul etapei de tranziție, după criteriile sale calitative și cantitative, nu poate fi comparată cu infracționalitatea precedentă, devenind o parte componentă a economiei noastre, transformându-se în business.

De aceea printre multiplele acțiuni ale forțelor de drept, un loc important îi este atribuit anume reprimării traficului ilicit de droguri.

Deși s-au întreprins un șir de măsuri orientate spre reducerea cererii și ofertei de droguri, traficul și consumul de droguri rămâne o problemă care își menține influența negativă asupra dezvoltării societății și ordinii de drept.

Având ca obiectiv principal reprimarea traficului și consumului de droguri, urmare a activităților derulate pe parcursul a 9 luni ale anului curent, pe teritoriul țării au fost depistate și înregistrate:

- ◆ pe parcursul a 9 luni ale anului curent, au fost depistate și înregistrate **1542** infracțiuni ce țin de traficul ilicit de droguri în comparație cu **1747** relevate în aceeași perioadă a anului 2008, astfel manifestându-se o reducere a nivelului infracțional cu **11,7%**.
- ◆ Din numărul total de cauze penale, procuraturii au fost transmise **1945** sau **97,0%**.
- ◆ **1109** din cauzele penale au fost diferite instanțelor judecătorești, ceea ce constituie **71,9%**.

Se menționează o impulsionalitate a activității cu 31,7% la compartimentul identificării cazurilor de comercializare a drogurilor, fiind depistate 137 infracțiuni în comparație cu 104 depistate în aceeași perioadă a anului precedent. Totodată, au fost documentate 5 grupuri criminale organizate, implicate în comiterea infracțiunilor la regimul drogurilor.

Totuși trebuie să notificăm că numărul infracțiunilor ce țin de realizarea substanțelor narcotice constituie doar 5% din numărul total de infracțiuni ce țin de traficul drogurilor, ceea ce presupune necesitatea activizării luptei contra vânzătorilor de droguri, folosirea la maximum a tuturor rezervelor disponibile pentru documentarea infractorilor care achiziționează și vând substanțe narcotice.

Odată cu schimbările geopolitice ce au avut loc, devenind vecini ai Uniunii Europene, se schimbă și structura infracțiunilor ce țin de traficul drogurilor spre majorarea cotei-părți a drogurilor deosebit de periculoase și sintetice care sunt importate în țara noastră.

Reținerile fără precedent a unor narcotraficianți care operau cu droguri în cantități deosebit de mari ne sugerează că ultimii încearcă să folosească teritoriul țării noastre ca o rută de tranzit al drogurilor dinspre țările producătoare spre cele consumatoare, îndeosebi cele ale Uniunii Europene.

Schimbări în structura pieței drogurilor s-a produs în primul rând ca rezultat al schimbărilor operate în legislația penală, fiind stabilită pedeapsă pentru cultivarea plantelor care conțin substanțe narcotice, dar și a celor activități derulate în vederea reducerii ofertei de substanțe narcotice de origine vegetală.

Ca rezultat al activității orientate spre depistarea și ridicarea din trafic a substanțelor narcotice, în perioada nominalizată au fost scoase din traficul ilicit următoarele cantități de droguri, dintre care pe unele poziții fără precedent:

**Probleme de prevenire și combatere a criminalității
de către organele afacerilor interne în perioada recesiunii economice**

Denumirea drogurilor	2008	2009
Marijuana	151 kg 400 gr	521 kg 539 gr
Ulei de hașiș	-	3020 ml
Hașiș	1 kg 265 gr	24 kg 338 gr
Plante de cânepă	111819 plante (3 t 545 kg)	196573 plante (58 t 971 kg)
Paie de mac	29 kg 840 gr	66 kg 400 gr
Plante de mac	144744 plante (14 t 744 kg)	47749 plante (4 t 775 kg)
Opium	1611 ml	26978 ml
Heroină	201 kg 187 gr	479,39 gr
Heroină lichidă	-	40 ml
Cocaină	5 kg 549 gr	5 kg 848 gr
Methamfetamină	-	498,81 gr
Ecstasy	170 pastile	1823 pastile
Amfetamină	480 gr	17 gr
LSD	231 timbre	-
Medicamente cu conținut narcotic/ psihotrop	-	2567 ml
	1580 pastile	7639 pastile

Operațiunea "MAC"

▣ Inițiate dosare penale -
554.

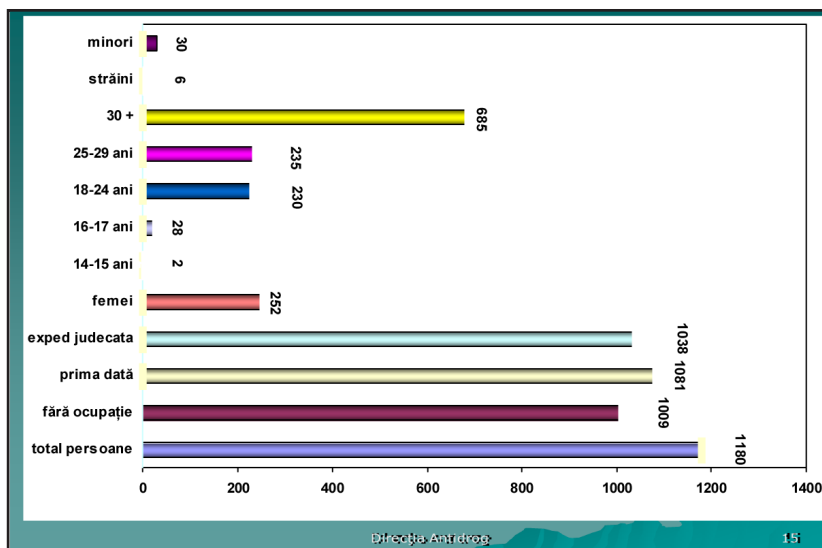
148 – cultivare a plantelor de
mac, nimicite 6099 kg
materie primă;

406 – cultivare a plantelor de
cânepă, distruse 21 226
kg materie primă;

Având obiectivul reducerii pericolului crescut al fenomenului infracțional transfrontalier, s-au întreprins măsuri concrete de asigurare a conlucrării în domeniul specific de competență cu organele de specialitate din țară și subdiviziunile similare ale organelor de drept din alte state.

Organele afacerilor interne participă activ la derularea operațiunilor internaționale organizate de SECI, GUAM, CSI etc.

Studiind informația referitoare la persoanele implicate în infracțiuni ce țin de traficul de droguri, menționăm faptul că 1081 persoane au săvârșit infracțiuni pentru prima dată, iar 1009 nu au ocupații. Acestea arată că numărul consumatorilor de droguri se află în creștere și totodată că multe persoane sunt atrase în afacerile cu droguri din cauza lipsei de ocupație. Toate acestea ne duc la gândul reducerii activității de profilaxie generală și individuală în diverse grupuri comunitare și că este necesar de axat activitatea, în primul rând, pe profilaxia și preîntâmpinarea criminalității, pe conlucrarea directă și eficientă între toți subiecții investiți cu funcții de profilaxie a consumului de droguri, inclusiv societatea civilă.

Deși atât în anul precedent, cât și în anul curent menționăm tendințe de reducere a infraționalității la regimul drogurilor în rândul minorilor, problema în cauză nu este rezolvată din cauza ca există încă mulți factori care contribuie la formarea comportamentului riscant. Studiile efectuate denotă faptul că circa 70% din tineri au nevoie de informații referitoare la pericolul drogurilor.

Sporește profesionalismul și activitățile tot mai organizate ale grupărilor criminale implicate în traficul ilicit de droguri, crește producerea ilegală de droguri, de aceea putem identifica amenințările criminalității drogurilor nu numai pentru țara noastră, ci pentru întreg bazinul Mării Negre.

Amenințările în zona securității bazinului Mării Negre

- instabilitatea internă în unele state și menținerea conflictelor etnic-separatiste;
- cucerirea puterii politice pentru separarea unui teritoriu și constituirea unui stat independent (Transnistria, Abhazia);

- interesele și acțiunile rețelelor de crimă organizată, în ceea ce privește comerțul cu arme, droguri, folosirea spațiului ca zonă de tranzit ale drogurilor de la furnizorii din Asia Centrală la consumatorii din Europa;

- incapacitatea de supraveghere eficientă a granițelor, care permite proliferarea rețelelor de trafic ilegal.

Consecințele amenințărilor pentru statele bazinului Mării Negre

- menținerea insecurității în zone de interes strategic pentru statele implicate ;

- extinderea activităților specifice crimei organizate (trafic de droguri, armament și persoane);

- dezvoltarea rutelor de trafic ale drogurilor ce trec prin sudul Rusiei și prin regiunea Odesa a Ucrainei cu extinderea asupra întregii zone a Mării Negre.

Evoluții de dezvoltare a fenomenului drogurilor

- sporirea dinamică a capacităților de producere a substanțelor narcotice atât de origine vegetală, cât și sintetică;

- în legătură cu mărirea volumului de contrabandă a drogurilor prin portul Illiciovsk, se va majora cota-parte de tranzit și consum al heroinei;

- creșterea numărului de participanți de gen feminin la săvârșirea infracțiunilor ce țin de traficul ilicit de droguri;

- modernizarea modului de săvârșire a infracțiunilor și sporirea organizării comunității criminale implicate în afaceri ce țin de traficul ilicit al drogurilor.

OBIECTIVELE, PRIORITĂȚILE ȘI ACTIVITĂȚILE POLIȚIEI ÎN COOPERARE CU SOCIETATEA CIVILĂ

Societatea civilă are un rol important de jucat în rezolvarea problemelor comunităților locale și în reprezentarea intereselor acestora. Cu toate acestea, rezultate pe termen lung se pot obține numai dacă se asigură angajamentul și implicarea autorităților locale și centrale.

Promovarea parteneriatului

- dezvoltarea și inițierea de proiecte;

- promovarea parteneriatului prin mijloace mass-media;

- consultarea societății civile;

- schimbul de experiență;

- susținerea inițiativelor ONG-urilor.

Dificultăți în dezvoltarea parteneriatului

1. Deficiențe în comunicare și informare cu ONG-uri care activează în același domeniu de activitate („enclavizare instituțională”);

2. Lipsa de credibilitate scăzută a ONG-urilor în instituțiile publice;

3. Reținerea administrației publice locale și a sectorului de afaceri în dezvoltarea de parteneriate cu ONG-urile (imaginea deteriorată a ONG-urilor);

4. Lipsa unei Federații a ONG-urilor antidrog din Republica Moldova

care să reprezinte interesele comune ale partenerilor;

5. Nivel scăzut de finanțare.

Oportunități/ avantaje

- parteneriatul public/ privat constituie cheia succesului pe termen lung;
- influențarea politicilor publice privind acordarea fondurilor adresate

ONG-urilor;

- diseminarea bunelor practici între ONG-uri și autoritățile publice;
- acordarea statutului de utilitate publică;
- îmbunătățirea serviciilor adresate consumatorilor de droguri.

Direcții de acțiune pentru viitor

– dezvoltarea de parteneriate viabile și cooperări diverse între organizațiile din zonă;

– schimbul de informații rapid și eficient între organizații și între acestea și ceilalți factori locali sau sectoriali care pot avea preocupări comune în dezvoltarea pe termen scurt, mediu sau lung;

– editarea de publicații proprii, administrarea unor canale de comunicare eficiente;

- dezvoltarea unor campanii focalizate la nivelul autorităților locale;
- promovarea voluntariatului social.

OBIECTIVELE PRINCIPALE

– de a stabili relații normale de cooperare între poliție, administrația publică locală și ONG-uri prin încheierea unui protocol privind procedurile în acordarea serviciilor de prevenire a consumului și traficului de droguri;

– de a stabili planuri comune de lucru cu alte organe și organizații;

– de a acorda suportul necesar administrației publice în inițierea și derularea în parteneriat cu ONG-urile locale a unor proiecte de interes local, pentru promovarea inițiativelor antidrog, desfășurarea activităților orientate spre reducerea riscului de consum sau trafic de droguri.

Obiectivele specifice (tehnice și organizaționale)

– dezvoltarea serviciilor antidrog care lipsesc în ceea ce privește reducerea consumului de droguri și reducerea riscurilor;

– monitorizarea și raportarea;

– informarea publicului;

– cooperarea internațională;

– evaluarea intervențiilor.

Considerăm că soluționarea acestor probleme va favoriza crearea barajelor reale de răspândire a infraționalității la regimul drogurilor, precum și a tuturor aparițiilor negative ce le însoțesc, care la rândul lor vor spori credibilitatea cetățenilor în organele de drept ale statului nostru.

Ghenadie JOVMIR,

lector asistent al Catedrei drept public
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

PROBLEME DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A CRIMINALITĂȚII DE CĂTRE ORGANELE DE FORȚĂ ÎN PERIOADA DECLANȘĂRII CRIZEI ECONOMICE

Criminalitatea, ca fenomen social, prezintă multe laturi și aspecte pe care ar fi cazul să le scoatem la iveală. Un aspect major în cunoașterea criminalității este cel al gradului de descoperire și de cunoaștere sau al adâncimii ei. Este problema formelor criminalității cunoscute sub denumirile de criminalitate aparentă, criminalitate legală și criminalitate reală. [1]

Majoritatea cetățenilor Republicii Moldova sunt conștienți de problema criminalității. Ei o percep mai mult ca o problemă „minoră”, așa-numita „criminalitate mică” în care sunt și ei implicați, și se referă mai mult la criminalitatea „mare”, la care nu participă și pe care nu o cunosc sau o cunosc prin intermediul mass-mediei. Nu există o singură opinie despre criminalitate văzută ca un flagel care trebuie combătut cu toate mijloacele.

Dinamica fenomenului infracțional din ultimii ani și eforturile instituțiilor statului și ale societății civile de a-i face față într-o manieră coerentă și eficace impune realizarea unei strategii naționale de prevenire a criminalității.

Acest lucru este întru totul posibil, deoarece există o bază teoretică bogată consacrată acestui domeniu: acte normative, programe și recomandări ale Consiliului European și ale ONU, strategii elaborate recent în alte țări. Noile evoluții contemporane demonstrează pericolul criminalității pentru dezvoltarea socială, dreptul cetățenilor de a trăi în securitate și, ca o consecință, elaborarea unei strategii pe termen lung pentru a evita mersul spre o societate terorizată.

Peste tot în lume, statisticile oficiale arată creșteri importante ale criminalității, dar și eforturi din ce în ce mai mari pentru a-i face față atât la nivel de stat, cât și la nivel comunitar. Deși serviciile de poliție rămân în continuare esențiale pentru combaterea și prevenirea criminalității, cetățenii și comunitățile devin din ce în ce mai vizibile în domeniul atât de complex al ordinii sociale și al creșterii calității vieții.

Traversăm o perioadă în care, la marile flageluri sociale cunoscute – corupția, sărăcia, șomajul, drogurile, alcoolismul –, se adaugă terorismul, crima organizată, degradarea mediului urban, precum și factori precum abuzurile,

discriminările, absența controlului, promovarea violenței prin mass-media.

Toți acești factori se conjugă, desigur, cu cei particulari unei țări sau unei regiuni amplificând vulnerabilitatea socială și costurile criminalității. Grupurile care suferă cel mai mult din cauza unei rate înalte a criminalității rămân mereu aceleași: tinerii, vârstnicii, femeile, persoanele singure, cei care trăiesc în cartiere marginalizate. Deși riscurile imediate par urgente, ameliorări de durată apar doar când sunt abordați factorii indirecti: sărăcia, incultura, șomajul, lipsa perspectivei etc.

Lupta împotriva crimei se poate face, în primul rând, numai pe baze științifice, combătând cauzele care determină și condiționează acest fenomen. Într-un fel, crima și criminalitatea sunt ca o maladie, care se poate combate numai anihilând cauzele care produc o asemenea boală. Combaterea crimei, în această lumină, înseamnă o operă de profilaxie criminală, operă de tăiere ori reducere a cauzelor majore ori măcar de slăbire a fenomenului. [2]

Reprezentând preocuparea factorilor instituționalizării și neinstituționalizării cu atribuții de socializare, prevenirea și tratamentul criminalității urmăresc, pe de o parte, eliminarea și diminuarea cauzelor și condițiilor generatoare de delincvență, iar pe de altă parte, resocializarea persoanelor cu comportamente aflate în conflict cu legea penală. Ele se realizează printr-un ansamblu de măsuri juridice și extrajuridice menite să prevină și să combată actele criminale în diferite medii sociale.[3]

Combaterea criminalității se poate face folosind diverse mijloace (mijloace sociale, economice, individuale). Folosind asemenea mijloace, se poate ajunge, într-o anumită măsură, să se reducă comiterea infracțiunilor, eventual în anumite sectoare. În măsura în care se îmbunătățesc condițiile materiale de viață ale oamenilor, criminalitatea se poate reduce. Astfel de mijloace sunt cele preventive, mijloace ce se folosesc ca să nu se comită crime.

Însă în perioada de față nu putem vorbi despre o constantă a condițiilor materiale ale cetățenilor, deoarece ne aflăm în prezența unei imense crize economice globale, care influențează negativ și situația economică din Republica Moldova, criză care determină o înghețare a salariilor, o slăbire totală a economiei mondiale, provocarea sărăciei etc., consecințe care duc și la dezvoltarea criminalității per ansamblu.

Combaterea criminalității în timp de criză economică și în general are dificultățile sale, care pot fi pe scurt formulate în felul următor:

- țările în care liberalizarea economiei are loc fără liberalizarea politică a statului creează condiții pentru criminalitate;
- în țările cu un nivel înalt al criminalității adesea se observă un nivel înalt de apatie din partea populației disperate. [4]

Direcțiile strategice durabile de combatere a criminalității în Republica Moldova trebuie să includă liberalizarea cadrului legislativ, asigurarea transparenței, reforma instituțională, profilaxia și ameliorarea sistemului de impunere a legii, reducerea puterii de monopol în toate sferile, clarificarea nivelului de

transparentă a factorilor de decizie.

Prevenirea criminalității este o metoda practică pentru controlul direct al acestui fenomen, implicând atât identificarea și anihilarea factorilor de risc criminogen, cât și organizarea unor activități specifice în mediul victimelor potențiale în scopul minimalizării situațiilor criminogene și a riscului comiterii de delikte și crime. Tehnicile de protecție și prevenție nu sunt inedite, astfel încât persoanele sau grupurile caracterizate printr-o vigilență sporită vor găsi întotdeauna modalități eficiente de protecție anticriminală.

Astfel, prevenirea criminalității interesează într-o măsură deosebită organele de forță din RM, organele speciale cum ar fi poliția, care are un mare rol în prevenirea specială. De regulă, în orice societate, aceste organe specializate de control social și prevenire sunt purtătoare ale unei anumite concepții sociale, filosofice și politice. În acest fel, organele de poliție asigură și realizează prevenirea crimei și criminalității. Într-o serie de state, poliția – considerată a fi principalul responsabil al activităților de prevenire – a creat în structura sa servicii de coordonare a acestor activități (denumite „consilii superioare de prevenire a criminalității”). Anume ea trebuie să exercite paza și supravegherea, mai întâi, a locurilor publice, a locurilor de mare circulație și de aglomerări umane, cum sunt orașele, drumurile publice, piețele, arterele de circulație rutieră, căile ferate, trecerile vamale etc.

În al doilea rând, este necesară paza și supravegherea instituțiilor de tot felul (politice, economice, administrative, culturale etc.). Este evident că interesul și nevoile publice sunt prioritare. Aici poliția și organele sale fac operă sigură de prevenire a crimelor. Prezența acestor organe se dovedește salutară și este sigur că fără această prevenire, criminalitatea în aceste arii ar fi mult mai mare. Tot un exemplu în acest sens este circulația pe căile ferate, pe căile rutiere, în special cea automobilistică, care, deși e supravegheată, tot se întâmplă accidente și infracțiuni.

Ca urmare, prevenirea criminalității minorilor devine, de asemenea, un imperativ al acestei perioade pentru Republica Moldova, în care obiectivele principale sunt ordinea socială, consolidarea mecanismelor de respectare și aplicare a legilor, formarea și solidarizarea publicului la acțiunile preventive, supravegherea și evaluarea riscurilor în timp și spațiu.

În acest context, e nevoie ca Ministerul Justiției să realizeze o strategie națională de prevenire a criminalității centrată pe dezvoltarea socială, în care puterile publice să aibă rolul principal în coordonarea programelor la nivel național și local.

Mijloacele de combatere a corupției trebuie să aibă un caracter concertat și să nu fie doar simple măsuri legislative de tipul creșterii sancțiunilor pentru anumite fapte. Trebuie eliminate șansele ca orice persoană să desfășoare activități dincolo de vreun control al unei autorități. Trebuie să existe așa-numitul „control circular” și nu doar un control ierarhic.

Măsuri de prevenire cu caracter social

Interacțiunea poliției și a altor organe de forță din RM cu diferite grupuri sociale de cetățeni la paza ordinii de drept trebuie să se bazeze pe principiile încrederii, înțelegerii și ajutorului reciproc, trebuie să devină o sarcină importantă de activitate.

Acestea se pot face prin realizarea cu programe de informare a publicului asupra cauzelor, asupra mijloacelor de luptă împotriva criminalității sau asupra mijloacelor de prevenire a criminalității. Alte acțiuni presupun implicarea publicului în lupta autorităților cu fenomenul infracțional (de exemplu, în Marea Britanie cetățenii sunt sfătuiți să sune ori de câte ori li se pare că s-a întâmplat ceva suspect pe strada pe care locuiesc, devenind aproape o „poliție privată”).[5]

Măsuri de prevenire prin sisteme tehnice (electronice)

Specificul activităților de prevenire a crimei în societățile moderne îl reprezintă tehnoprevenția și tehnoprotecția, care include ansamblul mijloacelor, dispozitivelor și procedeele tehnice utilizate cu scopul de a împiedica, întârzia ori respinge posibilele atacuri ale criminalilor, prin aplicarea unor dispozitive de siguranță, supraveghere și semnalare a diverselor acte criminale și diminuarea riscurilor de a deveni victimă a infracțiunilor.

Dispozitivele de siguranță includ sisteme tip „barieră”, sisteme de supraveghere și sisteme de detectare a pătrunderilor. Diminuarea riscului implică utilizarea singulară sau în diverse combinații a mijloacelor fixe, electronice și a procedeele pentru obstrucționarea directă a acțiunilor criminale potențiale. În mod particular, asemenea mijloace tind spre: împiedicarea atacului, depistarea criminalului, încetinirea și prelungirea activității la locul faptei, menite să determine precipitarea sau inhibarea infractorului. Procedeele de siguranță pot împiedica, întârzia, detecta ori respinge accesul la ținte, însă protecția cea mai eficace rezultă din combinarea corespunzătoare a mijloacelor fizice, electronice și procedurale.

Serviciul Pază de Stat din RM și întreprinderile particulare de asigurare a securității depun eforturi pentru introducerea sistemului centralizat de securitate a obiectelor mobile. Introducerea unor astfel de sisteme în republica noastră va permite reducerea numărului persoanelor traficate, dispărute, răpite sau chiar amenințate.

În scopul aplicării active a mijloacelor tehnice de prevenire și combatere a criminalității este necesară cunoașterea profundă a modului de funcționare a fiecărui element constitutiv al sistemului de securitate, ceea ce va contribui la contracararea criminalității, la formarea ambuscadelor și la reținerea infractorilor în flagrant cu fixarea acțiunilor criminale, fapt important în acumularea de probe și probare a gradului de vinovăție a infractorului.

Totuși în contextul unui mediu nesigur și al creșterii criminalității generale este necesară revigorarea și studierea modelelor tradiționale de protecție și prevenire a delictelor și crimelor ținând cont de faptul că marea majoritate

a populației nu-și poate permite metode sofisticate de apărare și protecție, bazându-se doar pe reacția de moment (în timpul actului criminal) sau pe construirea de bariere, uneori destul de ușor de depășit de către criminal.

Astfel, fenomenul criminalității în RM a căpătat un grad de răspândire care practic stopează foarte multe sfere sociale. Pentru aceasta este vital necesară elaborarea unei strategii clare de combatere a corupției și apelarea la experiența organizațiilor internaționale.

Referințe bibliografice:

1. Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu, Vasile Teodorescu, *Tendențe actuale ale crimei și criminalității în România*, București, 2002.
2. Ion Oancea, *Probleme de criminologie*, București, 1998.
3. Sorin Rădulescu, Dan Banciu, *Sociologia crimei și criminalității*, București 2003.
4. Gh. Nistoreanu, *Prevenirea infracțiunilor prin măsuri de siguranță*, București, 1995.
5. Dan Banciu, *Control social și sancțiuni sociale*, Editura Fundației Victor, 1999.

Ghenadie JOVMIR,

lector asistent al Catedrei drept public

al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

TRAFICUL DE FIINȚE UMANE – O PROBLEMĂ ACTUALĂ PENTRU SOCIETATEA CONTEMPORANĂ

*„Traficul de ființe umane este sclavia ce se desfășoară chiar sub
ochii noștri în Europa secolului XXI.”*

(Maud de Boer-Buquicchio)

L'article vise le problème du trafic d'êtres humains, un phénomène ayant un caractère national et transnational. Le trafic d'êtres humains est une affaire illicite d'une grande envergure, occupant la troisième place dans le monde après le trafic d'armes et celui de drogues. La traite des personnes est une forme modernisée d'esclavage qui se manifeste par l'exploitation forcée du travail, par l'exploitation sexuelle forcée de la victime, par le commerce des enfants etc.

Dans la République de Moldova le trafic d'êtres humains est devenu, pour la première fois, l'objet d'une attention accrue de la part de la justice en 2001. L'auteur de l'article insiste sur l'idée que pour aboutir à de bons résultats l'activité de prévention et de lutte contre le phénomène de la traite des êtres humains doit prendre en compte les recommandations des chercheurs scientifiques en matière.

L'article représente une approche particulière du phénomène, résidant dans une étude du trafic des êtres humains du point de vue criminologique-juridique et sociologique. À partir des tendances observées, l'auteur tente d'établir la liaison entre le trafic des êtres humains et la criminalité organisée.

În ceea ce privește utilizarea noțiunii de „trafic” cu referire la ființele umane, este de menționat că acest termen a fost utilizat pentru prima dată la începutul secolului XX și se referea la fenomenul comerțului cu sclave albe. Astfel, în contextul amplificării practicilor de comerț cu femei în scop de folosire a acestora în calitate de prostituate sau concubine, majoritatea statelor din Europa au semnat la 18.05.1904, la Paris, Acordul internațional cu privire la reprimarea traficului de femei. Mai târziu a fost extinsă semnificația termenului „trafic” prin adoptarea Convenției internaționale cu privire la reprimarea traficului de femei. Astfel, noțiunea de „trafic” a început să capete un caracter tot mai larg.[1, p.11]

După Al Doilea Război Mondial, în anul 1949, a fost adoptată Convenția pentru reprimarea traficului de ființe umane și a exploatării prostituției semenilor, în care nu a fost definită sub aspect juridic noțiunea de trafic de ființe umane. [2]

Odată cu aprobarea la 15.11.2000, la Palermo, Italia, a Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, adițional Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, a fost dată o definiție modernă, sub aspect juridic, a noțiunii de trafic de ființe umane, potrivit căreia: traficul de persoane înseamnă recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea de persoane prin amenințare cu recurgere sau prin recurgere la forță ori alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferirea sau acceptarea de plăți sau avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane având autoritate asupra alteia în scopul exploatării.[3]

Dacă e să analizăm sub aspect retrospectiv problema traficului de ființe umane, constatăm că odată cu destrămarea lagărului socialist și căderea Cortinei de fier a început emigrarea masivă a populației din statele Europei Centrale și de Sud-Est spre țările prospere.

Acest proces a fost speculat de către unii indivizi, care au recurs la deținerea criminală, sub forma traficului de ființe umane, a ofertei de brațe de muncă în scopul câpătuirii, făcând milioane de victime.

În mod normal, apariția și extinderea acestui fenomen criminal în Republica Moldova trebuia să fie prognozate de știința autohtonă. Acest lucru nu s-a întâmplat însă, deoarece știința dreptului penal autohton nu a fost în măsură să facă acest lucru, aceasta având alte funcții, iar știința criminologică abia începe să prindă contururi. [4, p.113-114]

Totuși semnele de alarmă trase de societatea civilă și de organisme internaționale au determinat autoritățile publice să recunoască existența fenomenului traficului de ființe umane în Republica Moldova și să ia atitudine față de pericolul pe care îl reprezintă acest flagel criminal pentru societate, fiind întreprinse și o serie de măsuri în vederea perfecționării cadrului legislativ în domeniu.

Traficul de ființe umane reprezintă o problemă majoră pentru Europa. În fiecare an, un număr tot mai mare de persoane devin victime ale traficului de ființe umane. În mare parte victimele sunt destinate exploatării sexuale (43%), dar multe din persoanele traficate sunt folosite și ca muncitori neplătiți și ilegali la lucrări agricole, în întreprinderi cu condiții grele de muncă sau ca servitori în familie. Organizația Mondială a Muncii estimează numărul acestor persoane la 2,45 milioane, majoritatea fiind femei și copii.

Proporțiile fenomenului impun necesitatea de a întreprinde unele acțiuni de amploare în vederea mobilizării resurselor, consolidării eforturilor guvernelor și ale societății civile în cadrul unui parteneriat eficient pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Dezvoltarea unui sistem pertinent de acțiuni împotriva traficului de persoane este o soluție adecvată pentru diminuarea acestui fenomen. Implementarea unui astfel de sistem este o preocupare majoră pentru Republica Moldova.

Traficul de ființe umane continuă să rămână pentru Republica Moldova o problemă complexă, a cărei soluționare nu trebuie amânată. Datele disponibile demonstrează că cetățenii Republicii Moldova, în anii 2000-2008, au fost supuși exploatării în 32 de țări ale lumii. Gravitatea situației indică faptul că Republica Moldova, actualmente, rămâne o țară de origine a traficului de ființe umane. De asemenea, deși într-o măsură mai mică, Republica Moldova este o țară de tranzit al victimelor traficului de ființe umane din țările ex-sovietice către statele europene. Sunt înregistrate cazuri de trafic în scopul prelevării de organe și țesuturi. În majoritatea cazurilor, victime ale traficului devin persoane private, iar victime ale traficului în scopul exploatării prin cerșit devin minorii și mamele cu copii. Majoritatea victimelor traficului de ființe umane este reprezentată de populația pauperizată de la sate, cel mai frecvent de tinerii fără profesie și fără loc de muncă, inclusiv de persoanele victime ale violenței în familie. În Republica Moldova se constată și fenomenul traficului intern: locuitorii din mediul rural sunt supuși traficului în orașele mari. În acest sens, organizațiile neguvernamentale (obștești și religioase) și cele internaționale depun eforturi considerabile, în cadrul implementării programelor de prevenire și combatere a acestui fenomen, pentru prevenirea, identificarea și acordarea asistenței victimelor traficului de ființe umane.

Tendențele demonstrează că limitele de vârstă ale traficului se extind continuu. Frecvent sunt înregistrate cazuri de trafic de persoane cu vârste mai mari de 25 de ani, precum și de copii, comparativ cu perioada anterioară, când persoanele traficate aveau vârste cuprinse între 18 și 25 de ani. Metodele de recrutare și transportare a victimelor traficului de ființe umane peste hotare, precum și formele de exploatare devin mai diversificate. S-a mărit numărul cazurilor în care fostele victime ale traficului de ființe umane devin infractori prin recrutarea altor persoane. Instituțiile care desfășoară acțiuni de prevenire și combatere a traficului de ființe umane furnizează statistici diferite, în funcție de specificul responsabilităților pe care și le asumă în combaterea acestui fenomen sau în asistarea victimelor traficului de ființe umane.

Prognozarea tendințelor traficului de ființe umane are o importanță deosebită pentru activitatea de prevenire și contracarare în viitor a fenomenului dat, deoarece în cadrul proiectării măsurilor antitrafic este necesar a anticipa modalitățile în care se va manifesta ulterior fenomenul, pentru a reuși elaborarea și aplicarea celor mai potrivite soluții de diminuare a acestui nivel.

Este necesar de remarcat, de la bun început, că tendințele traficului de ființe umane sunt legate de schimbările de ordin politic, economic și social ce au loc în statele-sursă ale victimelor traficului și cele de destinație. Totodată, o influență semnificativă asupra fenomenului analizat o exercită schimbările produse în contextul relațiilor internaționale la nivel interstatal, regional și global. Or, în calitate de formă de manifestare a criminalității organizate, cu particularitățile sale specifice, traficul de ființe umane își ajustează firesc condițiile de existență, în funcție de intervenirea schimbărilor sus-menționate.

În ceea ce privește tendințele traficului de ființe umane la nivel mondial, menționăm că acestea sunt condiționate de următoarele schimbări:

- evoluția proceselor demografice în diferite regiuni de pe glob;
- evoluția proceselor economice și cele de pe piața muncii în diferite regiuni de pe mapamond;
- evoluția fenomenului prostituției în diferite state;
- evaluarea proceselor migraționiste de către autoritățile guvernamentale și organismele internaționale;
- politica împotriva migrației ilegale și traficului de ființe umane implementată de către state și forurile internaționale;
- nivelul de cooperare între state în domeniul contracarării migrației ilegale și traficului de ființe umane. [5, p. 36-37]

De asemenea, credem cu certitudine că traficul de ființe umane va înregistra în viitor o serie de schimbări sub aspectul formelor de organizare, obiectelor de activitate și mecanismului de realizare. Totodată, vor surveni modificări și la etapele posttrafic de exploatare a victimelor. În această ordine de idei, guvernele mai multor state s-au asigurat în acest sens cu adoptarea unor serii de măsuri menite să împiedice realizarea actelor de trafic. Astfel, traficantii sunt puși în situația de a-și modifica tactica de acțiune în ceea ce privește aspectele menționate. În plus, accesarea în ultimii ani a mai multor state în spațiul Uniunii Europene, urmată în mod firesc de facilitarea regimului de intrare a milioane de cetățeni din zona de est a Europei în statele prospere ale Occidentului european, a influențat, de asemenea, asupra fenomenului traficului. Problema constă în faptul că oferirea noilor cetățeni europeni a posibilității de călătorie în spațiul Uniunii Europene fără vize a dat o lovitură puternică migrației ilegale dinspre mai multe state. Totodată, cererea de brațe de muncă din statele Europei Occidentale a început să fie satisfăcută mult mai facil, datorită exodului legal al cetățenilor statelor intrate recent în Uniunea Europeană. [6, p. 56-58]

Toate schimbările care s-au produs influențează deja asupra mecanismului traficului în statul nostru. Bunăoară, potrivit statisticilor Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane și ale organizațiilor neguvernamentale în domeniu, în ultimii ani au survenit schimbări importante în ceea ce privește țările de destinație ale victimelor traficului din Republica Moldova. În acest sens, tot mai multe victime din țară au început să fie traficate în alte state decât cele din cadrul Uniunii Europene, deoarece este mai facilă trecerea frontierelor, iar costurile transportării victimelor sunt mai reduse.

În acest sens, o problemă majoră se ivește în prevenirea și contracararea acestui fenomen. Astfel, pornind de la esența, particularitățile și factorii determinanți ai traficului de ființe umane descrise în studiul de față, am considerat oportun de identificat cele mai importante activități de prevenire, și anume activitățile de prevenire orientate spre factorii economici, externi, politici, juridici, sociali.

În ceea ce privește elaborarea și implementarea politicilor orientate spre

creșterea economică, autoritățile publice au elaborat o serie de programe și strategii, printre cele mai recente numărându-se Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei [7], Strategia națională de dezvoltare pe anii 2008-2011.[8] Astfel, este important să se înțeleagă că pentru dezvoltarea economică nu contează doar nivelul calității politicilor în domeniu elaborate și implementate până în prezent de autorități, ci rezultatul final, care este deocamdată nesatisfăcător pentru majoritatea populației.

Cât despre elaborarea și implementarea politicilor în domeniul migrației, autoritățile publice au reacționat, până în prezent, destul de anemic la capitolul dat. Deși au fost elaborate unele documente în domeniul dat, cum ar fi Concepția politicii migraționale a Republicii Moldova [9] și Planul național de acțiuni în domeniul migrației și azilului [10], concetățenii noștri continuă să emigreze în scop de muncă, în cea mai mare parte ilegal.

Problema traficului de către alte state decât cele din UE, cum ar fi Federația Rusă, Turcia și Emiratele Arabe Unite, situația este mai dificilă. Actualmente, prevenirea traficului de ființe umane nu se numără printre prioritățile acestor țări.

Însă în pofida acestor dificultăți invocate, este necesar ca autoritățile din Republica Moldova să solicite mai insistent guvernelor acestor țări, prin utilizarea resurselor diplomatice, să intensifice acțiunile de stopare a migrației ilegale și traficului de ființe umane. Este oportun ca guvernul să delege prin intermediul acestora specialiști în domeniu, care să participe la procesul de prevenire și contracarare a migrației ilegale și traficului de ființe umane.

Traficul de ființe umane este la ora actuală o problemă conștientizată de opinia publică. Problema constă însă în faptul că populația percepe superficial acest fenomen. În acest sens, este necesar a continua activitatea de informare, dar cu schimbarea strategiilor de prezentare a mesajelor oferite populației.

Referințe bibliografice:

1. *Asistența socială a victimelor traficului de persoane, în special femei. Îndrumar practic pentru asistenți sociali și psihologi*, ediția a II-a, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” Chișinău, 2005.
2. Convenția pentru reprimarea traficului de ființe umane și a exploatării prostituției semenilor, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU, la 02.12.1949, intrată în vigoare la 25.07.1951.
3. Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, ratificat prin Legea nr.17-XV din 17.02.2005, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.36-38/126 din 04.03.2005.
4. *Starea actuală și perspectivele științei criminologice în Republica Moldova*, Chișinău, 2002.
5. Gheorghe Botnaru, Valeriu Bujor, Octavian Bejan, *Caracterizarea criminolo-*

gică și juridico-penală a traficului de ființe umane, Chișinău, Ericon SRL, 2008, 158 p.

6. Oxana Gorbunova, „Legile țărilor europene cu privire la imigranți”, în *Traficul de femei: fenomen și crimă*, Chișinău, 2001, 164 p.
7. Legea privind aprobarea Strategiei de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006) nr.398-XV din 02.12.2004, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.5-12/44 din 14.01.2005.
8. Legea pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011 nr.295-XVI din 21.12.2007, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.18-20/57 din 29.01.2008.
9. Hotărârea Parlamentului privind aprobarea Concepției politicii migraționale a Republicii Moldova nr.1386-XV din 11.10.2002, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.146-148/1140 din 11.10.2002.
10. Hotărârea Guvernului nr.448 din 17.04.2006 privind aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul migrației și azilului, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.112-115/849 din 21.07.2006.

А.А. ЖУКОВСКАЯ,

адъюнкт Кафедры оперативно - розыскной деятельности
и специальной техники Одесского государственного
университета внутренних дел Украины

**ОПТИМИЗАЦИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МИНИСТЕРСТВА
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ С ОРГАНАМИ ВНУТРЕННИХ
ДЕЛ СОДРУЖЕСТВА НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ В РОЗЫСКЕ ЛИЦ,
СКРЫВАЮЩИХСЯ ОТ ОРГАНОВ ДОЗНАНИЯ, СЛЕДСТВИЯ,
СУДА И ОТБЫВАНИЯ НАКАЗАНИЯ**

Актуальность теоретических и практических аспектов сущности взаимодействия и факторов, их обуславливающих, на наш взгляд, заключается в следующем: познав сущность явления взаимодействия, мы получаем возможность осуществлять целенаправленное воздействие на него для достижения желаемых результатов, прогнозировать процесс его развития, управлять им, оценивать это явление как нужное в деятельности органов внутренних дел; познав факторы, обуславливающие взаимодействие, мы получаем возможность анализа каждого из них в отдельности, определения их соотношения и взаимосвязей, осуществления определенного воздействия на эти факторы с целью регулирования процесса взаимодействия.

Об актуальности изучения сущности и факторов, обуславливающих взаимодействие различных служб органов внутренних дел, говорит и тот факт, что их рассмотрению было уделено значительное место в диссертационных исследованиях ученых А. А. Аксенова, В. М. Атмажитова, Н. П. Водько, А. П. Герасимова, А. И. Грищенко, И. М. Дьяченко, В. П. Жукова, Ф. Г. Канцарина, В. М. Капнулина, С. К. Коротова, В. Г. Кутушева, В. А. Малюткина, Н. К. Потоцкого, П. Н. Саклакова, В. Т. Томина, В. Г. Цыганова, В. М. Шванкова и др.). Однако следует отметить, что вопросы о сущности и факторах, обуславливающих взаимодействие оперативных подразделений стран-участниц СНГ в связи с осуществлением межгосударственного розыска лиц, скрывшихся от органов дознания, следствия и суда, в этих исследованиях своего достаточного рассмотрения не нашли.

Эффективность межгосударственного розыска лиц, скрывающихся от органов дознания следствия, суда и отбывания наказания, зависит не только от правового, методического, научно-информационного и ресурсного обеспечения этой деятельности, но и форм его взаимодействия меж-

ду органами внутренних дел стран Содружества.

Ключевым вопросом в проблеме взаимодействия являются организационные формы взаимодействия. В специальной и юридической литературе формы взаимодействия исследовались достаточно полно, в том числе и с учетом отдельных видов взаимодействия. Совместная деятельность органов внутренних дел стран СНГ по розыску преступников имеет свои особенности, в связи с чем автор считает целесообразным обозначить основные формы взаимодействия органов внутренних дел по осуществлению межгосударственного розыска, сформировавшиеся в сравнительно непродолжительном периоде этого вида деятельности.

На организационно-управленческом уровне:

- совместная разработка и корректировка нормативных актов, регламентирующих деятельность органов внутренних дел стран СНГ по осуществлению межгосударственного розыска;

- совместное обсуждение практики осуществления межгосударственного розыска в Совете министров МВД, а также в БКБОП и принятие дополнительных решений по повышению эффективности оперативно-розыскных мероприятий;

- обобщение положительного опыта в осуществлении межгосударственного розыска;

- совместное создание Межгосударственного информационного банка и постоянное пополнение его оперативно-розыскной информацией;

- проведение рабочих встреч руководителей аппаратов уголовного розыска МВД стран СНГ для обсуждения состояния межгосударственного розыска и координации взаимодействия.

На организационно-тактическом уровне:

- взаимное направление розыскных заданий и организация совместных, а также автономных мероприятий по выполнению розыскных заданий;

- согласованное планирование и автономное осуществление оперативно-розыскных мероприятий по обеспечению оперативной разработки близких связей разыскиваемых лиц;

- обмен оперативной информацией, содержащейся в оперативно-поисковых системах сторон;

- совместное проведение операций по розыску опасных преступников органами внутренних дел приграничных регионов стран СНГ;

- согласование двусторонней передачи и транзитной перевозки экстрадируемого лица оперативным подразделениям инициатора розыска.

Тем не менее, существует целый ряд нерешенных проблем взаимодействия органов внутренних дел Содружества Независимых Государств по осуществлению межгосударственного розыска лиц, скрывающихся от

органов дознания, следствия, суда и отбывания наказания.

Так, например, в Соглашениях, заключенных органами внутренних дел приграничных регионов, отсутствуют положения о возможности пересечения сотрудниками органов внутренних дел приграничных регионов границ сопредельных государств при преследовании преступников «по горячим следам».

В 1985 году ряд стран, входящих в Европейский союз, подписали Шенгенское соглашение, в котором предусматривается возможность ведения наблюдения за лицом, совершившим тяжкое или особо тяжкое преступление, при пересечении им границы, т.е. «по горячим следам», а в рамках СНГ такая норма в Соглашении отсутствует.

По нашему мнению, целесообразно было бы осуществлять межгосударственный розыск при наличии информации о местонахождении лица, совершившего преступление, на территории государства - участника СНГ, через филиалы НЦБ Интерпола в регионах. Это позволит:

1. Ускорить процедуру объявления межгосударственного розыска.
2. Упростить взаимодействие государств - участников СНГ по осуществлению межгосударственного розыска лиц, скрывающихся от органов дознания, следствия, суда и отбывания наказания.
3. Сделать доступной и, главное, понятной, для всех практических работников стран СНГ, входящих в состав Интерпола, схему объявления межгосударственного розыска и соответственно его реализацию.

Итак, на сегодняшний день взаимодействие Министерств внутренних дел Содружества Независимых Государств по осуществлению межгосударственного розыска лиц, скрывающихся от органов дознания, следствия, суда и отбывания наказания, носит активный характер, является важным инструментом регулирования розыскного процесса. Создание Бюро по координации борьбы с организованной преступностью и иными опасными видами преступлений, деятельностью которого руководит Совет министров внутренних дел государств - участников СНГ, способствует взаимодействию Министерств в осуществлении межгосударственного розыска и выдачи лиц, совершивших преступления, координации деятельности органов внутренних дел СНГ в борьбе с преступностью.

Тем не менее, возникают предложения, требующие решения в целях успешного взаимодействия органов внутренних дел Содружества по осуществлению межгосударственного розыска лиц, скрывающихся от органов дознания, следствия, суда и отбывания наказания, а именно:

1. Предлагается принятие договора «О порядке пребывания и взаимодействия работников правоохранительных органов на территории государств - участников СНГ», в котором необходимо рассмотреть положения о возможности пересечения сотрудниками органов внутренних дел приграничных регионов границ сопредельных государств при преследовании преступников «по горячим следам», как

это предусмотрено Шенгенским соглашением.

2. В связи со слабым знанием сотрудниками подразделений криминальной милиции понятия «межгосударственный розыск», его отличия от международного, требований норм новой Инструкции «О едином порядке осуществления межгосударственного розыска лиц», возникает необходимость проведения регулярных занятий с практическими работниками ОВД и получение ими зачетов.

3. Целесообразно было бы осуществлять межгосударственный розыск при наличии информации о нахождении лица, совершившего преступление на территории государства - участника СНГ, через НЦБ Интерпола своих государств, а на территории Украины - через филиалы НЦБ Интерпола МВД в регионах, действующих на протяжении последних лет.

Lilian LUCHIN,

lector superior al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Constantin RUSNAC,

lector asistent al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

IMPORTANȚA UTILIZĂRII SISTEMELOR AUTOMATIZATE DE EVIDENȚĂ CRIMINALISTICĂ A MINISTERUL AFACERILOR INTERNE ÎN COMBATAREA ȘI PREVENIREA CRIMINALITĂȚII

News use the information in the methods of combating and preventing crime today is determined by intensive process of implementing the internal activity of the computer business, which sharply raises the effectiveness of research.

Odată cu progresul tehnico-științific, s-au schimbat și metodele aplicate de infractori în comiterea infracțiunilor, ceea ce complică activitatea organelor de drept antrenate în combaterea și relevarea infracțiunilor, în reținerea și tragerea la răspundere penală a persoanelor bănuite de săvârșirea acestor infracțiuni.

Practica judiciară ne mărturisește convingător că eficacitatea muncii de descoperire și cercetare a infracțiunilor, inclusiv a celor organizate, alături de alți factori, se află în funcție și de utilizarea în aceste scopuri a metodelor și mijloacelor criminalistice.

În sistemul acestor metode și mijloace se acumulează cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, determinând obiectiv necesitatea perfecționării privind implementarea sistemelor de evidență automatizate.

Concomitent cu ridicarea nivelului infracțional crește, automat, numărul de persoane care necesită a fi luate sub control de către organele de drept ale Republicii Moldova, dar sistemele de evidență implementate în secolul precedent nu mai fac față exigențelor actuale.

În prezent, timpul impune în fața sistemelor de evidență următoarele condiții:

- rapiditatea procesului de lucru;
- concluzii certe;
- diminuarea subiectivismului la evaluarea rezultatelor;
- folosirea metodelor și mijloacelor tehnice argumentate științific;
- acces la distanță pentru furnizorii sistemului etc.

Aceste condiții sunt reunite și formează un tot întreg în cadrul sistemelor automatizate de evidență, unde rolul principal îi revine calculatorului. Și aceasta este explicabil, deoarece computerizarea este un important catalizator al procesului științific din orice sferă de activitate.

În ultimul timp potențialul creativ al criminalisticii a crescut și s-a dezvoltat considerabil. Arsenalul mijloacelor și metodelor recomandate în prevenirea și descoperirea infracțiunilor este destul de contemporan și totodată efektiv. Astfel, a apărut posibilitatea de relevare și folosire în scopul probatoriului a noilor categorii de urme lăsate de infractori, s-au lărgit posibilitățile cercetării urmelor tradiționale ale infracțiunii. Deja este posibil nu numai de acumulat în memoria calculatorului diferite procedee tactice și metode de cercetare, acumulate de generații, ci și folosirea acestei informații în practica de cercetare a unor infracțiuni concrete și totodată în instruirea studenților, viitorilor ofițeri de urmărire penală, experți-criminaliști etc.

Actualitatea folosirii metodelor informaționale în procesul combaterii și prevenirii infracțiunilor se determină în prezent prin intensitatea procesului de implementare în activitatea organelor afacerilor interne a tehnicii de calcul, ceea ce sporește brusc eficacitatea cercetărilor. Acest proces se referă nemijlocit la organizarea cercetării infracțiunilor, sistematizării și analizei informației. Cu ajutorul mijloacelor tehnicii de calcul, în timpul de față nu numai se realizează raționalizarea proceselor informaționale, ci și într-o oarecare măsură modelarea activității ofițerilor de urmărire penală la formularea recomandărilor în urma cercetării diferitor genuri de infracțiuni.

Unul din aceste sisteme automatizate de evidență a fost înrădăcinat în cadrul MAI în domeniul dactiloscopiei, și anume se folosește Sistemul Automat de Codificare, Examinare și Stocare a impresiunilor și urmelor papilare „АДИС Dacto-2000”.

Dotarea Poliției la finele anului 2006 cu tehnologia „АДИС Dacto-2000” a marcat un pas important pe linia modernizării poliției din punct de vedere tehnico-științific și susținerii eforturilor profesionale ale specialiștilor criminaliști.

Sistemul informațional automatizat de identificare „АДИС Dacto-2000” reprezintă sursa informațională specializată care include totalitatea informației dactiloscopice sistematizate pentru identificarea persoanelor, care este determinată prin găsirea unui anumit număr de detalii identice la impresiune și la urma ridicată de la fața locului, când se poate spune cu certitudine că ambele dactilograme, aduse la aceeași scară, au fost create de același deget. Sistemul reunește fișierul dactiloscopic al persoanelor supuse înregistrării dactiloscopice și masivul dactiloscopic al urmelor papilare, ridicate de la locul săvârșirii infracțiunii, și este destinat pentru formarea, acumularea, stocarea, actualizarea și analiza informației dactiloscopice în Republica Moldova. Actualmente, urmele papilare ridicate de la fața locului de la diferite crime nedescoperite introduse sunt aproximativ 9000, iar fișe aflate în masiv – aproximativ 305 965. În acest context, putem menționa că pe parcursul a trei ani de lucru al sistemului au fost

identificate 263 persoane și numărul acestora crește din an în an.

Rezultatele obținute în anii aceștia au depășit numărul de identificări realizate pe parcursul a cincisprezece ani de examinări prin metoda clasică în cartoteca dactiloscopică monodactilară centrală. Urmare a implementării sistemului „АДИС Dacto-2000”, s-a obținut:

- examinarea operativă a urmelor papilare descoperite și ridicate cu ocazia cercetării criminalistice a locului faptei;
- identificarea unor cadavre sau persoane cu identitate necunoscută sau a unor persoane care încearcă să-și ascundă adevărata identitate declarând date de identificare false, prin examinarea amprentelor papilare;
- creșterea preciziei și numărului examinărilor dactiloscopice comparative; datorită caracteristicilor de performanță ale sistemului, s-a obținut examinarea unei fișe cu amprente în 20s sau a unei urme de la 1 la 5 minute față de sistemul clasic unde o urmă era comparată în câteva zile sau chiar săptămâni;
- creșterea numărului persoanelor identificate ca autori;
- rezolvarea unor aspecte logistice ce vizau organizarea spațiului de lucru la cartotecile dactiloscopice și timpul alocat examinării clasice.

Un alt tip de sisteme automatizate de evidență criminalistică folosite în lumea întreagă sunt cele din domeniul balisticii. Astfel de sisteme sunt „Condor”; „Tais”; „Poisk”; „Ibis” etc. Aceste sisteme de identificare balistică sunt dintre cele mai noi invenții în criminalistica mondială, având rolul de a achiziționa, stoca, gestiona și analiza imaginile urmelor create de armele de foc pe elementele de muniție trase, în cadrul unei baze de date, în scopul identificării armelor de foc.

Actualmente, în Republica Moldova până în ziua de azi nu a fost implementat din păcate nici un astfel de sistem. Necesitatea implementării este de neconceput, deoarece la noi în țară odată cu liberalizarea portului de arme atât de persoanele juridice, cât și de cele fizice a crescut numărul infracțiunilor cu folosirea armelor de foc. Dat fiind faptul că în cadrul Direcției Tehnico-Criminalistice funcționează Colecția republicană de gloanțe și tuburi de cartușe care include:

- gloanțe și tuburi de cartușe ridicate de la fața locului crimelor nedescoperite cu folosirea armelor de foc;
- gloanțe și tuburi de cartușe trase experimental din armele de foc din dotarea organelor de forță și posesia persoanelor fizice și juridice, ar fi necesar de automatizat această colecție din cauza sporirii eficientizării lucrului în privința asigurării posibilității examinărilor comparative în scopul identificării. Aceste eficientizări se bazează mai ales pe facilitarea și sporirea operativității examinărilor comparative, accelerează timpul de răspuns al căutărilor și oferă posibilități multiple de analiză și interpretare.

Actualmente cu această colecție se lucrează în regim manual, ceea ce este inefficient, adică fizic este imposibil de verificat un glonte sau un tub de cartuș ridicat de la locul faptei cu gloanțele și tuburile de cartușe trase experi-

mental din armele de foc din dotarea organelor de forță și posesia persoanelor fizice și juridice care sunt în număr de peste 35 000, fapt ce arată că pe parcursul a 10 luni ale anului 2009 au fost realizate doar două identificări. Comparând cu sistemul automatizat de evidență dactiloscopică, se vede destul de clar acea ineficiență.

Pe lângă sistemele automatizate de evidență dactiloscopică și balistică, unele țări au implementat sistemul de recunoaștere facială Imagetrak.

Importanța sistemului de recunoaștere facială Imagetrak reiese din faptul că el stochează și examinează fotografiile de semnalmamente, date antropometrice, semne particulare și date despre fapta și modul de operare, în scopul identificării unor categorii de persoane care au comis fapte penale și al clarificării unor aspecte de interes operativ în activitatea Poliției.

Devine astfel posibilă identificarea infractorului pe baza portretului vorbit făcut de martor, ori recunoașterea sa după fotografie sau dintr-un grup de persoane. Bineînțeles că cele percepute de martor sau victimă sunt redade, sub aspect procedural, în forma declarațiilor, pe baza cărora se va recurge la o metodologie adecvată de identificare sau de recunoaștere, potrivit regulilor tacticii criminalistice.

Sistemul de recunoaștere facială Imagetrak înlocuiește cu succes clasoarele clasice cu fotografiile de semnalmamente, folosite pentru identificarea persoanelor, prin prelucrarea și stocarea la nivel național a fotografiilor și a datelor de stare civilă ale persoanelor în stare de arest sau libertate, ca urmare a comiterii de infracțiuni prin diverse moduri de operare.

Fotografia este digitalizată în limbaj pentru computer, procesată și stocată într-o bancă de date.

Sistemul Imagetrak folosește un algoritm de căutare facială care este independent de culoare, respectiv la căutare nu se ia în calcul culoarea fotografiei sau culoarea pielii.

Din punctul de vedere al rasei nu se ia în calcul structura feței, deoarece aceasta este universală, precum și machiajele, părul facial, ochelarii etc. nu influențează identificarea persoanelor. Are o plajă în privința sursei de prelucrare a imaginilor, acestea putându-se face prin folosirea unui scanner, a unei camere video sau foto etc.

Posibilitățile sistemului Imagetrak sunt următoarele:

- a) listarea de rapoarte despre persoanele înregistrate cu fotografii și date de interes operativ;
- b) acces pe rețea;
- c) accese la distanță pentru furnizorii sistemului, în vederea intervenției cât mai rapide pentru înlăturarea eventualelor probleme apărute la sistem;
- d) permite importul de imagini digitale:
 - o imagine cadru din cadrul unui film de supraveghere;
 - fotografii scanate;
 - imagini cu portret robot;

e) permite una sau mai multe căutări în baze de date, rezultatul acestei căutări este o listă de candidați, afișată în ordinea punctajului obținut;

f) filtre de căutare care permit reducerea timpului de căutare.

În concluzie, menționez că sarcinile specifice și complexe, pe care urmează să le rezolve organele judiciare cercetând actele infracționale, reclamă folosirea pe scară largă a metodelor și mijloacelor tehnice moderne necesare descoperirii, fixării și ridicării urmelor infracțiunii și a altor mijloace de probă.

După cum vedem, implementarea calculatorului și a tehnologiilor informaționale a accelerat transmiterea și schimbul informației criminalistice în cadrul cercetării infracțiunilor. Implementarea sistemelor automatizate de identificare va asigura o calitate înaltă a cercetărilor criminalistice, va reduce timpul și va spori calitatea lor.

Bibliografie:

1. S. Doroz, *Criminalistica*, vol. I, Chișinău, 1996.
2. Е.П. Ищенко, Е.И. Девиков, *Уголовная регистрация*, Омск, 1986.
3. И.Ф. Герасимов, Л. Я. Драпкина, *Криминалистика*, Москва, 1994.
4. Н. П. Яблоков, *Криминалистика*, Изд. НОРМА, Москва, 2001.
5. <http://e-ten.org.ua/redaktor-izobrazheniy-image-maker.htm>

Ingrid-Ileana NICOLAU, doctorand

UNELE ASPECTE PRIVIND PROTECȚIA MEDIULUI ÎN CONTEXTUL RECESIUNII ECONOMICE

Recenzent: COSTACHI Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Fundamentarea unei poziții științifice care să argumenteze particularitățile raporturilor juridice de mediu este posibilă doar prin prisma recunoașterii existenței unei ramuri distincte de dreptul mediului.

Până nu demult, omul nu-și punea întrebarea în ce privește posibilitatea epuizării resurselor naturale. Astăzi, tot mai des în discuțiile cetățenilor, în sursele mass-media și în rapoartele guvernamentale sunt abordate subiecte ce țin de problema ecologică, situație generată de împrejurările de mediu, dar și de cele de ordin social, economic și politic.

Constituind o componentă a ecosferei, individul figurează în calitate de factor principal transformator al acesteia. După cum s-a adevărit, fiecare viețuitoare contribuie într-un fel sau altul la configurarea cadrului ambiant, dar nici o altă specie de viețuitoare nu are așa impact asupra mediului, pe care îl are specia umană prin activitatea sa.

În conformitate cu direcțiile principale instituite prin actele internaționale, Republica Moldova pășește pe calea adoptării legislației la condițiile socio-economice a țării. Astfel, la etapa actuală de dezvoltare a societății putem trasa două direcții principale în politica statului care vizează aceste probleme:

1. Instituirea unui mecanism de adaptare la mediu.
2. Reglarea numerică a populației și dirijarea procesului de producere.

Instituirea și realizarea acestor direcții favorizează soluționarea unor așa probleme cum ar fi: retehnologizarea procesului de producție la întreprinderile industriale, prin activitatea cărora se cauzează un impact deosebit asupra mediului; rezolvarea problemei natalității, sănătății, inclusiv a problemei ce ține de răspîndirea bolilor infecțioase; introducerea tehnologiilor noi de producție nonpoluantă; organizarea sistemului unic de control, precum și alte probleme care apar pe parcursul dezvoltării sociale.

Aceste soluții necesită a fi implementate și din alte considerente. Astfel, Republica Moldova este unul din statele europene cu cea mai mare densitate a populației. Din 1970 până în 1995, în decursul unui sfert de secol, populația țării a crescut cu un milion de oameni, constituind mai mult de 4,5 milioane la momentul respectiv. 50% din numărul total de locuitori trăiesc în orașe (este vorba

doar de populația cu viză permanentă de reședință, fără a se lua în considerație fluxul zilnic de vizitatori și lucrători din suburbii).

Numai municipiul Chișinău și-a sporit numărul în acest timp de la 350 mii (1970) la 670 mii (1995).

După cum afirmă profesorul Gh. Costachi, un drept prioritar și sfânt al omului constituie dreptul la viață [1, p. 18]. Dacă omul ar acționa numai cu mijloacele cu care l-a înzestrat natura, atunci nici pe departe n-ar fi ceia ce este astăzi. Astfel, odată cu saltul industrial-științific, dezvoltarea transformatoare a mers mult mai departe de posibilitățile naturii, omul rămânând ca subiect în forța căruia este posibilitatea deciderii soartei de mai departe a Terrei. În așa fel, dacă celelalte viețuitoare și-au adaptat consumările la condițiile impuse de mediu, omul a depășit de multe ori consumul și necesitățile sale în raport cu condițiile naturale.

Astfel, omul nu-și limitează locul de trai numai la clădiri, ci își constituie și anturajul său natural, locul de trai al său fiind constituit din edificiile unde viețuiește, localitățile, aer, apă, sol, care sunt supuse condițiilor de necesități ale sale.

Până nu demult, s-a considerat că mediul uman va continua să asigure condițiile de viață și să ofere populației aerul pe care îl respiră, apa pe care o bea, hrana pe care o mănâncă și cele mai multe dintre materiile prime de care are nevoie. Acest capitol biologic condiționează întreaga existență a populației și activitățile sale economico-sociale. Dacă-l distrugem, tehnica cea mai avansată de care dispune omenirea se reduce la zero și orice sistem economic și politic dependent de acest capitol se va prăbuși.

Nu putem să scăpăm din vedere că timpul este scurt și trebuie să începem de pe acum să învățăm cum să adaptăm forța noastră tehnică la constrângerile și mai puternice ale mediului viu.

Este evident că atât timp cât pătrunderea tehnicii în mediu este menținută la un nivel scăzut, în așa fel de „aranjament” mediul încă poate fi tolerat.

Astăzi nu mai există destul aer curat, apă nepoluată și sol ce poate fi folosit potrivit destinației sale economice concrete pentru a absorbi toate pagubele cauzate prin activități umane. „Oamenii acceptă cu ușurință măsurile colective pentru protecția mediului, dar ignorează tot cu ușurință măsurile care solicită o disciplină individuală și eforturi personale” [2, p. 45].

Astfel, problema ambianței locului de trai uman la ziua de azi devine o problemă stringentă.

Saltul brusc al dezvoltării industriale în ultimele două secole au dus la modificări profunde și accelerate în mediu atât în cel natural cât și în cel artificial. În urma introducerii unor noi tehnologii au apărut cazuri fără precedent. Au început a fi tăiate hectare de păduri, s-a intensificat exploatarea resurselor subpământene, ultimele fiind considerate resurse inepuizabile.

Dobândind posibilitatea de a transforma mediul înconjurător, omul nu și-a pus mult timp problema de a proceda rațional în condițiile de echilibru de dezvoltare a vieții. Această problemă omul o sesiza de obicei după careva

accidente sau catastrofe.

Natura nu întârzie să dea de știre omului că abuzul nu duce la bine. În așa fel sunt cunoscute multe cazuri ca, de exemplu:

1. În anul 1943, în SUA, ca rezultat a explorării nemiloase a pădurii, în decurs de câteva minute a avut loc o mare eroziune, unde vânturile au transformat în praf 300 ml. tone de sol fertil.

2. Cunoaștem așa materiale, numite Freon-11 și Freon-12, aflate în stare gazoasă, care se găsesc în cantități mari în lichidele pentru răcire și în flacoanele aerosol. Fiind emise în atmosferă ele imediat nu cauzează efecte negative. Astfel, ele ajung într-o perioadă lungă în stratosferă, unde sub influența razelor ultraviolete ale soarelui se descompun și elimină atomi de clor. Aceasta intră în reacție cu moleculele de ozon din atmosferă pe care le descompun în simple molecule de oxigen. Efectul atomilor de clorură se produce sub formă de reacție în lanț, deci o singură moleculă de clor poate distruge mai multe sute molecule de ozon. Luând în considerație faptul că gazele de freon ajung în 10-15 ani în stratosferă, efectele acestora se produc timp de 50-100 ani. Unele state deja au interzis fabricarea unor aerosoluri cu astfel de conținut.

3. Cazul catastrofei de la Cernobîl și a Hiroshimei și Nagasachi nu cer comentarii.

Așadar, datorită faptului că influențele negative asupra mediului și omului nu cunosc granițe locale, regionale și statale, datorită faptului că măsurile de dezvoltare economică și de producție a mediului poartă un caracter complex, iar desfășurarea lor necesită dirijare centralizată la etapa actuală problemele principale din acest domeniu sunt impuse spre rezolvare statului. Această poziție poate fi argumentată prin următoarele:

Poluarea și lupta împotriva sa este o problemă națională, noțiunea fiind reprezentată de stat, sarcinile respective nu pot reveni decât statului;

a) statul este cel care stabilește regulile de conduită, inclusiv și cele din domeniul protecției mediului;

b) statul poate, prin organele sale specializate, să urmărească respectarea normelor legale în materie;

c) statul este chemat să aplice sancțiuni în cazul încălcării de către persoane a normelor legale imperative;

d) organele statului sunt competente să soluționeze litigiile care se nasc în legătură cu poluarea și protecția mediului;

e) statul are la dispoziție, prin buget, sume de bani din care pot fi finanțate activități de prevenire, de depoluare și de îmbunătățire a condițiilor de mediu.

Indiferent de faptul dacă este sau nu pusă această problemă ca o funcție distinctă a statului, astăzi importanța ei practică deja nu mai este pusă de nimeni la îndoială.

Așadar, statul impune, de rând cu problemele suveranității statale, problema economică și problema stabilității ecologice.

De rând cu problemele ce țin de protecția naturii apar o serie de probleme legate de mediul de viață creat prin activitatea umană. Aceste probleme au origine în situația care s-a creat pe planetă, și anume problemele legate de cataclismele sociale, politice, economice, precum și cele legate de factorii obiectivi, cum ar fi creșterea numărului populației, sporirea numărului de boli incurabile etc.

Astfel, în urma declanșării unei crize ecologice și în rezultatul amplificării efectelor ei, apare nu numai problema protejării naturii și componentelor ei, ci și problema existenței întregii omeniri. Fără îndoială, aceasta apare în contextul caracterului „transformator” al numeroaselor forme de poluare și pe fonul utilizării excesive a resurselor naturale, având, prin urmare, rezonanță atât în plan național, cât și internațional. Sarcina unică în astfel de situații constă în soluționarea problemei privind evitarea poluării și menținerea echilibrului ecologic. Evident, un rol aparte în rezolvarea acestei probleme îi revine dreptului, ca fiind, la ora actuală, una din cele mai eficiente pârgii de soluționare a litigiilor care apar.

Deseori, în discuțiile realizate pe marginea problemei de mediu, sunt utilizate un șir de noțiuni, conținutul cărora, de cele mai dese ori, nefiind cunoscut sau fiind înțeles greșit. Astfel, vom încerca să relevăm succint conținutul câtorva noțiuni, cum ar fi „ecologie”, „mediu”, „resurse naturale”, „criză ecologică” etc., iar în contextul acestora – să relevăm și unele probleme și situații care apar în legătură cu utilizarea acestor termeni.

Ecosfera reprezintă un sistem global și de înaltă complexitate ce cuprinde totalitatea obiectelor și factorilor materiali existenți, care se află într-o strânsă interdependență și care s-au constituit pe parcursul a câtorva miliarde de ani. Toate procesele ce au loc sunt supuse unor legități universale obiective, care guvernează și existența umană. În așa fel, este necesar de determinat unele legi fundamentale ce guvernează viețuirea pe Terra și de care oamenii urmează să țină cont. Printre acestea menționăm:

- în natură toate sunt legate de toate, fapt ce adeverește că toate procesele se află într-o legătură de lanț;
- totul trebuie să ducă undeva, adevărindu-se faptul că în natură nimic nu este de prisos și totul își găsește utilizare;
- natura este cel mai înțelept „gospodar”, principiu care confirmă capacitatea extraordinară a naturii de a aranja lucrurile anume în așa fel încât să satisfacă necesitățile tuturor celor ce participă la desfășurarea proceselor în ecosferă;
- nimic nu se capătă gratis, în așa fel spunând că totul la un anumit moment are o „răsplată”, astfel încât azi noi doar amânăm „răsplata” și nu o evităm.

De la apariția dreptului mediului ca ramură a jurisprudenței și până la momentul actual, mai există discuții în jurul problemei ce privește recunoașterea dreptului mediului ca ramură de drept. Cum s-a afirmat, dreptul mediului (numit deseori drept ecologic) este o ramură de drept care își croiește drum

spre statutul de „drept de cetate”, adică ramură autonomă. Este neînoielnic faptul, că dreptul mediului este nu numai o ramură internă de drept, ci are și o semnificație internațională [3, p. 46].

Totodată, se mai pune problema dacă este dreptul mediului o ramură de drept sau aceasta este un „cumul de norme juridice din diferite ramuri de drept, iar dreptul mediului apare doar ca o disciplină juridică”.

În prezent există trei opinii cu privire la consacrarea dreptului mediului ca știință autonomă sau viceversa:

1) dreptul mediului nu poate fi privit ca ramură distinctă de drept, ci doar ca o disciplină juridico-didactică;

2) dreptul mediului poate fi privită ca o ramură de drept de sinteză;

3) dreptul mediului constituie o ramură de drept distinctă cu toate caracteristicile sale.

Adeții primei opinii, dreptul mediului – disciplină juridică, își fundamentează poziția prin câteva argumente:

- de la bun început normele de drept care protejau natura aparțineau fie dreptului administrativ, fie dreptului civil, fie dreptului penal;

- chiar astăzi în această ramură sunt folosite instituțiile de răspundere juridică a acestor ramuri, precum și alte metode juridice de reglementare.

Adeții poziției dreptul mediului – ramură de sinteză consideră că dreptul mediului este un domeniu având comun obiect de reglementare, dar folosindu-se de procedee și metodici caracteristice dreptului administrativ, penal, civil etc.

În argumentarea ultimei poziții, care de altfel o susținem, vom încerca să înaintăm următoarele argumente:

- dreptul mediului se caracterizează prin prezența obiectului său distinct de reglementare – raporturile ce privesc folosirea rațională, protecția, conservarea și dezvoltarea componentelor mediului;

- dreptul mediului se caracterizează prin prezența combinației specifice a metodelor de reglementare și, respectiv, prin prezența sarcinilor și funcțiilor sale distincte de funcțiile și sarcinile altor ramuri de drept;

- dreptul mediului se caracterizează prin prezența cadrului instituțional propriu, cum ar fi instituția expertizei ecologice, instituția răspunderii de dreptul mediului [4, p. 17-19] etc.

În continuarea argumentării recunoașterii dreptului mediului ca ramură independentă a dreptului, este necesar să soluționăm două probleme: care este obiectul reglementării și metoda de reglementare.

Pentru orice ramură de drept este specifică o anumită categorie de relații sociale, care și constituie obiectul său de reglementare prin intermediul unei anumite grupe de norme juridice omogene.

În dreptul mediului, această categorie o formează relațiile sociale care apar între persoanele fizice sau juridice privitor la folosirea, conservarea, dezvoltarea și protecția factorilor de mediu. Astfel, putem delimita patru grupe

mari de relații sociale ce constituie obiectul de reglementare a dreptului mediului:

- 1) relații legate de folosirea rațională a componentelor mediului;
- 2) relații privind conservarea factorilor de mediu;
- 3) relații privind dezvoltarea factorilor de mediu;
- 4) relații privind protecția factorilor de mediu.

Totodată, delimitând factorii de mediu, și anume cei abiotici (apa, aerul, solul, subsolul), biotici (fauna și flora) și antropici (factori creați prin activitatea umană), putem delimita trei categorii de relații care constituie obiectul de reglementare a dreptului mediului, în funcție de obiectul nemijlocit protejat:

- a) relații legate de folosirea, conservarea, dezvoltarea și protejarea resurselor abiotice;
- b) relații legate de folosirea, conservarea, dezvoltarea și protecția componentelor biotice;
- c) relații legate de folosirea, conservarea, dezvoltarea și protecția componentelor antropice.

Toate aceste grupe de relații sunt reglementate de acte legislative separate, dar care tind să formeze pe viitor un act legislativ codificat și unic.

Vorbind despre locul dreptului mediului în sistemul ramurilor de drept, trebuie să fundamentăm poziția dreptului mediului ca aparținând la dreptul public sau la dreptul privat, precum și coraportul dreptului mediului cu alte ramuri de drept, fie de drept public, fie de drept privat [5, p. 25].

În acest scop luăm drept bază criteriile de diferențiere a acestor două mari sisteme de drept – dreptul public și dreptul privat. Astfel, determinăm următoarele patru criterii de delimitare a acestor două sisteme [6, p. 116-117]:

- 1) caracterul normelor ce formează ramura;
- 2) poziția părților în raporturi;
- 3) interesul apărut în cadrul raporturilor și importanța relațiilor apărute;
- 4) modul în care se garantează drepturile subiective.

Deci, pornind de la caracterul normelor, observăm pentru dreptul mediului că domină normele cu caracter imperativ. Spre exemplu, articolul 42 al Codului silvic al Republicii Moldova prevede că: „În rezervații, parcuri naționale, alte arii protejate se interzic folosințele silvice ce nu sunt conforme scopurilor creării acestora”. Articolul 52 al aceluiași Cod stabilește că: „Autoritatea silvică centrală este obligată se asigure prin unitățile sale împădurirea tuturor terenurilor din fondul forestier, destinate regenerării”.

Tot din normele expuse mai sus observăm poziția de subordonare a părților în raporturile de folosire și protecție a componentelor mediului. Astfel, beneficiarii de folosință a resurselor naturale sunt situați pe o poziție de subordonare față de organele de stat ce au în funcție realizarea controlului și supravegherea folosirii resurselor componentelor mediului.

Referindu-ne la interesul apărut și interesul utilizării normelor de drept, constatăm că prin instituirea unui regim de protecție a aerului, apelor, solului,

precum și prin obligarea folosirii raționale se realizează nu numai interesul beneficiarului acestui obiect, dar și interesul întregii societăți care se bucură de folosința în comun a acestor resurse.

În ceea ce privește modul în care se garantează drepturile subiective, constatăm că la cauzarea unui prejudiciu mediului, indiferent de faptul dacă au fost sesizate sau nu organele competente în privința încălcării legislației sau cauzării prejudiciului, autoritățile publice ce exercită funcțiile de control și supraveghere sunt obligate să reacționeze asupra acestei încălcări, altfel spus – din oficiu (art. 33 al Legii Republicii Moldova privind asigurarea sanitaro-epidemiologică a populației).

În concluzie, ramura dreptului mediului aparține sistemului de drept public.

Vorbind despre coraportul dreptului mediului cu alte ramuri de drept, menționăm că această ramură se află într-o strânsă legătură cu dreptul constituțional, dreptul contravențional, dreptul penal, dreptul civil, dreptul financiar etc. Deseori, normele acestor ramuri constituie mijlocul soluționării unei sau altei sarcini de protecție a mediului.

Rolul principal al dreptului mediului constă în realizarea scopurilor de folosire rațională și protecție a componentelor mediului. El are menirea să reglementeze relațiile principale ce țin de acest domeniu, realizarea cărora ar duce până la urmă la o armonie, la un echilibru ecologic și la determinarea rolului omului în procesele ce au loc în natură.

Referințe bibliografice:

1. Costachi Gh., „Doctrina democratică a statalității moldovenești și respectarea drepturilor omului” în *Justiția Constituțională*, nr. 4, 2006.
2. Lupan E., *Dreptul mediului*, vol. I, București, Editura Lumina Lex, 1996.
3. Beleiu Gh., *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil* (ediția a V-a revăzută și adăugită de Marian Nicolae, Petrică Trușan), București, Casa de editură și presă „Șansa”, 1998.
4. Trofimov I., „Răspunderea ecologică – concepție contemporană” în *Legea și viața*, nr. 11, Chișinău, 1997.
5. Duțu M., *Dreptul mediului, Tratat*, Vol. I. București, Editura economică, 1996.
6. Avornic Gh., Lupu Gh., *Teoria generală a dreptului*, Chișinău, Editura LUMINA, 1997.

Nicolae PLOTEANU,

lector superior al Catedrei științe reale
și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ANGELA PINTILII,

lector al Catedrei științe reale
și tehnologii informaționale a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

PRACTICI INTERNAȚIONALE ÎN PREVENIREA ȘI INVESTIGAREA CRIMINALITĂȚII INFORMATICE

Dinamismul societății informaționale generat doar de câteva decenii în urmă impune mari schimbări în societatea contemporană. Era informațională a schimbat dramatic modul de îndeplinire a obligațiilor de serviciu ale angajaților tuturor profesiilor. Actualmente, un specialist începător poate îndeplini aceleași însărcinări care în trecut erau obligațiile unui programator de înaltă calificare. Angajații au acces la un volum mare de informații concrete din diferite domenii, astfel încât nici nu putem compara mediul acesta cu câteva decenii în urmă. Pare a fi straniu, dar utilizarea sistemelor informaționale și a tehnologiilor computaționale poate pune un șir de probleme în fața societății, gravitatea acestora depinzând de performanța computerelor care au fost instrumente în aceste crime.

În scopul optimizării și eficientizării luptei cu delictele informatice, cibernetice și transfrontaliere, criminaliștii americani au elaborat un șir de clasificări ale metodelor de săvârșire a infracțiunilor în domeniul informaticii. Secretariatul general al Interpolului a elaborat un codificator unde sunt enumerate metodele de săvârșire a infracțiunilor în domeniul informaticii. În anul 1991 acest codificator a fost integrat în sistemul automat de căutare și pentru moment este accesibil în peste 120 de țări ale lumii¹.

Toate codurile ce caracterizează infracțiunile în domeniul informaticii încep cu litera Q (Anexa 1). Pentru descrierea infracțiunii pot fi caracterizate până la cinci coduri ce sunt plasate în descresștere, în funcție de gravitatea faptelor săvârșite. Problema controlului criminalității este de mult o problemă internațională, preocupând serios comunitatea statelor industrial-dezvoltate angajate în construirea societății informatizate.

Gravitatea delictelor informaționale poate fi mai severă decât jaful băncilor. În cazul jafurilor băncilor, pierderile medii la un jaf sunt estimate în jurul a 19 mii dolari, cazul delictelor informaționale fiind de câteva ori mai grav – 560 mii dolari în medie la un delict informațional. Numărul delictelor informaționa-

le în creștere generează abuzurile computaționale. Conform cercetărilor specialiștilor SUA din domeniu, prejudiciile de pe urma delictelor informaționale anual cresc cu 35% și sunt estimate în jurul a 3,5 mlrd \$. Cum poate fi oprit acest val de abuzuri și delicte și ce acțiuni de constrângere pot avea succes? Care împrejurări contribuie la majorarea numărului acestor delicte²?

Pe primul plan, desigur, sunt șansele de a descoperi sau prinde infractorul, pentru ca acesta să răspundă. Dacă am apela la comparația de mai sus, este clar că șansa infractorului computațional în cazul delictului informațional de a fi prins este de câteva ori mai mică decât a jefuitorului de bănci. Dacă hackerul este prins, probabilitatea de a fi condamnat la închisoare este foarte mică. Conform statisticii oficiale, sunt identificate numai 1% din numărul total de delicte informaționale și numai 10 % că răufăcătorul va suporta răsplata meritată³.

Mai mult de jumătate din delicturile informaționale sunt cele intenționate și bine pregătite. Cauzele pierderilor legate de tehnologiile informaționale sunt nivelul nesatisfăcător al pregătirii profesionale a angajaților în domeniul protecției informaționale. Numai datorită instruirii regulate a colaboratorilor pot fi reduse erorile și cazurile de furt al informației confidentiale, ținând cont și de aplicarea eficientă a măsurilor de protecție a datelor.

Infractorul computațional tipic nu e un tânăr, deseori denumit „hacker”, care utilizează telefonul obișnuit și calculatorul de la domiciliu pentru a accesa computerele și serverele rețelelor globale. Conform statisticii americane, în SUA delicturile informaționale legate de utilizarea tehnicii de calcul și comise de angajați constituie 70-80 % din pierderile anuale. Celelalte 20 % din pierderi sunt acțiunile colaboratorilor necinstiți⁴.

O altă bună practică în prevenirea și descoperirea delictelor informaționale este studierea inițială a cauzelor intențiilor comiterii cibercrimelor. Iată cele mai frecvente cauze care incită persoanele să comită delicte informaționale:

- a. beneficiu personal sau financiar;
- b. distracție;
- c. răzbunare;
- d. încercarea de a obține predispunerea unor persoane;
- e. autorealizare sau manifestare a eului;
- f. din întâmplare;
- g. vandalism.

Cele mai mari daune, aproape 60 % din pierderi, revin totuși oamenilor și incidentelor. Prevenirea delictelor computaționale, atât conștiente, cât și inconștiente, necesită cunoștințe în domeniul securității informaționale. Sondajele, organizate periodic în SUA, demonstrează că anume funcționarii, instruiți în domeniul securității informaționale, au fost cauza descoperirilor delictelor informaționale.

Premisele delictelor informaționale:

- a. utilizarea neautorizată a timpului de lucru la calculator;
- b. încercările neautorizate la accesul fișierelor de date;

- c. furtul de periferii computaționale;
- d. furtul de programe;
- e. distrugerea dispozitivelor;
- f. lichidarea fișierelor de date sau programe;
- g. posesia neautorizată a discurilor și listelor de lucru;
- h. încetinirea temporară a vitezei de lucru la computerul personal.

Măsurile de protecție sunt menite să asigure securitatea informațională, adică documente administrative privind regulamentul intern și instrucții de serviciu, noi dispozitive și programe, al căror scop este evitarea delictelor și abuzurilor. Măsurile de protecție pot îndeplini, de asemenea, funcții de limitare a acceselor, micșorând totodată pierderile de pe urma delictelor.

Compartimentul „Securitatea computațională”, care era utilizat în anii 1960, numit în anii 1970 – „Securitatea datelor”, redenumit apoi „Securitatea informațională”, evidențiază importanța informației în societatea contemporană.

Securitatea informațională(SI) presupune măsurile de protecție a informației împotriva accesului nesanționat, distrugerii, modificării, publicării și limitării accesului. Ea include măsurile de protecție a proceselor de creare a datelor, introducerea lor, prelucrarea și scoaterea lor pe purtători. Scopul SI este de a proteja integritatea sistemului de date, a apăra și a garanta corectitudinea informației și de a minimiza posibilitatea de distrugere.

Securitatea informațională garantează atingerea următoarelor scopuri:

- a. confidențialitatea informației critice;
- b. integritatea informației și a proceselor legate de ea (crearea, introducerea, prelucrarea și scoaterea pe purtători);
- c. accesul la informație, în caz de necesitate;
- d. evidența tuturor proceselor legate de informație.

Prin Date critice se subînțeleg datele care necesită protecție din cauza probabilității înalte (riscului înalt) de provocare a prejudiciilor materiale considerabile, în cazul în care în urma atacului întâmplător sau conștient a avut loc distrugerea, modificarea sau publicarea lor. Acest termen (DC) include datele a căror utilizare incorectă poate să influențeze negativ asupra capacităților organizației de a rezolva problemele sale de serviciu, datele personale și alte date a căror protecție este obligatorie conform legislației în vigoare.

Analiza dărilor de seamă făcute în 2005-2008 în spațiul CSI și în străinătate privind delictele informaționale descoperite ne poate permite descrierea tehnologiilor privind comiterea lor. Puține din ele includ blocarea (distrugerea) computerelor sau a datelor. Numai 3 % din cazurile de escrocherie și 8 % din abuzuri s-au soldat cu distrugerea (sau cu blocarea completă) a dispozitivelor, distrugerea programelor sau a datelor. De cele mai multe ori, în cazurile de escrocherie și abuzuri se utiliza informația, adică manipularea și utilizarea în alte scopuri.

De cele mai dese ori, pentru comiterea delictelor informaționale sunt utilizate următoarele tehnologii de bază:

I. Escrocheriile:

1. Introducerea informației neautorizate;
2. Manipularea datelor;
3. Manipularea informației admise pentru introducere;
4. Manipularea sau utilizarea eronată a fișierelor cu informații;
5. Crearea fișierelor cu informație neautorizată;
6. Evitarea metodelor interne de securitate.

II. Abuzurile:

1. Furtul programelor, informației, dispozitivelor și timpului de acces la computer;

2. Introducerea informației neautorizate;
3. Crearea fișierelor cu informație neautorizate;
4. Elaborarea programelor soft pentru utilizarea în afara serviciului;
5. Manipularea și utilizarea incorectă a computerului în procesul de lucru.

Metodele principale de utilizare a acestor tehnologii criminogene includ:

1. Incorectitudinea datelor. Probabil, cel mai răspândit tip de delict informațional, care necesită numai cunoștințe tehnice și sunt simplu de efectuat. Informația se modifică în procesul de introducere în computer: adică, la introducerea documentelor pot fi înlocuite cu documente falsificate, dischetele de serviciu pot fi înlocuite cu altele, datele și bazele de date pot fi falsificate.

2. Scanarea. O altă metodă de obținere a informației care poate contribui la comiterea crimelor. Utilizatorii, accesând fișiere străine, pot identifica informații personale ale colegilor lor sau date confidențiale neautorizate pentru ei. Un profesionist din domeniul scanării poate restabili și accesa informația confidențială chiar și după ce colegii de serviciu au lichidat toate fișierele „ce prezintă interes pentru înconjurători”.

3. Calul Troian. Metoda dată presupune că utilizatorul nu a observat că programul computațional a fost modificat astfel încât include funcții adăugătoare. Adică programul, destinat pentru îndeplinirea unei funcții anumite, include un șir de alte funcții, care vor fi ilegal îndeplinite în anumite intervale de timp, stabilite de programator, care sunt în stare să neutralizeze sistemele de securitate a datelor.

4. Tehnologia „găuri negre”. Această metodă se bazează pe utilizarea programelor (câteodată rezidente) ascunse sau a dispozitivelor computaționale, care permit ocolirea sistemelor și metodelor de protecție. Acest mecanism este activat prin diferite metode neobișnuite. De obicei, programele (softul computațional) sunt compuse astfel încât evenimentul specific (de exemplu, o anumită dată calendaristică sau un anumit număr de tranzacții) va lansa mecanismele sau programele neautorizate.

5. Tehnologia „saliami”. Denumirea dată se explică prin faptul că delictul informațional se efectuează cu mici porțiuni, atât de mici încât ele rămân practic neobservate. De obicei, astfel de tehnologii sunt implementate atunci când se modifică programele computaționale sau rezultatele. Exemplul clasic

al acestui delict este cazul în care infractorul, modificând programele sistemelor bancare de plată, rotunjește sumele de plată până la câțiva bănuți, iar diferența dintre suma reală și cea rotunjită este transferată pe contul infractorului.

Pentru țările din spațiul ex-sovietic, ca și pentru cele din Occident, cele mai caracteristice delict informaționale sunt: furtul informației confidențiale și modificarea datelor bancare.

Criminalitatea informatică, ne convingem de acest fapt în fiecare zi, poate cauza multe probleme în societatea modernă. Prin urmare, un șir de state a adoptat o serie de legi privind criminalitatea informatică, legi ce corespund pe deplin convențiilor și standardelor internaționale. Totuși această legislație poate fi complexă din punctul de vedere al aplicării sale pentru autoritățile care o implementează, în special pentru cele care sunt mai puțin familiarizate cu tehnologiile informaționale și cu serviciile electronice ca parte a vieții cotidiene. Republica Moldova face primii pași în implementarea numeroaselor proiecte pentru crearea societății informaționale, un pilon important în integrarea europeană. Paralel, un loc important în această activitate îi revine elaborării legislației informaționale. Practica legislativă și modul de implementare a proiectelor informaționale la nivel social din Occident sunt o bună experiență pentru republica noastră. Paralel cu procesele de informatizare a societății noastre, nu trebuie scăpate din vedere problemele cu care se confruntă actualmente statele din Occident privind criminalitatea informatică. Analiza și măsurile legislative pot preveni multe pagube materiale generate de răufăcătorii rețelelor de computere. Mergând pe calea informatizării societății, trebuie să practicăm în același timp metodele de investigare și de prevenire a delictelor informaționale standardizate din Occident.

Investigarea criminalistică a sistemelor informatice prezintă o serie de particularități care o diferențiază în mod fundamental de alte tipuri de investigații. În acest capitol vom prezenta pe scurt elementele esențiale ale acestui tip de investigație.

Investigarea criminalistică a sistemelor informatice poate fi definită ca: utilizarea de metode științifice și de asigurare, validare, identificare, analiză, interpretare, documentare și prezentare a probelor de natură digitală obținute din surse de natură informatică în scopul facilitării descoperirii adevărului în cadrul procesului penal.

Un model de bune practici, folosite în Occident în domeniul investigațiilor criminalistice de natură informatică, cuprinde următorii pași⁵:

1. Identificarea incidentului – recunoașterea unui incident și determinarea tipului acestuia. Nu reprezintă efectiv o etapă a investigației criminalistice, dar are un impact semnificativ asupra următoarelor etape.
2. Pregătirea investigației – pregătirea instrumentelor, verificarea procedurilor, obținerea documentelor ce permit percheziția etc.
3. Formularea strategiei de abordare – formularea unei strategii în funcție de tehnologia implicată și de posibilele consecințe asupra persoanelor și

instituțiilor implicate. Scopul formulării acestei strategii este să maximizeze potențialul obținerii de probe relevante, minimizând în același timp impactul negativ asupra victimei.

4. Asigurarea probelor – izolarea, asigurarea și păstrarea probelor de natură fizică și digitală. Aceasta include îndepărtarea celor care ar putea denatura probele în orice fel.

5. Strângerea probelor – înregistrarea ambianței fizice și copierea probelor digitale folosind practici și proceduri comune și acceptate.

6. Examinarea probelor – examinarea în profunzime a probelor, în căutarea elementelor care sunt în legătură cu fapta penală investigată. Acest lucru presupune localizarea și identificarea probelor, precum și documentarea fiecărui pas, în scopul facilitării analizei.

7. Analiza probelor – determinarea semnificației probelor și relevarea concluziilor cu privire la fapta investigată.

8. Prezentarea probelor – sintetizarea concluziilor și prezentarea lor într-un mod inteligibil pentru nespecialiști. Această sinteză trebuie susținută de o documentație tehnică detaliată.

9. Restituirea probelor – dacă este cazul, returnarea către proprietarii de drept a obiectelor reținute în timpul investigației. Dacă este cazul, determinarea, în funcție de prevederile legilor procedurale penale, confiscării obiectelor.

Investigarea criminalistică a sistemelor informatice trebuie să prezinte o serie de caracteristici specifice, necesare asigurării unui grad înalt de corectitudine a concluziilor rezultate. Aceste caracteristici sunt:

- autenticitate (dovada sursei de proveniență a probelor);
- credibilitate (lipsa oricărui dubii asupra credibilității și solidității probelor);
- completitudine (prelevarea tuturor probelor existente și integritatea acestora);
- lipsa interferențelor și contaminării probelor ca rezultat al investigației sau al manipulării probelor după ridicarea acestora.

De asemenea, investigația criminalistică mai presupune:

- existența unor proceduri predefinite pentru situațiile întâlnite în practică;
- anticiparea posibilelor critici ale metodelor folosite, pe temeiul autenticității, credibilității, completitudinii și afectării probelor oferite;
- posibilitatea repetării testelor realizate, cu obținerea unor rezultate identice;
- anticiparea problemelor legate de admisibilitatea probelor;
- acceptarea faptului că metodele de cercetare utilizate la un moment dat pot face subiectul unor modificări în viitor.

În legătură cu acest ultim aspect, se reliefează o particularitate a investigației criminalistice a sistemelor informatice, și anume modificarea tehnicilor criminalistice într-un timp foarte scurt, modificare dictată de avansul tehnolo-

logic extrem de rapid ce se manifestă la nivel global în domeniul informaticii.

Probele digitale sunt acele informații cu valoare doveditoare pentru organele de urmărire penală și pentru instanțele de judecată care sunt stocate, prelucrate sau transmise prin intermediul unui sistem informatic. Ele sunt definite ca: orice informație cu valoare probantă care este fie stocată, prelucrată sau transmisă într-un format digital.

Probele digitale cuprind probele informatice, probele audio digitale, video digitale, cele produse sau transmise prin telefoane mobile, faxuri digitale etc.

Una dintre particularitățile acestui tip de probe este că ele aparent nu sunt evidente, fiind conținute în echipamentele informatice ce le stochează. Este nevoie de echipamente de investigație și de software-uri specifice pentru a face ca aceste probe să fie disponibile, tangibile și utilizabile.

Un alt aspect este legat de faptul că astfel de probe sunt foarte „fragile”, în sensul că pot fi modificate sau pot dispărea foarte ușor, prin metode care de multe ori sunt la îndemâna făptuitorilor. Din această cauză investigatorii trebuie să ia măsuri speciale de protecție pentru a strânge, păstra și examina aceste probe. Păstrarea acestor tipuri de probe a devenit o preocupare crescândă a investigatorilor din întreaga lume.

Legiferarea semnăturii digitale și utilizarea în masă a sistemelor criptografice, implementarea în activitatea instituțiilor și organizațiilor comerciale a standardelor de protecție a datelor sunt căile societății informaționale spre prevenirea delictelor informaționale, delicte care pot cauza mari pagube morale și materiale.

Referințe bibliografice:

1. Классификация компьютерных преступлений по кодификатору международной уголовной полиции генерального секретариата Интерпола, www.cyberpol.ru/cybercrime.shtml#p_04.
2. A. Movilă, *Statistica delictelor informaționale*, Teora, București, 2008.
3. A. Movilă, *Statistica delictelor informaționale*, Teora, București, 2008.
4. Fites, Philip E., Kratz, Martin P.J., and Brebner, Alan F., *Control and Security of Computer Information Systems.*, Rockville, MD, Computer Science Press, 1996.
5. *Ghidul introductiv pentru aplicarea dispozițiilor legale referitoare la criminalitatea informatică*, Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației, București, 2004.

Anatol REGHIMENT,

lector al Catedrei științe socioumane
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

UNELE MĂSURI ECONOMICO-SOCIALE DE PREVENIRE A CRIMINALITĂȚII

It is well known that some elements, such as: lack of education, lack of a job and people poorness, contributes to delinquency increase, especial during social-economic and political crisis periods. Thereby it has to be mentioned, that delinquency can be prevented by economical methods as well.

Economical methods imply a set of macroeconomic measures that will contribute to the social progress achievement.

Those measures would be the following:

- Restructuring and liberalization of the national economy*
- Orientation of the enterprises to an efficient activity that would correspond to the national interest.*

-- Social protection and social insurance systems improvements.

To implement those measures following steps have to be undertaken:

- The country has to trend to an economical specialization on the basis of comparative costs.*
- Domestic goods prices are to be competitive on the international market.*
- Stabilization of the financial situation.*
- Free access of domestic enterprises to the international market.*
- Free selection of the external partners and market.*
- Easy access to the internal market of foreign enterprises in combination with flexible protection of domestic players (enterprises).*
- Insurance of legal warranty, regarding personal estate/property and business.*
- Approaching of the national legislation to the international one and superiority of the international contractual obligations towards national ones.*

Suntem în 2010. Întreaga lume are de înfruntat consecințele crizei economico-financiare declanșate anul trecut. Pentru ieșirea din criză și aplanarea consecințelor ei este nevoie de a efectua un ansamblu de acțiuni economico-sociale. Acest fapt condiționează modificarea unui spectru larg de comportamente și aprecierea lor valorică. În același timp, este important de constatat că metodele administrative de dirijare a economiei, chiar și în asemenea situații, sunt inadmisibile, deoarece aceasta nu poate contribui în mod real la creșterea și dezvoltarea economică stabilă și continuă. Instabilitatea economică și inconsecvența acțiunilor poate conduce țara spre o explozie social-economică, care se poate manifesta fie prin hiperinflație, fie prin creșterea catastrofală a șomajului (acest lucru având drept consecință migrațiunea forței de muncă, pe de o parte, și creșterea infracționalității, pe de altă parte), fie prin sporirea ponderii

economiei subterane, în condițiile imperfecțiunii sistemului de protecție socială. Acum, mă voi opri în mod special la o serie de măsuri economico-sociale ce pot contribui, în opinia mea, la creșterea economiei, în general, și la prevenirea creșterii criminalității, în special (care este, de asemenea, și o urmare a instabilității și crizei economice), având în vedere faptul că în Republica Moldova s-a creat o situație economico-socială unică, situație determinată atât de problemele ce necesită o soluționare fără precedent, cât și de caracteristicile structurale și instituționale tradiționale. Subestimarea acestor factori, manifestată la etapele inițiale de desfășurare a reformelor economice, a condus în mare măsură la aceea că rezultatele reale s-au dovedit a fi departe de cele scontate.

În prezent, pentru a accelera relansarea economică a țării, este nevoie de a obține capitaluri în scopul realizării unui proces investițional ce ar contribui la crearea de noi locuri de muncă și la sporirea veniturilor, acest lucru realizându-se doar ca urmare a creării unor condiții favorabile de activitate, prin elaborarea unor norme de drept și scheme de dirijare și reglementare adecvate. În același timp, este necesar de a crea mecanisme care să contribuie la investirea veniturilor externe ale cetățenilor Republicii Moldova în activități economice rentabile. Astfel, elementele de bază ale reformei economice sunt:

- restructurarea și liberalizarea economiei;
- politica de stabilizare macroeconomică;
- orientarea activității agenților economici spre activități economice rentabile și viabile, ce corespund interesului general național, exclusiv prin pârghii economice;
- perfecționarea sistemelor de protecție și asigurare socială.

În aceste condiții, se impune necesitatea adoptării unei strategii macroeconomice, luând în considerare faptul că în ultimul timp s-au obținut progrese considerabile în teoria și practica managementului macroeconomic, privind definirea și aplicarea unor noi concepte teoretico-practice și că, în prezent, s-au produs unele mutații atât la nivelul economiei naționale a Republicii Moldova, cât și la nivelul economiei mondiale.

Un alt aspect important al creșterii și dezvoltării economice îl constituie gradul de integrare a Republicii Moldova în circuitul economic internațional, fapt ce implică necesitatea introducerii unui regim protecționist flexibil, încât acesta să nu conserveze înapoierea și să stimuleze sporirea gradului de competitivitate a produselor naționale.

Din acest punct de vedere, agenții economici moldoveni trebuie să conștientizeze că statul le oferă timp necesar pentru modernizarea tehnologică, dar nu îi va putea proteja în detrimentul consumatorilor. Participarea Republicii Moldova la circuitul economic internațional presupune deschiderea economiei naționale pentru agenții economici din alte țări, fapt deosebit de important pentru transformările economice. Pentru realizarea acestui obiectiv, este necesar de a efectua următorii pași:

1. Specializarea economică, unde schimbările se determină nu prin for-

ța deficitelor sau excedentelor din interiorul țării, ci pe baza costurilor comparative.

2. Obținerea comparabilității proporțiilor prețurilor naționale la principalele mărfuri cu cele mondiale.

3. Stabilizarea situației financiar-voluntare, astfel încât datoria externă să nu creeze dificultăți la atragerea noilor credite și să nu excludă creșterea economică.

4. Accesul liber al agenților economici moldoveni la piețele internaționale de mărfuri, servicii, informații, tehnologii.

5. Libera alegere de către agenții economici a partenerilor comerciali și a piețelor de desfacere a mărfurilor și serviciilor.

6. Transformarea activității economice internaționale într-o componentă organică a activității societăților economice.

7. Deschiderea pieței interne pentru concurența străină în combinație cu protecția flexibilă a agenților economici autohtoni.

8. Asigurarea garanțiilor juridice și economice, inclusiv protecția proprietăților.

9. Orientarea politicii tehnologice industriale și sociale spre standardele internaționale.

10. Apropierea dreptului național comercial de cel internațional și superioritatea obligațiilor contractuale internaționale asupra celor naționale, ce presupun folosirea arsenalului de metode de reglementare a relațiilor economice externe, unanim recunoscute în practica mondială, combinate în funcție de situația economică a țării.

Pe lângă cele menționate mai sus, putem adăuga și faptul că la redresarea situației economice, de asemenea, o importanță majoră îi revine sistemului educațional.

Aici se presupune realizarea unor reforme de rigoare, care ar favoriza considerabil creșterea și dezvoltarea economică prin măsuri educaționale, instructive și de formare profesională.

Aceste măsuri, în opinia mea, presupun realizarea de activități ce ar contribui, pe de o parte, la formarea unei categorii de specialiști ce ar putea ușor să se reprofileze în caz de necesitate în funcție de situație, iar pe de altă parte, la educația economică generală, fiindcă este cunoscut faptul că într-o măsură oarecare în activitatea economică sunt provocate de necunoașterea sau cunoașterea superficială a legilor și legităților vieții economico-sociale. Prin urmare, consider că știința economică necesită a fi studiată nu numai în cadrul instituțiilor de profil, ci și în oricare altă începând cu nivelul gimnazial și încheind cu cel universitar, deoarece în cadrul tuturor instituțiilor de învățământ se pregătesc atât viitorii antreprenori-manageri, cât și viitorii salariați-vânzători ai forței de muncă.

Am abordat această problemă deoarece în ultimii ani s-a observat o reducere a atenției asupra acestui subiect, adică în licee s-a predat știința „Econo-

mia aplicată”, acum se predă doar în liceele și colegiile de profil, în universități s-a predat „Economia politică” sau „Teoria economică”, acum, de asemenea, doar în universitățile de profil.

Astfel, dacă s-ar reveni la această practică la un nivel calitativ nou, atunci s-ar soluționa o serie de probleme cum ar fi șomajul și prevenirea într-o măsură mai mare sau mai mică a criminalității.

Bibliografie:

1. Gh. Badrus, *Economiile naționale: mișcare, devenire, ipoteze*, Ed. Politică, București, 1998.
2. N. N. Constantinescu, *Dileme ale tranziției la economia de piață*, Ed. AGER-Economistul, București, 1992.
3. J. K. Galbraith, *Știința economică și interesul public*, Ed. Politică, București, 2008.
4. P. Heyne, *Modul economic de gândire*, Ed. Politică, București, 2005.
5. Șt. Trifănescu, *Tranziția și decalajele economice internaționale, în conjunctura economiei mondiale*, Ed. Expert, București, 1999.

Oleg RUSU,

lector al Catedrei drept penal și criminologie
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

ACTIVITATEA UNOR ORGANE DE STAT ÎN VEDEREA PROFILAXIEI INFRAȚIUNILOR ÎN RÂNDUL PERSOANELOR LIBERATE DIN DETENȚIE

Dans cet article sont présentées les bases de la réglementation juridique de la prophylaxie des infractions parmi les personnes libérées de la détention. Ici sont déterminées les directions fondamentales de l'activité de prophylaxie de certains organismes d'État et le système des mesures sociales et juridiques orientées vers la découverte et l'éradication des causes et des conditions qui contribuent à l'accomplissement des infractions par les anciens condamnés.

Anual, în Republica Moldova circa 2000 de persoane sunt liberate din instituțiile penitenciare. Problemele care apar odată cu liberarea din mediul penitenciar vin să se amplifice pe fundalul unor relații proaste cu familia, comunitatea, lipsei actelor de identitate și a unui loc de muncă în măsură să le permită un trai decent etc. Respingerea de către societate, reticența unor funcționari, etichetarea și marginalizarea de către comunitate forțează persoanele liberate din locurile de detenție să revină în cercul vicios al criminalității. Statisticile atestă că circa 50% dintre persoanele private de libertate din Moldova comit infrațiuni repetat. [1, p. 7]

În aceste condiții prevenirea recidivei este punctul central, odată cu re-integrarea socială a celor care au intrat în conflict cu legea penală. Un alt scop este: informarea, încurajarea și implicarea comunității în rezolvarea problemelor asociate cu infraționalitatea. Principalele două ținte sunt: protecția societății prin acțiuni de evitare a recidivei și inițiative care să conducă infractorii către o viață decentă. [2, p. 55-56]

În funcție de ierarhia cauzelor și condițiilor criminalității, pot fi evidențiate trei nivele de bază privind prevenirea ei: general, special-criminologic și individual.

În literatura de specialitate este prezentată o determinare detaliată a subiecților profilaxiei. Astfel, convențional ei pot fi divizați în trei grupuri de bază.

Primul grup include subiecții prevenirii generale (ministerele, departamentele, primăriile, partidele, sindicatele, Biserica etc.).

Din grupul al doilea fac parte subiecții ce realizează prevenirea special-criminologică (MAI, SIS, procuratura, instanțele de judecată, oficiile de executa-

re, comisiile pentru minori, agențiile de pază și securitate etc.).

Grupul al treilea unifică subiecții care realizează prevenirea individuală (inspectorii operativi de sector, lucrătorii inspectoratelor pentru minori, lucrătorii școlilor speciale pentru minorii care au comis încălcări de lege etc.) [3, p. 109-110].

Conform legislației actuale, activitatea de bază a evidenței, supravegherii și consilierii persoanelor liberate din locurile de detenție este pusă în sarcina Serviciului de probațiune din cadrul Departamentului de executare de pe lângă Ministerul Justiției. Această activitate se desfășoară atât în privința persoanelor adulte, cât și minore.

Instituțiile penitenciare transmit prin interpelări directe informații privitoare la persoanele ce urmează a fi liberate din locurile de detenție. Conform art. 288 alin. (1) CE al RM, instanța care a judecat demersul în fond trimite hotărârea privind liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen oficiului de executare în a cărui rază teritorială își are domiciliul condamnatul sau este dislocat comandamentul militar, după caz, precum și instanței care a judecat cauza în fond.

Persoana liberată condiționat de pedeapsă înainte de termen semnează în instanța de judecată obligația de a se prezenta la oficiul de executare în termen de 5 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii (art. 288 alin. (2) CE al RM).

Oficiul de executare sau, după caz, comandamentul militar, în termen de 5 zile, comunică administrației locului de deținere sau, după caz, unui alt organ competent despre trecerea în evidență a persoanei liberate condiționat înainte de termen (art. 288 alin. (3) CE al RM).

Conform datelor statistice ale Departamentului de Executare al Ministerului Justiției al Republicii Moldova, la 1 ianuarie 2009 la evidența oficiilor de executare se aflau 1521 persoane liberate condiționat înainte de termen.

În privința foștilor condamnați se întocmește dosar personal care conține următoarele acte: fișa de evidență (care include numele, prenumele, data, luna, anul nașterii, date despre ispășirea pedepsei); copia sentinței judecătorești; înștiințările care sunt expediate; dispoziția de executare; interpelări la comisariatul de poliție, secția de pașapoarte, locul de trai, locul de muncă; caracteristica; rapoarte de la inspectorii de sector; certificatul (forma nr. 9) în care se relatează lucrul desfășurat cu condamnații pentru preîntâmpinarea comiterii altor infracțiuni sau contravenții administrative, se fixează de câte ori se poartă convorbiri, se scriu problemele-cheie care trebuie rezolvate. [2, p. 12]

Conținutul concret al activității de supraveghere presupune o anumită procesualitate, ceea ce înseamnă că această activitate se derulează pas cu pas, într-o ordine logică, ce îi asigură coerență și continuitate.

Finalitatea supravegherii este aceeași, indiferent de faptul dacă aceasta este privită ca modalitate de executare a pedepsei, activitate specifică serviciilor de reintegrare socială și supraveghere sau metodă de lucru cu persoanele care au comis infracțiuni. Astfel, scopurile supravegherii sunt:

- a) reintegrarea socială a persoanelor care au comis infracțiuni;

- b) scăderea riscului de recidivă și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni;
- c) creșterea gradului de siguranță socială. [4, p. 40]

Pentru a atinge aceste scopuri, trebuie acoperite însă o serie de obiective, privite ca niște „șinte” intermediare cu caracter mai puțin general și care se traduc prin ceea ce trebuie realizat în plan concret pentru a atinge scopurile stabilite. În acest sens, obiectivele supravegherii sunt următoarele:

- a) asigurarea unui control asupra persoanei condamnate prin supravegherea modului în care aceasta respectă obligațiile ce i-au fost impuse de către instanța de judecată;

- b) monitorizarea și evaluarea permanentă a riscului de a comite noi infracțiuni pe care îl prezintă persoanele supravegheate;

- c) încurajarea și sprijinirea permanentă a persoanelor supravegheate în vederea satisfacerii nevoilor criminogene ale acestora. [4, p. 40]

Potrivit art. 12 al Legii cu privire la probațiune din 14.02.2008, probațiunea postpenitenciară are drept scop acordarea de asistență și de susținere persoanelor eliberate din locurile de detenție, reintegrarea lor socială, în conformitate cu legislația în vigoare. [5, art. 12]

În procesul probațiunii persoanelor supravegheate le pot fi înaintate următoarele cerințe:

- să se prezinte, la datele fixate de către instanță, la serviciul de probațiune;

- să anunțe, în prealabil, orice schimbare de domiciliu, reședință sau locuință și orice deplasare care depășește 8 zile, precum și întoarcerea;

- să comunice și să justifice schimbarea locului de muncă;

- să comunice informații de natură a putea fi controlate mijloacele lui de existență;

- să desfășoare o activitate sau să urmeze un curs de învățământ ori de calificare;

- să nu frecventeze anumite locuri stabilite;

- să nu intre în legătură cu anumite persoane;

- să nu conducă nici un vehicul sau anumite vehicule;

- să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire, în special în scopul dezintoxicării;

- să presteze o activitate neremunerată într-o instituție de interes public fixată de instanță. [4, p. 41].

Procesul de supraveghere presupune, de asemenea, o permanentă monitorizare și evaluare a cazului, ceea ce înseamnă că se urmărește permanent modul în care fostul condamnat respectă obligațiile ce îi revin, modificările apărute în situația sa și se apreciază în ce măsură aceste schimbări influențează riscul de a comite noi infracțiuni și perspectivele sale de reintegrare socială.

Cel mai caracteristic aspect al acestei etape îl constituie întrevederile de supraveghere care au loc periodic, la data stabilită de către instanță sau Serviciul de probațiune.

La fiecare întâlnire clientul trebuie să fie întrebat despre modul în care își respectă obligațiile impuse de către instanță.

În cazul în care se constată că au apărut modificări referitoare la situația locativă, situația sa financiară, locul de muncă și durata pentru care este angajat sau persoanele aflate în îngrijirea sa ori persoanele în îngrijirea cărora acesta se află, consilierul are obligația legală de a solicita acte care să dovedească aceste modificări.

La fiecare întrevvedere consilierul are obligația de a informa persoana supravegheată despre măsura în care obiectivele planului de supraveghere sunt aduse la îndeplinire, în ciuda faptului că planul nu prevede explicit un capitol separat în care să se specifice care sunt aceste obiective [4, p. 72-73].

Pe perioada supravegherii corespunzătoare etapei menționate, consilierul responsabil de caz va realiza verificarea modului în care clientul respectă obligațiile impuse de către instanță, astfel:

- să constate autenticitatea informațiilor oferite de client în cazul schimbării locului de muncă prin contactarea unității angajatoare;
- să verifice periodic prezența clientului la cursurile de învățământ sau calificare;
- să efectueze vizite inopinate la domiciliul persoanei, la locul de muncă al acesteia sau la școala în care învață minorul;
- să verifice dacă persoana condamnată respectă programul de tratament sau îngrijire și să constate în ce măsură acesta este eficient, solicitând periodic, în scris, opinia specialiștilor;
- să mențină o legătură cu persoane sau instituții publice (membrii familiei, poliția, primăria etc.) care pot sesiza orice modificare apărută în situația acestora. [4, p. 74]

În ceea ce privește lucrul cu minorii, în funcție de convențiile internaționale, măsurile luate trebuie să fie orientate către interesul superior al copilului.

În cazul în care minorul este obligat să nu frecventeze anumite locuri, consilierul de probațiune verifică periodic și ori de câte ori este sesizat de alte persoane dacă minorul respectă interdicția. De asemenea, consilierul de probațiune va păstra o legătură permanentă cu familia acestuia, cu reprezentanți ai autorităților locale, ai organelor de poliție, precum și cu orice persoane fizice sau juridice care ar putea oferi informații privind frecventarea de către minor a locului supus interdicției.

În situația în care minorul are obligația de a nu intra în legătură cu anumite persoane stabilite de instanța de judecată, consilierul de probațiune va lua toate măsurile necesare în vederea identificării și contactării persoanelor care ar putea furniza informații relevante în cazul respectiv.

Totodată, consilierul de probațiune efectuează vizite inopinate la domiciliu și, după caz, la locul de muncă sau la școala la care învață minorul și colaborează cu familia acestuia în vederea respectării obligației.

Ori de câte ori apreciază că este necesar, serviciul de probațiune va solici-

ta autorităților competente desemnarea unor specialiști, în vederea asistării întocmirii și derulării planului de supraveghere. Acești specialiști pot fi psihologi, sociologi, cadre didactice, medici sau oricare alți specialiști a căror opinie este considerată necesară. [6, p. 113-114]

Reieșind din specificul lucrului cu minorii, este necesar ca în subdiviziunile teritoriale ale Departamentului de executare să fie cel puțin două persoane specializate în domeniul psihologiei și asistenței sociale, care se vor ocupa numai cu această categorie de condamnați.

Conform prevederilor art. 91 alin. (8) CP al RM, dacă în termenul de pedeapsă rămas neexecutat condamnatul:

a) încalcă ordinea publică, pentru care fapt i-a fost aplicată o sancțiune administrativă, sau se eschivează cu premeditare de la îndeplinirea obligațiilor stabilite de instanța de judecată la aplicarea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, instanța de judecată, la propunerea oficiului de executare, poate pronunța o încheiere cu privire la anularea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen și la trimiterea condamnatului pentru a executa termenul de pedeapsă neexecutat;

b) săvârșește din imprudență o nouă infracțiune, anularea sau menținerea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen se decide de instanța de judecată;

c) săvârșește cu intenție o nouă infracțiune, instanța de judecată îi stabilește pedeapsa în condițiile art. 85 CP al RM. În același mod, se aplică pedeapsa și în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni din imprudență, dacă instanța de judecată anulează liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen.

Având în vedere faptul că în sarcina oficiilor de executare este pusă atât activitatea de evidență și supraveghere a persoanelor condamnate la pedepse penale neprivative de libertate (art. 64, 65, 66, 67 CP al RM), cât și a celor liberate de pedeapsă penală (art. 90, 91, 92, 93, 96 CP al RM), volumul mediu de lucru al unui angajat este de 300 persoane supravegheate, iar în unele oficii ajunge chiar la 500 - 600 persoane. [2, p. 11]

La momentul actual activități de asistență și consiliere a persoanelor aflate la evidența oficiilor de executare nu se realizează, deoarece atât legislația actuală și instrucțiunile de activitate a specialiștilor secțiilor penale, cât și numărul acestora nu permite realizarea activităților menționate. [2. p.13]

Activitatea de asistență și consiliere acordată persoanelor liberate din locurile de detenție, care și-au executat pe deplin pedeapsa privativă de libertate, de obicei, se efectuează doar la cererea fostului condamnat.

Aceste activități constau în asistarea persoanelor în vederea reintegrării directe în societate, acestea presupunând folosirea acelorași tehnici, principii și scopuri ale probațiunii, cel de scădere maximă a riscului de recidivă.

La această etapă, Serviciul de probațiune va desfășura activități de probațiune orientate doar spre observarea procesului de reintegrare socială a fostului condamnat.

Astfel, se va evalua: atitudinea familiei față de fostul condamnat; cercurile de persoane în care s-a integrat; face sau nu abuz de alcool sau alte substanțe stupefiante; cum relaționează cu cei din jurul lui; petrecerea timpului liber; motivarea schimbării comportamentale; s-a încadrat sau nu în câmpul muncii; venitul familiei fostului condamnat asigură acoperirea necesităților acestuia sau nu; necesitățile.

Activitățile finale de acordare a asistenței și consilierii față de fostul condamnat sunt trecute și ele în dosarul de probațiune care cuprinde: a) cererea de asistență și consiliere; b) planul de reintegrare socială și supraveghere; c) raportul de evaluare întocmit înainte de pronunțarea sentinței judecătorești; d) raportul de evaluare solicitat de către instanță pe perioada supravegherii; e) referatele de reintegrare socială și supraveghere care conțin informații pe scurt cu privire la rezultatele înregistrate de către persoana asistată și consiliată, acestea fiind întocmite cel puțin o dată la șase luni sau ori de câte ori se înregistrează o evoluție pozitivă ori negativă în procesul de reintegrare a persoanei respective; f) concluziile consilierului de probațiune ce fac obiectul unui referat postsentențial de evaluare finală, întocmit în faza reintegrării sociale durabile a persoanei. [6, p. 140]

Un alt subiect care efectuează activități de profilaxie în rândul persoanelor liberate din locurile de detenție sunt organele afacerilor interne. Rolul lor specific în acest domeniu este determinat de diversitatea competenței pe care o au, de spectrul larg al împuternicirilor care le permit realizarea măsurilor operativ-investigative, procesual-penale, administrative și de altă natură în procesul prevenirii infracțiunilor, precum și de existența în structura lor a diferitor servicii și subdiviziuni.

Din penitenciar persoana liberată se prezintă cu o adeverință referitoare la faptul că ea a executat pedeapsa în locurile de detenție. La solicitarea inspectorului operativ de sector, persoana liberată se înregistrează în registru și se ia la evidență cu fișa de evidență profilactică. Astfel, persoanele cu antecedente penale sunt supuse activității de profilaxie pentru neadmiterea infracțiunilor și reacționarea adecvată la încălcările comise.

Rolul OAI în reintegrarea delincvenților este de apărare a personalității lor. În acest proces social pot interveni diverse situații cu caracter perturbator, ce duc la formarea personalității cu orientare infracțională. De aceea delincvenților nu ar trebui impuse anumite restricții care ar leza drepturile și libertățile acestora, întrucât se vor simți izolați de societate ca urmare a respingerii de către aceasta. [7, p. 70]

Realizând măsurile preventive, inspectorii operativi de sector [8] preîntâmpină și curmă infracțiunile sau alte încălcări de lege, relevă circumstanțele care favorizează comiterea lor, întreprind măsuri pentru înlăturarea acestora în limitele competenței. Inspectorii operativi de sector obțin printre primii informații despre conflictele casnice, despre unele încălcări de lege și despre persoanele care duc un mod de viață amoral. De aceea, ei exercită nemijlocit

activitatea de profilaxie individuală cu asemenea persoane, participă la anumite raiduri în scopul verificării locurilor de odihnă și a altor obiective, realizează inspectarea spațiului locativ.

În activitatea sa de profilaxie cotidiană, inspectorul operativ de sector se confruntă cu persoane care se deosebesc între ele nu doar prin caracterul activității antisociale, ci și prin calitățile personale. Interesele, necesitățile și starea socială diferită și mulți alți factori condiționează necesitatea unei abordări diferențiate a muncii educative cu fiecare persoană în parte. În privința persoanelor anterior condamnate măsurile profilactice trebuie să fie aplicate ținând cont de caracterul infracțiunilor săvârșite de ei, activitatea criminală pe care a avut-o în trecut, tipul și termenul pedepsei ispășite, motivele liberării lor, nivelului lor de corijare. De asemenea, este oportun de a ține cont de vârsta și de starea sănătății acestor persoane. [9, p. 179]

Sarcina inspectorului operativ de sector în efectuarea măsurilor de profilaxie în privința persoanelor anterior condamnate constă în a fixa procesul de corijare început în penitenciar și într-un termen maxim de scurt a-i ajuta să se adapteze la noul mediu social. În acest scop, el exercită supravegherea asupra comportării persoanelor cu antecedente penale la locul de lucru, de studii și de domiciliere, vizitându-i cel puțin o dată pe lună. În caz de necesitate, îl citează pentru prezentare la sediul secției, al sectorului sau la postul de poliție, pentru convorbiri profilactice și alte acțiuni de serviciu, cel puțin o dată pe trimestru. [8, pct. 29]

Inspectorul acordă o atenție deosebită exercitării controlului asupra persoanelor condamnate în repetate rânduri, care nu au pornit pe calea corectării modului lor de viață, continuă activitatea infracțională, duc un mod de viață antisocial, atrag în activitatea infracțională alți cetățeni, în special minori.

În urma verificărilor efectuate și a convorbirilor susținute cu persoanele în cauză, inspectorul de sector întocmește un raport, care este vizat de către șeful secției ordine publică și anexat la dosarul de acumulare.

Pentru stabilirea persoanelor cu antecedente penale, inspectorul de sector recurge la informațiile obținute: în cadrul inspectării spațiului locativ; din verificarea persoanelor nou-stabilite pe teritoriul sectorului deservit; din informațiile parvenite din instituțiile penitenciare ale RM, precum și ale altor state; din comunicările secțiilor de evidență și documentare a populației; din comunicările unității de gardă a comisariatelor; din comunicările aparatului auxiliar al poliției criminale; din comunicările de executare ale Departamentului de executare al Ministerului Justiției; din comunicările instanțelor de judecată; din comunicările de la comendurile speciale; din comunicările de la colaboratorii netitulari ai poliției, ale membrilor gărzilor populare [10] și ale altor reprezentanți ai formațiunilor obștești, comunicările cetățenilor și persoanelor oficiale etc. [8, pct.32]

Asupra fiecărei persoane din categoria dată se întocmește o fișă de profilaxie și un dosar de acumulare, cărora li se atribuie un număr de înregistrare similar cu numărul de înregistrare din Registrul de evidență a persoanelor cu antecedente penale, gestionat în secțiile ordine publică ale comisariatelor de

poliție. Drept temei pentru trecerea în evidență a persoanelor cu antecedente penale servește unul din actele descrise mai sus cu întocmirea unui raport motivat de către inspectorul de sector în numele comisarului de poliție și aprobat de el. [8, pct. 33-34]

La dosarul de acumulare se anexează: actele care conțin temei pentru trecerea în evidență (raportul inspectorului de sector privind depistarea persoanei care urmează a fi trecută în evidență); copia sentinței de condamnare; copia certificatului de eliberare din locurile de detenție; informații din instituțiile penitenciare; informația din Departamentul (oficiile) de executare a deciziilor judecătorești de pe lângă MJ al RM; informația despre antecedentele penale, F-246; comunicat de la birourile de evidență a populației; certificatele de la cabinetul narcologic și de psihiatrie; fotografia delinventului; schema de rude-nie; fișa dactiloscopică; posesia unui mijloc de transport auto; referințe de la locul de muncă și de trai; explicații; avertizări oficiale; copiile proceselor-verbale cu privire la contravențiile administrative; informația despre controlul persoanei la locul de trai, de muncă; alte materiale. [8, pct.35]

Persoana aflată în evidența de profilaxie poate fi radiată din evidență în cazul stingerii antecedentelor penale, în conformitate cu CP al RM.

Așadar, ținând cont de faptul că comportamentul infracțional este determinat de numeroși factori particulari și sociali, în rezolvarea problemei de resocializare și reintegrare a condamnaților în fiecare caz este necesar un tratament diferențiat, individual, prin aplicarea celor mai eficiente forme și metode de lucru. În acest scop trebuie studiate personalitatea și istoria dezvoltării sale criminale, identificate motivele și factorii care i-au împiedicat să respecte legea, determinate particularitățile ei psihologice.

Totodată, lipsa unui mecanism juridico-statal eficient de reglementare a controlului social asupra persoanelor care au ispășit pedeapsa și a unui mecanism juridic clar de acordare a ajutorului social în vederea găsirii unui loc de muncă și de trai apare ca una din cauzele criminalității recidive.

Considerăm că supravegherea va avea un efect minim dacă nu va fi însoțită de acordarea unui ajutor social. Pe de altă parte, putem spune că și ajutorul social fără supraveghere la fel este neefectiv.

În opinia noastră, un interes științific și practic sporit îl prezintă obiectul activităților de profilaxie. Astfel, criteriile care stau astăzi la baza includerii persoanelor liberate în activități de profilaxie nu sunt tocmai cele mai reușite, deoarece a caracteriza nivelul degradării social-morale a persoanelor liberate din locurile de detenție doar prin numărul de condamnări, caracterul și gravitatea infracțiunilor comise de către ei anterior nu este suficient. Probabil, elaborarea unor criterii suplimentare, care nu sunt indicate în lege, trebuie să devină un obiect de atenție al specialiștilor.

În acest context, propunem ca unul din criteriile respective să fie nivelul de corijare al condamnatului care se liberează și respectiv supravegherea din partea organelor abilitate să fie efectuată în privința persoanelor care, conform

caracteristici eliberate de către administrația penitenciarului, pot prezenta pericol pentru societate.

În scopul ridicării activităților profilactice urmează a lărgi cercul subiecților activităților profilactice prin generalizarea și răspândirea formelor progresive ale activității de profilaxie, a implementa mai activ experiența străină, a asigura o abordare complexă în organizarea profilaxiei infracțiunilor și colaborării cu populația.

În scopul atragerii societății la ocrotirea ordinii de drept este necesar a prevedea și o cointeresare materială în această activitate, care poate fi realizată prin utilizarea mijloacelor ridicate la persoanele care au încălcat ordinea publică și care au fost obținute în urma sancțiunilor administrative.

Referințe:

1. Raport de monitorizare și evaluare a activității de reintegrare socială a persoanelor liberate din locurile de detenție / coord.: D. Ardeleleanu; experți: A. Racu, V. Pistrinciuc, V. Zaharia, Chișinău, IRP, 2009, 36 p.

2. V. Prițcan, M. Ianacoglo, L. Dovicenco, L. Bolotovici, Coordonator: V. Cojocar, *Raport: Evaluarea necesităților în domeniul reintegrării sociale a persoanelor liberate din detenție*, IRP, Chișinău, 2007, 64 p.

3. Iu. Larii, *Criminologie*, vol. I, Chișinău, 2004, 150 p.

4. V. Prițcan, T. Gribincea, R. Moraru-Cilimar, A. Cojocar, C. Fiscuci, V. Popa, V. Dumbrăveanu, V. Lungu, M. Popovici, *Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție, Ghid practic*, IRP, Chișinău, 2007, 184 p.

5. Legea cu privire la probațiune nr. 8-XVI din 14.02.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 103-105/389 din 13.06.2008.

6. X. Ulianovschi, I. Golubțov, V. Zaharia, V. Cojocar, *Ghidul consilierului de probațiune, Institutul de Reforme Penale*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2004, 172 p.

7. Gh. Gladchi, A. Spoială, „Rolul organelor afacerilor interne în reintegrarea socială a delincvenților”, în *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM*, ediția a VI-a, Chișinău, 2006, p. 66-70.

8. Instrucțiunile cu privire la modalitatea organizării activității șefului de secție, sector, post și inspectorului (superior) de sector în comisariatul de poliție aprobate prin Ordinul MAI nr. 200 din 10.06.2004.

9. Быргэу М., *Организация профилактики преступлений органами внутренних дел: концептуальные основы, практика, перспективы совершенствования (опыт Республики Молдова)*, Под общ. ред. д-ра юрид. наук, проф. Бандурки А.М., Монография, Изд. Нац. ин-та внутр. дел, Харьков, 2004, 254 с.

10. Legea Republicii Moldova nr. 1101-XIII din 06.02.97 Cu privire la gărzile populare // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 22-23/232 din 10.04.1997.

Nicolae SANDU,

lector al Catedrei drept public
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Mariana PAVLENCU,

lector al Catedrei drept public
a Academiei Ștefan cel Mare a MAI, master în drept, doctorand

PROBLEME ALE MIGRAȚIEI ÎN PERIOADA RECESIUNII ECONOMICE

Moldova is a country of migrants. According to official government estimates, more than 600 000 moldovans are living and working abroad, although the actual figure differs according to different sources and likely tops one million. Migrants are also a major source of income for the national economy, with remittances from those abroad estimated at \$300 million per year.

Fenomenul migrației a existat dintotdeauna, concretizat prin transhumanță, invazii, colonizări și cruciade, sau provocate, în general, de atracția exercitată de regiunile mai bogate asupra populațiilor mai sărace.

În zilele noastre, preocuparea demografică reapare datorită riscurilor pe care le naște în producerea unor crize, la nivel local, zonal, continental sau planetar, ceea ce ar putea influența în mod negativ ordinea socială, sau în declanșarea unor tulburări ale echilibrelor etnice sau religioase.

Deși în ultimul deceniu în unele zone ale lumii, precum Europa, migrația a înregistrat fluxuri sporite, problema migrației internaționale este pentru multe state ale lumii o preocupare conjuncturală, chiar reziduală, mai degrabă de răspuns la unele evoluții decât de gestiune sau estimare a circulației persoanelor.

În cadrul fluxurilor de populație, circulația forței de muncă înregistrează dimensiuni în creștere atât a numărului, cât și a intensității. La scară mondială migrația este relativ redusă, cca 3% din populația lumii. Deși fluxuri migratorii importante întâlnim într-un număr relativ moderat de state ale lumii, practic nici o țară din lume nu rămâne în afara fluxurilor migrației internaționale. Acestea sunt fie țară de origine, fie țară de tranzit sau de destinație pentru migranți, ori dețin toate cele trei attribute simultan. [1, p. 73]

Pentru spațiul european, circulația persoanelor și respectiv a forței de muncă prezintă o importanță deosebită, lărgirea UE în valuri succesive, îmbătrânirea demografică a populației țărilor vest-europene într-un ritm accelerat și motivele economice reprezentând principalele stimulente pentru intensificarea circulației persoanelor și a forței de muncă.

Migrația presupune deplasarea unei populații dintr-o regiune în alta pentru a se stabili acolo. Ea înseamnă deci deplasare și stabilire. A emigra semnifică acțiunea de părăsire a propriei țări pentru a te stabili în alta țară. A imigra reprezintă activitatea prin care intri într-o țară, alta decât a ta, pentru a te stabili acolo. În acest sens nu trebuie confundat termenul „străin” cu „imigrant” cum uneori o fac administrațiile care îi contabilizează pe deținătorii de permise de ședere ca emigranți. Un student aflat la studii în altă țară, diplomații sau turiștii nu sunt imigranți. Reținem că fenomenul imigrației este, așadar, un fenomen internațional și are ca punct de plecare țara de origine a emigrantului și ca punct de sosire țara în care se va stabili imigrantul respectiv.

Pierre George distinge patru categorii de emigranți:

- a) emigrantul care își manifestă dorința de a-și schimba țara și, în final, naționalitatea;
- b) muncitorul străin care este un emigrant temporar;
- c) persoanele deplasate (expulzate, repatriate, transferate) alungate din țara lor de origine;
- d) refugiații care au optat pentru părăsirea țării lor. [2, p. 54]

După cum am observat, populația mondială în ultimii cincizeci de ani a crescut considerabil. Evoluția și repartizarea sa a evoluat sub influența, pe de o parte, a dinamicii populațiilor din zona lumii a treia, și pe de altă parte, sub influența îmbătrânirii progresive a populației din zonele cele mai bogate. Aceste state au devenit în câțiva ani dependente de cerințele de imigrări. Perioada aceasta se caracterizează prin răsturnarea de tendințe și prin complexitatea extremă a mișcărilor populației mondiale. Pentru a argumenta această afirmație, vom analiza în continuare evoluția și tendințele fenomenului imigrației contemporane.

Cu referire la un teritoriu național, se face distincția între migrația internă, atunci când deplasarea se face în interiorul țării respective, și migrația externă sau internațională. Migrația internațională din zilele noastre se realizează sub câteva forme mai importante: migrația forței de muncă, migrația membrilor familiilor lucrătorilor anterior emigranți, migrația forțată de calamități naturale, de persecuții politice sau religioase, de războaie etc. Dacă, în ceea ce privește migrația internă, nu intervin decât rareori opreliști de ordin juridic, migrația internațională este, într-o măsură importantă, determinată de politicile materializate în reglementări specifice în raport cu emigrația și, mai ales, cu imigrația.

Migrațiile sunt un proces natural de funcționare și dezvoltare a societății umane. În procesul migrațiilor au loc interacțiuni între oameni de diferite etnii, de diferite culturi și limbi. Oamenii își îmbogățesc cunoștințele despre alte state și popoare, capătă deprinderi lingvistice și profesionale necesare. Migrațiile ajută reintegrării familiilor, creșterii nivelului de bunăstare materială a oamenilor.

În același timp, să menționăm că datorită migrațiilor oamenii își asigură securitatea personală, se retrag din regiunile unde au loc conflicte militare, etnonaționale, cataclisme tehnogene sau naturale (incendii, inundații, alunecări

de teren, cutremure, tsunami etc.). Cu ajutorul migrațiilor, statele lumii deseori își soluționează problemele social-economice, tehnico-științifice, demografice.

Însă nu e secret că migrațiile în masă pot duce și duc la acutizarea diferitor probleme politice, social-economice, la tensionarea relațiilor interetnice, la înrăutățirea situației demografice, criminogene, social-psihologice, medico-sanitare, la apariția conflictelor sociale (în primul rând, pe piața muncii: salariu, șomaj etc.), la alte consecințe negative în interiorul țării, pun în pericol securitatea națională a statului. Să nu uităm că migrațiile sunt deseori folosite de mass-media și politicieni pentru a promova scopuri politice, a cuceri puterea sau a distruge concurentul politic sau electoral, pentru a crea atmosfera xenofobă față de reprezentanții altor popoare și etnii. De aceea este firească tendința diferitor state de a regla procesele migraționiste, de a promova o politică bine chibzuită, îndreptată spre obținerea unor avantaje maximale și spre minimizarea consecințelor negative ale strămutărilor în masă ale populației. Este clar că pentru aceasta e necesar de cunoscut situația migratorie reală în țară, de posedat informații adecvate despre caracterul, tendințele, formele și fluxurile acestor procese. Consolidarea Moldovei ca stat independent și democratic este însoțită de includerea ei și integrarea treptată în procesele migraționale internaționale. Ea începe a fi presată atât din partea cetățenilor proprii ce tind să-și realizeze strategiile migraționale, cât și din partea cetățenilor străini, care leagă realizarea proiectelor de viață cu permutarea în Moldova sau tranzitul prin teritoriul statului moldovenesc în alte state. [3, p.108]

Destramărea statului sovietic care a fost însoțită de procesele secesioniste și iredentiste, tensionarea relațiilor interetnice, procesele de migrație etnică și repatriere a cunoscut un flux destul de masiv. În 1992 a avut loc conflictul militar în Transnistria, care a stimulat migrațiunea forțată, apariția refugiaților și a persoanelor intern deplasate din raioanele estice ale țării. Tranziția la democrație pluralistă și economie de piață în Republica Moldova, reformele social-economice s-au soldat cu un preț social enorm. A scăzut brusc potențialul economic al țării. În anul 2000 el a constituit 33 la sută din nivelul anului 1990. În anul 2000 nivelul de trai al populației s-a redus esențial, constituind 19 la sută din nivelul anului 1990. Aceasta a sporit migrațiunea economică. În prima jumătate a anilor 1990 domina migrațiunea economică comercială de tip „suveică” („shattle”, „celnok”). Însă în a doua jumătate a anilor 1990 ea se reduce treptat, este înlocuită cu altă formă de migrațiune economică – migrațiunea forței de muncă. Prin aceste forme de migrațiune economică, oamenii, populația moldavă își salvează viața, viitorul său și al copiilor săi, migrațiunea creează condiții materiale unei vieți cât de cât decente în perioada transformărilor sociale. [4, p. 96]

Migranții de muncă moldoveni au devenit o realitate, un fenomen social masiv în mai multe state ale lumii. Însă și aici se observă o evoluție. Dacă la început migranții de muncă moldoveni se orientau spre activități de muncă în est, Rusia, astăzi vectorul vestic și în primul rând sud-vestic (Italia, Portugalia, Spa-

nia, Grecia, Turcia etc.) devine tot mai atractiv. În migrațiunea forței de muncă internațională sunt incluși reprezentanții ai diferitor etnii ce conlocuiesc pe teritoriul Republicii Moldova. În categoria migranților de muncă găsim reprezentanți din toate orașele și satele Moldovei, de diferite vârste și sex. Ei muncesc la construcții, lucrează în agricultură, participă la recolta roadei și prelucrarea produselor agricole, conduc transportul obștesc. Ei îngrijesc de bătrâni, copii și invalizi, lucrează în structurile de deservire socială și distractivă, prestează servicii sexuale etc., sunt acolo unde se poate de câștigat un ban mai mare decât în țara-patrie. Ei, aflându-se ilegal în țările-recipiente, lucrează la negru astăzi, creând condiții de viață bună pentru ziua de mâine. Ei au încredere numai în ei și în apropiații lor, nu văd sprijin din partea structurilor statale naționale. [5, p.117]

Procesul migrației este unul complex cu efecte multiple și variate. Unul dintre efectele cele mai vizibile, cu impact mare asupra fluxurilor de migrație este evoluția pieței forței de muncă.

Migrația forței de muncă nu are doar efecte negative, aspectul pozitiv al acesteia fiind benefic atât pentru țările de origine, cât și pentru cele de destinație. Între cele două categorii are loc o diseminare a cunoștințelor și a metodelor moderne de lucru. Se dobândesc experiențe cu efecte pozitive asupra dezvoltării ulterioare a indivizilor. Efectele migrației sunt de natură economică, socială, culturală pentru toți cei implicați.

Pentru țările de origine, efectele migrației sunt pozitive în primul rând în domeniul protecției sociale prin reducerea numărului șomerilor și crearea unui echilibru pe piața muncii ducând la creșterea salariilor. Diminuarea deficitului de forță de muncă se realizează prin angajări de muncitori din țări cu nivel de trai scăzut, care obțin salarii mai mari decât în țara lor de origine, în funcție de pregătirea, aptitudinile și respectul acestora pentru muncă.

Un alt avantaj al angajării acestei categorii de muncitori este și acela că, având contracte încheiate pe perioade mai mari de un an, aceștia nu pot pleca la alte companii. Impedimentele angajării muncitorilor străini constau în acordarea unui statut legal acestora și în existența unor puternice diferențe culturale între națiuni.

Un avantaj pentru țările de origine este și fluxul de valută al migranților (chiar dacă o mare parte este destinat consumului imediat), factor de creștere economică ce contribuie la micșorarea presiunii asupra deficitului contului curent și balanței de plăți externe al acestora. Transferurile bănești din străinătate au efect imediat de creștere a calității vieții gospodăriilor și familiilor emigranților. Efectele pozitive pentru creșterea economică provin și din faptul că o parte din veniturile provenite de la emigranți sunt economisite în sistemul bancar. Exportul temporar de forță de muncă s-a dovedit a fi mult mai eficient decât investițiile străine.

În situația falimentelor firmelor sau a reducerilor de personal, forța de muncă se orientează spre locuri de muncă mai prost plătite, însă stabile, devenind „salvatori” ai sistemului și factori ai stabilizării economice.

Experiența de leadership și calificările îmbunătățite dobândite de grupurile de repatriați contribuie, de asemenea, la creșterea economică a țării respective. Aceștia transferă know-how-ul și standardele înalte, putând deveni angajatori pentru o parte din semenii lor. Companiile au ajuns la concluzia că experiența acestora este mult mai utilă decât a angajaților străini care au fost transferați în țările de destinație pe bani mulți. În vederea împiedicării emigrării specialiștilor, cu efecte asupra reducerii dezvoltării tehnologice, există modalitatea de a-i motiva prin crearea de rețele între aceștia și cei din alte țări. [6, p. 207]

Pentru dezvoltarea economică, în țara de origine s-ar putea utiliza migrații și abilitățile lor prin încurajarea unei migrații circulare. Migrația circulară ar diminua exodul de „creiere” pentru că absența ar fi temporară și ar oferi recompense pentru întoarcerea în țara de origine atunci când nu mai poate sta în țara de destinație.

Pentru țările de destinație efectele asupra creșterii economice sunt favorabile. Emigranții reprezintă o forță de muncă bine pregătită, capabilă de performanțe înalte. Aceștia vor acoperi și domenii economice, bine plătite, ce nu prezintă interes pentru muncitorii autohtoni chiar în condițiile unui nivel ridicat al șomajului, sau datorită lipsei personalului calificat în aceste domenii.

Existența unei oferte variate de forță de muncă determină angajatorii să aleagă persoanele cele mai potrivite, din punctul de vedere al calificării și aptitudinilor, pentru posturile respective. De asemenea, există acum posibilitatea extinderii activității acestora prin crearea de noi locuri de muncă. Lucrătorii migrați își pot pune în practică cunoștințele dobândite în țara de origine, ajungând să fie recompensați corespunzător calificării.

Mulți cetățeni migrați își pun în practică ideile de afaceri înființându-și firme și creând astfel locuri de muncă atât pentru conaționali, cât și pentru cetățenii altor state. În unele țări aproape jumătate din creșterea economică se datorează imigraților.

Țările de destinație facilitează de multe ori accesul pe piața muncii a forței de muncă înalt calificată cu influențe pozitive asupra eficienței economice, creșterii produsului intern brut și îmbunătățirii nivelului de trai.

Existența unei migrații circulare în țara de destinație ar răspunde unor temeri privind migrații care stau permanent și ar oferi o alternativă liberalizării complete a acesteia.

În condițiile crizei actuale, migrația ar putea fi o soluție „tăierea” acesteia nefăcând decât să adâncească și mai mult deficitul economic al țărilor respective.

În locul unei dezvoltări pe termen mediu, Republica Moldova are parte de o migrație pe termen lung. Pentru inversarea fluxului este nevoie ca statul să-și contureze liniile strategice în așa fel încât să ducă la crearea de locuri de muncă diversificate într-o economie optimală și relativ echilibrat distribuită pe teritoriul țării. Baza extrem de fragilă pe care evoluează economia republicii face ca problema echilibrului macroeconomic și a nivelului de trai să nu-și gă-

sească rezolvarea într-un viitor apropiat. În lipsa investițiilor companiilor de top care, prin expansiunea cifrelor de afaceri și a fluxurilor financiare, să schimbe radical realitatea, se va putea pune semnul egal între deficitul de competitivitate și emigrație.

Republica Moldova a fost și este țară de origine sau de tranzit în fluxurile de migrație. Unul dintre efectele cele mai vizibile, cu impact mare asupra fluxurilor de migrație, este evoluția pieței forței de muncă. Atât migrația masivă pentru muncă, cât și procesul de îmbătrânire a populației afectează în prezent oferta de forță de muncă. [7, p. 84]

La nivel internațional, migrația forței de muncă este un fenomen cu mare potențial în primul rând pentru dezvoltarea statelor în curs de dezvoltare, reducând sărăcia și determinând creșterea investițiilor în capitalul uman. Ea reprezintă serioase provocări și pentru țările dezvoltate care concurează în atragerea de imigranți pentru a-și acoperi nevoile economice.

Criza globală actuală creează dificultăți pentru toate țările, inclusiv pentru țările membre UE, iar șomajul înregistrează creșteri semnificative.

Referințe bibliografice:

1. V. Moșneaga, „Migrația de muncă a populației și identificarea mecanismelor de protecție a migranților”, în *Piața muncii și dezvoltarea socială în Republica Moldova. Anuar economic și social 2003*, Chișinău, Institutul Muncii, 2004.
2. Pierre George, *L’immigration en France. Faits et problèmes*, Colin, Paris, 1986.
3. *Gestionarea migrației în Moldova*. Raport de evaluare al Organizației internaționale pentru migrație – 2003, Chișinău, 2003.
4. L. Crușu, *Desființarea Uniunii Sovietice și problema migrației*. *Moldoscopie*, USM, Chișinău, 2000, p.18-21.
5. V. Moșneaga, V. Țurcan, Gh. Rusnac, *Migrațiunea forței de muncă în Republica Moldova: cauze, tendințe, efecte*. *Moldoscopie*, USM, Chișinău, 2004.
6. Valentina Țugui, *Efectele migrației asupra creșterii economice în condițiile crizei globale*, Târgoviște, 2008.
7. M. Roșca, V. Teosa, *Resursele umane: migrația de muncă, rolul ei economic și social*. *Moldova, România, Ucraina: integrarea europeană și migrațiunea forței de muncă*, Ed. „CAPTES”, Chișinău, 2000.

Vasile SECRIERU,

lector superior interimar al Catedrei drept polițienesc
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

PREVENIREA ȘI COMBATEREA INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE PRIN COOPERAREA ORGANELOR AFACERILOR INTERNE CU SOCIETATEA CIVILĂ

The man, social human being, from its' essence and definition, doesn't live isolated, lonely, but in permanent and unremoving living with such people as he, in common action for existence, for surviving and its' evolution, for improvement the environment and social improving. The man is the bearer of the personality, and that relives like a feature, which tends to obtain and to express into full modality.

Omul, ființă socială prin esența și definiția sa, nu trăiește izolat, singur, ci într-o permanentă și neînălăturată conviețuire cu semenii săi, de acțiune comună pentru existența, pentru supraviețuirea și evoluția lui, pentru ameliorarea mediului natural și perfecționarea celui social. El este purtătorul personalității, iar aceasta se relevă ca o însușire pe care tinde s-o dobândească, s-o exprime într-o modalitate cât mai deplină.

La rândul ei, societatea își are asigurată și poate realiza dezvoltarea sa complexă numai prin valorificarea deplină a aptitudinilor membrilor săi, a personalității acestora. Societatea este pentru fiecare individ, pentru fiecare membru al său cadrul care asigură existența și dezvoltarea acestuia, prin aceea că fiecare are un statut al său în care se însumează totalitatea drepturilor și obligațiilor pe care societatea le acordă sau le pretinde de la fiecare. [1, p.1]

În cadrul vieții de relație, a vieții sociale, conduita (acțiunea) fiecăruia este apreciată, evaluată de ceilalți membri ai societății și considerată „convenabilă” ori „neconvenabilă”, pentru ei sau grupul social construit după cum ea se armonizează sau vine în conflict cu acestea. [2, p.7]

Una din prioritățile actuale ale reformelor economice, politice și sociale din Republica Moldova este prevenirea și combaterea corupției. Privită obiectiv, inclusiv prin prisma fenomenului corupției, tranziția politică, socială și economică din perioada ce s-a scurs de la declararea independenței statului a avut un impact dezastruos asupra calității guvernării și dezvoltării țării. Proporțiile și importanța sferelor afectate de corupție solicită imperativ abordarea strategică a acestui fenomen și, prin urmare, elaborarea și implementarea unei strategii naționale de prevenire și combatere a corupției. Oportunitatea Strategiei nați-

onale de prevenire și combatere a corupției (în continuare – Strategie) este determinată de conștientizarea imposibilității de a dezlădăcina corupția doar prin aplicarea unor măsuri penal-restrictive, necesitatea unei noi abordări a acestui fenomen, inclusiv îmbinarea acțiunilor de prevenire a corupției cu cele de depistare, instrumentare și sancționare, promovându-se, totodată, mecanismele economiei de piață. Elaborarea Strategiei este motivată și de necesitatea unei cooperări eficiente între sectorul public, cel privat și societatea civilă. La elaborarea Strategiei s-a ținut cont atât de experiența națională în domeniu, cât și de practica unor alte țări, de cerințele și recomandările organismelor internaționale. [3, p.1-3] Scopul Strategiei constă în reducerea corupției în Republica Moldova pentru a nu periclita statul de drept și democrația, pentru a nu împiedica dezvoltarea economică și socială a țării.

Obiectivele Strategiei sunt: asigurarea supremației legii (identificarea domeniilor afectate, condițiilor care favorizează corupția, prevenirea acestora și consolidarea sistemului de măsuri pentru detectarea și contracararea fenomenului); respectarea principiului de separare a ramurilor puterii și de colaborare a acestora într-un cadru strict constituțional și legal; perfecționarea cadrului legal în conformitate cu cerințele legislației internaționale; asigurarea transparenței activității instituțiilor publice, a accesului la informație, promovarea standardelor etice; activizarea societății civile și a sectorului privat în prevenirea corupției, crearea unei atmosfere de intoleranță față de fenomenul corupției.

Principiile de bază în prevenirea și combaterea corupției sunt: supremația legii; prezumția nevinovăției; egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii și asigurarea accesului liber la justiție; respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; transparența activității de combatere a corupției; asigurarea separării celor trei ramuri ale puterii în stat.

La nivel național, corupția este definită, în Legea nr.90-XVI din 25. 04. 2008 „Cu privire la prevenirea și combaterea corupției”, ca orice folosire ilegală de către o persoană cu statut public a funcției sale pentru primirea unor foloase materiale sau a unui avantaj necuvenit pentru sine sau pentru o altă persoană contrar intereselor legitime ale societății și ale statului, ori acordarea ilegală a unor foloase materiale sau avantaje necuvenite altei persoane. Grupul multidisciplinar în problemele corupției al Consiliului Europei a definit corupția ca orice comportament al persoanei în a cărei sarcină a fost pusă executarea anumitor obligații în sectorul public sau privat, care condiționează încălcarea acestora în calitate de persoană de stat cu funcție de răspundere, lucrător privat, agent independent, având drept scop obținerea unui profit ilegal pentru sine și pentru alte persoane. Conform Convenției civile privind corupția (Strasbourg, 4 noiembrie 1999), prin corupție se înțelege „faptul de a solicita, de a oferi, de a da sau de a accepta, direct sau indirect, un comision ilicit sau un alt avantaj necuvenit sau promisiunea unui asemenea avantaj necuvenit, care afectează exercitarea normală a unei funcții sau comportamentul cerut beneficiarului comisionului ilicit sau al avantajului necuvenit, sau al promisiunii unui asemenea

avantaj necuvenit”. Convenția penală privind corupția (Strasbourg, 27 ianuarie 1999) definește corupția în cele două modalități de săvârșire a ei – activă și pasivă.

Corupția activă este „promisiunea, oferirea sau darea, cu intenție, de către orice persoană, direct sau indirect, a oricărui folos necuvenit, către un funcționar public, pentru sine ori pentru altul, în vederea îndeplinirii ori abținerii de la a îndeplini un act în exercițiul funcțiilor”. Corupția pasivă este „solicitarea ori primirea, cu intenție, de către un funcționar public, direct sau indirect, a unui folos necuvenit, pentru sine ori pentru altul sau acceptarea unei oferte ori promisiuni a unui astfel de folos, în vederea îndeplinirii ori abținerii de la a îndeplini un act în exercițiul funcțiilor sale”.

Potrivit convenției numite, aceste fapte constituie corupție dacă sunt săvârșite de funcționari publici naționali, străini, parlamentari naționali, străini și ai adunărilor parlamentare internaționale, funcționari internaționali, precum și de persoane care reprezintă organizații internaționale. De asemenea, corupția ține atât de sectorul public, cât și de cel privat.

Convenția ONU împotriva corupției (New York, 31 octombrie 2003) definește corupția agenților publici naționali ca acțiune de a solicita sau de a accepta, direct sau indirect, un folos necuvenit pentru sine sau pentru o altă persoană, cu scopul de a îndeplini ori de a se abține de la întreprinderea unui act în exercițiul funcțiilor sale oficiale.

Conform art. 324 Cod penal al Republicii Moldova, coruperea pasivă este definită ca fapta persoanei cu funcție de răspundere care pretinde ori primește oferte, bani, titluri de valoare, alte bunuri sau avantaje patrimoniale, fie acceptă servicii, privilegiu sau avantaje, ce nu i se cuvin, pentru a îndeplini sau nu ori pentru a întârzia sau grăbi îndeplinirea unei acțiuni ce ține de obligațiile ei de serviciu, ori pentru a îndeplini o acțiune contrar acestor obligații, precum și pentru a obține de la autorități distincții, funcții, piețe de desfacere sau o oarecare decizie favorabilă. [4, p.110-111]

Potrivit art. 325 Cod penal al Republicii Moldova, coruperea activă reprezintă promisiunea, oferirea sau darea unei persoane cu funcții de răspundere, personal sau prin mijlocitor, de bunuri sau servicii, enumerate la art. 324, în scopurile indicate la același articol.

Cauzele apariției corupției

Corupția este un fenomen complex, multistructural și multidimensional, un fenomen economic, social și politic, a cărui complexitate este determinată de diverse cauze, care pot fi grupate în: economice, instituționale, de ordin legal, politice, sociale și morale.

Cauzele economice rezidă în: costul ridicat al vieții, cu o tendință de creștere continuă; degradarea economiei și, ca efect, pauperizarea populației; salariile joase, plătite cu întârziere, ale funcționarilor publici; bugetul de stat neviabil; suprareglementarea sectorului privat.

Cauzele instituționale cuprind: politica de cadre defectuoasă; promovarea în posturi de răspundere a unor persoane incompetente și corupte; lipsa de transparență în activitatea administrației publice centrale și locale, în organele de drept; libertatea excesivă acordată factorilor de decizie; posibilitatea redusă de demascare a persoanelor corupte; înzestrarea insuficientă a organelor de drept cu mijloace tehnice; lipsa de resurse umane, logistice și de tactici eficiente.

Cauzele de ordin legal rezidă în lacunele existente în legislație, în lipsa unor mecanisme eficiente de executare a acestora.

Cauzele politice constau în: lipsa de voință și de responsabilitate politică; existența unor factori interni și externi care impun interesele de grup la luarea unor decizii; nesoluționarea problemei raioanelor de est; erorile comise în procesul de realizare a reformelor economice și sociale; concurența politică neloială; traficul de influență asupra mass-media și a organelor de drept.

Cauzele sociale și morale țin de cultură, mentalitate, tradiții de activitate corupțională în organele puterii și de drept și constau în: dezintegrarea și demoralizarea societății; erodarea valorilor etice; informarea insuficientă a societății civile; apatia și pasivitatea civică; toleranța publică; polarizarea socială; dependența mijloacelor de informare în masă.

Multitudinea cauzelor corupției determină diversitatea sferelor afectate și complexitatea acțiunilor necesare prevenirii și combaterii acestui fenomen.

Impactul economic al corupției se manifestă în diverse moduri. Tergiversarea birocratică la întocmirea documentelor, incapacitatea statului de a asigura securitatea producătorilor, lobbyismul, protecționismul, traficul de influență, concurența neloială, reglementările și controalele de stat excesive, ce afectează mecanismele economiei de piață și libera concurență, descurajând potențialii investitori și inițiativa de întreprinzător, duc la creșterea costului proiectelor publice, la diminuarea eficienței economice, la extinderea evaziunii fiscale, la reducerea plăților la buget și la dezvoltarea economiei subterane.

Efectele social-politice ale corupției se manifestă prin degradarea funcțională, politică și morală a autorităților publice centrale și locale, care este o rezultată a extinderii corupției politice, prin diminuarea competenței politice transparente și responsabile, prin pauperizarea populației și creșterea tensiunii sociale.

În activitatea executivului, corupția are drept efect calitatea diminuată a administrației publice; un sistem de decizii neoficiale; legături strânse între crima organizată, funcționarii publici și politicienii corupți etc. Efectele corupției se exteriorizează și în relațiile internaționale, manifestându-se prin comportamentul incompetent, iresponsabil, provocator și subiectiv-convențional al persoanelor cu funcții de răspundere care, în relațiile cu parteneri străini, promovează în mod prioritar interesele personale și corporative în raport cu interesele naționale, ceea ce subminează iremediabil imaginea și credibilitatea țării în calitatea sa de partener în relații internaționale.

Contracurarea corupției este un proces de lungă durată. Acest fenomen nu poate fi extirpat, însă poate fi și trebuie diminuat printr-un control riguros, prin aplicarea unor măsuri de prevenire, care să vizeze factorii criminogeni și înlăturarea condițiilor care generează corupția, precum și prin depistarea nemijlocită a actelor de corupție, tragerea la răspundere juridică a vinovaților, în baza legislației. Este absolut necesară completarea măsurilor de prevenire și contracurarea cu acțiuni de educare a populației în spiritul intoleranței față de actele de corupție și de obținere a sprijinului ei în campania anticorupție promovată de autoritățile publice.

Toate elementele Strategiei trebuie să acționeze cumulativ și să fie eficient coordonate pentru a fi realmente interdependente, astfel încât efectul pozitiv al unuia dintre ele să le fortifice pe celelalte, și invers.

Astfel, elementele Strategiei sunt: contracurarea corupției prin aplicarea efectivă și eficientă a normelor penale; prevenirea corupției prin eliminarea oportunităților ei din sistemele și procedurile instituțiilor publice și de drept; educarea tuturor categoriilor de populație în spiritul intoleranței față de corupție și încurajarea unei susțineri active din partea cetățenilor în activitatea de prevenire și contracurarea a corupției.

Reforma legislativă trebuie să contribuie la consolidarea statului de drept, la stabilitatea și securitatea vieții sociale, la dezvoltarea unei economii de piață viabile, la eliminarea factorilor de risc, ce duc la corupție, prin simplificarea și corelarea normativă, eliminarea dublei interpretări, codificarea, adoptarea unor acte normative care să reglementeze cadrul legal al activităților de prevenire și contracurarea a corupției.

În domeniul legislativ, se vor elabora acte normative cu reglementări anticorupție eficiente, conform normelor, recomandărilor și standardelor internaționale. Totodată, se impune modificarea legislației anticorupție în conformitate cu prevederile actelor internaționale; ameliorarea sistemului legislativ; înlăturarea contradicțiilor și ambiguităților care au ca efect interpretarea dublă a legislației.

De asemenea, se impune consolidarea capacităților instituțiilor responsabile de asigurarea respectării legislației penale, prin revizuirea rolurilor și responsabilităților acestora, pregătirea profesională și specializarea judecătorilor, procurorilor, ofițerilor de urmărire penală și altor specialiști în domeniul urmăririi penale și în judecarea actelor de corupție, precum și dotarea lor cu echipamente și alte mijloace necesare. Înlăturarea practicii organelor de drept de efectuare a controalelor haotice asupra agenților economici.

Efectul scontat al reformei instituționale este crearea unui sistem instituțional eficient în prevenirea și combaterea corupției și în reducerea riscurilor de corupție în cadrul instituțiilor publice. În acest scop, se va optimiza structura autorităților publice și a altor instituții publice prin reducerea numărului de ministere, departamente și de alte organe, precum și numărului de funcționari; prin optimizarea structurii și competenței instituțiilor de stat abilitate

cu funcții de prevenire și combatere a corupției; prin încadrarea și promovarea personalului exclusiv pe criteriile profesionalismului, competenței, abilității manageriale și eficienței, printr-un mecanism bine reglementat de selectare și numire a funcționarilor (concurș, testare etc.) în ministere, departamente și în alte instituții de stat; se va asigura stabilitatea și continuitatea lucrătorilor care realizează performanțe profesionale, reabilitarea demnității meseriei de funcționar public sau de lucrător privat; se va exclude din structurile autorităților publice personalul care nu se adaptează la criteriile de eficiență și la normele deontologice sau nu își exercită obligațiile conform standardelor stabilite; se vor adopta în regim de urgență măsuri pentru salarizarea lucrătorilor din cadrul structurilor publice în concordanță cu responsabilitățile și riscurile la care sunt supuși, astfel încât să li se asigure un standard de viață decent și să fie prevenite actele de corupție; se vor eficientiza procedurile controlului de stat, prin stabilirea și dezvoltarea institutului de control social și parlamentar, asupra respectării legislației anticorupție; se vor elabora și implementa, în cadrul autorităților publice, mecanisme de control administrativ intern. Urmează a fi perfecționate mecanismele de interacțiune între funcționarul public și beneficiarul de servicii publice. Pentru antrenarea societății în prevenirea și combaterea corupției, în instituțiile publice, la întreprinderile și în organizațiile de stat vor fi create birouri anticorupție. Un rol important în acest domeniu îi va reveni Comisiei principale pentru etică, instituită sub egida Guvernului.

În sfera politică, trebuie întreprinse un șir de acțiuni pentru prevenirea și combaterea corupției. Astfel, în vederea asigurării transparenței, stabilirii responsabilității în activitatea politică și conformării legislației naționale la standardele internaționale, urmează a fi studiată legislația și practica internațională. În special, se vor opera o serie de modificări în legislație pentru ca finanțarea partidelor și a campaniilor electorale să se efectueze cu respectarea adevărată a principiilor transparenței și responsabilității. De asemenea, este importantă stabilirea răspunderii penale pentru mituirea alegătorilor în cadrul campaniilor electorale, precum și a responsabilității în fața poporului pentru activitate politică.

Crearea unui sector privat competitiv constituie o prioritate a politicii economice a Republicii Moldova, în acest sens impunându-se modificarea legislației fiscale și vamale întru reducerea poverii fiscale și sporirea responsabilității în caz de evaziune fiscală. Se va elabora un mecanism de combatere a fenomenului economiei subterane și de reintegrare a mijloacelor ei în economia legală. Se vor întreprinde măsuri în vederea facilitării activității agenților economici (la înregistrare, licențiere, la calcularea și plata impozitelor, la întocmirea dărilor de seamă financiare, statistice, fiscale etc.).

Un obiectiv major al politicii de prevenire a corupției îl constituie implicarea societății civile în acțiunile de prevenire a corupției și informarea opiniei publice cu privire la cauzele și consecințele corupției, la paguba pe care o aduce. Dezvoltarea cooperării interinstituționale și a relațiilor cu societatea civilă se va

axa pe: facilitarea cooperării între instituțiile cu atribuții în domeniul prevenirii corupției, precum și între acestea și societatea civilă; coordonarea eforturilor acestor instituții prin facilitarea schimbului de informații, încurajarea desfășurării în comun a unor acțiuni, obținerea de resurse umane sau tehnice necesare unor acțiuni de amploare, identificarea și eliminarea principalelor impedimente apărute în practică; oferirea unei imagini complete și coerente a eforturilor autorităților în acest domeniu.

Rolul organizațiilor neguvernamentale (ONG-urilor) în prevenirea și combaterea corupției va fi extins prin antrenarea acestora la formularea, promovarea și implementarea diverselor activități anticorupție, realizarea unor măsuri organizatorice și practice concrete întru facilitarea cooperării cu organele guvernamentale; organizarea periodică de întruniri comune ale organelor de drept, ale altor organe abilitate cu funcții de combatere a corupției cu reprezentanții organizațiilor neguvernamentale pentru examinarea rezultatelor activității comune de combatere a corupției.

Rolul mass-media în prevenirea și combaterea corupției constă în sensibilizarea opiniei publice față de fenomenul corupției și activitatea autorităților în domeniul prevenirii și controlului social al acestuia, organizarea sistematică a unor conferințe de presă și briefing-uri teleradio pentru familiarizarea populației cu realizările din domeniu.

Educația civică, îndeosebi în rândul tineretului, reprezintă o latură importantă a prevenirii fenomenului corupției, ce impune derularea unor programe specifice în centrele de învățământ, în special în instituțiile de învățământ preuniversitar general și în cele de învățământ superior. Scopul acțiunilor educaționale anticorupție este de a informa cetățenii Republicii Moldova despre pericolul corupției, de a le inocula intoleranța față de corupție și de a încuraja activitățile de combatere a ei. Cetățenii Republicii Moldova nu sunt suficient de informați despre drepturile omului, despre posibilitățile lor de luptă activă împotriva corupției. Populația poate contribui la prevenirea și combaterea corupției, dar nu conștientizează rolul ei potențial în acest proces.

Astfel, ar fi oportună o campanie publică anticorupție care să evidențieze pagubele morale, sociale și financiare cauzate de acest fenomen și să sugereze măsurile de combatere a lui.

Prevenirea corupției constituie o preocupare constantă a organismelor internaționale, în acest scop fiind elaborate și adoptate o serie de documente internaționale care reglementează procesul luptei anticorupție.

Convențiile civile și penale privind corupția la care Republica Moldova este parte impun racordarea cadrului ei normativ la exigențele legislației comunitare pentru asigurarea condițiilor de prevenire și control al corupției în conformitate cu standardele internaționale. În domeniul colaborării internaționale, Republica Moldova va continua să participe la acțiunile, inițiativele și proiectele ce vizează prevenirea și combaterea corupției (GRECO, Pactului de Stabilitate – SPAI etc.), să coopereze cu Uniunea Europeană în cadrul Acordului

de Parteneriat și Cooperare (APC), să adere la alte acte internaționale din domeniu, să încheie acorduri bi- și multilaterale referitoare la prevenirea și combaterea fenomenului corupției. Pentru optimizarea activității anticorupție, se vor atrage și mijloace financiare externe sub formă de asistență tehnică, granturi sau donații.

Obiectivele strategiei vor fi atinse prin realizarea unui plan de acțiuni detaliat, în care se specifică măsurile de rigoare, instituțiile responsabile și termenul de efectuare a acestor măsuri. Planul de acțiuni va fi actualizat periodic. În fiecare an se va publica și prezenta Parlamentului un raport despre îndeplinirea planului de acțiuni. Pentru discutarea acestui raport și actualizarea planului de acțiuni se vor organiza conferințe anuale, care să asigure sprijinul politic și public în domeniu.

Bibliografie:

1. Horia Diaconescu, *Infrațiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea*, Ed. All Beck, București, 2004.
2. Vintilă Dongoroz, *Drept penal*, ed. 1939, reeditată de Asociația Română de Științe Penale, București, 2000.
3. Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției pe anul 2005, Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.421-XV din 16 decembrie 2004, editată cu suportul Transparency International Moldova, Chișinău, 2005.
4. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002. Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002.

Sergiu SECRIERU, doctorand

STUDIUL DE DREPT COMPARAT AL PARTICIPAȚIEI SIMPLE: REPUBLICA MOLDOVA ȘI ROMÂNIA

Instituția participației penale este una din cele mai importante în teoria dreptului penal, fiind caracterizată printr-un grad înalt de complexitate. Din atare considerente, soluționarea problemei răspunderii penale a participanților la săvârșirea unei infracțiuni are o mare însemnătate teoretico-practică, permițând, pe de o parte, de a-i face inofensivi pe toți cei care au participat la săvârșirea infracțiunii, iar, pe de altă parte, de a evita tragerea neîntemeiată la răspundere penală a unor persoane, care de facto nu au participat la săvârșirea infracțiunii, ci din greșală sunt priviți ca participanți.

După cum menționează, pe drept cuvânt, autorul, I. Macari, legea penală consideră participația la infracțiune drept una dintre cele mai periculoase forme de activitate infracțională. Mai mult de jumătate din infracțiunile intenționate, precum și 70-80% din infracțiunile săvârșite de minori sunt comise în participație. Activitatea prin cumul de eforturi a două sau mai multe persoane înlesnește săvârșirea infracțiunii, îngreunează depistarea infracțiunilor și, drept urmare, ei devin mai fermi în hotărârea de a continua activitatea lor comună criminală. Afară de aceasta, după cum mărturisește practica infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave săvârșite cu participație, ele sunt bine planificate, chibzuite și urmările lor sunt foarte grave. [1, p. 55]

Studiul pluralității de subiecți activi ai infracțiunii a evidențiat că aceasta se prezintă sub mai multe forme sub aspectul modului de constituire, al rolului făptuitorilor în cadrul acestora și al răspunderii penale a făptuitorilor pentru infracțiunea săvârșită. În doctrina penală română este general admis că pluralitatea de infractori prezintă trei forme principale și anume: pluralitatea naturală, pluralitatea constituită și pluralitatea ocazională sau participația penală. [2, p. 426; 3, p. 399; 4, p. 263]

În legătură cu participația propriu-zisă, în știința dreptului penal se face distincție între mai multe genuri sau feluri de participație penală, folosindu-se drept criteriu fie felul contribuției date de participanți la săvârșirea faptei, fie atitudinea subiectivă a participanților, fie modul în care contribuțiile date de aceștia se integrează în activitatea care a dus la săvârșirea infracțiunii. [2, p. 431]

Potrivit legislației penale în vigoare a Republicii Moldova (art.43 CP), în funcție de gradul de coordonare a acțiunilor participanților la săvârșirea unei infracțiuni intenționate, se deosebesc următoarele forme de participație: a)

participația simplă; b) participația complexă; c) grupul criminal organizat; d) organizația (asociația) criminală. [5]

În legătură cu legislația penală română, trebuie menționat că legiuitorul nu reglementează în mod legal formele participației penale axate pe criteriul gradului și legăturilor existente în participații infracțiunii, sarcina definirii și determinării conceptuale a acestora revenindu-i doctrinei penale. Astfel în doctrina de referință românească sunt identificate două forme de participație, stabilite în funcție de criteriile menționate: participația simplă și cea complexă. [6, p. 447]

Determinarea strictă a formelor de participație are o mare importanță atât teoretică, cât și practică. O atare determinare este necesară pentru o justă calificare a activității comune a mai multor persoane și pentru aprecierea limitelor răspunderii penale a fiecărei persoane în parte.

În limitele conceptuale ale prezentului studiu, nu vom aborda integral toate formele de participație, ci doar participația simplă (omogenă) sau coautorat. Potrivit art.44 CP al Republicii Moldova: „Infracțiunea se consideră săvârșită cu participație simplă dacă la săvârșirea ei au participat în comun, în calitate de coautori, două sau mai multe persoane, fiecare realizând latura obiectivă a infracțiunii” [5].

Doctrina română definește coautoratul ca fiind situația când două sau mai multe persoane, după ce hotărăsc împreună să săvârșească o infracțiune (latură subiectivă), tot împreună execută nemijlocit activitatea infracțională (latură obiectivă) [7, p. 243]; coautoratul este acea formă a participației în care o faptă prevăzută de legea penală a fost săvârșită nemijlocit de către două sau mai multe persoane. [8, p. 273]

Plecând de la prevederile art.44 CP al Republicii Moldova, putem constata că o primă trăsătură a participației simple (coautoratului) o constituie activitatea comună a făptuitorilor. Această trăsătură presupune interacțiunea dintre acțiunile participanților la infracțiune în procesul săvârșirii unui act de comportament infracțional.

Activitatea comună se caracterizează, în primul rând, printr-un singur proces al activității infracționale (comunitatea de eforturi, acțiuni unificate), determinând atingerea unui rezultat infracțional comun. Prin urmare, activitatea comună presupune unificarea eforturilor și acțiunilor fiecărui participant în parte la o singură faptă infracțională, îndreptată spre atingerea unui rezultat infracțional comun.

Participația simplă, ca și o oarecare altă activitate comună, reprezintă o cooperare, în sensul că eforturile fiecărui participant sunt unificate pentru atingerea unui scop comun, dorit de participanți. În urma unificării eforturilor participanților nu numai că se ridică productivitatea individuală a unui făptuitor, dar se creează o forță nouă, mult mai sigură, mai hotărâtă, care ridică nivelul atât al vitezei, cât și al eficacității acțiunilor infracționale.

O altă trăsătură definitorie a participației simple este că infracțiunea se

comite de două sau mai multe persoane, fiecare având calitatea de autor al infracțiunii (coautori).

Este pe deplin justificată aserțiunea autorului X. Ulianovsci, potrivit căruia coautoratul poate exista atât în cadrul unei participații complexe (eterogene), la care doi sau mai mulți participanți au calitatea de autori (coautori), alții având calitatea de organizatori, instigatori sau de complici, cât și în cadrul unei participații simple (omogene) la care toți participanții au calitatea de autori (coautori). [9, p. 45]

În legislația penală a Republicii Moldova noțiunea de „autor” este consacrată la art.42 alin.(2) CP. Potrivit textului de lege: „Se consideră autor persoana care săvârșește în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală precum și persoana care a săvârșit infracțiunea prin intermediul persoanelor care nu sunt pasibile de răspundere penală datorită vârstei, iresponsabilității sau din alte cauze prevăzute de legea penală” .[5]

În aceeași ordine de idei, poate fi amintit și art.25 din CP al României: „Autor este persoana care săvârșește în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală” [10].

Prin acte de săvârșire nemijlocită a faptei se înțelege orice act de conduită exterioară, prin care se execută direct acțiunea sau inacțiunea socialmente periculoasă incriminată de lege. În legătură cu aceasta, contribuția coautorilor la comiterea faptei poate fi identică sau diferită, egală sau aproape egală, în același timp și loc ori nu.

În doctrina română de specialitate, luându-se în calcul sensul formulării definiției legale a autorului, a diferitor categorii de unitate infracțională, precum și a valorii contributive a actelor efectuate de autori în funcție de urmarea produsă, în sfera de cuprindere a sintagmei „săvârșirea nemijlocită a faptei”, se include [8, 158-160]:

– Actele ce se înscriu în acțiunea tipică descrisă în norma incriminatoare, acte ce se integrează în latura obiectivă a infracțiunii. În caz de coautorat, nu este nevoie ca fiecare participant să fi comis neapărat o activitate materială, care să acopere în întregime latura obiectivă a infracțiunii, întrucât actele coautorilor se completează reciproc, în cadrul activității materiale indivizibile de săvârșire a faptei penale. [11, p. 69] Când fapta este comisă de către o singură persoană-autor, aceasta realizează exclusiv toate actele acțiunii tipice, realizează printr-o activitate ce-i aparține exclusiv întreaga latură obiectivă a faptei. Coautoratul presupune, dimpotrivă, acte efectuate de toți participanții, acte ce se completează reciproc, toate integrându-se în activitatea materială care trebuie privită în unitatea și indivizibilitatea ei.

– De regulă, acțiunile coautorilor sunt identice sau similare, deoarece fac parte din acțiunea ilicită. Sunt însă și situații în care acțiunile lor pot fi total diferite, ca mod de realizare, cum este în cazul infracțiunilor complexe. Astfel, de exemplu, în cazul infracțiunii de tâlhărie, un coautor îl poate amenința pe posesorul unui lucru mobil, în timp ce celălalt realizează acțiunea de luare a lu-

crului aflat în posesia sau detenția sa. Deși acțiunile sunt diferite, constituie acte de coautorat, întrucât se integrează în latura obiectivă a infracțiunii de tâlhărie, structurată complex prin reunirea de către legiuitor a două infracțiuni distincte, eterogene. [6, p. 468]

– În cazul actelor de executare, trebuie inclusă și categoria celor care, fără a face parte din acțiunea tipică, incriminată de lege, contribuie într-o măsură determinantă la realizarea ei, fiind în anumite condiții, indispensabile săvârșirii acesteia. În acest sens, vor fi considerate acte de coautorat, și nu de complicitate, acțiunea de imobilizare a victimei sau de împiedicare de a se apăra, în timp ce celălalt participant o lovește mortal [12, p. 68]; lovirea cu pumnii în față a victimei, împiedicând-o să pareze lovitura de topor pe care se pregătea să i-o aplice celălalt inculpat, întrucât contribuția adusă în acest fel apare ca indispensabilă pentru realizarea uciderii. [13, p. 73]

După cum rezultă din dispoziția art.42 alin.(2) CP al R. Moldova, în calitate de autor al infracțiunii este recunoscută inclusiv persoana care săvârșește infracțiunea prin intermediul unei persoane care nu este pasibilă de răspundere penală datorită vârstei, iresponsabilității sau din alte cauze prevăzute de legea penală.

Se poate constata că legiuitorul moldovean a consacrat în mod legal așa-numita teorie a autorului mediat, de la distanță, sau a autorului de mână lungă (*longa manus*). Potrivit acestei teorii, de vreme ce autorul imediat nu răspunde penal (pentru că este iresponsabil, nu a atins vârsta răspunderii penale, indus în eroare etc.) și nu poate fi subiect al infracțiunii, adevăratul autor trebuie considerat cel care l-a determinat cu intenție să săvârșească fapta, adică autorul mediat.

Mai este de menționat că dacă făptuitorului săvârșește infracțiunea prin intermediul unei alte persoane care din considerentele menționate acționează fără vinovăție, nu va putea fi identificat coautoratul. O asemenea soluție are o conotație legislativă, fiind consacrată în art.42 alin.(6) CP al Republicii Moldova: „Participanții trebuie să întrunească semnele subiectului infracțiunii” [5]. Prin urmare, se exclude existența coautoratului atunci când fapta infracțională este comisă de o persoană ce întrunește condițiile cerute de lege ale subiectului activ a infracțiunii, iar cealaltă persoană nu întrunește aceste caracteristici preținse de către legiuitor.

În contrast, legiuitorul român nu soluționează problema autorului mediat în mod legal, sarcina revenindu-i doctrinei și jurisprudenței penale. Astfel, doctrina penală română recunoaște existența unei participații impropriei, atunci când ca urmare a neconcordanței pe planul laturii subiective, fapta săvârșită în participație apare, pentru unii participanți, ca o infracțiune intenționată, iar pentru alții ca o infracțiune din culpă, ori ca o faptă săvârșită fără vinovăție. [2, p. 449; 14, p. 80-83]

Reieșind din atare premise, situația săvârșirii infracțiunii de către o persoană prin intermediul unei alte persoane care acționează cu vinovăție, în doctrina penală română este atribuită participației penale impropriei.

O a treia condiție de existență a participației simple privește legătura subiectivă între coautori.

Referindu-ne la legislația penală a Republicii Moldova, luând în considerație norma definitorie a participației penale prevăzută de art.41 CP, în doctrina de specialitate această legătură subiectivă este denumită „unitate de intenții” [15, p. 347] sau „comunitatea de intenții” [16, p. 308], fiind tratată ca condiție obligatorie de existență a participației și a formelor ce-i sunt aferente (inclusiv participația simplă).

Totodată, aceeași dispoziție definitorie consacră expres condiția după care participația este posibilă doar la comiterea unei infracțiuni intenționate. Această înseamnă că, pe de o parte, însăși cooperarea coautorilor la săvârșirea infracțiunii trebuie să aibă un caracter intenționat, cu toate trăsăturile aferente intenției, iar, pe de altă parte, infracțiunea care derivă dintr-o asemenea cooperare trebuie și ea la rândul ei să aibă un caracter intenționat.

Plecând de la premisele legislative menționate mai sus, dacă două sau mai multe persoane săvârșesc împreună o infracțiune din imprudență, nu va exista participație penală, fiecare dintre făptuitori purtând răspundere penală pentru acțiunile sale proprii, independent de acțiunile celorlalți coautori.

În doctrina penală română, trăsătura de factură subiectivă ce definește participația simplă este denumită „voința comună a autorilor”. [6, p. 468] Utilizarea unei asemenea sintagme la descrierea trăsăturii analizate, se explică prin recunoașterea existenței coautoratului la infracțiunile comise din imprudență (culpă). [17, p. 365]

În acest sens, s-a considerat că atunci când, datorită efectuării unor acțiuni din culpă, simultan sau succesiv, de către două sau mai multe persoane, s-a produs un rezultat ce întregeste conținutul unei infracțiuni din clupă toate aceste persoane vor fi coautori ai unei fapte de culpă, întrucât contribuția fiecăruia a concurat nemijlocit la producerea rezultatului, înscriindu-se în antecedența cauzală a acestuia [p. 449].

În concluzie, putem menționa că soluțiile oferite de legislațiile statelor ce au fost examinate în prezentul demers sunt departe de a fi coordonate. Aceasta subliniază nu numai pozițiile teoretice diferite pe care se situează legiuitorii din diferite țări, ci și viziunile specifice de soluționare a problemelor concrete care se ivesc în această materie.

Bibliografie:

1. I. Macari, „Noțiunea de participație la infracțiune”, în *Legea și viața*, Nr. 8, 2006.
2. C. Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. ALL EDUCAȚIONAL S.A., București, 1997.
3. Mihai Adrian Hotca, *Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2007.
4. A. Boroi, *Drept penal. Partea generală*, ediția a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008.
5. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002 // Republicat:

- Monitorul Oficial al R.Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.
6. M. Zolyneak, *Drept penal. Partea generală*, vol. II, Editura Fundației „Chemarea”, Iași, 1992.
 7. I. Oancea, *Tratat de drept penal*, Ed. All, București, 1994.
 8. T. Vasiliu, D. Pavel, G. Antoniu, D. Lucinescu, V. Papandopol, V. Rămureanu, *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975.
 9. Xenofon Ulianovschi, *Participația penală*, Ed. Asociația Judecătorilor și Centrul de Drept, Chișinău, 2000.
 10. Codul penal al României din 21 iunie 1968 cu modificări aduse prin Legea nr. 278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, Ed. C.H. Beck, 2005.
 11. A. Boroii, *Infrațiuni contra vieții*, Ed. Național, București, 1996.
 12. Decizia nr. 320/1994 a CSJ a României// Dreptul nr.3/1995.
 13. Decizia nr.423/1994 a Trib. București, secția a II-a penală// Dreptul nr.5/1995.
 14. Petre Dungan, *Participația improprie în dreptul penal român*, Ed. Lumina Lex, București, 2001.
 15. S. Botnaru, A. Șavga, V. Grosu, M. Grama, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Chișinău, Ed. Carriier Juridic, 2005.
 16. A. Borodac, *Manual de drept penal. Partea generală*, Tipografia centrală, Chișinău, 2005.
 17. V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, V. Roșca, *Explicații teoretice ale codului penal român. Partea specială*, vol. III, ediția a 2-a, Ed. Academiei Române și ALL BECK, București, 2003

Ion SLISARENCO,

lector asistent al Catedrei drept

penal și criminologie a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, masterand

CARACTERISTICI CONCEPTUALE PRIVIND PERSONALITATEA INFRACTORULUI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE ÎN SCOP DE EXPLOATARE SEXUALĂ

Traficul de ființe umane a fost și constituie încă din cele mai vechi timpuri o problemă a tuturor popoarelor. Apărută câteva milenii în urmă, aceasta a însoțit societatea în toate perioadele ei de dezvoltare, actualitatea ei nepierzându-și-o chiar și în prezent.

Dacă în perioada sclavagistă, feudală tranzacțiile care aveau ca obiect de vânzare-cumpărare sau schimb ființe umane era considerată o activitate obișnuită, atunci odată cu scurgerea timpului reacția omenirii la problema respectivă s-a schimbat radical. Astăzi, lumea civilizată condamnă sclavia ca fiind un flagel amoral, social periculos și care cauzează un prejudiciu enorm relațiilor stabilite în societate, tratându-l ca un fenomen inadmisibil. În ciuda a numeroase acte normative adoptate la nivel național și internațional, care interzic și care stabilesc pedepse aspre pentru practicarea unor asemenea activități, fenomenul traficului de ființe umane continuă să evolueze, îmbrăcând forme noi, dar rămânând în esență același.

Infrațiunea de trafic de ființe umane săvârșită în scop de exploatare sexuală a victimei, ca modalitate alternativă distinctă, se deosebește printr-o structură complexă a mecanismului infracțional și printr-o diversitate a metodelor de comiterea a acesteia. Este de menționat că însuși mecanismul de comitere a infracțiunii, ca element al caracteristicii criminalistice a tipului respectiv de faptă prejudiciabilă, se află într-o strânsă interdependență cu elementul personalității infractorului.[1, p. 137]

În general, literatura de specialitate tratează traficul de ființe umane ca fiind o sferă de activitate a criminalității organizate.[2, p. 15]

Plecând de la ideea că traficanții nu acționează individual, probatoriul în cauzele penale referitoare la traficul de ființe umane comis de către un grup criminal sau de o organizație criminală trebuie să reflecte un volum necesar de probe pentru înaintarea învinuirii tuturor subiecților implicați în activitate criminală.

În traficul de persoane în scopul exploatarei sexuale sunt implicați diferiți infractori, pe mai multe planuri, începând cu acțiuni desfășurate spontan de

infractori individuali, neorganizați, până la filiere internaționale de trafic cu un grad complex de organizare.

Există trei categorii de filiere sau rețele de trafic:

1) Rețele particulare – sunt mici grupuri care își desfășoară activitatea în cadrul unor familii sau comunități etnice răspândite în afara unei țări. Atunci când apar solicitări din partea comunităților din străinătate, aceste rețele livrează câte o femeie sau două. Pentru a recruta femei pentru bordeli sau rețele de prostituție, traficanții migranți se folosesc de contactele lor familiale sau etnice din țara de origine. Rețelele „particulare” sunt prezente în regiunile de graniță dintre țara de origine și cea de destinație, precum și în cazul unor comunități etnice.

2) Rețele infraționale organizate pe o scară largă – rețele care controlează toate aspectele traficului de persoane, de la recrutare și transport până la managementul local al bordelurilor și al prostituatelor de stradă.

Traficul de persoane este organizat ca o firmă cu mai multe secții, cum ar fi „secția de recrutare”, „secția de management al prostituției”. Traficanții iau foarte în serios aceste activități lucrative și dau dovadă de „profesionalism”, folosind metode deosebit de brutale pentru a menține ordinea și disciplina. Victimele sunt privite ca mărfuri cu care se face comerț, asemănător comerțului clasic cu sclavi.

Acest tip de rețele infraționale organizate provin în primul rând din Ucraina, Belarus, Rusia și Bulgaria, dar se extind în întreg estul și centrul Europei. Aceste rețele au agenți în vestul Europei, care se ocupă de managementul rețelelor de bordeli și de prostituție și folosesc țările de tranzit doar pentru a obține documente false sau ca „teren de antrenament” înainte să pornească mai departe spre vest.

3) Rețelele infraționale de distribuție – rețele de crimă organizată care recrutează și transportă fete dintr-o țară în alta, vânzându-le către bordeli și rețele de prostituție din alte țări, organizate și conduse la nivel local. Membrii acestor rețele pot fi considerați „vanzători en gros” sau „distribuitori”, care aprovizionează „vanzătorii cu amănuntul” la nivel local, aceștia la rândul lor derulând și controlând infrastructura de prostituție locală.

Câteodată, victimele sunt vândute de mai multe ori la rând, către diferite bordeli sau rețele criminale, în orașe sau țări diferite, sau rămân în cadrul aceleiași rețele, fiind mutate de pe o piață pe alta, odată cu scăderea în rating a solicitărilor acestora, ori în cazul în care intermediarii propun un preț mai avantajos, urmând ca ulterior să le vândă mai scump în altă localitate sau chiar țară.

În ciuda faptului că toate cele trei niveluri de trafic funcționează în mod paralel, în ultimul timp traficul provenit din Comunitatea Statelor Independente și din sud-estul Europei este derulat în principal de rețele foarte profesioniste și foarte bine organizate. Aceste două regiuni geografice au una dintre cele mai dinamice rate de creștere, reprezentând o pătrime din traficul mondial cu persoane.

De traficul cu femei se ocupă în general grupările criminale, deși practica investigării acestei infracțiuni demonstrează că deseori drept subiecți activi ai acestei fapte infracționale pot apărea cupluri stabile, bine reușite în viață, care zilnic se ocupă de această „muncă murdară” cot la cot cu marile și multifuncționalele organizații criminale.[3, p. 14]

Drept argument la cele menționate mai sus ne servesc datele empirice obținute în urma unui studiu statistic realizat de către cercetătorii belaruși în acest domeniu. În conformitate cu aceste date, 84,1% din ofițerii de urmărire penală și 86,4% din inspectorii poliției judiciare, având o bogată experiență în investigarea traficului de ființe umane, menționează că acest tip de infracțiune, de regulă, este săvârșit de grupări criminale organizate care își desfășoară activitatea infracțională în mai mult de un stat, adică transnaționale. Respectiv, majoritatea experților în domeniu (circa 76,2%) susțin că de cele mai multe ori aceste grupuri sunt constituite din cel mult 5 persoane.

În urma studierii dosarelor penale privitoare la traficul de ființe umane, s-a stabilit o legătură precum că pentru realizarea mecanismului actului infracțional al acestei infracțiuni, de la recrutare, transportare și până la exploatarea nemijlocită, rolul fiecărui participant la infracțiune este bine determinat.

În literatura de specialitate a țărilor care au deja o bogată experiență în contracararea acestei infracțiuni s-a încercat de a sistematiza rolurile fiecărui membru al rețelei de traficanți în corelație cu etapele mecanismului actului infracțional. Astfel, O. E. Sudakov, consideră că din componența grupului criminal care practică traficul de ființe umane obligator fac parte:

a) organizatorul sau conducătorul rețelei de traficanți – are ca funcții de bază organizarea tuturor activităților infracționale pe care le desfășoară întreaga rețea de traficanți și, simultan, dirijează întreaga organizație criminală;

b) recrutorii – persoane care se ocupă cu selectarea, studierea potențialelor victime pentru ulterioara traficare a lor și care intră cu ultimele în contact pentru a stabili legătura necesară realizării;

c) persoane care au legătură cu funcționarii sau înalții funcționari de stat predispuși spre corupere pentru săvârșirea infracțiunilor legate de trafic de persoane;

d) curierii – se preocupă nemijlocit de transportarea victimelor peste frontiera statului de baștină al victimelor, de transferul acestora „cumpărătorilor” și de primirea și întoarcerea înapoi în țară a banilor primiți pentru victimele traficate;

e) cumpărătorii străini – reprezintă angajatorii fictivi care urmează să ofere victimelor locurile de muncă promise, în realitate ei fiind persoanele care vor exploata femeile traficate, neexcluzându-se și prezența intermediarilor care ulterior vor vinde victimele altor traficanți la un preț mai avantajos.

Cu atât mai mult, există cazuri în care anumite persoane care cooperează la această activitate infracțională nu fac parte nemijlocit din această grupare criminală sau rețea de traficanți și nici nu sunt înștiințați referitor la scopul final

al activității în care sunt antrenați să o desfășoare. La această categorie de persoane se referă:

a) fotografi – care pregătesc fotografiile pentru actele de identitate sau pașapoartele femeilor ce urmează a fi traficate, precum și fotografiile publicitare ale acestora care sunt mediatizate printre potențialii cumpărători străini;

b) funcționarii organelor de stat – care se ocupă cu perfectarea și eliberarea documentelor necesare plecării din țară și a altor documente;

c) însoțitorii sau ghizii – care se ocupă de trecerea ilegală a victimelor peste hotarele țării în general fără acte.[4, p. 86-87]

Traficul de persoane este un fenomen infracțional internațional complex și unic în felul său, compus din mai multe elemente.

În descrierea procesului de trafic se identifică de obicei trei faze distincte:

- faza de recrutare;
- faza de tranzit;
- faza de destinație.

Trebuie menționat, de asemenea, că în realitate aceste trei faze se suprapun sau coincid parțial. Apoi, mai este posibil ca un caz individual de trafic să aibă mai multe faze de tranzit sau de destinație, deoarece adesea victimele sunt retrafficate. Pe de altă parte, unele cazuri nu au nici un fel de fază de tranzit.

Prima fază a procesului de trafic este de obicei denumită „faza de recrutare”. Pe parcursul acestei faze, traficanții aleg și acaparează potențialele victime, pentru a le ademeni în circuitul traficului. Termenul „recutare” presupune în sens larg și se referă la faptul că victimele sunt recrutate sau acaparate în scopul exploatării sexuale sau alt gen, prin răpire, constrângere, fraudă și înșelăciune. Recrutarea în scopul traficului de ființe umane presupune atragerea persoanei prin selecționare într-o anumită activitate, determinată de scopurile stipulate la alin. (1) art. 165 CPRM.

Așadar, în traficul de ființe umane sunt implicate mai multe persoane: este vorba, de fapt, de o rețea bine organizată la nivel internațional.

Dacă e să facem un portret al recrutorului, am putea menționa că acesta nu este neapărat traficant. Rolul lor se reduce la ademenirea și convingerea persoanei de a pleca peste hotare. Ulterior ei „transmit” potențiala victimă traficanților.

Cine sînt recrutorii și cum își recrutează ei victimele?

Ei pot fi persoane fizice:

- bărbați cu vârsta între 20-30 de ani (uneori pot fi și mai în vârstă);
- femei cu vârsta între 18-35 de ani (dintre care și foste victime ale traficului);
- familii.

La recrutorul-bărbat, în majoritatea absolută a cazurilor, aspectul fizic este de natură să inspire încredere, unii chiar vădind o anumită sobrietate. Situația sa materială este cunoscută ca una bună, chiar dacă aceasta nu este prezentată în mod ostentativ. Sunt cazuri când recrutorul ocupă o funcție de răspundere. Dar, în general, ocupațiile recrutorilor sunt de o mare diversitate și

presupun, în general, contactul cu publicul.

De cele mai multe ori ei sunt oameni sociabili și inspiră încredere. Uneori te cucerește gestul lor de a-ți sări în ajutor la nevoie, de a-ți acorda mici servicii fără a-ți impune vreun angajament reciproc (o invitație la cafea, la o pizza asumându-și plata consumației). Foarte des veriga de legătură între recrutori și victimă poate fi un bun cunoscut sau chiar un prieten (de multe ori o femeie) al potențialei victime, sporind astfel gradul de încredere. Mai regretabil este faptul că uneori atât recrutorul, cât și intermediarul poate fi chiar o rudă apropiată. În asemenea cazuri, lovitura morală, după descoperirea realității crude, este cea mai grea.

În cazul recrutorului-femeie, portretul este cel al unei tinere (sau tinere doamne) descătușate, cu maniere libertine, de regulă emancipată, veselă, purtând vestimentație și bijuterii scumpe, aflată la volanul unei mașini luxoase. Cucerește prin argumente simpliste, esența lor fiind banii și luxul.

Uneori recrutorul poate fi chiar o familie. De regulă, aceasta are un business aparent cu străinii, dar sub acoperirea lui desfășoară activitatea de trafic cu persoane.

Recrutorul poate să aparțină unei rețele organizate de traficanți, poate activa de sine stătător, sau în calitate de agent ori angajat al unei firme (de obicei, firmă-fantomă).

De multe ori, pentru a reda ofertei o notă de veridicitate, recrutorii iau masca: agenților intermediare de angajare la muncă, agenților turistice, cluburilor matrimoniale, agenților de dans, majoritatea din ele activând ilegal, plasând anunțuri publicitare în ziare sau prin alte mijloace mass-media. Dar și recrutorii, în cazul persoanelor fizice, pot plasa anunțuri cu oferte ademenitoare.

Nu este exclus faptul că traficanții să fie și recrutori în același timp, dar din mărturiile victimelor se vede că acest lucru se întâmplă mult mai rar, pentru că este complicat să realizezi toate etapele traficului de unul singur.

Astfel, susținem că traficul de ființe umane în scop de exploatare sexuală poate fi săvârșit atât de o singură persoană, cât și de două sau mai multe persoane, iar negoțul cu oamenii ia adesea forme transnaționale și transfrontaliere de operare, la care participă cetățeni (traficanți) din două sau mai multe state. [5, p. 197] În cazul dat, activitatea infracțională începe pe teritoriul statului de origine al victimelor și, parcurgând o serie de etape, este finalizată pe teritoriul statului de destinație. Deoarece în traficareea persoanelor sunt implicați mai mulți subiecți, care asigură, prin misiunile ce le revin, realizarea actului infracțional, aceste tipuri de infracțiuni sunt săvârșite în participație, fapt care ne determină să abordăm unele aspecte ale participației penale.

Stabilirea sub aspect juridico-penal a rolului fiecărui participant în săvârșirea faptei infracționale este posibilă pornind de la analiza mecanismului de traficare a persoanelor. Potrivit modului cel mai frecvent de operare, comerțul cu oameni presupune recrutarea, transportarea, tănuirea, transmiterea primirea și exploatarea victimelor sub diverse forme.

Aceste acțiuni succesive sunt realizate de mai multe persoane și în ansamblul lor constituie un act infracțional unic. Prin efectuarea uneia din acțiunile sus-indicate, care reprezintă verigi ale lanțului infracțional, fiecare participant își aduce contribuția sa directă la săvârșirea infracțiunii și urmează a fi tras la răspundere penală în calitate de coautor al faptei infracționale, potrivit normei speciale cuprinse în art.165 Cod penal. Pe lângă aportul direct al traficantilor la realizarea activității criminale, coautorul presupune existența unei intenții comune. Astfel, coautorii trebuie să acționeze ca urmare a înțelegerii prealabile sau în baza unei decizii comune, luate concomitent cu săvârșirea infracțiunii.

Complicitatea la traficul de ființe umane există atunci când persoana înlesnește, ajută prin diverse modalități, sau tăinuiește urmele infracțiunii săvârșite.

Complicele trebuie să conștientizeze caracterul faptei săvârșite și importanța contribuției sale la comiterea infracțiunii de traficare a persoanelor. În timpul când complicele efectuează acțiuni menite a-i ajuta pe traficanți, sau adoptă un comportament pasiv ce favorizează săvârșirea infracțiunii, el trebuie să cunoască intenția autorilor și să accepte să le acorde acestora sprijinul necesar. Sunt complici la infracțiunea de trafic de ființe umane indivizii care culeg și furnizează informații despre persoanele care solicită, sau ar putea accepta, serviciile traficantilor, ori le acordă ajutor la perfectarea actelor necesare pentru transportarea victimelor în statele de destinație. Complici mai pot fi la infracțiune și funcționari ai structurilor autorităților publice (polițiști, vameși, militari ai trupelor de grăniceri) care se abțin cu intenție, atunci când au suspiciuni motivate să întreprindă măsuri în vederea curmării activității infracționale a traficantilor, deși în virtutea atribuțiilor de serviciu ei sunt obligați să reacționeze împotriva acțiunilor de acest gen.

Clasificarea subiecților în activi și pasivi nu reprezintă un fenomen străin nici infracțiunii de trafic de ființe umane. Subiecți activi ai infracțiunii, pe lângă bărbați sunt și femeile. La ora actuală, se înregistrează o creștere a ponderii lor, ele numărându-se printre membrii grupurilor criminale specializate în traficul de persoane, sau desfășoară o astfel de activitate de sine stătător. Astfel, potrivit datelor cercetărilor sociologice efectuate în domeniul dat, 50 la sută dintre recursorii victimelor traficului sunt femei.[6] Totodată, conform datelor obținute în cadrul studiului dosarelor penale privind infracțiunile referitoare la traficul de ființe umane, 47 la sută dintre traficanți au fost femei. [7, p. 72]

Drept subiect pasiv al infracțiunii este persoana împotriva căreia este îndreptată acțiunea infracțională a traficantilor. Subiecți pasivi ai infracțiunii de trafic de ființe umane sau de copii pot fi femeile, bărbații și copiii (indiferent de sexul de care aparțin).

Regula generală dictată de legiuitor în dispozițiile art.21 CP al RM stabilește drept subiect al acestei infracțiuni orice persoană fizică responsabilă care a atins vârsta de 16 ani (cetățean al Republicii Moldova sau al unei alte țări, fie apatrid), precum și persoana juridică ce întrunește cerințele înaintate de legea penală. În cazul abuzului de putere subiectul trebuie să fie o persoană cu func-

ție de răspundere (art.123 CP.) sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală (art.124 CP.).

Referințe:

1. М.П. Шруб, *Криминалистические особенности личности преступника по уголовным делам о торговле людьми с целью сексуальной эксплуатации*, Минск, 2006, с. 137-147.
2. Л.Д. Ерохина, *Торговля женщинами в целях сексуальной эксплуатации. Теория и практика борьбы* / Л.Д. Ерохина, М.Ю. Буряк, Владивосток, изд. Дальневост. ун-та, 2001, 196 с..
3. С. Кривошеев, *Обзор механизмов, средств и правоохранительных мер для борьбы с торговлей людьми в Украине* / С. Кривошеев, В. Куц, В. Соболев, Киев, 2001, 112 с.;
4. *Противодействие торговле людьми: учеб. пособие*/ А.М. Бандурка и др.; под общ. ред. А.М. Бандурки, Харьков, Консум, 2003, 312 с..
5. О. Bejan, *Considerații privind fenomenul criminalității transfrontaliere și transnaționale* / Prevenirea și combaterea crimelor transnaționale: probleme teoretice și practice, Chișinău, 2005.
6. Т. Fomina, V. Rusu, D. Misail-Nichitin, *Traficul de persoane în Moldova. Comentarii, tendințe, recomandări*. Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (Moldova); Traficul de ființe umane. Profil statistic 2004/2005, www.migratie.md/antitrafic/publications, 26.12.2007.
7. G. Botnaru, V. Bujor, O. Bejan, *Caracterizare criminologică și juridico-penală a traficului de ființe umane*. Centrul de Prevenire și Asistență Criminologică, Univ. De Stat Alecu Rosso din Bălți, Chișinău, 2008.

Alexandru STRATULAT,

lector asistent al Catedrei drept polițienesc
a Academiei Ștefan cel Mare a MAI, master în drept

IMPACTUL CRIZEI ECONOMICE ASUPRA PROCESULUI DE MIGRAȚIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

The situation that is encountered by the Republic of Moldova relating to migration is conditioned essentially by the negative phenomena that are attained by the country evolution, being provoked by several factors, which were inherited from the precedent social – economic system and by the institutional uncertainties and instabilities of the transition period. The prolonged economic decline, contradictory character of the economic, social, political transformations had a negative impact on many domains of the social and economic life. The poverty generated many problems, inclusively the mass immigration of the economically active population abroad.

Marile transformări ale lumii contemporane și deschiderile spre noi sfere de interese și influențe au condus la crearea unor multiple zone și chiar regiuni de instabilitate pe întreg mapamondul, cu implicații deosebite în ceea ce privește realizarea securității în plan local, regional și chiar mondial.

Principalele surse de instabilitate decurg din dificultățile economico-sociale și politice ale statelor în curs de dezvoltare și în mod special ale celor subdezvoltate. Acest aspect conduce inevitabil la amplificarea fenomenului migrației din zonele cu probleme către țările dezvoltate și nu de puține ori îmbracă forma migrației ilegale. Pe lângă aspectul menționat, mai există și altele – perpetuarea unor tensiuni și conflicte de ordin etnic, rasial sau religios care, la fel ca și primul, sunt generatoare de migrație.

Fenomenul migrației forței de muncă peste hotare este un proces extrem de pronunțat și pentru Republica Moldova, acesta a apărut cu trăsăturile lui actuale imediat după destrămarea URSS cu toate efectele economice, politice și sociale care au urmat. Amploarea cea mai mare a migrației s-a atins deja în secolul XX și s-ar părea ca până la momentul actual tendințele migraționiste rămân a fi stabile și chiar în creștere.

Migrarea duce la multiple probleme legate de plasarea și mișcarea forței de muncă, lezarea drepturilor umane ale cetățenilor noștri aflați peste hotare, pătrunderea ilegală în țară a străinilor, tranzitarea ilegală a teritoriului Republicii Moldova, traficul ilegal de ființe umane, înrăutățirea situației criminogene.

Criza economică și scăderea producerii, inflația, șomajul structural, micșorarea cheltuielilor din sfera socială, neachitarea sistematică a salariilor au avut o in-

fluență determinantă în dezvoltarea situației migraționale din Moldova, a generat creșterea migrației cetățenilor moldoveni. Migrația devine forța principală ce determină „imaginea moldovenească” în procesele migraționale internaționale.

Acest aspect este cu atât mai important cu cât chiar de la începutul crizei a fost anunțat că principala cale prin care criza ar putea lovi Republica Moldova sunt migrații, care constituie un emițător de influxuri financiare importante, cu impact major asupra stării economico-sociale în interiorul țării.

Amplarea pe care a luat-o criza economică mondială, dar mai cu seamă impactul tot mai pronunțat al acesteia asupra țării noastre i-au determinat pe mulți moldoveni să emigreze. Din 2006 au plecat peste hotare și s-au stabilit acolo peste 100 000 de persoane. Numărul total al migranților a crescut până la 340 000 de persoane până la mijlocul anului 2007 și se menține aproximativ la același nivel în trimestrul al patrulea al anului 2008. Începând cu 1999, devierile de la un an la altul creșterea constantă cu 50 000 de muncitori migranți.[3, p. 4]

Cauzele migrării

Impactul crizei economice asupra Republicii Moldova a dus la emigrarea forței de muncă atât legală, cât și ilegală din țară. Formele și direcțiile fluxului brațelor de muncă s-au dovedit a fi foarte mobile. Cu toate că migrația benevolă constituie o formă de manifestare a internaționalizării și democratizării vieții economice și social-culturale a civilizației umane, care oferă persoanelor dreptul și posibilitatea de a-și alege locul de trai și de lucru, marea majoritate a emigranților și-au părăsit țara sub presiunea circumstanțelor.

Cauzele migrației forței de muncă trebuie analizate din perspectiva celor două componente de bază ale pieței muncii: cererea și oferta, la nivel local și regional.

Factorii ce influențează migrațiunea din punctul de vedere al cererii:

- șomajul și retribuiția joasă a muncii sunt cele mai importante motive pentru care populația emigrează peste hotare;
- sistemul de protecție socială inadecvat noilor realități sociale;
- accesul redus la surse interne de finanțare, inclusiv lipsa politicilor locative, ipotecare, creditare eficiente pentru populație;
- frica de sărăcie care este una din cele mai mari îngrijorări ale multor familii, în special, legate de o bătrânețe neasigurată, accesul copiilor la sistemul de învățământ superior, servicii medicale etc.

Factorii ce influențează migrațiunea din punctul de vedere al ofertei:

- a sporit cererea pentru forță de muncă tânără, ieftină și temporară în țările dezvoltate și în țările în curs de dezvoltare cu înalt potențial economic;
- s-a majorat nivelul de educație, a avut loc extinderea programelor sociale (asigurare pentru șomeri, alocații pentru familii, salariu minim), ceea ce a dus la părăsirea locurilor de muncă, de exemplu, muncile periculoase, dificile și îndelungate;
- a sporit participarea feminină ca parte a forței de muncă, ceea ce a creat

necesitatea pentru lucrători casnici, bone, supraveghetori pentru bătrâni etc.;

- absența unui cadru de reglementare eficient, sancțiuni minime, riscuri reduse pentru angajatori;
- profit înalt prin reducerea costurilor de producție.

Consecințele migrației

Migrația în cadrul țării sau între țări este considerată o parte sau un aspect al procesului de dezvoltare – mai semnificativ la un moment sau altul și pentru o țară decât pentru alta, uneori o cauză a evenimentelor, alteori o consecință a acestora. Impactul procesului de migrațiune a forței de muncă este complex și cunoaște consecințe de ordin politic, economic și social care au aspecte atât pozitive, cât și negative.

Consecințe pentru migranți

Consecințe pozitive:

– Angajarea în câmpul muncii. O bună parte din migranți sunt șomeri, emigrarea fiind adesea unica soluție pentru ei. Oportunitățile reduse de angajare în muncă în țară îi forțează să caute alte posibilități.

– Venituri mari. După cum se știe, adesea imigranții nu sunt șomeri, și doar veniturile joase din țară îi forțează să emigreze. Deși plătiți adesea mult mai puțin ca muncitorii autohtoni, totuși veniturile migranților sunt mult mai mari decât remunerarea muncii acestora în patrie.

– Achiziționarea de noi aptitudini, cunoștințe. Un factor benefic al emigrației forței de muncă este și cel educativ, deoarece contribuie la adaptarea forței de muncă la noi condiții economice. Persoanele plecate la lucru peste hotare capătă deprinderi de lucru noi, specifice condițiilor unei economii de piață; utilizându-le acasă, contribuie la consolidarea relațiilor de piață și la reducerea perioadei de tranziție economică. Migrația poate duce la îmbunătățirea unor calificări, la însușirea metodelor moderne de organizare a muncii.

– Posibilitatea de a-și susține familia, copiii (în special pentru instruire). În condițiile unei crize economice profunde, cu oportunități reduse de angajare și venituri mici, migrația externă în Republica Moldova se prezintă ca o sursă esențială de soluționare a problemelor de asigurare a unui trai decent sau chiar de supraviețuire pentru o mare parte a locuitorilor republicii.

Consecințe negative:

– Muncă necalificată, cu un statut inferior. Satisfacerea necesităților suplimentare de forță de muncă în unele ramuri ale economiei naționale din țările primitoare, în care, datorită specificului structurii producției, deficitul este deosebit de mare, are loc, de regulă, din contul emigrației. Aceste ramuri sunt construcțiile și lucrările publice, alimentația publică, deservirea casnică etc., adică ramuri care necesită un număr mare de locuitori necalificați. Retragerea populației indigene din aceste sectoare condiționează, respectiv, creșterea numărului

rului lucrătorilor imigranți. De regulă, imigranții acceptă locuri de muncă care au un statut inferior calificării lor. Analizând domeniile de activitate și profilul migranților legali și ilegali, se constată că majoritatea persoanelor care emigrează, având o pregătire profesională destul de înaltă, se angajează la munci sezoniere, grele și prost plătite în domeniile care necesită forță de muncă necalificată.

– Lipsa protecției sociale, în cazul migranților ilegali. Fiind încadrați în câmpul muncii ilegal, fără perfectarea unui contract, migranții rămân în afara oricărui sistem de protecție socială și asigurare socială. Mulți din ei nu conștientizează problema decât atunci când sunt bolnavi, sau când se apropie de vârsta pensionării.

– Famili separate, copii afectați. În multe cazuri părinții sunt plecați peste hotare lăsând copiii fără îngrijire, în cele mai bune cazuri ei rămânând în îngrijirea bunelor, rudelor sau vecinilor, care singuri în multe cazuri nu sunt asigurați cu cele necesare pentru viață. Rămăși fără grija părintească și mijloace de întreținere, mulți copii nu frecventează școala, comit crime, în principal legate de sustragerea averii proprietarului.

– Crește numărul minorelor exploatare sexual. Exploatarea prin muncă sau sexuală a minorelor este o altă consecință negativă a imigrării cu repercusiuni tragice pentru viitorul acestora. Deși ieșirea din țară a minorilor se face doar cu acordul părinților, traficantii folosesc pașapoarte contrafăcute.

Cosecințe pentru societate în întregime

Consecințe pozitive:

– Eliberarea presiunelor sociale și scăderea subocupării și șomajului. Emigrația poate fi percepută ca un avantaj pentru atenuarea presiunelor sociale și scăderea subocupării și șomajului. Criza economică a provocat o reducere considerabilă a locurilor de muncă, șomaj în masă și migrația forței de muncă peste hotare. Reducerea ratei șomajului s-a datorat, în principal, scurgerii masive a forței de muncă peste hotare, și nu creșterii numărului de locuri de muncă și a populației ocupate în economia națională. Deci debarasarea de excesul forței de muncă neutilizate în țară ușurează, de fapt, povara șomajului intern, reducând riscurile conflictelor sociale în țară și ale nesupunerii civile a populației.[1, p. 42]

– Fluxuri enorme de transferuri bănești. Mijloacele bănești venite în țară în urma migrației externe ridică semnificativ bunăstarea unei mari părți a populației. În același timp, prin creșterea consumului este stimulată creșterea cereri agregate, asigurându-se condiții favorabile de creștere economică. Aceste mijloace bănești fiind în valută forte, compensează, în mare măsură, deficitul balanței comerciale, contribuind astfel la asigurarea stabilității monedei naționale.

– Schimbarea mentalității. Odată cu întoarcerea în Moldova, chiar și pentru o ședere de scurtă durată, migranții aduc cu sine idei noi și contribuie la dezvoltarea societății. Ei devin proactivi, independenți, gata să-și asume riscuri manageriale, fiind purtători ai altei mentalități.

Consecințe negative:

– Pierderea veniturilor potențiale. Emigrarea din Moldova este în cea mai mare parte ilegală, persoanele emigrante nu contribuie în nici un fel la formarea bugetului țării; pe lângă aceasta, o bună parte din persoanele emigrante nu sunt șomeri, au avut un loc de lucru, iar emigrând au încetat să plătească impozite și alte contribuții la buget.

– Imaginea negativă a țării în exterior. Migrația forței de muncă afectează negativ relațiile dintre țările de origine și țările de destinație, provocând riscuri politice externe. Pe lângă faptul că se află ilegal pe teritoriul țării-gazdă, chiar dacă au intrat pe cale legală, unii migranți manifestă un comportament nu tocmai corespunzător țărilor-gazdă, fiind implicați în diferite activități criminale.

– Traficul de ființe umane. Una din componentele de bază ale migrației ilegale o constituie traficul de ființe umane. Deseori migranții ilegali se află sub controlul traficantilor, plătesc taxe de protecție, sunt forțați să muncească la indicația traficantilor. De foarte multe ori, migranții ilegali ajung în semisclavie, dar statutul ilegal și lipsa de dorință de a se întorce în țară îi împiedică să se adreseze autorităților. Se știe că mulți cetățeni ai Moldovei au fost deținuți în cele mai degradante și inumane condiții, fiind obligați să presteze contra voinței acestora munci grele, trimiși acasă fără bani și fără sănătate. Dimensiunea traficului de ființe umane în scopul muncii forțate nu se cunoaște, dar se estimează a avea proporții inacceptabile pentru societatea noastră.

– Creșterea presiunii demografice. Reducerea numărului de locuri de muncă a determinat micșorarea populației ocupate. A crescut presiunea sarcinii demografice care poate deveni un obstacol real în promovarea reformelor economice.

Concluzii și recomandări

Fenomenul migrației forței de muncă din Republica Moldova are consecințe de ordin demografic, socioeconomic și politic, atât pozitive, cât și negative.

Micșorarea numărului de migranți ilegali de muncă nu se poate face pe calea restricțiilor din partea statului. Ea nu poate fi efectuată pe calea creării noilor locuri de muncă dacă salariile vor rămâne la nivelul de azi, sau vor crește în proporții nesatisfăcătoare pentru populație. Cetățeanul Moldovei trebuie să aibă alegerea să stea acasă, sau să plece în condiții legale să exercite anumite munci, cu toate garanțiile de rigoare care i-ar asigura protecția necesară. Când procesul de recrutare, fluxul de transferuri bănești și migranții reveniți devin împreună un ciclu virtuos, rezultatele duc la dezvoltarea unei importante „industrii externe” de care, de asemenea, vor beneficia și cei ce nu migrează. Promovarea consensului pe un termen lung în problemele legate de migrațiune sunt responsabilitățile de bază ale politicii interne și externe a țării.

– Obiectivul de bază în reglarea migrației trebuie să se îndrepte spre dezvoltarea mecanismului de maximizare a beneficiilor din acest proces, pentru toate părțile implicate.

– Este necesară crearea condițiilor de muncă demne, care să corespun-

dă cerințelor populației, și crearea de noi oportunități de angajare.

– Reglementarea migrației forței de muncă trebuie privită drept una din soluțiile posibile ale șomajului intern, proces ce urmează a fi planificat și chiar stimulat, în scopul prevenirii migrației ilegale și abuzului comis contra cetățenilor. Statul trebuie să fie implicat în acest proces în scopul asigurării respectării dreptului propriilor cetățeni.

– Este necesară segregarea după criteriile de gen și de vârstă a datelor statistice privind ieșirea-intrarea în țară pentru a obține un tablou mai efectiv al tendințelor migraționale.

– De asemenea, ar fi binevenită crearea unei baze de date unice cu privire la lucrătorii migranți plecați peste hotare, bază care să conțină informații cu privire la angajator, agent prestator de servicii de angajare, contacte (după țara de destinație, după ocupații, după durata contractului, după salariu), date cu privire la transferurile bănești.

– Volumul semnificativ de transferuri bănești poate influența în mod durabil dezvoltarea țării dacă vor fi elaborate și implementate modele inovative de investire a acestora. Migranții trebuie motivați să revină acasă și să investească banii în afaceri.

– Pentru utilizarea potențialului uman al migranților reveniți este imperativ necesară simplificarea procedurilor de lansare și derulare a micului antreprenoriat, îmbunătățirea climatului investițional și antreprenoriat, subminat astăzi în primul rând de birocrăția coruptă.

– Elaborarea programelor de reabilitare și reintegrare în societate a cetățenilor care se întorc de peste hotare, în scopul prevenirii migrației repetate.

Problema combaterii acestui flagel rămâne o prioritate a vectorilor programelor sociale ale conducerii țării, care are drept scop primordial îmbunătățirea bunăstării cetățenilor Republicii Moldova.

Referințe bibliografice:

1. Institutul de Politici Publice, *Politici migraționale în Republica Moldova*, Chișinău, 2005.
2. Organizația Internațională a Muncii, *Gestionarea migrației de muncă în Republica Moldova*, Chișinău, 2005.
3. Centru de Investigații Sociologice și Marketing CBS AXA, Sondajul privind remitențele în perioada 2007-2008.
4. B. Ghencea, I. Gudumac, *Migrația de muncă și remitențele în Republica Moldova*, Alianța de Microfinanțare din Moldova, SOROS din Republica Moldova, Chișinău, AMM, 2004.
5. V. Moșneaga, Gh. Rusnac, V. Țurcan, *Migrațiunea forței de muncă în Republica Moldova: cauze, tendințe, efecte // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*, Chișinău, USM, nr.1 (XXV), 2004.
6. В. Мошняга, Г. Руснак, В. Цуркан, *Молдавские трудовые мигранты в России // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*, Partea XX, Chișinău, USM, 2002.

Veronica ZAHARIA,

șef adjunct al Secției doctorat
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

RECESIUNEA ECONOMICĂ – OPORTUNITATE PENTRU TRAFICUL DE BUNURI CULTURALE

În toate perioadele crizele economice și social-politice au condus la de-reglarea proceselor sociale, ignorarea normelor de drept și de conviețuire în societate, favorizând, astfel, fenomenul infracțional.

Criza economico-financiară mondială, care a afectat și Republica Moldova, a contribuit în mod esențial la expansiunea infracționalității, la diversificarea faptelor antisociale, determinate de bulversarea sistemului de valori general umane. În acest context, se înregistrează o amplificare a paletei infracționale în care un loc aparte le revine infracțiunilor ce atentează la valorile culturale.

Numărul infracțiunilor de acest gen a crescut în majoritatea statelor, indiferent de așezarea geografică, de nivelul dezvoltării economice și bunăstării sociale a populației.

Referitor la acest subiect, Walter Schwimmer, ex-Secretar general al Consiliului European, susține că „infracțiunile contra bunurilor culturale au devenit un flagel al timpului nostru, care prejudiciază toate statele, dar cel mai mult au de suferit țările în curs de dezvoltare cu o situație economică precară”¹.

Recesiunea economică se răsfrânge asupra tuturor păturilor sociale, în timp ce unele persoane, datorită scăderii nivelului de trai, șomajului etc., sunt preocupate de asigurarea existenței, altele – de menținerea resurselor financiare acumulate. În asemenea circumstanțe atât prima categorie, cât și a doua prin acțiunile lor pot atenta la bunurile culturale.

Criza a determinat persoanele ce dețin capital, dispun de lichidități enorme să se orienteze spre piața de artă, deoarece există posibilitatea de a achiziționa bunuri culturale la un preț redus și, totodată, din considerentul că în condițiile instabilității economice, investițiile în opere de artă sânt relativ mai sigure și, ca urmare, în anumite cazuri, se poate obține profit. Evident, piața de artă nu poate fi comparată cu sectorul ce ține de petrol sau aur, dar ea reprezintă o componentă importantă a pieței internaționale, care nu trebuie ignorată în procesul elaborării politicii economice pe arena internațională.

¹ Walter Schwimmer, ICOM: “One Hundred Missing Objects: Looting in Europe”. *International Council of Museums*, Paris, 2000, p.128.

Numeroși cercetători în domeniu au stabilit că o bună parte din bunurile culturale au calități inerente capitalului fix, al căror preț cu timpul nu doar se menține, ci este într-o continuă creștere. Rentabilitatea investițiilor sus-menționate a fost demonstrată încă la finele secolului trecut.

În anul 1970, John Stein a efectuat un studiu privind veniturile și riscurile investițiilor în operele de artă. Rezultatele studiului au scos la iveală că în perioada 1946-1968 valoarea nominală a operelor de artă a înregistrat o creștere stabilă de 10,5% anual, în aceeași perioadă profiturile anuale din speculații pe piața bursieră au constituit 14,3%. Totodată, el a constatat că riscurile pentru prima categorie de investiții, comparativ cu a doua, sunt mult mai mici². Începând cu anul 2000, prețurile au continuat să crească în medie cu 15-20% anual³.

În 2002-2007 s-a înregistrat o majorare simțitoare atât a prețurilor, cât și a numărului de tranzacții cu obiecte de patrimoniu cultural. Astfel, numărul tranzacțiilor a crescut de la 25,8 milioane în 2002 la 32,1 milioane în 2006⁴.

Desigur, în timpul crizei prețurile s-au micșorat puțin, dar la „capodoperele” renumite această tendință de creștere se menține și în prezent⁵.

Deși există numeroase acte juridice naționale și internaționale ce reglementează comerțul cu antichități și alte bunuri culturale, ar fi naiv să presupunem că toate tranzacțiile se încadrează în limitele legii.

Încă în 1997, s-a remarcat că „piața operelor de artă este singurul sector al economiei, unde în 90 la sută din cazuri există riscul să devii proprietar de bunuri furate”⁶.

Interesul sporit față de bunurile culturale și cererile în continuă creștere pe piață, care depășesc considerabil oferta, au stimulat criminalizarea la maxim a acestui tip de afaceri. Drept urmare, piața bunurilor culturale este inundată de obiecte care poartă amprenta unei sau mai multor fapte condamnabile, atât de legislația penală internă a statelor, cât și de normele juridice internaționale.

Printre acestea se numără: sustragerile prin diferite forme (furt, jaf, tâlhărie, escrocherie sau delapidare), șantajul, efectuarea de detecții și săpături

² Stein J.P., „The Monetary Appreciation of Paintings”, în *Journal of Political Economy*, 1977, № 5(85), p. 1021-1035.

³ Ю. Автономов, „Взгляд на искусство через призму экономической теории”, în *Неприкосновенный запас*, 2003, №6(32), p.24.

⁴ C. MacAndrew, „The international art market: a survey of Europe in a global context” /report prepared by Clare MacAndrew. Helvoirt, *The European Fine Art Foundation*, 2007, www.tefaf.com, <http://www.artnet.com/magazineus/news/artnetnews/artnet-news12-18-07.asp>

⁵ *Международный арт-рынок: внешнеполитические и правовые аспекты защиты российских интересов*, [http://www.mgimo.ru/files/76157/Lex_2009-1\(4\)_alexandrov.doc](http://www.mgimo.ru/files/76157/Lex_2009-1(4)_alexandrov.doc)

⁶ Vezi: „ИКОМ и борьба с незаконной торговлей культурными ценностями”, în *Museum*, 1997, № 1, p. 54.

ilegale în siturile arheologice, așa-numitul „braconaj arheologic”, distrugerea sau deteriorarea intenționată a monumentelor de istorie și cultură, profanarea mormintelor, contrabanda, falsul în acte, etc.

Enumerarea într-o asemenea ordine nu este întâmplătoare, de regulă, aceasta este calea frauduloasă pe care o parcurg bunurile culturale.

De cele mai multe ori în săvârșirea acestor infracțiuni sunt implicate mai multe persoane. Cota infracțiunilor săvârșite în grup este de aproximativ 70% din numărul total al atentatelor criminale asupra valorilor culturale⁷. De la un grup constituit din câteva persoane, până la grupări bine organizate, a căror activitate criminală poate afecta legislația mai multor state, producând consecințe nefaste societății și economiei. Astfel, furtul și traficul ilicit cu opere de artă sau alte bunuri din patrimoniul național și universal se înscrie în sfera preocupărilor infracționale ale organizațiilor criminale transnaționale⁸.

Traficul cu bunuri culturale, ca formă a criminalității organizate, nu reprezintă un fenomen nou, nu este o problemă recentă. Îngrijorător este faptul că, astăzi, această afacere profitabilă se află într-o fază alarmantă de expansiune internațională. Un număr impresionant de bunuri culturale sunt ilegal scoase din țările lor de origine și vândute pe piața internațională.

Analiza datelor și informațiilor existente pe plan european conduce la concluzia că tranzacțiile legale cu astfel de valori au devenit ne semnificative, fiind eclipsate de piața clandestină, susținută și controlată de rețele specializate, cu structuri organizatorice și ierarhice bine definite⁹.

În prezent, în căutare se află aproximativ 45 mii de astfel de obiecte, în medie, lunar lista este completată cu 2000 de elemente noi. Datorită caracterului clandestin al acestei forme de criminalitate organizată, este imposibil de a stabili valoarea exactă a comerțului ilicit, dar conform diverselor estimări, acesta constituie 4,5-6 miliarde de dolari. Într-un raport al Biroului Central Național Interpol din SUA se menționează că „anual veniturile în dolari de pe urma traficului cu obiecte de artă și bunuri culturale sunt depășite numai de traficul de droguri, spălarea de bani și comerțul ilicit de arme”¹⁰.

⁷ Iu. Larii, M.I. Mureșan, „Caracteristica criminologică și motivația personalității infractorului, care comite atentate infracționale împotriva valorilor culturale”, în „Materialele Conferinței științifico-practice naționale *Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova*”, Chișinău, 2008, p.79.

⁸ Vezi: I. Suceava, F. Coman, *Criminalitatea și organizațiile internaționale*, București, 1974, p.51; R.M. Stănoiu, O. Brezeanu, T. Dianu, *Tranziția și criminalitatea*, București, 1994, p.5.

⁹ Petru Albu, *Crima organizată în perioada de tranziție – o amenințare majoră la adresa securității internaționale*, București, 2007, p.230.

¹⁰ United States Department of Justice, U.S. National Central Bureau of Interpol: “About the USNCP Cultural Property Program”. [cited 20.11.2006] <<http://www.usdoj.gov/usncb/cultprop/cultureabout.hm>>.

Practica judiciară a relevat că bunurile culturale la care atentează grupările criminale apar pe piață:

1. în urma sustragerii din muzee, biserici, galerii și colecții private, de regulă, din Europa de Vest, iar în ultimul timp, datorită transparenței frontierelor, din Europa Centrală și de Est, inclusiv din spațiul CSI;

2. în urma braconajului arheologic: din morminte, temple, rămășițe de vechi așezări umane, precum și din unele muzee din țările în curs de dezvoltare precum Africa, Asia și America Latină¹¹. În egală măsură sunt expuse săpăturilor arheologice ilicite și unele state europene precum Italia, Grecia, spațiul ex-lugoslav, România.

În cazul în care bunurile culturale sunt înregistrate, incluse în registre de evidență, este foarte greu să fie vândute în țara de unde au fost sustrate. De aceea, de regulă, ele sunt exportate în afara țării. Obținerea prin diferite forme ilegale, transportarea peste frontieră, după caz frontiere, introducerea pe piață este un proces suficient de complicat, însă posibilitățile financiare ale grupărilor criminale organizate permit realizarea acestor acțiuni. Comparativ cu reducerea alocațiilor bugetare, precum și multe alte probleme de asigurare a protecției și integrității patrimoniului cultural cu care se confruntă organele statale în timpul recesiunii economice, ele dispun de mijloacele tehnice extrem de sofisticate, de la detectoare de ultimă generație până la sisteme de localizare a unor situri arheologice prin satelit. Nu întâlnesc impedimente nici în implicarea persoanelor ce au cunoștințe profunde în domeniu, precum și a altor categorii de funcționari.

Din cele expuse reiese că pe lângă interesul, instabilitatea politică și economică, infracțiunile ce atentează la valorile culturale, inclusiv traficul, sunt facilitate și de coruptibilitatea unor funcționari publici, angajați ai structurilor cu atribuții în domeniul protecției patrimoniului cultural: specialiști ai muzeelor, galeriilor, controlori vamali, proprietari ai magazinelor de antichități etc. Spre exemplu, în cadrul anchetei privind sustragerea unor opere de artă din „Muzeul Rus” («Русский музей») din Sankt Petersburg a fost identificată o grupare criminală specializată în scoaterea din țară a bunurilor culturale pe cale de contrabandă, din ea făceau parte și unii angajați ai muzeului, și pictori care, la comandă, efectuau copiile necesare în raport de unu la unu, fapt ce contravine convențiilor internaționale¹². Un rol aparte le revine experților în evaluarea și categorisirea bunurilor culturale care clasifică bunuri aparținând patrimoniului cultural ca făcând parte din altă categorie, creând posibilitatea rețelelor de traficanți să le scoată în mod „legal” peste graniță.

¹¹ Vezi: Ж. Шатлен, „Международные конвенции по борьбе с незаконной торговлей культурными ценностями”, *in* Информационный бюллетень НЦБ Интерпола в РФ, 1992, № 2-3, стр. 68-75. Л.В. Щенникова, „Правовая охрана культурных ценностей в России”, *in* Государство и право, 1994, № 3, стр. 27.

¹² Vezi: А.Г. Тарабрин, И.В. Рясной, *Черные антиквары*, Москва, 2003, стр. 142.

Dezvoltarea traficului cu bunuri culturale a condiționat dezvoltarea rețelelor și a unor categorii de intermediari care reprezintă „zona gri” de conexiune între ofertanții primari ai „pieței negre” și dealerii oficiali. Intermediarii, emisari ai grupărilor criminale, reușesc repede să-și atingă scopul, datorită interesului posesorilor legali și ilegali de asemenea valori sau al celor care le gestionează de a le înstrăina pentru realizarea unor avantaje materiale substanțiale, chiar dacă prețul obținut este cu mult sub valoarea bunurilor respective.

Traseul urmat de bunurile culturale până la casele de licitații parcurge trei etape: scoaterea obiectului din zona de origine, scoaterea ilegală din țara de proveniență și introducerea într-o țară cu piață de artă.

Astfel, obiectele apar la agenți sau comercianți intermediari care de multe ori se dovedesc a fi originari din țara de proveniență a „mărfii” ori din regiunea respectivă. Ei reprezintă elementul de legătură cu proprietarii de galerii sau comercianții cunoscuți de pe piața de desfacere. Fie că le cumpără, fie că le ia în consignație, agentul sau comerciantul intermediar este considerat ultima etapă a pieței ilegale de furnizare și prima de pe piața de desfacere legală. În continuare se realizează „spălarea” bunurilor culturale traficate ilicit.

În perioade de criză și magazinele de antichități au mai puține scrupule să trateze cu ofertanții bunurile suspecte apărute „spontan”, autenticitatea, proveniența lor etc.

Dealerii furnizează rareori mai multe detalii cu privire la adevărata „proveniență”, nu se indică originea, sursa și istoria completă obiectelor. Ei se limitează la o descriere vagă despre proprietarul anterior, cum ar fi „din colecția unui domn francez” sau „dintr-o colecție privată elvețiană”. Aceste fraze nu prezintă în esență nimic. De aceea, organizații ce au menirea de păstrare și conservare a patrimoniului cultural, precum și cele se ocupă de studierea lui, cum ar fi Institutul pentru Cercetări Arheologice Mc Donald din Cambridge, susțin că lipsa transparenței pe piața de antichități servește pentru a masca activitatea clandestină și facilitează vânzarea de falsuri. Ei afirmă că până la nouăzeci la sută din antichități de pe piață nu au nici un document de proveniență, majoritatea fiind produsul activităților ilicite¹³.

În opinia dealerilor, legalitatea comercializării de antichități este greșit interpretată de arheologi, experți și specialiști. Plecând de la prezumția că până când un obiect nu este dovedit a fi furat, el este apreciat licit, se ajunge la concluzia că „nu este obligația proprietarului de magazin specializat, galerie, casă de licitație să fie preocupat de originea piesei”¹⁴.

¹³ N. Brodie, J. Doole, P. Watson, „Stealing History: The Illicit Trade in Cultural Material”, în *McDonald Institute for Archaeological Research*, Cambridge, 2000, p.62.

¹⁴ A. Lazăr, M.-M. Ciută, *Cooperarea europeană în combaterea traficului cu bunuri culturale pe Internet* pe http://pcaalba.mpublic.ro/documente/Raport_CongresViena.pdf

În prezent un număr mare de bunuri culturale și reproduceri ale acestora se vând prin intermediul Internetului. Dezvoltarea comerțului electronic a creat posibilități în plus și pentru rețelele de traficanți ce comercializează bunuri culturale a căror proveniență licită nu o pot demonstra cu documente legale, întrucât Internetul oferă posibilitatea de a efectua operațiunile fără a da amănunte clienților privind proveniența bunurilor. Acest tip de tranzacții rapide, cu un control al administratorilor site-ului foarte redus, le conferă celor implicați o siguranță sporită privind păstrarea anonimatului.

Cel mai frecvent mod de vânzare este licitația, vânzătorul având posibilitatea de a-și ascunde identitatea, participanții în aceste circumstanțe necunoscându-și partenerii de tranzacție. Un alt mod de vânzare este cel în care vânzătorul care își prezintă artefactul stabilește un preț fix, de regulă mai mic și pentru o perioadă scurtă, după principiul „cumpără acum la acest preț”. În toate cazurile plățile se efectuează prin modalitățile indicate de vânzător.

În cele din urmă bunurile culturale traficate ajung nu numai la colecționarii particulari, dispuși să plătească sume exorbitante pentru acestea, dar și în unele muzee.

De menționat că până la mijlocul secolului XX, majoritatea colecționariilor erau oameni de știință, persoane pasionate de istoria și cultura civilizațiilor, cunoscători ai domeniului. Noua generație de colecționarii sunt persoane care pe lângă surse financiare au și dorința de a poseda obiecte frumoase, scumpe și, principalul, unice ca mijloc de a-și afișa averea, de a demonstra statutul social și de a obține venituri în urma speculațiilor pe piață.

Numeroase muzee, în special din Statele Unite, Europa și Japonia, bugetul cărora le permite, achiziționează bunuri de la dealeri sau case de licitații. Pentru a-și completa colecțiile, ele pot primi obiecte culturale în formă de donații, în baza testamentelor sau împrumuturi pe termen lung de la colecționarii privați. Din această afacere donatorii primesc recunoașterea publică, prestigiul și scutirea de impozite, deși nu se exclude că pe lângă aceste facilități, posesorul își verifică bunul, adică are loc spălarea obiectului¹⁵.

„Spălarea antichităților” este o manevră frauduloasă destinată să disimuleze originea și natura ilicită a obiectelor rezultate din activitatea infracțională, să creeze o aparență de legalitate și să le insereze în fluxul afacerilor legitime cu antichități. Aparența de legalitate creată artificial pentru obiectele care traversează „zona gri” și ajung în țara cu piață de artă se întemeiază pe părerea că modul de ieșire a unui obiect, legal sau ilegal, din țara de proveniență „nu se poate vedea pe el”. După cum am menționat, comerciantul știe sau bănuiește

¹⁵ J.K. Hawley, *The international illicit trade in cultural heritage: Can museum professionals help to stop it?*, în International Conference on Strategies for Saving Indoor Metallic Collections with a Satellite Meeting on Legal Issues in the Conservation of Cultural Heritage, Atena, 2007, pp. 228-229.

din ce țară provine piesa, însă preferă să nu fie informat despre traseul pe care aceasta l-a străbătut de la locul descoperirii și până la galeria de artă. În prezența unor atare circumstanțe, cumpărătorul percepe riscul pe care și-l asumă și poate pretinde ca prețul să scadă în mod corespunzător. Riscul unei cereri de repatriere crește proporțional cu prețul, întrucât acesta cuprinde atât calitatea artistică, raritatea unui obiect, cât și importanța sa culturală.

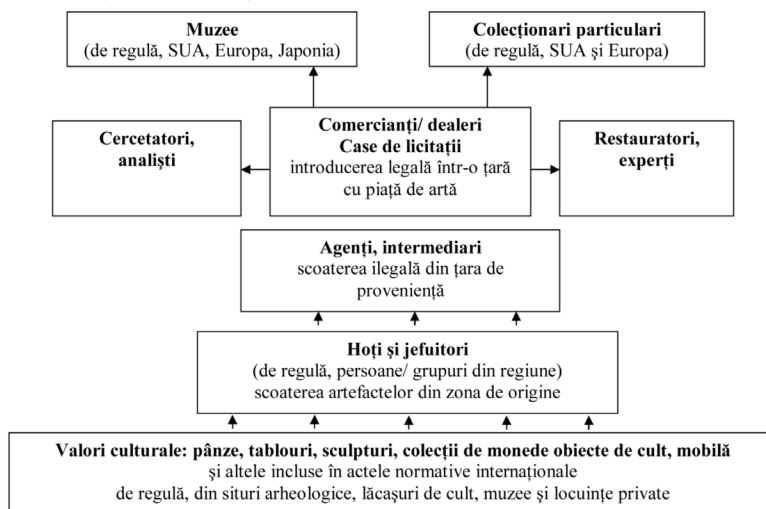
Pentru reducerea acestui risc, comercianții au adoptat câteva procedee tehnice de vânzare precum:

- luarea bunului cultural pentru vânzare în regim de consignație, cu plata unui comision reprezentând un procent din prețul de vânzare;
- împrumutarea bunului unui muzeu pentru a fi expus o perioadă de timp, după care acesta este considerat „spălat”, cu motivarea că fiind expus public nu s-au formulat revendicări¹⁶.

Important de menționat că la fiecare etapă bunurile culturale sunt expuse pericolului de a fi deteriorate și distruse.

Experiența judiciară în materie de combatere a spălării banilor este în măsură să elucideze natura banilor murdari. În mod similar, bunurile culturale furate lasă urme, începând cu gropile săpate în situl arheologic, mesajele de pe Internet și imaginile prin care bunurile sunt oferite la vânzare, detectoarele și documentele care indică preocupările braconierilor, alte piese („orfanii”) ale tezaurului rămase asupra acestora sau în țară, contracte de consignație sau facturi, sumele de bani virate în conturile participanților la trafic, achiziționarea unor bunuri de valoare (autoturisme de lux, locuințe, echipamente de detecție etc.).

O prezentare simplificată a traficului cu bunuri culturale „de jos în sus” este expus în figura de mai jos.

¹⁶ Lazăr A., *Metodologia investigării infracțiunilor contra patrimoniului cultural național* pe <http://www.scribd.com/doc/31652259/Methodologia-investigarii-infracțiunilor-contra-patrimoniului-cultural-national>

De asemenea, traficul cu bunuri culturale tangibile se poate desfășura și începând „de sus în jos”. Acestea sunt cazurile în care colecționarii comandă un obiect concret. Ei se adresează către un comerciant care, la rândul lui, apelează la intermediari ș.a.m.d.

Din cele relatate se vede că persoanele implicate în trafic, indiferent de acțiunile ilicite pe care le realizează, sunt bine pregătite și dotate – „profesioniști în domeniu”. Evident, această stare de fapt creează dificultăți în descoperirea și curmarea acestui gen de infracțiuni.

Deși în ultimii ani tot mai multă atenție se acordă combaterii traficului cu bunuri culturale, deocamdată nu s-a reușit diminuarea sau eradicarea acestui flagel.

Pentru a riposta atentatelor criminale la valorile culturale atât la nivel local, cât și internațional, se cere de a promova noi metode și strategii de combatere, în conformitate cu realitățile contemporane; de a realiza un schimb intensiv de experiență și opinii, mai ales în pregătirea și perfecționarea subdiviziunilor specializate în protejarea valorilor culturale, iar în cazul Republicii Moldova pentru început ar fi binevenită crearea și dotarea unei asemenea subdiviziuni, fapt dificil de realizat în condițiile crizei economice. De asemenea, este necesară elaborarea și definitivarea unui cadru legislativ adecvat care ar permite buna administrare, protecție și păstrare a bunurilor culturale. Și, nu în ultimul rând, revizuirea și modificarea legislației penale privind infracțiunile în cauză.

REZOLUȚIA
conferinței științifico-practice naționale
Probleme de prevenire și combatere a criminalității de către organele afacerilor interne
în perioada recesiunii economice

Actualmente, toate țările lumii, inclusiv Republica Moldova, se confruntă cu o perioadă de criză economică pronunțată, care se manifestă prin dificultăți ce țin de reducerea nivelului productivității, investițiilor, stagnarea relațiilor economice etc. Toate acestea constituie factori criminogeni importanți, care generează modificări serioase ale comportamentelor infracționale atât la nivel național, cât și internațional.

În scopul cunoașterii situației reale și aplicării unor măsuri adecvate, necesare procesului de contracarare a criminalității în perioada respectivă, Academia „Ștefan cel Mare”, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Interne, comisariatul de poliție municipale și raionale, au organizat și desfășurat la data de 15 octombrie 2009 conferința științifico-practică națională cu genericul „Probleme de prevenire și combatere a criminalității de către organele afacerilor interne în perioada recesiunii economice”.

Lucrările conferinței au fost axate pe analiza minuțioasă a stării criminogene din republică, elucidarea raportului dintre criminalitate și criza economică, pe aprecierea legislației penale, procesual-penale, investigativ-operative și contravenționale, urmate de abordarea problemelor privind prevenirea și contracararea diferitor categorii de infracțiuni prin prisma eradicării sau neutralizării factorilor economici și de altă natură care influențează fenomenul criminalității.

Participanții la conferință au constatat în comunicările lor că recesiunea economică din Republica Moldova a generat apariția și evoluția unor noi particularități și forme ale criminalității, creșterea numărului de infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave, stoparea activității întreprinderilor, organizațiilor, instituțiilor etc. Trăim într-o societate în permanentă schimbare și, odată cu evoluția acesteia, asistăm la o schimbare de percepție a rolului poliției în cadrul comunității. De aceea, s-a reliefat necesitatea de a fi pregătiți pentru această provocare și de a avea viziunea modului în care ar fi posibilă îmbunătățirea și schimbarea lucrurilor. În acest sens, este necesară remodelarea strategiei de acțiune, astfel încât să răspundă necesităților actuale ale crizei economice, fiind definite clar obiectivele care urmează a fi atinse. Astfel, fiecare componentă a Ministerului Afacerilor Interne trebuie să funcționeze cât mai optim, promovându-se profesionalismul, responsabilitatea, integritatea, loialitatea, respectul față de lege, orientarea către rezultate în beneficiul cetățeanului.

În ipoteza realizării activității de contracarare a criminalității în perioada de recesiune economică, Republica Moldova, fiind un stat cu o democrație tânără, trebuie să garanteze prin intermediul organelor de drept respectarea drepturilor fiecărui individ, prin crearea unor mecanisme eficiente, inclusiv cele de neutralizare a tuturor formelor de criminalitate.

În acest context, este necesară perfecționarea bazei legislative, care ar constitui cadrul juridic necesar și ar impune modificarea obiectivelor și orientărilor activității organelor de drept și a societății în ansamblu, menite să răspundă adecvat schimbărilor survenite în domeniul contracarării criminalității în perioada crizei economice.

Concomitent, se impune elaborarea unei concepții viabile și eficiente de activitate în noile condiții create, printre care și reorganizarea unor subdiviziuni ale Ministerului Afacerilor Interne.

Participanții la conferință sunt convinși de faptul că instituțiile de resort vor considera utile și oportune concluziile și recomandările rezultate din discuțiile purtate cu prilejul acestui for științifico-practic în vederea implementării diferitor strategii în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului criminalității în Republica Moldova, cele mai relevante din ele fiind următoarele:

- identificarea impedimentelor în calea asigurării respectării ordinii de drept, drepturilor și libertăților constituționale ale omului, precum și eliminarea celor mai grave manifestări ale criminalității în condițiile crizei economice;

- relevarea și analiza tuturor factorilor care generează creșterea nivelului criminalității în perioada actuală de dezvoltare a societății, precum și întreprinderea măsurilor necesare în vederea înlăturării sau neutralizării lor;

- elaborarea unor măsuri complexe de prevenire și combatere a criminalității, în general, și a unor tipuri concrete de infracțiuni, în special, de comun acord cu subdiviziunile specializate ale MAI și ministerele de resort sau alte organe și servicii specializate (Ministerul Justiției, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, Ministerul Culturii, Serviciul vamal etc.);

- depistarea și blocarea surselor financiare ale formațiunilor criminale, preocupate îndeosebi de monopolizarea unor sfere economice, de traficul ilicit de droguri, de traficul de persoane sau de alte acțiuni ilicite care aduc prejudicii de diferită natură statului, persoanelor fizice ori juridice;

- intensificarea colaborării cu organele abilitate din străinătate în vederea contracarării diferitor categorii de infracțiuni la nivel național și transnațional;

- implementarea experienței internaționale în strategia prevenirii și combaterii criminalității, inclusiv cea care se referă la infracțiunile de contrabandă, trafic de ființe umane și substanțe narcotice sau psihotrope, trecerea ilegală a valorilor culturale peste hotarele Republicii Moldova etc.; în acest context, un imperativ important al timpului ar fi reanimarea activității poliției de frontieră;

- poliția de frontieră, ca structura specializată în cadrul Ministerului Afa-

cerilor Interne, va acorda o atenție permanentă intensificării relațiilor de cooperare polițienească internațională, conștientă fiind de faptul că o contracarare rapidă și eficientă a faptelor ilicite derulate la nivelul mai multor state nu este posibilă decât printr-un schimb operativ de date și informații și chiar prin acțiunea în comun în diferite cazuri complexe.

- propagarea imaginii pozitive a organelor afacerilor interne prin prisma mass-mediei și a serviciului poliției comunitare, care urmează a fi constituit în cel mai scurt timp în cadrul MAI;

- intensificarea eforturilor pentru crearea unei instituții polițienești profesionale și coordonate, capabile să combată diferite forme ale criminalității; asigurarea conformității depline cu acquis-ul comunitar și cu standardele internaționale în domeniul luptei împotriva abuzurilor în sistemul financiar-bancar și economic în ansamblu;

- implementarea măsurilor care ar contribui la formarea culturii juridice a cetățenilor și la minimalizarea comportamentului infracțional;

- perfecționarea continuă a procesului de instruire și recalificare a studenților și funcționarilor MAI în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare”, prin însușirea practicilor moderne de contracarare a criminalității în diferite perioade de criză, inclusiv economică;

- publicarea materialelor Conferinței și expedierea lor participanților, precum și factorilor de decizie responsabili de prevenirea și combaterea fenomenului infracțional.

***Participanții la Conferința științifico-practică internațională:
„Probleme de prevenire și combatere a criminalității de către
organele afacerilor interne în perioada recesiunii economice”***

**mun. Chișinău, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
15 octombrie 2009**

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

„Probleme de prevenire și combatere a criminalității de către organele afacerilor interne în perioada recesiunii economice”, conf. șt.-practică intern. (2009; Chișinău). „Probleme de prevenire și combatere a criminalității de către organele afacerilor interne în perioada recesiunii economice”: (Materialele conf. șt.-practică intern., 15 oct. 2009) / col. red.: Simion Carp (președinte), Iurie Odagiu, Iurie Larii [et al.]. – Ch.: Acad. „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2010. – 212 p.

Antetit.: Acad. „Ștefan cel Mare”. - Texte: lb. rom., rusă. - Bibliogr. la sfârșitul art. - 100 ex.

ISBN 978-9975-935-42-5.

343.85:351.74(082)=135.1=161.1

P 93

Design copertă și prezentare grafică

Ruslan CONDRAT

Redactare:

Gheorghe CHIRIȚĂ

Tehnoredactare

și procesare computerizată:

Svetlana COJUHARI

Bun de tipar: 03.05.2010

coli de autor 35,25

Tiraj 100 ex.

Tiparul executat la Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

MD-2009 mun.Chișinău, str. Gh. Asachi, 21

telefon: (+373) 2 723959, fax: (+373) 2 738994

web: www.academy.police.md; e-mail: academy@police.md